

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKIKANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE AND
SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

I RAZRED

NASTAVNI PLAN

Naziv nastavnog predmeta	Godišnji fond nastavnih sati								
	I razred	II razred	III razred	IV razred	V razred	VI razred	VII razred	VIII razred	IX razred
Bosanski, hrvatski i srpski jezik i književnost	50	70	70	85	85	70	70	70	65
Prvi strani jezik	17	18	35	50	50	35	35	35	32
Drugi strani jezik	-	-	-	-	-	35	35	35	32
Matematika	60	60	60	70	70	70	70	70	65
Moja okolina	20	20	40	40	-	-	-	-	-
Priroda	-	-	-	-	35	-	-	-	-
Društvo	-	-	-	-	18	-	-	-	-
Kultura življenja	-	-	-	-	17	-	-	-	-
Osnovi tehnike i informatike	-	-	-	-	18	-	-	-	-
Informatika	-	-	-	-	-	17	18	17	16
Tehnička kultura	-	-	-	-	-	18	17	18	16
Likovna kultura	12	12	12	12	17	12	12	12	12
Muzička kultura	12	12	12	12	18	17	17	17	16
Tjelesni i zdravstveni odgoj	34	35	35	35	35	35	35	35	32
Fizika	-	-	-	-	-	-	18	35	32
Biologija	-	-	-	-	-	17	35	17	32
Geografija	-	-	-	-	-	18	35	35	16
Historija	-	-	-	-	-	18	35	17	32
Građansko obrazovanje	-	-	-	-	-	-	14	-	-
Hemija	-	-	-	-	-	-	-	30	30
Vjeroučka/Religijska kultura	12	12	12	28	28	28	14	14	14
UKUPNO:	217	239	276	332	391	390	460	457	442

1. BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Početno čitanje i pisanje i priprema	1
2.	Usvajanje štampanih slova i čitanje	5
3.	Književnost	8
4.	IKT	6
5.	Čitanje	1
6.	Uvođenje u čitanje lektire	2
7.	Jezik	4
8.	Gramatika	3
9.	Ortografija-pravopis	3
10.	Ortoepija- pravogovor	2
11.	Govorna kultura	5
12.	Prepričavanje	3
13.	Pričanje	3
14.	Vježba usavršavanja pisanja i urednosti rukopisa	4
	UKUPNO	50

Početno čitanje i pisanje

- Priprema
- Njegovanje uzornog govora
- Vježbe u usmenom izražavanju (pričanje, prepričavanje)
- Pravilna artikulacija
- Analiza glasovne strukture
- Usvajanje štampanih slova čitanje (glasovna analitičko - sintetička metoda uz ravnopravnu primjenu monografskog, grupnog i kompleksnog postpka)

Književnost

Izbor tekstova

- Bosiljka Letić Fabri „Jesen“
- Vesna Paron „Uspavanka za ježa“
- Đani Rodari „Iskrivljena priča“
- Narodna priča „Lisica i gavran“
- Nasiha Kapidžić Hadžić „Baka čist put“
- Narodna priča „Zekina kućica“
- Nasiha Kapidžić Hadžić – Sjenice
- Rizo Džafić – Proljeće
- Enes Kahvić – Mamina kosa
- Zlata Vidaček- Prvi leptir
- Kemal Mahmutefendić – Zimska bajka
- Šimo Ešić – Šta sve leti

IKT

- Čitanje naglas i čitanje u sebi
- Uvođenje u čitanje lektire
- Jacob i Wilhelm Grimm – Bajke
- Branko Ćopić - Ježeva kućica
- Ahmed Hromadžić – Zlatorun

Jezik

- Gramatika (rečenica, riječ, slog, glas, slovo, izjavna, upitna, uzvična)
- Imenice
- Ortografija
- Veliko slovona početku i tačka na kraju rečenice

Ortografija

- Veliko slovo na počeku i tačka na kraju rečenice
- Pisanje velikim početnim slovima imenima i prezimenima ljudi i gradova
- Vježba

Ortoepija

- Vježba u pravilnom izgovaranju glasova, riječi, rečenica
- Pravilan izgovor glasova: č, č, dž, đ.

Govorna kultura

- Prepričavanje na osnovu detaljnih pitanja
- Pričanje
- Pričanje događaja prikazanog nizom slika
- Pričanje događaja prikazanog jednom slikom

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Ščitava
- Vezuje slova u dvosložnim riječima i razumije pročitano
- Vezuje slova u višesložnim riječima i rezumiye pročitano
- Čita izražajno rečenicu kao cjelinu
- Čita tečno poštajući tačku, upitnik i uzvičnik
- Čita kraće tekstove i razume pročitano
- Ume da prilagodi čitanje situaciji u tekstu
- Čita u sebi rečenice i kraće tekstove
- Prepisuje riječi, rečenice
- Pravilno oblikuje slova
- Grupiše slova u ijreči
- Uz pomoć piše riječi
- Samostalno piše riječi
- Uz pomoć piše kraće rečenice
- Samostalno piše kraće rečenice
- Pravilno se potpisuje
- Samostalno piše poruku, pozivnicu, čestitku
- Uz pomoć piše rečenice poštajući veliko slovo

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Učenici uspješnije govore i komuniciraju; ispoljavaju interes prema knjizi i znanju, žele učiti; Brži su u reakcijama, bolje razumiju nastavnikova pitanja, napomene, objašnjenja.
- Osnove čitanja i pisanja
- Jezik
- Uz pomoć prepoznaje slova
- Prepoznaje slova
- Vezuje glasove za slova
- Čita slovo po slovo
- Čita slovo po slovo vezujući u riječ
- Čita slogovno vezujući u riječ
- Ščitava
- Vezuje slova u dvosložnim riječima i razumije pročitano
- Vezuje slova u višesložnim riječima i razumije pročitano
- Čita izražajno rečenicu kao cjelinu
- Čita tečno poštajući tačku, upitnik i uzvičnik
- Čita kraće tekstove i razumije pročitano
- Čita u sebi rečenice i kraće tekstove
- Prepisuje riječi, rečenice
- Pravilno oblikuje slova
- Grupiše slova u riječi
- Uz pomoć piše riječi
- Samostalno piše riječi
- Uz pomoć piše kraće rečenice
- Samostalno piše kraće rečenice
- Pravilno se potpisuje
- Samostalno piše poruku, pozivnicu, čestitku
- Uz pomoć piše rečenice poštajući veliko slovo
- Koristi veliko slovo u pisanju ličnih imena i prezimena, imena naselja
- Piše rečenice na osnovu datih slika
- Piše rečenice po diktatu
- Uz pomoć piše kraće sastave
- Razlike između inicijalne i finalne likoznanjima, vještinama i ukupnim postignućima učenika je indikator uspjeha i nastavnikovog profesionalnog umijeća

2. ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik

NIVO: – I., II., III razred osnovne škole

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA	
Ciljevi početne nastave engleskog jezika	Očekivani ishodi učenja
<ul style="list-style-type: none">- učiti jezik, a ne o jeziku- podsticati motivisanje odgovornog i aktivnog stava- dalje njegovanje razumijevanja i logičkog pamćenja- njegovanje samostalnosti u govoru i vlastitom produkovanju naučenog, primjerenog dobi	<ul style="list-style-type: none">- razumijevanje primjerenih sadržaja na engleskom jeziku- prihvatanje logičkog pristupa upotrebi naučenog- izražavanje slobode i samostalnosti u govoru i direktnom reagovanju- čitanje riječi pojedinačno, povezano s konkretnim pojmovima- čitanje jednostavnih rečenica- prepisivanje, popuna slova i riječi

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. Teme (opća tematska područja kao osnova za dalju obradu, u zavisnosti od datih okolnosti nastavne prakse); Funkcije i vještine (usmena ili pismena kompetencija kao zacrtani cilj na datom nivou);
2. Aktivnosti (pomoću kojih se realizuju vještine);
3. Gramatika (gramatička područja za dati nivo);
4. Vokabular (predloženi vokabular u okviru datih tema).

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U prvim godinama učenja potrebno je usmjeriti pažnju na razumijevanje, ponavljanje i na usmeno komunikaciju sa zabavnim aktivnostima, kojima je cilj pobuditi, razviti i poduprijeti zainteresovanost za učenje jezika.

Nastavnik treba:

- pažljivo planirati svaki čas, cilj i način rada; pripremati materijal i opremu, zadatke za učenike pojedinačno, za grupe i cijeli razred; pisati pismene pripreme za svaki čas;
- proizvesti pozitivno i zabavno ozračje za učenje;
- od početka razvijati radne navike;
- razvijati komunikacijske sposobnosti;
- razviti vlastiti sistem praćenja i provjere napretka kod svakog učenika;
- osposobiti učenike da samostalno rade u toku časa i kod kuće;
- njegovati poštivanje drugog u toku zajedničkog rada i takmičenja;
- slobodno oblikovati svoje časove, proširivati materijal prema dатoj situaciji, sarađivati s kolegama i stručnim savjetnikom;
- držati se načela jednostavnosti, primjerenošti i postepenosti, idući od jednostavnih ka složenijim jezičkim ciljevima;
- procijeniti kojim rječničkim fondom riječi učenici trebaju ovladati u dатoj grupi i datim uslovima;
- primjenjivati direktni, frontalni, grupni i individualni pristup;
- praktikovati prvo usvajanje pravilnog izgovora auditivnim putem, a zatim usmenu upotrebu ili izolovano, ili u govornoj interakciji;
- ne prihvaćati kruto upute date u programu, udžbenicima i priručnicima, nego kreativno i fleksibilno kreirati svoj rad u okvirima zacrtanog, ali primjerenog uslovima u kojima radi.

Praćenje i vrednovanje na ovom nivou je u službi motivisanja učenika i služi nastavniku za procjenu realizacije zadanih ciljeva.

Interdisciplinarni sadržaj

Sadržaj je u svim područjima vezan za druge školske predmete (posebno za likovnu i muzičku kulturu, tjelesna i zdravstvena kultura).

Interkulturnalne vještine

Upoznati kulturu naroda engleskog govornog područja, upoređivati je s vlastitom kulturom i razvijati pozitivan stav prema toleranciji i različitosti.

Preporuke

Preporuke za organizaciju nastave engleskog jezika u prvoj godini učenja prvenstveno se odnose na fleksibilnost u organizaciji nastave i ukupnom rasporedu nastavnih aktivnosti, kao i na trajanje časova. To podrazumijeva paralelno izvođenje nastave engleskog jezika s nastavom drugih predmeta, kao što su, npr., muzička kultura, likovni odgoj i sl. Nastava je razredna, pa se lako mogu organizovati grupe koje će se smjenjivati na uporednoj nastavi iz dvaju predmeta. Ukoliko uslovi dopuštaju, mogu se organizovati uvježbavanja jezičkog znanja kroz igru i pjesmu u toku odmora ili perioda relaksacije, a u dogовору с nastavnicima drugih predmeta uvježbavanja mogu biti podrška usvajanju gradiva iz tih predmeta, osvježenje u toku časa. Efekti nastave bi na ovaj način bili poboljšani.

3. NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik

Uloga i značaj nastave njemačkog jezika u osnovnoj školi

U toku cjelokupnog procesa učenja, i u okviru nastave stranih jezika, posebno je neophodno razvijanje svijesti o potrebi poznавanja stranih jezika. Bosna i Hercegovina se već godinama uključuje u evropske integracijske proceze i nije daleko dan kad će postati punopravni član Evropske unije. Evropska unija je multietnička zajednica, čiji su opstanak i prosperitet uslovjeni višejezičnošću. Rezultat takvih razmišljanja je i stav Vijeća Evrope da svaki građanin Evrope mora poznavati najmanje dva strana jezika.

Bosna i Hercegovina je vijekovima bila upućena na Srednju Evropu. Naše privredne veze će, kao do sada i ubuduće, prvenstveno biti upućene na ovaj dio Evrope, u kojem se intenzivno koristi njemački jezik. Znanje njemočkog jezika je neophodno kako za uspostavljanje privrednih, tako i međunarodnih kontakata, naučnih istraživanja, informacija i komunikacija koje su nužne u današnjem užurbanom svijetu globalnih, interkulturnalnih i interdisciplinarnih događanja, te primjene savremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Uz navedene argumente, vezane kako za tržište rada, tako i za uspostavljanje međunarodnih kontakata i komunikacija svake vrste, ne smije se zaboraviti ni kulturno-historijska veza naše zemlje sa zemljama njemačkog govornog područja. Svo ovo učenje njemačkog jezika nameće se kao imperativ u toku cjelokupnog osnovnoškolskog obrazovanja sa početkom u najranijoj dobi.

Cilj

Cilj učenja njemačkog jezika je osposobljavanje učenika za komunikaciju na njemačkom jeziku, u usmenom i pismenom obliku o temama iz svakodnevnog života.

Kroz nastavu stranog jezika kod učenika se razvija svijest o značaju višejezičnosti u savremenom svijetu, odnosno svijest o tome da uspješno ovladavanje jezičkim kompetencijama doprinosi afirmaciji ličnosti i njenom optimalnom razvoju.

Razvijajući pozitivan stav prema sličnostima i razlikama u kulturama, kod učenika se razvija kosmopolitski stav, duh tolerancije, humanizma i internacionalizma.

Zadaci nastave njemačkog jezika su:

- razvijanje sve četiri jezičke vještine,
- ovladavanje neophodnim leksičkim, pravopisnim, fonetičkim i gramatičkim minimumom,
- upoznavanje sa kulturom naroda čiji se jezik izučava i razumijevanje i poštivanje drugih kultura,
- razvijanje motivacije za učenje jezika i zadovoljstva u učenju,
- razvijanje i podržavanje kontinuiteta u učenju jezika,
- razvijanje samopouzdanja i samopoštivanja,
- razvijanje samostalnosti i kreativnosti,
- razvijanje sposobnosti slušanja, praćenja i međusobnog uvažavanja,
- osposobljavanje učenika za samostalno korištenje izvora znanja, odnosno ovladavanje strategijama učenja (naučiti kako učiti).

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U prvim godinama učenja njemačkog jezika potrebno je usmjeriti pažnju na aktivnosti koje imaju za cilj da pobude i razviju zainteresovanost učenika za učenje jezika. Jezik se u ovom uzrastu uči imitiranjem i ponavljanjem, sa postepenim prijelazom na čitanje i pisanje i uz angažiranje svih čula. Rad u parovima ili manjim grupama, uz smjenu više različitih aktivnosti, doprinose dinamici časa i održavanju neophodne pažnje učenika. Učenici rado prihvataju i provode proces imitiranja i ponavljanja, rado insceniraju naučene dijaloge. Ukoliko se u nastavni proces funkcionalno integrišu i igre, njihove prednosti su velike. Igre doprinose povećanju učeničke aktivnosti, poboljšanju njihovih jezičkih znanja, uspostavljanju prijatnije atmosfere u učionici, kao i njegovanju prisnijih odnosa između učenika i nastavnika, te između samih učenika. Razvija se takmičarski duh, stvara živa atmosfera u učionici, što doprinosi povećanju motivacije za učenje jezika.

Didaktičke aktivnosti:

- pokazivanje predmeta ili slikevog prikaza predmeta, osoba i ambijenata uz govornu aktivnost;
- neverbalne reakcije na govorni stimulus (npr. pokretom ili crtežom/bojanjem);
- odgovaranje na pitanja i postavljanje pitanja;
- recitiranje i pjevanje po mogućnosti popraćeno pokretima;
- izrada tematskih panoa, postera, slikevnih kartica, figurica i dr.;
- zabavne vježbe izgovora;
- didaktičke igre: bingo, *memory*, pogađanje, sakrivanje i traženje i sl.

Praćenje i vrednovanje

Na početnom nivou učenja stranog jezika nastavnik samoaktivno razvija i prati motivaciju i interes učenika za učenje njemačkog jezika i procjenjuje realizaciju zacrtanog programa, njegovih ciljeva i zadataka. O odnosu učenika prema nastavnim obavezama, njegovom aktivnom učešću u nastavi i rezultatima koje pokazuje, nastavnik daje u prvom razredu opisnu ocjenu, a od drugog do devetog razreda brojčanu ocjenu.

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik i proširivati svoj vokabular, oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta, ali i kombinujući učenje stranog jezika sa aktivnostima "preuzetim" iz nekih drugih predmeta, npr.:

- crtanjem, slikanjem, oblikovanjem (likovna kultura),
- plesom, igrom (tjelesna i zdravstvena kultura),
- pjevanjem (muzička kultura),
- zajedničkom šetnjom kroz park, prirodu i sl. (moja okolina - ekološki odgoj).

Interkulturne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik

I RAZRED OSNOVNE ŠKOLE - PRVA GODINA UČENJA

(17 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	učenik prepoznaže glasove, naglasak, ritam i intonaciju u jeziku koji uči razumije ograničen broj riječi i izraza, kratke dijaloge o poznatim temama, pjesmice razumije i reaguje na odgovarajući način na kratke usmene poruke, pri čemu mu je potrebna znatna pomoć (ponavljanje, pokazivanje i sl.)
Čitanje i razumijevanje	prepoznaže slova i napisane riječi prepoznaže poznate riječi i zna ih povezati sa ilustracijama
Govor	pravilno artikuliše glasove, naglašava riječi, poštuje ritam i intonaciju rečenice daje osnovne informacije o sebi i svom okruženju, služeći se pritom ograničenim brojem osnovnih riječi i zapamćenih rečeničnih shema sa sagovornicima razmjenjuje nekoliko osnovnih iskaza u vezi sa konkretnom situacijom
Pisanje	povezuje slike i riječi
Znanje o jeziku	Na ovom nivou učenja jezika učenik ne stiče znanje o jeziku, nego prepoznaže i pravilno upotrebljava osnovne jezičke elemente.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Pozdravljanje
2. Predstavljanje
3. Porodica
4. Školski pribor
5. Životinje

Vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozdravljati se na formalan i neformalan način - ponoviti pjesmicu - predstaviti sebe i druge - reći koliko imaju godina - imenovati članove svoje uže porodice i predstaviti ih, npr. <i>Das ist mein Vater</i> - navesti neke životinje - navesti..: - imenovati predmete u školskoj torbi - razumjeti i pravilno izgovoriti brojeve od 1 do 10, te samostalno brojati - Reći koje je šta boje. 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) neverbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - gestikulacijom predstaviti ono što su čuli ili izvršavanjem naredbi koje čuju, - bojenjem navedenih predmeta/ osoba, - slaganjem slika redoslijedom koji proizlazi iz onoga što su čuli, - pokazivanjem na određene ilustracije koje se odnose na riječi koje su učenici čuli, - bojenjem ilustracija koje se odnose na riječi koje su učenici čuli. 2) verbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - ponavljanjem određenih riječi koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa CD Playera, <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će prepoznati jednu ili više napisanih riječi i reagovati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) neverbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - gestikuliranjem, imitiranjem, - bojenjem, crtanjem, izrezivanjem, povezivanjem pisanih riječi i odgovarajućih ilustracija, 2) verbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - povezivanjem ponuđenih riječi i slika u rečenici...itd. <p>GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ponavljati riječi nastavnika ili riječi izgovorene sa CD Playera, - pjevati, - recitovati kraće pjesmice, - voditi kraće dijaloge u parovima sa drugim učenicima ili sa nastavnikom, - glumiti itd. <p>PISANJE</p> <p>Pisanje na ovom nivou nije prioritet. Učenici prvo preslikavaju riječi koje su prije toga usmeno usvojili, a potom postepeno usvajaju i pravilan način njihovog pisanja kroz vježbe</p>	<p>Učenici će:</p> <p>koristiti (ali neće učiti o tome):</p> <p>Imenice</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednina <p>Zamjenice</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične: <i>ich, du</i> - Upitne: <i>wer, was,</i> - Prisvojne: <i>mein, meine</i> <p>Predikativno upotrebljene pridjeve, npr.: <i>gut, schön blau...</i></p> <p>Glagole</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezent <i>sein</i> 1. i 2. lice jednине <p>Brojeve:</p> <p><i>od 1 do 10</i></p>	<p>Učenici će</p> <p>učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme npr. :</p> <p>Pozdravljanje</p> <p><i>Hallo!, Guten Morgen!, Guten Tag! Auf Wiedersehen! Tschüs!</i></p> <p>Predstavljanje</p> <p><i>Ich bin... Das ist... Mein Name ist..., Was ist das? Wer ist das?</i></p> <p><i>Wie heißt du?</i></p> <p>Članovi uže porodice</p> <p>npr.: <i>Mutter, Vater, Bruder, Schwester ...</i></p> <p>Školski pribor</p> <p>(osnovne riječi), npr., <i>die Tasche, das Heft, das Buch, der Bleistift, der Farbstift</i> itd.</p> <p>Životinje</p> <p><i>der Hund, die Katze, die Kuh, das Pferd</i> itd.</p>

4. MATEMATIKA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Predmeti i odnosi među njima	10
2. Skupovi	15
3. Brojevi do 20	25
4. Mjere i mjerjenja	8
5. Pismena provjera sa ispravkom	2
UKUPNO	60

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

UPOREĐIVANJE, PROCJENJIVANJE I MJERENJE VELIČINE PREDMETA

- Upoređivanjem otkriti sličnosti i razlike prema osnovnim pojedincima predmeta.
- Procjenjivanje veličine predmeta na osnovu vizualne percepcije i odnosameđu predmeta.
- Upoznati čimemjerimo (pedalj, stopa, metar, linijar, štap, termometar, vaga, sat) Mjeriti, toznačiti upoređivati
- Upoznati i imenovati jedinice za pojedine veličine
- Procjenjivanje rezultata mjerjenja, poređenje dobivenih rezultata s predviđenim rezultatima

SKUPOVI, BROJEVI, RELACIJE I OPERACIJE

- Osporobiti učenike za posmatranje skupova u neposrednoj okolini
- Upoznati učenike sa postupkom pridruživanja
- Usvojiti izraz «pripada» i «ne pripada» skupu, «element skupa» i «nije element skupa»
- Upoznati brojeve od 1 do 9
- Upoređivati brojeve (već od broja 3), upoznati i primijeniti izraze «manje», «veće», «jednako», «nejednako» i oznake $>$, $<$, $=$, \neq
- Upoznati učenika sa pojmovima «prethodnik» i «sljedbenik» (već od broja) identifikovati sabiranje kroz aktivnosti dodavanja, spajanja i grupiranja)
- Usvajanje izraza «plus» i oznake $+$
- Identifikovati oduzimanje kroz aktivnosti smanjenja, uzimanja i odvajanja
- Usvajanje izraza «manje» i oznake $-$
- Preko konkretnih primjera navesti učenike da zaključe da se zbir neće promijeniti ako sabirci zamijene mesta i da su sabiranje i oduzimanje suprotnе računske operacije (radnje).
- Nula, veza sabiranja i oduzimanja, brojnost praznog skupa.
- Prepoznati da je desetica skup od 10 jedinica i upoznati učenika s načinom bilježenja broja 10

5. MOJA OKOLINA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Moja škola i moj dom	6
2. Naše mjesto	9
3. Prirodna sredina i godišnja doba	5
UKUPNO	20

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM

- Učenici su sposobni da opišu razredi školu, predstave užu i širu porodicu, opišu svoje mjesto.
- Učenici su sposobni da uoče bitne osobine živih bića, predmeta i pojava u njihovom okruženju, da ih upoređuju i iskazuju interes za njihovo razumijevanje.

2. PRIRODA

- Učenici razlikuju živu od nežive prirode i navode sličnosti i razlike.
- Učenici su sposobni da uočavaju promjene na živim bićima i prirodna dešavanja svojoj okolini i zavisnost žive od nežive prirode i iskazuju radoznalost za proučavanje prirode.
- Uočavaju smjenu godišnjih doba.
- Znaju karakteristike godišnjih doba.

6. LIKOVNA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Linija-crta uočavanje razlika među linijama po obliku, debljinini, dužini	3
2. Oblik-uočavanje karakteristike oblika, oblikovanja prirodnih i drugih materijala	3
3. Prostor-orijen tacija kretanja u prostoru, objašnjavanje vidnog polja (lijevo desno gore dolje)	3
4. Boja-uočavanje i imenovanje boja u vidnom polju (sa tonovima)	
5. Uočavanje složenih boja u vidnom polju i njihovih tonova	3
UKUPNO	12

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Dijete bez opterećenja stvara svoj rad, crtež ili sliku.
- Zna kazati šta je zamislilo i šta je ilustrovalo.
- Uspješno se služi priborom, materijalima i tehnikama.
- Rado crta

7. MUZIČKA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Pjevanje i sviranje uspavanka - Nina nana svoga malog sina, pjesma iz hrvatske - Muzikaš, pjesma iz švedske Kad si sretan	6
2.	Dvo, tro i četverodjelna mjera , trajanje (dugo,kratko, visoko, nisko,	3
3.	Muzičko izražavanje i stvaranje	3
	UKUPNO	12

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

Uočljivo je napredovanje učenika kroz sve veću bliskost s muzikom, često pjevanje, intonativno pravilnije, sigurniji su u interpretaciji melodije i ritma brojalice, prepoznaju kompozicije koje su slušali, te uspješnije međusobno aktivno komuniciraju muzikom, posmatraju, upoređuju, objašnjavaju, obrazlažu, te donose zaključke o pojedinim muzičkim elementima i pravilno se ponašaju prema muzici kao vrijednoj umjetnosti.

Ispoljavaju interes prema muzici i saznavanju i žele da je još bolje upoznaju i primjenjuju u školi i svakodnevnom životu. Indikatori uspjeha i nastavnikaovog profesionalnog umijeća su razlike između inicijalne i finalne slike o znanjima, vještinama i ukupnim postignućima učenika.

8. TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA
PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Hodanje: Prirodno hodanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinovano. Hodanje uz različite položaje ruku, koljena i stopala. Kombinacija hodanja, trčanja, skakanja, preskakanja itd. Hodanja u različitim kretnim zadacima.	7
2.	Trčanje: Trčanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinovano.	7
3.	Bacanje i hvatanje: Bacanje različitih lopti kotrljanjem, različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno, dodavanje u paru, prvo sa male udaljenosti.	10
4.	Igre loptom: Različite elementarne igre loptom.	10
	UKUPNO	34

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela,
- vodi računa o pravilnom držanju tijela u sjedećem i stojećem položaju,
- posjeduje informacije o značaju zdravlja,
- izvodi pokrete i kreće se u zadatom smjeru (gore, dolje, lijevo, desno, naprijed, nazad),
- izvodi pokrete i kreće se po pravolinijskoj putanji,
- usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita u jednostavnijim kretnim zadacima,

9. RELIGIJSKA KULTURA (I - IX razred)

OPŠTI CILJEVI

Da se učenici, u pogledu rasuđivanja o standardnim životnim pitanjima , čija geneza izvire iz prakse življenja, osposobe za kritičko i pragmatičko promišljanje o različitim religijskim pogledima na svijet te takva saznanja koristiti u izgradnji progresivne i moralne ličnosti, te u kontekstu razumijevanja složenosti religijskih fenomena, razumije svoj položaj i svoj status u društvu i naspram svog statusa, razumjeti različitosti među ljudima i njihov, materijalni, intelektualni i moralni trend u društvu u kojem živi, te iznalaze okvirna rješenja za situacije u kojima se teorijski ili praktično nalaze. U jedinstvu različitosti vrednovati univerzalne vrijednosti i njihovo religijsko, kulturno, etičko i svjetovno značenje.

Razvijati svijest o sebi i drugima kroz:

Shvatanje izvornih poruka svetih knjiga, i njihovo povezivanje sa svakodnevnim osobnim i društvenim životom, razvijanje osjećaja zahvalnosti za roditeljsku ljubav i dobrotu, osposobljavanje učenika za uzvraćanje socijalne pravde, solidarnosti i pobuditi zahvalnost jednih prema drugima, izgradnju osjećaja poštovanja prema različitim kulturama, konfesijama i religijama, razumijevanje drugih religijskih i nereligioznih svjetonazora, razvijanje sposobnosti za oblikovanje svijesti o samom sebi, svom identitetu, razvijanje sposobnosti za razumijevanje drugih ljudi i suradnju s njima. osposobljavanje za kritičnost prema negativnim pojавama u vezi s religijom (religiozna/nereligiozna netrpeljivost, fanatizam); poticati svijest o tome kako su rituali i štovanje uvijek bili dio ljudskog odgovora na život i misterij božanstva.

POSEBNI CILJEVI

- U izučavanju predmeta Religijska kultura, učenici obrađuju i religijske i klasično etičke teme, rasprave i eseje i stiču mogućnost da racionalno promišljaju izvore i okolnosti nastanka religijskih fenomena, njihove geneze i funkcije u društvu, kao i njihovih uticaja na uspostavu opće slike svijeta,
- Učenici stvaraju široku osnovu za nastavak školovanja ili studija čiji predmet je u većoj mjeri , kritički prožet religijskim i općenito društveno-humanističkim temama,
- Učenicima se omogućava da samostalno interpretiraju i vrednuju različite izvore informacija o religijama i njihovom razvitku i uticaju na život suvremenog čovjeka,
- Učenici se osposobljavaju da razvijaju argument na temelju poznavanja i razumijevanja pojmova i problema koji se aktueliziraju i u drugačijim teorijskim ili praktičnim pristupima,
- Učenicima se omogućava prepoznavanje aktuelnih i žarišnih životnih i društvenih tendencija i njihova kritika,
- Kod učenika se razvija tolerancija, etičko – human i znanstveni pristup u razumijevanju mira, pravde i čovjeka i nužnosti za razumijevanje jedinstva različitosti

ZADACI

- Zadatak nastavnog predmeta Religijska kultura je da učenici ovladaju nastavnim gradivom predviđenim Nastavnim programom.
- Ovladavanje religijskom i etičkom terminologijom, znanje o značenjima pojmova i funkcija pojmova kroz teorijske pravce unutar društva pod utjecajem religije,
- Da o nastavnom gradivu zadatom nastavnim planom, upoznaju osnovne tokove nastanka i razvitka religijske duhovnosti, obrađene kroz nastavu o religijskim fenomenima i različitim religijskim tumačenjima svijeta i čovjeka u svijetu, kroz teorije koje imaju povjesni karakter, u obimu prepoznavanja, poznavanja i elaboracije najosnovnijih informacija, formulisanih kroz značenje religijske terminologije, te na nivou ovladavanja nastavnim sadržajima, izgrade adekvatne modele mišljenja.

RELIGIJSKA KULTURA – 1. RAZRED

12 časova godišnje

- Različitosti među nama: religija / vjeronauka
- Drugarstvo: prigodna priča (recimo Stablo i cvijet, ili Pinokio, kratka verzija)
- Ponašanje u školi, prema učenicima, nastavnicima, osobljju
- Kulturno ophođenje – pozdravljanje
- Vrline ljubavi – šta je ljubav, zašto nam treba (zapisivati dječije odgovore), slikanje dječijih primjera ljubavi
- Lijepe i poučne priče za djecu, s naglaskom na ljubavi - Dva pustinjaka ili Ljubav (Ljubav je jednostavna)
- Moja osjećanja – igre s kockicom osjećanja, empatija
- Moja osjećanja – crtanje, banka lica i osjećanja
- Brižno biće – istraživanje pozitivnih i negativnih oblika ponašanja i ophođenja u društvu
- Vrline istine, slikanje dječijeg viđenja istine
- Lijepe i poučne priče za djecu – Istina: Crna kokoš, jadranska legenda
- Porodice su različite – slikovnica za djecu
- Kulturno ophođenje u obitelji
- Dužnosti roditelja prema djeci i djece prema roditeljima
- Vrijeme darivanja i radosti: Praznici u mojoj porodici
- Sta smo naučili – ponavljanje
- Ispravnost; ispravno djelovanje predstavljeno crtežom
- Lijepe i poučne priče, s naglaskom na ispravnom djelovanju: Neka napravi drugi, kineska priča
- Lijepe riječi, dobra djela
- Reagovanje na negativne događaje
- Vrline mira, Mir predstavljen dječijim crtežom
- Lijepe i poučne priče, s naglaskom na miru – Čarobna riječ
- Moje zdravlje
- Različiti običaji pri odijevanju
- Uzajamno pomaganje i saradnja
- Odnos prema prirodi
- Voda kao blagodet
- Volim biljke i životinje
- Ljubav prema pticama – poučna priča, etička analiza
- Ilustracija cjelina priče Ljubav prema pticama
- Vrline nenasilja, nenasilje kroz dječiji crtež
- Lijepe i poučne priče, s naglaskom na nenasilju – Mali bijeli zec
- Ples Univerzalnog mira: Bubnji moje srce za život
- Ponavljanje i sistematizacija

Kod realizacije plesova, nastavnik treba obavijestiti učenike o tome ko je autor tog plesa i čiji je to pogled

- aspekt gledanja na religiju

SADRŽAJ

1.	BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	4
2.	ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik.....	7
3.	NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik.....	9
4.	MATEMATIKA	13
5.	MOJA OKOLINA	14
6.	LIKOVNA KULTURA	15
7.	MUZIČKA KULTURA	16
8.	TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	17
9.	RELIGIJSKA KULTURA (I - IX razred)	18
	OPŠTI CILJEVI	18
	POSEBNI CILJEVI	18
	ZADACI.....	18

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKIKANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE AND
SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

II RAZRED

NASTAVNI PLAN

1. BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Književnost	35
2. IKT	25
3. Čitanje	4
4. Lektira	4
5. Jezik	19
6. Gramatika	6
7. Ortografija-pravopis	9
8. Ortoepija- pravogovor	4
9. Govorna kultura	13
10. Pismeno izražavanje i lijepo pisanje	7
11. Prepričavanje	5
12. Pričanje	5
UKUPNO	

Književnost

Izbor tekstova

- Ahmet Hromadžić: Medeni
- Enisa Osmančević – Ćurić: Za sretan put po dukat žut
- Ivica Vanja Rorić: Bubamara
- Bisera Alikadić: Štipaljke
- Velimir Milošević: Nebeska crtanka
- Šimo Ešić: Zašto volim svoju baku
- Narodna priča: Vrča s vodom
- Grigor Vitez: Zalazak sunca
- Branko Čopić: Lijin oglas
- Jadranka Čunčić: Strašan pas
- Narodna basna: Lisica i roda
- Kasim Deraković: Teče rijeka
- Stanislav Femenić: Suza
- Mirsad Bećirbašić: Naušnice od trešanja
- Bajke: Po izboru

IKT

LEKTIRA

- Branko Čopić: Ježeva kućica
- Sunčana Škrinjarić: Dućan kod svrake
- Zehra Hubijar: Medin rođendan

Jezik

Gramatika

- Samoglasnici i suglasnici
- Abeceda

- Rečenica povezivanje rečenice u smisleni hod

Ortoepija

- Pravilan izgovor: č, č, dž, đ i h

Ortografija

- Rečenica – riječ – slog
- Upotreba dvotačke i zareza u nabranjanju
- Veliko početno slovo na početku i tačka na kraju
- Veliko slovo u pisanju imena gradova i sela
- Pisanje naziva praznika;
- Glas i slovo „H“
- Pisanje „je“ ili „ije“
- Provjera

Govorna kultura

- Pismeno izražavanje i lijepo pisanje, ovladavanje prostorom, prepisivanje riječi, rečenica i tekstova, diktati za vježbe.
- Prepričavanje
- Prepričavanje na osnovu detaljnih pitanja
- Pričanje

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Učenik će poznavati prvo pismo latinicu, čitat će pravilno tekstove koji su njemu primjereni i brzinom koja odgovara običnom svakodnevnom usmenom govoru;
- Učenik će razumjeti sadržaj pročitanog: moći će ispričati sadržaj pročitanog samostalno, ili uz neznatnu nastavnikovu pomoć;
- Poznavat će pisana slova latinice (moći će napisati slova, povezivati pravilno u strukture riječi i rečenica);
- Moći će odrediti početak i kraj rečenice na usmenom i pisanim nivou;
- Moći će na kraju drugog razreda samostalno prepisati tekst obima 15 - 20 riječi (do 4 riječi u rečenici) ili napisati riječi, rečenice, tekst u formi diktata (objašnjeno i diktata s komentarom, stvaralačkog diktata, izbornog diktata);
- Uvažavat će pravopisne zahtjeve o pisanju velikog slova na početku rečenice, u pisanju vlastitih imena ljudi. Pisanje imena gradova i sela treba zasnivati na prepoznatljivim imenima u pojedinim sredinama (kriterij blizine i poznatosti);
- Moći će procijeniti šta je posebno važno u tekstu, a šta manje važno, i kazati razloge za takav stav, uočiti uzrok i posljedicu;
- Uspješno će prepoznavati glavne i sporedne likove i njihove osobine, imenovati će te osobine na nivou dobrog i lošeg, prihvatljivog i neprihvatljivog, poželjnog i nepoželjnog ponašanja;
- Može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja);
- Može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja;
- Može precizno odgovoriti na postavljena pitanja i tako prepričati tekst;
- Može napisati priču ispričanu nizom slika ili jednom slikom;
- Može napisati pisanim slovima riječi i rečenice napisane štampanim slovima;
- Može prepričati priču u pisanoj formi (po nizu slika, jednoj slici, po detaljnim pitanjima);

2. ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik

NIVO: DRUGA GODINA UČENJA – I., II., III razred osnovne škole

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA	
Ciljevi početne nastave engleskog jezika	Očekivani ishodi učenja
<ul style="list-style-type: none">- učiti jezik, a ne o jeziku- podsticati motivisanje odgovornog i aktivnog stava- dalje njegovanje razumijevanja i logičkog pamćenja- njegovanje samostalnosti u govoru i vlastitom produkovanju naučenog, primjereni dobi	<ul style="list-style-type: none">- razumijevanje primjerenih sadržaja na engleskom jeziku- prihvatanje logičkog pristupa upotrebi naučenog- izražavanje slobode i samostalnosti u govoru i direktnom reagovanju- čitanje riječi pojedinačno, povezano s konkretnim pojmovima- čitanje jednostavnih rečenica- prepisivanje, popuna slova i riječi

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. Teme (opća tematska područja kao osnova za dalju obradu, u zavisnosti od datih okolnosti nastavne prakse); Funkcije i vještine (usmena ili pisменa kompetencija kao zacrtani cilj na datom nivou);
2. Aktivnosti (pomoći kojih se realizuju vještine);
3. Gramatika (gramatička područja za dati nivo);
4. Vokabular (predloženi vokabular u okviru datih tema).

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U prvim godinama učenja potrebno je usmjeriti pažnju na razumijevanje, ponavljanje i na usmeno komunikaciju sa zabavnim aktivnostima, kojima je cilj pobuditi, razviti i poduprijeti zainteresovanost za učenje jezika.

Nastavnik treba:

- pažljivo planirati svaki čas, cilj i način rada; pripremati materijal i opremu, zadatke za učenike pojedinačno, za grupe i cijeli razred; pisati pismene pripreme za svaki čas;
- proizvesti pozitivno i zabavno ozračje za učenje;
- od početka razvijati radne navike;
- razvijati komunikacijske sposobnosti;
- razviti vlastiti sistem praćenja i provjere napretka kod svakog učenika;
- osposobiti učenike da samostalno rade u toku časa i kod kuće;
- njegovati poštivanje drugog u toku zajedničkog rada i takmičenja;
- slobodno oblikovati svoje časove, proširivati materijal prema datoј situaciji, sarađivati s kolegama i stručnim savjetnikom;
- držati se načela jednostavnosti, primjerenosti i postepenosti, idući od jednostavnih ka složenijim jezičkim ciljevima;
- procijeniti kojim rječničkim fondom riječi učenici trebaju ovladati u datoј grupi i datim uslovima;
- primjenjivati direktni, frontalni, grupni i individualni pristup;
- praktikovati prvo usvajanje pravilnog izgovora auditivnim putem, a zatim usmenu upotrebu ili izolovano, ili u govornoj interakciji;
- ne prihvataći kruto upute date u programu, udžbenicima i priručnicima, nego kreativno i fleksibilno kreirati svoj rad u okvirima zacrtanog, ali primjereni uslovima u kojima radi.

Praćenje i vrednovanje na ovom nivou je u službi motivisanja učenika i služi nastavniku za procjenu realizacije zadanih ciljeva.

Interdisciplinarni sadržaj

Sadržaj je u svim područjima vezan za druge školske predmete (posebno za likovnu i muzičku kulturu, tjelesna i zdravstvena kultura).

Interkulturnalne vještine

Upoznati kulturu naroda engleskog govornog područja, upoređivati je s vlastitom kulturom i razvijati pozitivan stav prema toleranciji i različitosti.

Preporuke

Preporuke za organizaciju nastave engleskog jezika u drugoj godini učenja prvenstveno se odnose na fleksibilnost u organizaciji nastave i ukupnom rasporedu nastavnih aktivnosti, kao i na trajanje časova. To podrazumijeva paralelno izvođenje nastave engleskog jezika s nastavom drugih predmeta, kao što su, npr., muzička kultura, likovni odgoj i sl. Nastava je razredna, pa se lako mogu organizovati grupe koje će se smjenjivati na uporednoj nastavi iz dvaju predmeta. Ukoliko uslovi dopuštaju, mogu se organizovati uvježbavanja jezičkog znanja kroz igru i pjesmu u toku odmora ili perioda relaksacije, a u dogovoru s nastavnicima drugih predmeta uvježbavanja mogu biti podrška usvajanju gradiva iz tih predmeta, osvježenje u toku časa. Efekti nastave bi na ovaj način bili poboljšani.

NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik

II RAZRED OSNOVNE ŠKOLE - DRUGA GODINA UČENJA

(18 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRZOVNOG RADA	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• učenik prepozna glasove, naglasak, ritam i intonaciju u jeziku koji uči• razumije ograničen broj riječi i izraza, kratke dijaloge o poznatim temama, pjesmice• povezuje vizualne (slikovne) i zvučne sadržaje• učenik razumije kratak tekst čiji je sadržaj prethodno usmeno obrađen• razumije i reaguje na odgovarajući način na kratke usmene poruke, pri čemu je potrebna znatna pomoć (ponavljanje, pokazivanje i sl.)
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• razumijevanje jednostavnih kratkih tekstova o poznatim sadržajima• pamćenje grafičke slike riječi i izdvojenih rečenica na razini prethodno usvojenih usmenih uzoraka• glasno čitanje riječi i jednostavnih rečenica koje su prethodno usmeno uvježbane• savladava rečenične intonacije prema zvučnom modelu
Govor	<ul style="list-style-type: none">• pravilno artikuliše glasove, naglašava riječi, poštuje ritam i intonaciju rečenice• daje osnovne informacije o sebi i svom okruženju, služeći se pritom ograničenim brojem osnovnih riječi i zapamćenih rečeničnih šema• sa sagovornicima razmjenjuje nekoliko osnovnih iskaza u vezi sa konkretnom situacijom
Pisanje	<ul style="list-style-type: none">• prepisuje i dopunjava riječi i kratke rečenice• nadopunjuje vrlo kratak tekst riječima• uočavanje osnovnih razlika između grafije i izgovora kod učestalih riječi
Znanje o jeziku	<ul style="list-style-type: none">• Na ovom nivou učenja jezika učenik ne stiče znanje o jeziku, nego prepozaje i pravilno upotrebljava osnovne jezičke elemente.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Abeceda
2. Igračke
3. Boje
4. Voće i povrće
5. Jelo i piće
6. Praznici
7. Djelovi tijela

Vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> -njemačku abecedu i slovkanje na njemačkom -nabrojati neke igračke, opisati ih i nabrojati neke igre -nabrojati osnovne vrste voća i povrća i reći šta oni vole - nabrojati praznike (čestitanje, pjevanje odabranih pjesmica) - imenovati neka jela i pića; izražavanje ličnog stava, mišljenja - imenovati predmete u učionici i nekih dijelova učionice - brojati i pisati brojeve od 0 do 12 - reći kome šta pripada - reći gdje se šta nalazi - izreći neku naredbu - reći kakvo je nešto ili neko 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) neverbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - gestikulacijom predstaviti ono što su čuli ili izvršavanjem naredbi koje čuju, - bojenjem navedenih predmeta/ osoba, - slaganjem slike redoslijedom koji proizlazi iz teksta koji su čuli, - pokazivanjem na određene ilustracije koje se odnose na riječi koje su učenici čuli, odnosno povezivanjem slike sa tekstrom koji čuju, - bojenjem ilustracija koje se odnose na riječi koje su učenici čuli. 2) verbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - ponavljanjem određenih riječi i kratkih rečenica koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa CD Playera, - davanjem kratkih odgovora na nastavnika pitanja ili pitanja koja su čuli sa CD Playera, <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će prepoznati jednu ili više napisanih riječi ili kraćih rečenica i reagovati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) neverbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - gestikuliranjem, imitiranjem, - bojenjem, crtanjem, izrezivanjem, povezivanjem pisanih riječi i odgovarajućih ilustracija, 2) verbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - dopunjavanjem izostavljenih slova ili riječi u tekstu, - povezivanjem ponuđenih riječi u tekstu...itd. <p>GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ponavljati riječi nastavnika ili riječi izgovorene sa kasetofona, - pjevati, - recitovati kraće pjesmice, - voditi kraće dijaloge u parovima sa drugim učenicima ili sa nastavnikom, - glumiti itd. - reproducirati kratke rečenice s odgovarajućom rečeničnom intonacijom - sudjelovati u kratkim dramatizacijama <p>PISANJE</p> <p>Pisanje na ovom nivou nije prioritet. Učenici prvo preslikavaju riječi koje su prije toga usmeno usvojili, a potom postepeno usvajaju i pravilan način njihovog pisanja kroz vježbe poput:</p> <ul style="list-style-type: none"> - popunjavanja slova učenici trebaju popuniti izostavljena slova), - rekonstruisanje riječi od ponuđenih slova, - pisanje čestitki za praznike prema predlošku 	<p>Učenici će: koristiti (ali neće učiti o tome):</p> <p>Imenice</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednina nekih imenica - množina nekih imenica <p>Zamjenice</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične u jednini i množini: <i>ich, du</i> - Upitne: <i>wer, was, wie, ...</i> - Prisvojne: <i>mein, dein</i> <p>Pokazna zamjenica <i>das</i></p> <p>Pridjevi:</p> <p>Opisni pridjevi kao dio predikata <i>schnell, langsam..</i></p> <p>Gлаголе</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezent <i>haben i sein u 1. i 2. licu jednине</i> - učestali glagoli vezani uz tematska područja u jednini presenta - present modalnog glagola <i>mögen</i> zapovjedni oblik glagola (2. lice jednине) <p>Brojeve:</p> <p><i>od 1 do 12</i></p> <p>Negacija</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>nein</i> <p>Rečenice:</p> <p>jednostavne izjavne rečenice prema modelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> * subjekt + predikat: <i>Ich male.</i> * subjekt + predikat+ pridjev u službi predikata/priložna oznaka: <i>Die Rose ist rot./Die Rose ist hier.</i> • kratke izjavne rečenice s modalnim glagolom <i>Ich mag Pizza..</i> • jednostavne upitne rečenice s upitnom riječju <i>Wer/Was ist das?</i> 	<p>Učenici će učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme npr. :</p> <p>Abeceda A, B, C, D, E, F, G, H,...</p> <p>Slovkanje Klaus= ka, el, a,u es</p> <p>Igračke/Igre/Opisivanje npr.: <i>Das ist mein Auto.</i> <i>Mein Auto ist schnell.</i></p> <p>Osnovne boje</p> <p>Voće i povrće npr.: <i>Banane, Bierne,</i> <i>Apfel, Tomaten,Paprika itd.</i> <i>Ich mag Apfel.</i> <i>Die Banane ist gelb und rot.</i></p> <p>Jelo i piće <i>Pizza, Suppe, Bonbons,</i> <i>Schokolade,Hamburger,Cola,Saft,Limo</i> <i>Ich mag Hamburger.</i> <i>Magst du...?</i></p> <p>Praznici <i>Neues Jahr, ein</i> <i>glückliches Neues Jahr</i> <i>Tannenbaum, Kugeln...</i></p> <p>Djelovi tijela <i>Kopf, Hand, Finger...</i></p>

3. MATEMATIKA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Računske operacije u skupu brojeva do 100	46
2.	Geometrijske figure	5
3.	Mjere i mjerena	5
4.	Pismena provjera sa ispravkom	4
	UKUPNO	60

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

Učenici bi trebali znati:

- koristiti matematički jezik i simbole
- pri sabiranju i oduzimanju u skupu do 20
- rješavati matematičke zadatke
- sabirati i oduzimati u skupu brojeva do 20
- sabirati i oduzimati desetice u skupu brojeva do 100
- uočiti vezu između sabiranja i oduzimanja i vršiti provjeru jedne operacije pomoću druge
- prepoznati i imenovati jedinice za mjerjenje
- poštovati različite stavove
- prepoznati ulogu i značaj matematike u svakodnevnom životu
- rimske cifre od I do X
- redni brojevi

Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 20:

- Izračunavanje zbroja od tri sabiraka.
- Upotreba zagrade u sabiranju i u oduzimanju.
- Sabiranje brojeva i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (oblici kao: $10+4$, $14-4$; $13+4$, $17-4$, $10+10$)
- Sabiranja s prelazom ($8+7$) i oduzimanje s prelazom ($11 - 2$)
- Veza između sabiranja i oduzimanja
- I slovo nekada uzimamo da je broj. Nepoznati broj. Svojstva zbraja: Nula kao sabirak. Pravilo zamjene mesta sabiraka.
- Rimske cifre od I do X
- Redni brojevi do 20

Skup brojeva do 100

- Upoređivanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini.
- Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini.
- Ostali brojevi prve stotine
- Upoređivanje brojeva iz prve stotine. Znaci: $=$, $<$, $>$,

Mjerena i mjere:

- Mjerena dužine. Jedinice za dužinu (1 m)
- Mjerena mase. Jedinice za masu (1 kg)
- Jedinice za tečnost (1 l)
- Jedinice za vrijeme (h, min)
- Jedinice za novac

4. MOJA OKOLINA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Život i rad u školi i domu	5
2.	Život i rad u našem mjestu	9
3.	Moj zavičaj i prirodna sredina	6
	UKUPNO	20

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Da je škola organizovana zajednica učenika i nastavnika
- Siguran put od kuće do škole
- saobraćajni znaci, prevozna sredstva
- život i rad u porodici i
- mjesto i njegove karakteristike,
- razlike između žive i nežive prirode,
- bitna svojstva živih bića,
- sličnosti i razlike među njima
- koristi i opasnosti od biljnog i životinjskog svijeta iz bližeg okruženja
- opisati promjene na biljkama i životinjama u zavisnosti od godišnjeg doba
- potreba i način čuvanja zdravlja i prirodne sredine
- da su tijela sagrađena od tvari
- da tvari mogu biti u čvrstom, tečnom i gasovitom stanju
- zdrava okolina – značaj boravka u prirodi za zdravlje

5. LIKOVNA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Linija - razvijanje početne osjetljivosti za kontraste linije (ravne, zakrivljene,meke, tvrde, otvorene, zatvorene)	4
2.	Oblik – razvijanje početne osjetljivosti za kontraste volumena i prostora. Osnovni elementi urbanizma (ulice, trgovi, naselja...)	2
3.	Boja i prostor – uočavanje kontrasta za boje (topli – hladni, svijetlo – tamno)	4
4.	Oblikovanje na plohi – upoznavanje različite vizuelne znakove(prometne, sportske, značke, grbovi, zastave, pečati....)	2
	UKUPNO	12

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- da učenici vole «crtati» i da vole gledati umjetnost, kao što vole slike uopće, iz kojih uče:
- da prepoznaju simboličku umjetnost iz «djatinjstva čovječanstva» blisku svom «crtežu»
- da učenici proširuju svoja osjećanja i znanja o «crtežu» i umjetnosti
- da učenici prihvataju kako «crtež» i umjetnost nije oponašanje, već stvaranje
- da prihvataju kako je u «crtežu» i umjetnosti podjednako prisutan sadržaj i forma
- da u «crtežu» i umjetnosti, sa više asocijacija, analiziraju: sadržaj, likovno, estetsko i tehničko
- da je «crtež» i umjetnost uzajamna igra između viđenja i mišljenja
- da učenici njeguju emotivnu, a ne objektivnu proporciju, simboličku, a ne lokalnu boju
- da učenici u crtežu kritikuju i hvale
- da učenici u «crtežu» i umjetnosti prepoznaju vodoravnu, vertikalnu, kosu i kružnu kompoziciju, da se učenici uspješno služe osnovnim i neutralnim bojama, te toplim i hladnim...
- da učenici, malo pomalo, usvajaju osnovnu likovnu terminologiju
- da je, uz nastavnikovo poznavanje umjetnosti i društva, učenika, porodice i «crteža», posebno shematsko-simboličke faze «crteža» učenika, logično očekivati pozitivne likovne rezultate
- da učenici, malo po malo, prelaze od pojave, preko predstave do pojma.

6. MUZIČKA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Pjevanje i sviranje – uspavanka „Spavaj, Dano u đidali beši“, N. Ludvig Pečar „Kiša pada“, pjesma iz Njemačke „Ruku meni bato daj“	3
2.	Dječije muzičke igre - Narodno kolo „Hodavka“, „Mak“ i „Enci menci na kamenci“ (brojalica)	3
3.	Osnove muzičke pismenosti – uočiti kretanja melodije između kontrasta, različite boje glasova.	3
4.	Muzičko izražavanje i stvaranje	3
	UKUPNO	12

Učenici bi trebali znati i razumjeti:

- značaju muzike u životu djeteta
- o muzici, njenim svojstvima i osobinama tona
- prepoznati i razumjeti trajanje četvrtinki i osminki
- koristiti prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i jednostavne muzičke termine
- improvizovati samostalno, maštovito i originalno
- poštuje muziciranje i stavove drugih
- prepoznaće ulogu muzike u okruženju: porodici, školi, sredini u kojoj živi

7. TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Prirodni oblici kretanja: različiti oblici hodanja i trčanja – sa promjenom pravca kretanja, promjenom tempa, naprijed i nazad na raznim dijelovima stopala.	
2. Atletski sadržaji: hodanje i trčanje u prirodi; štafetne igre sa elementima trčanja, bacanja i skokova; preskakanje niskih prepreka jednonožnim odrazom; preskakanje određene razdaljine (jarka, strunjače) kratkim zaletom jednonožnim odrazom i sunožnim doskokom; skok udalj iz mesta sunožnim odrazom; skok u dubinu pjesak (60 cm); trčanje 30 m – visoki start; trčanje umjerenim tempom do 1 min; bacanje loptice (200g) udalj i cilj; bacanje medicinke jednom rukom s ramena (1 kg).	
3. Trčanje: Trčanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinovano.	
4. Bacanje i hvatanje: Bacanje različitih lopti kotrljanjem, različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno, dodavanje u paru, prvo sa male udaljenosti. Odbojka preko konopca balonom	
5. Igre loptom: Različite elementarne igre loptom. Preskakanje kratke vijače u mjestu i kretanju	
UKUPNO	

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela
- Razumije značaj pravilnog držanja tijela za zdravlje.
- Pravilno drži tijelo.
- Posjeduje znanja o značaju zdravlja.
- Posjeduje znanja o značaju tjelesne aktivnosti za očuvanje i unapređivanje zdravlja.
- Pozitivno doživjava i vrednuje nastavu tjelesne i zdravstvene kulture.
- Izvodi pokret/ kretanje u zadatom smjeru i po zadatoj putanji.
- Usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rezervata

8. RELIGIJSKA KULTURA

II razred

12 časova godišnje

- Uvod u predmet Religijska kultura
- Kulturno ophođenje – pozdravljanje
- Uzajamno pomaganje i saradnja
- Lijepe i poučne priče*, važnost prijateljstva:
- Ponašanje u školi: prema učenicima, nastavnici, osoblju
- Vjerske oznake: mjesec i zvijezda, križ, krst
- Ramazan: sveti mjesec Bošnjaka
- Izgled džamije
- Kulturno ophođenje i ponašanje u porodici
- Dužnosti roditelja prema djeci i djece preme roditeljima
- Dobrota i poštenje
- Lijepe i poučne priče: Koštica, L.N. Tolstoj*
- Izgled katoličke crkve
- Katolički praznici: Božić
- SPR: Izrada čestitke u povodu katoličkog Božića, kićenje jelke, bojanka...
- Vrijeme radosti i darivanja: praznici u mojoj porodici i porodici prijatelja
- Pravoslavni praznici: Božić
- SPR: Izrada čestitke u povodu pravoslavnog Božića, bojanka....
- Ponavljanje
- Islamski praznici
- Izrada čestitke u povodu Bajrama
- Pozdravi i čestitanja
- Priroda je Božiji dar
- Hrana i odnos prema hrani
- Šta čini osobu (tijelo, duša)
- Lijepe i poučne priče: Mala crvena koka (Crveno pilence), američka priča*
- Pravoslavni i katolički praznici: Uskrs i Vaskrs
- Simbol Uskrsa/Vaskrsa – zec. Pravljenje zeke od rolne toalet-papira
- Iskustvo vjere u druge ljude: Igre povjerenja
- Lijepe i poučne priče: Dječak koji je vikao (Dječak lažljivac), Ezop*
- Kako se ophoditi prema pripadnicima druge vjere
- Različiti običaji pri odijevanju: pokrivanje, nošenje crnine
- Ljudi koji ne slave vjerske praznike – ateisti
- Činjenje dobrih dijela - lijepe i poučne priče: Zvjezdani zlatnici, braća Grimm*
- Ponavljanje, sistematizacija gradiva

SADRŽAJ

1.	BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	22
2.	ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik	24
3.	MATEMATIKA	28
4.	MOJA OKOLINA	29
5.	LIKOVNA KULTURA	30
6.	MUZIČKA KULTURA	31
7.	TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	32
8.	RELIGIJSKA KULTURA	33

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

III RAZRED

NASTAVNI PLAN

1. BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Književnost	40
2. IKT	27
3. Čitanje	6
4. Lektira	7
5. Jezik	19
6. Gramatika	6
7. Ortografija-pravopis	11
8. Ortoepija- pravogовор	4
9. Govorna kultura	9
10. Prepričavanje	4
11. Pričanje	5
12. Opisivanje	1
UKUPNO	70

Književnost

Izbor tekstova

- Zoran M. Jovanović - Drug
- Šukrija Pandžo - List na putu
- Branko Ćopić - Bosna
- Ivica Vanja Rorić – Čudesna pjesma
- Ahmed Hromadžić - Plamena
- Narodna basna – Vrba i trn
- Šimo Ešić – Kako je procvjetala prva visibaba
- Rizo Džafić – Skrovište
- Stanislav Femenić – Carevo treće uho
- Azra Mulalić - Lastavice
- Đani Rodari – Ribar iz Cefaula
- Bisera Alikadić – Na pijaci
- Ešref Berbić - Čuvar
- Luko Paljetak - Rijeka
- Nasiha K. Hadžić – Trčimo za suncem

IKT

- Čitanje
- Čitanje naglas – glasno, prirodnom jačinom i tempom, interpunkcijski znakovi.
- Čitanje u sebi – sa razumjevajem i kao samostalno čitanje kao priprema za prepričavanje
- Lektira – Nasiha K. Hadžić - Vezeni most
- Ahmed Hromadžić – Zelena šuma

Jezik

- Gramatika
- Imenice (rod, broj, vlastite i zajedničke), umanjenice i uvećanice, glagoli (radnja, stanje, zbivanje), rečenica (izjavna, upitna, uzvična, potvrđujuća, odrična), abeceda.

Ortopeija

- Logički naglasak, brzina i pauza u izgovoru rečenica, pauza u nabrajanju.

Ortografija

- Veličko slovo u imenima planina, polja, rijeka
- Pisanje rječice „ne“ uz glagole i imenice
- Pisanje riječce „li“ u upitnim rečenicama
- Pisanje „je, i „ije“
- Pisanje u riječima - Č, Ć, Dž, Đ

Govorna kultura

- Prepričavanje na osnovu uopštenih pitanja (tekst - Na pijaci)
- Prepričavanje s promjenom toka događaja (tekst - Ribar iz Cefaula)
- Pričanje događaja predstavljenog slikom
- Prepričavanje s promjenom kraja priče (Plamena)
- Pričanje s unošenjem opisa (Vrba i trn)
- Prepričavanje na osnovu zajednički sastavljenog plana
- Pisanje obavijesti
- Opisivanje poznatog predmeta

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Tekst štampanim latiničnim pismom čita pravilno i izražajno
- Čita rado, radi zadovoljstva
- Razumije upute: čitaj brže, sporije, pročitaj usebi i kaži što si pročitao, čitaj tako da ti se u glasu prepoznaće nježnost, strogost, neka to bude grub glas, čitaj tako da se u glasu osjeća radost, tuga.
- Razumjet će poruku i može ju iskazati u obliku kratke rečenice. Može prepričati tekst na reproduktivnom nivou.
- Može u prepričavanja uključiti elemente kreativnosti: promjenom toka događaja u prići (uvodenjem novog lika u priču), promjenom završetka ili unošenjem elemenata opisa (proširivanje teksta).
- Može samostalno pročitati tekst i odgovoriti na zadatke koji se odnose: na tok događaja, mjesto i vrijeme, glavni događaj u prići; na osobine glavnih i sposrednih likova; na formuliranje podnaslova dijela teksta.
- Zna šta Vidljiv je i mjerljiv napredak u izražavanju s obzirom na izbor izražajnih sredstava i spretniju upotrebu riječi u usmenom i pismenom izražavanju
- Znaju napamet abecedu

Razlikuju pojmove:

Imenica (vlastita, opća, rod i broj imenice i da li označavaju nešto umanjeno ili uvećano)

Glagol – prepoznavanje glagola i glagolskih vremena u tekstu Pišu pravilno riječu **ne** i riječu **li** uz glagol. Poznavaju interpunkcijske znake u obimu koji je predviđen programom i pravilno ih upotrebljavaju u pismenom radu. Može prepričati tekst

2. ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik

Uloga i značaj

Znanje engleskog jezika danas predstavlja vid osnovne pismenosti, prijeko potrebne za međunarodne kontakte, naučna istraživanja, obavijesti i komunikacije korištenje elektroničkih tehnologija i općenito, da služi kao instrument za sticanje znanja. Poučavanje engleskog jezika treba posmatrati kao učenje osnovne pismenosti nužne u svijetu interkulturnih, interdisciplinarnih i globalnih zbivanja. Stoga je uloga nastave engleskog jezika veoma značajna i svakim danom biva sve značajnija. Kako znanje engleskog jezika predstavlja imperativ današnjeg vremena, tako i rani početak učenja zauzima posebno mjesto u nastavnom planu i programu za osnovnu školu.

Cilj i zadaća

Cilj učenja engleskog jezika je da učenika sposobi za aktivno i pozitivno življjenje u savremenom svijetu, uz zahtijeve i izazove koji se neprestano mijenjaju. Znanje engleskog jezika danas predstavlja vid osnovne pismenosti i nastava ima za cilj da učenika sposobi za međunarodne kontakte, naučna istraživanja, sakupljanja obavijesti i komuniciranje korištenjem elektroničkih tehnologija, i općenito da služi kao instrument za sticanje znanja.

Zadaci nastave engleskog jezika su:

- razvoj jezičke kompetencije kod učenika;
- upoznavanje kulture naroda čiji se jezik izučava i pozitivan stav prema različitostima;
- razvijanje motivacije za učenje jezika i zadovoljstva u učenju;
- razvijanje samopouzdanja i samopoštovanja;
- razvijanje i podržavanje radoznalosti, samostalnosti i kreativnosti;
- razvijanje sposobnosti slušanja, usredotočenosti pažnje i praćenja logičkog smisla;
- razvijanje i podržavanje kontinuiteta u učenju jezika kao osnovnog principa.

NIVO: I, II, III razred osnovne škole

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA	
Ciljevi početne nastave engleskog jezika	Očekivani ishodi učenja
<ul style="list-style-type: none">- učiti jezik, a ne o jeziku- podsticati motivisanje odgovornog i aktivnog stava- dalje njegovanje razumijevanja i logičkog pamćenja- njegovanje samostalnosti u govoru i vlastitom produkovanju naučenog, primjerno dobi	<ul style="list-style-type: none">- razumijevanje primjerenih sadržaja na engleskom jeziku- prihvatanje logičkog pristupa upotrebi naučenog- izražavanje slobode i samostalnosti u govoru i direktnom reagovanju- čitanje riječi pojedinačno, povezano s konkretnim pojmovima- čitanje jednostavnih rečenica- prepisivanje, popuna slova i riječi

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. Teme (opća tematska područja kao osnova za dalju obradu, u zavisnosti od datih okolnosti nastavne prakse); Funkcije i vještine (usmena ili pismena kompetencija kao zacrtani cilj na datom nivou);
2. Aktivnosti (pomoći kojih se realizuju vještine);
3. Gramatika (gramatička područja za dati nivo);
4. Vokabular (predloženi vokabular u okviru datih tema).

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U prvim godinama učenja potrebno je usmjeriti pažnju na razumijevanje, ponavljanje i na usmenu komunikaciju sa zabavnim aktivnostima, kojima je cilj pobuditi, razviti i poduprijeti zainteresovanost za učenje jezika.

Nastavnik treba:

- pažljivo planirati svaki čas, cilj i način rada; pripremati materijal i opremu, zadatke za učenike pojedinačno, za grupe i cijeli razred; pisati pismene pripreme za svaki čas;
- proizvesti pozitivno i zabavno ozračje za učenje;
- od početka razvijati radne navike;
- razvijati komunikacijske sposobnosti;
- razviti vlastiti sistem praćenja i provjere napretka kod svakog učenika;
- osposobiti učenike da samostalno rade u toku časa i kod kuće;
- njegovati poštivanje drugog u toku zajedničkog rada i takmičenja;
- slobodno oblikovati svoje časove, proširivati materijal prema dатoj situaciji, sarađivati s kolegama i stručnim savjetnikom;
- držati se načela jednostavnosti, primjerenošću i postepenosti, idući od jednostavnih ka složenijim jezičkim ciljevima;
- procijeniti kojim rječničkim fondom riječi učenici trebaju ovladati u dатoj grupi i datim uslovima;
- primjenjivati direktni, frontalni, grupni i individualni pristup;
- praktikovati prvo usvajanje pravilnog izgovora auditivnim putem, a zatim usmenu upotrebu ili izolovano, ili u govornoj interakciji;
- ne prihvaćati kruto upute date u programu, udžbenicima i priručnicima, nego kreativno i fleksibilno kreirati svoj rad u okvirima zacrtanog, ali primjerenog uslovima u kojima radi.

Praćenje i vrednovanje na ovom nivou je u službi motivisanja učenika i služi nastavniku za procjenu realizacije zadanih ciljeva.

Interdisciplinarni sadržaj

Sadržaj je u svim područjima vezan za druge školske predmete (posebno za likovnu i muzičku kulturu, tjelesna i zdravstvena kultura).

Interkulturnalne vještine

Upoznati kulturu naroda engleskog govornog područja, upoređivati je s vlastitom kulturom i razvijati pozitivan stav prema toleranciji i različitosti.

Preporuke

Preporuke za organizaciju nastave engleskog jezika u trećoj godini učenja prvenstveno se odnose na fleksibilnost u organizaciji nastave i ukupnom rasporedu nastavnih aktivnosti, kao i na trajanje časova. To podrazumijeva paralelno izvođenje nastave engleskog jezika s nastavom drugih predmeta, kao što su, npr., muzička kultura, likovni odgoj i sl. Nastava je razredna, pa se lako mogu organizovati grupe koje će se smjenjivati na uporednoj nastavi iz dvaju predmeta. Ukoliko uslovi dopuštaju, mogu se organizovati uvježbavanja jezičkog znanja kroz igru i pjesmu u toku odmora ili perioda relaksacije, a u dogовору с nastavnicima drugih predmeta uvježbavanja mogu biti podrška usvajanju gradiva iz tih predmeta, osvježenje u toku časa. Efekti nastave bi na ovaj način bili poboljšani.

Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
3 razred Osnovna škola Prvi stepen elementarnog znanja	Lično predstavljanje: - Porodica - Kuća, dom - Svakodnevni život	Učenici će znati: - pozdravljati - predstaviti sebe ili druge - identifikovati ljude i predmete - brojati predmete - izraziti sposobnost da nešto urade (I can...)	Recepcija a.) slušanje i reagovanje Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati: 1) neverbalno, npr.: imitiranjem nastavnika, gestikuliranjem, oponašanjem glasova/zvukova, , izvršavanjem uputstava nastavnika ili upustva koje čuju s kasetofona, pokazivanjem određenih ilustracija koje se odnose na riječi koje im se usmeno upućuju, redanjem slika itd. 2) verbalno, npr.: ponavljanjem riječi koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli s kasetofona, davanjem veoma kratkih odgovora na pitanje nastavnika ili pitanja koja su čuli s kasetofona, popunjavanjem praznina riječima odabranim sa flash kartica, ili sa zidnih karata na kojima se te riječi nalaze itd. b) ČITANJE I REAGOVANJE: Učenici će prepoznati jednu ili više napisanih riječi ili uputstava i reagovati: 1) neverbalno npr.: gestikuliranjem, oponašanjem glasova/ zvukova, biranjem ili povezivanjem pisanih riječi i odgovarajućih ilustracija, raspoređivanjem ilustracija po određenom redu prema pisanim uputstvima itd. 2) verbalno, npr.: davanjem kratkih pisanih ili usmenih odgovora na pitanja, zamjenjivanjem ilustracija u tekstu ponuđenim riječima, povezivanjem riječi u stupcu A s odgovarajućim ilustracijama u stupcu B, zamjenjivanjem inicijala punim riječima ili popunjavanjem praznina odgovarajućim riječima. PRODUKCIJA a) GOVOR Učenici će: -ponavljati riječi nastavnika ili riječi izgovorene s kasetofona; -učestvovati u razgovoru (pitanja/ odgovori) s drugim učenicima ili nastavnikom; b) PISANJE Budući da učenje pisanja na ovom nivou nije prioritet, učenici će: -povremeno prepisivati izolirane riječi; Izbor primjeren dobi i broju	Učenici će koristiti (a ne učiti o tome!): Imenice: -Jednina i Množina Zamjenice: -Lične -Pokazne, this, that Pridjeve: - Posesivne pridjeve, my, your, his, her -Opisne pridjeve: Najosnovnije, npr. sad, happy, nice, bad, good, fine. Glagole: -Modalni glagol can - Glagol be, have, have got Priloge za mjesto, here, there Brojeve: 1-10	Učenici će učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme, npr.: *Pozdravljanje: Hello, Hi, Good morning itd. *Predstavljanje: I am... This is... My name is... itd. What's your name? *Moje lice, moje tijelo, samo osnovne riječi *Članovi uže porodice: mother, father, brother, sister *Raspoloženja: Happy, sad, *Prostorije u kući: kitchen, sittingroom, *Svakodnevni život, rutinske aktivnosti, npr. sleep, get up, wash, go, bus, bicycle, car, walk, sports Učenici će vježbati da koriste (a ne učiti o tome!): -Afikse, u vezi s datim temama i gramatikom, npr. s -Antonime, u vezi s datim temama, npr. good-bad, big small

3. NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik

III RAZRED OSNOVNE ŠKOLE - TREĆA GODINA UČENJA, (35 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u trećem razredu osnovne škole treba težiti djelimičnom dostizanju nivoa **A 1.1** Evropskog okvira za strane jezike.

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• učenik prepoznaže glasove, naglasak, ritam i intonaciju u jeziku koji uči• razumije ograničen broj riječi i izraza, jednostavne izjavne rečenice i pitanja, kratke dijaloge o poznatim temama, pjesmice• globalno i selektivno razumije kratak tekst poznate tematike• razumije i reaguje na odgovarajući način na kratke usmene poruke
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• prepoznaže slova i napisane riječi, kratke rečenice i kraće tekstove• prepoznaže poznate riječi i kratke rečenice i zna ih povezati sa ilustracijama• globalno i selektivno razumije jednostavne kraće tekstove o poznatim sadržajima• glasno čita jednostavne rečenice koje su prethodno usmeno uvježbane• svladava rečeničnu intonaciju prema zvučnom modelu
Govor	<ul style="list-style-type: none">• pravilno artikuliše glasove, naglašava riječi, poštuje ritam i intonaciju rečenice• daje osnovne informacije o sebi i svom okruženju, služeći se pritom ograničenim brojem osnovnih riječi i zapamćenih rečeničnih šema• sa sagovornicima razmjenjuje nekoliko osnovnih iskaza u vezi sa konkretnom situacijom
Pisanje	<ul style="list-style-type: none">• prepisuje, dopunjava i samostalno piše riječi i kratke rečenice• prepisuje vrlo kratke tekstove koji su prethodno usmeno obrađeni piše pojedinačne riječi i kratke rečenice o sebi i svom okruženju
Znanje o jeziku	Na ovom nivou učenja jezika učenik ne stiče znanje o jeziku, nego prepozaje i pravilno upotrebljava osnovne jezičke elemente.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Susreti i upoznavanje
2. Porodica, prijatelji
3. Kuća, okolina
4. Škola
5. Svakodnevni život
6. Odjevni predmeti

Vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
----------	------------	-----------	-----------

<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozdravljati se na formalan i neformalan način sa vršnjacima i odraslim - predstaviti sebe i druge - reći koliko imaju godina - imenovati članove svoje uže i šire porodice - reći nekoliko najjednostavnijih rečenica o: - ljudima i predmetima iz neposrednog okruženja, - prostorijama u kući/stanu. - locirati ljudi i predmete - imenovati predmete u školskoj torbi i u učionici - nabrojati aktivnosti u školi - nabrojati odjedne predmete i opisati ih - brojati od 0 do 20 - reći: kome šta pripada, 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumjeti kratke jednostavne izjavne rečenice i pitanja, razumjeti osnovne namjere sugovornika - globalno i selektivno razumjeti kratak tekst poznate tematike - uočavanje specifičnosti izgovora i intonacije izvornih govornika (zvučni tekstovi) - uočiti razliku u izgovoru glasova i glasovnih skupina njemačkoga jezika u odnosu na maternji <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) neverbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - povezivanje vizualnoga (slikovnoga) i zvučnoga sadržaja - gestikulacijom predstaviti ono što su čuli ili izvršavanjem naredbi koje čuju, - bojenjem navedenih predmeta/osoba, - slaganjem slike redoslijedom koji proizlazi iz teksta koji su čuli, - pokazivanjem na odredene ilustracije koje se odnose na riječi koje su učenici čuli, odnosno povezivanjem slike sa tekstrom koji čuju, - bojenjem ilustracija koje se odnose na riječi koje su učenici čuli. 2) verbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - ponavljanjem određenih riječi koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa CD Playera, - davanjem kratkih odgovora na nastavnika pitanja ili pitanja koja su čuli sa CD Playera, - vježbom falsch/richtig. <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -globalno i selektivno razumijevanje jednostavnih kraćih tekstova o poznatim sadržajima - prepoznati jednu ili više napisanih riječi ili rečenica i reagovati: <ol style="list-style-type: none"> 1) neverbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - gestikulisanjem, imitiranjem, - bojenjem, crtanjem, izrezivanjem, povezivanjem pisanih riječi i odgovarajućih ilustracija, pridruživanjem slike tekstu, 2) verbalno, npr.: <ul style="list-style-type: none"> - kraćim odgovorima na pitanja, - dopunjavanjem izostavljenih slova ili riječi u tekstu, - povezivanjem ponuđenih riječi u tekstu...itd. <p>GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ponavljati riječi nastavnika ili riječi izgovorene sa CD Playera - imenovanjem i opisivanjem predmeta, osoba i radnji - pjevati, recitovati kraće pjesmice, - voditi kraće dijaloge u parovima sa drugim učenicima ili sa nastavnikom, - glumiti itd. <p>PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati pojedinačne riječi , rečenice i kraće tekstove, - rekonstruirati riječi, - nadopunjavati kratk tekst rijećima - pismeno odgovarati na pitanja - pisati pozivnice za proslavu rođendana, čestitke za rođendan i praznike na osnovu primjera 	<p>Učenici će: koristiti (ali neće učiti o tome):</p> <p>Imenice</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednina i množina nekih imenica sa određenim članom <p>Zamjenice</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične u jednini množini - Upitne: <i>wer, was, wie, wo ...</i> - Posvojne: <i>mein, dein,</i> <p>Predikativno upotrebljene pridjeve, npr.: <i>gut, schön blau...</i></p> <p>Glagole</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezent haben i sein u jednini - prezent učestalih glagola vezani uz tematsku područja u jednini prezenta - prezent modalnog glagola können u jednini - imperativ za 2. lice jednине Schreibe! Antworte! Ergänze!...itd. <p>Priloge za mjesto: hier, dort...itd.</p> <p>Brojeve: od 0 do 20</p> <p>Prijedloge u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p>	<p>Učenici će usvojiti novi i proširiti već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme npr. :</p> <p>Susreti i upoznavanje</p> <p><i>Hallo!, Guten Morgen!, Guten Tag! Auf Wiedersehen! Wie geht es dir? Wie geht es Ihnen? Wie heißt du?..Wo wohnst du?itd...</i></p> <p>Porodica i prijatelji (članovi šire porodice, prijatelji) <i>Das ist meine Tante... Mein Freund heißt....Dein Opa ist alt..</i></p> <p>Opisivanje npr.: <i>Das Haus ist groß. Mein Bleistift ist grün.</i> itd.</p> <p>Određivanje mesta i položaja Hier. Dort. Er/Sie ist hier... Wer ist dort?</p> <p>Izricanje naredbe <i>Komm her! Male! Schreibe!</i></p> <p>Prostorije u kući (osnovne riječi), npr.: <i>die Wohnung, das Wohnzimmer, das Schlafzimmer, die Küche, das Bad,</i> itd.</p> <p>Škola (osnovne riječi), npr. <i>der Lehrer, der Schüler, die Schule, die Tafel, die Bank, die Kreide, lesen, hören..., itd.</i></p> <p>Svakodnevni život npr.: <i>schlafen, Hausaufgabe machen, gehen, spielen</i> <i>Ich kann Tennis spielen.</i></p> <p>Vrijeme <i>Wie spät ist es? Es ist sechs Uhr.</i></p> <p>Odjevni predmeti <i>die Jacke, die Hose, das T-Shirt</i> <i>Die Jacke ist rot. Der Mantel ist neu.</i></p>
---	---	---	---

4. MATEMATIKA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Skup prirodnih brojeva do 100	41
2. Geometrijske figure	10
3. Mjere i mjerena	5
4. Pismena provjera sa ispravkom	4
UKUPNO	60

Učenici bi trebali znati:

- koristiti matematički jezik i simbole za osnovne matematičke operacije u skupu brojeva do 100;
- uočiti vezu i redoslijed između osnovnih računskih operacija i vršiti provjeru jedne operacije pomoću druge;
- mjeriti, upoređivati i procjenjivati pomoću jedinica za dužinu, masu, vrijeme...
- koristiti matematički jezik i simbole za osnovne matematičke operacije u skupubrojeva do 100

Skup prirodnih brojeva do 100

- Sabiranje brojeva oblika $50 + 4$, Oduzimanje brojeva oblika $54 - 4$
- Sabiranje brojeva oblika $54 + 4$, Oduzimanje brojeva oblika $58 - 4$
- Određivanje nepoznatih brojeva u obliku $x \leq 15$, $x \geq 15$
- Određivanje nepoznatih brojeva u obliku $20 \leq x \leq 30$
- Sabiranje brojeva oblika $50 + 34$, Oduzimanje brojeva oblika $54 - 30$
- Sabiranje brojeva oblika $54 + 32$
- Oduzimanje brojeva oblika $54 - 32$
- Sabiranje brojeva oblika $54 + 6$
- Oduzimanje brojeva oblika $60 - 6$
- Sabiranje brojeva oblika $54 + 36$
- Sabiranje brojeva oblika $54 + 9$
- Oduzimanje brojeva oblika $54 - 9$
- Sabiranje brojeva oblika $54 + 38$
- Oduzimanje brojeva oblika $54 - 38$
- Sabiranje više brojeva, zagrade
- Oduzimanje više brojeva, zagrade
- Veza sabiranja i oduzimanja
- Zadaci sa dvije računske operacije, Brojevni izrazi
- Izračunavanje nepoznatog sabirka
- Izračunavanje nepoznatog umanjenika i umanioca
- Redni brojevi
- Rimski brojevi do 20
- Neparni i parni brojevi
- Stotice prve hiljade, Upoređivanje stotica prve hiljade
- Množenje broja 10 i brojem 10
- Množenje broja 5 i brojem 5
- Množenje broja 3 i brojem 3
- Množenje broja 4 i brojem 4
- Zamjena mjesta faktora (činilaca) – komutativnost
- Množenje broja 6 i brojem 6
- Množenje broja 7 i brojem 7
- Množenje broja 8 i brojem 8
- Množenje broja 9 i brojem 9

- Brojevi 1 i 0 kao činitelji množenja
- Tablica množenja
- Osobina proizvoda – asocijativnost (grupisanje faktora)
- Dijeljenje brojeva (veza množenja i dijeljenja)
- Rješavanje jednačina sa množenjem oblika $3 * X = 18$, $X * 4 = 24$
- Jednačine sa dijeljenjem oblika $X / 6 = 5$
- Jednačine sa dijeljenjem oblika $30 / X = 5$
- Računske operacije prvog i drugog reda, upotreba zagrada

Geometrijske figure

- Ravne i zakrivljene plohe, Linija (crta)
- Prava i poluprava, Duž
- Ugao
- Paralelne prave, Crtanje paralelnih pravih
- Paralelne prave, Crtanje paralelnih pravih
- Okomite prave, Crtanje okomitih pravih
- Okomite prave, Crtanje okomitih pravih
- Uspoređivanje duži
- Trougao, pravougaonik, kvadrat i krug
- Krug i kružnica

Mjerenje i mjere

- Mjerenje dužine, Jedinice za dužinu
- Mjerenje mase, Jedinice za masu
- Mjerenje tečnosti
- Godina, mjesec, sedmica, dan
- Novac

Pismena provjera sa ispravkom

- Dvije pismene provjere, sa analizom i ispravkom

5. MOJA OKOLINA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Moj zavičaj – život u prostoru i vremenu	13
2. Širi zavičaj	18
3. Higijena i naše zdravlje	9
UKUPNO	40

ISHODI UČENJA

Osnovne pojmove vezane za uži i širi zavičaj, aktualnosti u užem i širem zavičaju, razlike između žive i nežive prirode, sličnosti i razlike između živih bića, pravilan odnos čovjeka prema prirodi, njegovom zdravlju, odrediti glavne i sporedne strane svijeta pomoći sunca, kompasa i objekata u prirodi i na geografskoj karti, što čini privredu zavičaja, svojstva naselja u užem i širem zavičaju, uzajamnu zavisnost ljudi u užem i širem zavičaju, uočiti i opisati promjene na biljkama i životinjama u različitim godišnjim dobima, značaj higijene u svakodnevnom životu.

Moj zavičaj – život u prostoru i vremenu

- Živi svijet (živa i neživa priroda)
- Međusobna zavisnost biljaka i životinja
- Ljudi, Veza biljaka, životinja i ljudi
- Plodno zemljишte (tlo)
- Neplodno zemljишte (tlo)
- Stojište, vidik, vidikova linija
- Glavne i sporedne strane svijeta
- Kako se orijentiramo bez Sunca - Kompas
- Prošlost, sadašnjost i budućnost – Sat, dan i dijelovi dana
- Prošlost, sadašnjost i budućnost – Dani u sedmici, mjeseci u godini
- Prošlost, sadašnjost i budućnost – Decenija, vijek i milenij
- Uočavanje vremenskih promjena
- Nastajanje padavina

Širi zavičaj

- Ravnice, polja i visoravni u zavičaju (pronalaženje na geografskoj karti, ucrtavanje u slijepu kartu)
- Planine u zavičaju (ucrtavanje u slijepu kartu), Planine su velika prirodna bogatstva, Planina-životna zajednica
- Šume u zavičaju
- Voda (osobine vode, Tekuće vode, Stajaće vode, Životne zajednice vode)
- Vode na geografskoj karti, ucrtavanje u slijepu kartu
- Stvarno i umanjeno
- Tlocrt (izrada plana učionice)
- Model i maketa (skica školske okoline)
- Plan (praktičan rad - Općina i općinsko područje)
- Zavičaj, rodni kraj, Širi zavičaj – Kanton (snalaženje na geografskoj karti)
- Praktičan rad: Snalaženje na geografskoj karti
- Grad i selo
- Privreda (pojam privrede i grane privrede)
- Privreda (u ravnicama)
- Privreda (u brdsko-planinskim krajevima)
- Vrste saobraćaja
- Saobraćajna povezanost u zavičaju
- Upisivanje saobraćajnica u slijepu kartu kantona

Higijena i naše zdravlje

- Higijena (čistoća) – Lična higijena
- Higijena i kultura stanovanja, Zajedničke prostorije
- Zdravstvene ustanove
- Zdravlje, Kad smo bolesni...
- Najčešće zarazne i virusne bolesti
- Zdrava ishrana, Piramida ishrane
- Duhan, alkohol, droga – neprijatelji zdravlja
- Ekologija – Zemlja je u opasnosti
- Kako pomoći u spašavanju Zemlje

6. LIKOVNA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Linija/ crta uočavanje raznolikosti linija i crta u svojoj okolini i na likovnim djelima (preplitanje, ritam, kontrast, smjer)	4
2. Boja – tonsko i kolorističko slikanje	4
3. Oblikovanje na plohi – piktogram slikovno pismo, zaštitni znak...	4
UKUPNO	12

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Da učenici vole «crtati» i da vole gledati umjetnost, kao što vole slike uopće, iz kojih uče:
- Da prepoznaju simboličku umjetnost iz «djelinstva čovječanstva» blisku svom «crtežu»
- Da učenici proširuju svoja osjećanja i znanja o «crtežu» i umjetnosti
- Da učenici prihvataju kako «crtež» i umjetnost nije oponašanje, već stvaranje
- Da prihvataju kako je u «crtežu» i umjetnosti podjednako prisutan sadržaj i forma
- Da u «crtežu» i umjetnosti, sa više asocijacija, analiziraju: sadržaj, likovno, estetsko i tehničko
- Da je «crtež» i umjetnost uzajamna igra između viđenja i mišljenja
- Da učenici njeguju emotivnu, a ne objektivnu proporciju, simboličku, a ne lokalnu boju
- Da učenici u crtežu kritikuju i hvale
- Da učenici u «crtežu» i umjetnosti prepoznaju vodoravnu, vertikalnu, kosu i kružnu kompoziciju
- Da se učenici uspješno služe osnovnim i neutralnim bojama, te toplim i hladnim...
- Da učenici, malo po malo, usvajaju osnovnu likovnu terminologiju
- Da je, uz nastavnikovo poznavanje umjetnosti i društva, učenika, porodice i «crteža», posebno shematsko-simboličke faze «crteža» učenika, logično očekivati pozitivne likovne rezultate
- da učenici, malo po malo, prelaze od pojave, preko predstave do pojma.

Linija/ crta uočavanje raznolikosti linija i crta u svojoj okolini i na likovnim djelima (preplitanje, ritam, kontrast,smjer)

- Uočavanje linije – crte kao granice trodimenzionalnog oblika M: Moja škola LTS: Flomasteri
- Obogaćivanje linearног crteža dodatnim elementima (ploha, tačka, mrlja) M: Ibrik, zdjela
- Uočavanje raznovrsnih linija – crta u okolini i na likovnim djelima, njihov odnos kontrasta i smijerova M: Korpa ili sepet
- Uočavanje raznovrsnih linija – crta u okolini i na likovnim djelima, njihov odnos kontrasta i smijerova M: Pleteni predmeti

Boja – tonsko i kolorističko slikanje

- Razvijanje osjetljivosti za kontraste boja – toplo, hladno M: Jesen u mom gradu LTS: Tempere
- Posmatranje i uočavanje kontrasnih boja na predmetima i u neposrednoj blizini M: Tepih – Ćilim LTS: Tempere
- Razvijanje osjetljivosti za kontraste boja svijetlo – tamno, Nijanse jedne boje M: Dekorativno platno
- Razvijanje osjetljivosti za kontraste boja, Boja prema boji M: Cvijeće

Oblikovanje na plohi – piktogram slikovno pismo, zaštitni znak...

- Piktogram – slikovno pismo M: Reklama/strip, plakat
- Izrada čestitki
- Izrada državnih obilježja (zastava, grbova...)
- Zaštitni znakovi – samostalna kreacija M: Arhitektura, građevina LTS: Plastelin

7. MUZIČKA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Pjevanje i sviranje – Uspavanka „Spavaj zlato, san te prevario“ , narodno kolo „Romana“ J Stamač- „Maestral“, S Korunović „Proljetna pjesma“	4
2.	Osnovi muzičke pismenosti – razvijati sposobnost memorisnja ritamskih melodijskih i meloritamskih faza	2
3.	Muzičko izražavanje i stvaranje	2
4.	Upoznavanje muzičke litarature - A. Smajlović „Sa unukom Janom“, Čajkovski – „Cvjetni valcer“, Korsakov – „Bumbarov let“, Mihaljević – „Zeko i potočić“	4
	UKUPNO	12

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Uočava i obrazlaže razlike između zvukova određene visine i adekvatno ih koristi u improvizaciji;
- O značaju i potrebi muzike u životu;
- Poznaje i razumije osnovne muzičke pojmove (melodija, ritam, tempo ,dinamika...);
- Razlikuje i pokazuje da razumije trajanje nota i odgovarajućih pauza (polovinke i cijele note, u odnosu na četvrtinke i osminke);
- Sve veće samopouzdanje u pjevanju

Pjevanje i sviranje

- Uspavanka „Spavaj zlato, san te prevario“
- Pjevanje: S. Korunović „Proljetna pjesma“
- Pjevanje i sviranje: J. Stamač- „Maestral“
- Narodno kolo, Igre iz Bosne: Poskakuša

Osnovi muzičke pismenosti – razvijati sposobnosti memorisnja ritamskih melodijskih i meloritamskih faza Brojalica „En, den, dore“

Brojalica „Tike, tike, tačke“

Muzičko izražavanje i stvaranje

Izmišljanje teksta i njegovo ritmiziranje u brojalici

Uporedimo i naučimo note

Upoznavanje muzičke litarature

Slušanje i prepoznavanje instrumenata: „Sa unukom Janom“

Slušanje: „Cvjetni valcer“ Čajkovski

Slušanje: „Bumbarov let“ Korsakov

Pjevanje: „Zeko i potočić“ Mihaljević

8. TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Prirodni oblici kretanja: različiti oblici hodanja i trčanja – sa promjenom pravca kretanja, promjenom tempa, naprijed i nazad na raznim dijelovima stopala.	6
2.	Atletski sadržaji: hodanje i trčanje u prirodi; štafetne igre sa elementima trčanja, bacanja i skokova; preskakanje niskih prepreka jednonožnim odrazom; preskakanje određene razdaljine (jarka, strunjače) kratkim zaletom jednonožnim odrazom isunožnim doskokom; skok u dalj iz mjesta sunožnim odrazom; skok u dubinu pjesak (60 cm); trčanje 30 m – visoki start; trčanje umjerenim tempom do 1 min; bacanje loptice (200g) u dalj i cilj; bacanje medicinke jednom rukom s ramena (1 kg).	6
3.	Trčanje: Trčanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa, ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinovano.	5
4.	Bacanje i hvatanje: Bacanje različitih lopti kotrljanjem, različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno, dodavanje u paru, prvo sa male udaljenosti.	6
5.	Igre loptom: Različite elementarne igre loptom. Sunožni saskok.	6
6.	Gimnastički sadržaji: vježbe oblikovanja za razvoj svih većih mišićnih grupa, sa posebnim akcentom na mišiće trbuha, leđa i ramenog pojasa, bez i sa rekvizitima, sa i bez muzičke pratnje; savladavanje straha od sprava; poligon i sa prelaženjem sprava; osnovi akrobatičke, valjanje, povaljka, "svijeća", skokovi to, mehani doskok.	6
	UKUPNO	35

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela.
- Razumije značaj pravilnog držanja tijela za zdravlje.
- Pravilno drži tijelo.
- Posjeduje znanja o značaju zdravlja.
- Posjeduje znanja o značaju tjelesne aktivnosti za očuvanje i unapređivanje zdravlja.
- Pozitivno doživljava i vrednuje nastavu tjelesne i zdravstvene kulture.
- Izvodi pokret/ kretanje u zadatom smjeru i po zadatoj putanji.
- Uskladjuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita.

Prirodni oblici kretanja

Hodanje: prirodno trčanje i hodanje s promjenom pravca smijera, tempa, ritma

Hodanje: hodanje na prstima, petama u počučnju

Hodanje na različite načine po spravama (klupa, greda)

Hodanje: kretanje i zaustavljanje

Pješačenje u prirodi i posmatranje promjena

Penjanje: penjanje na švedsku klupu, švedski sanduk, uz kosinu (prirodni uspon i sl.) i silaženje

Atletski sadržaji

Pješačenje u prirodi i posmatranje promjena

Igre: trčanje i prozivanje brojeva

Skakanje: kombinovano savladavanje prepreka, prirodnih i improvizovanih

Opšta brzinska sposobnost (trčanje tri puta 10 m)

Skakanje: skok u dalj iz mjesta

Skakanje: preskakanje vijače (jednonožno, sunožno, sa međuposkocima i u kretanju)

Trčanje

- Trčanje: pravolinijsko trčanje
- Trčanje: trčanje preko prepreka
- Trčanje: lagano trčanje do 200 m
- Trčanje: trčanje sa ubrzanjem do 10 m
- Opšta brzinska sposobnost (trčanje 3*10m)

Bacanje i hvatanje

- Bacanje i hvatanje lopte desnom i lijevom rukom i suručno
- Bacanje i hvatanje lopte objema rukama
- Bacanje loptice o zid i hvatanje
- Bacanje lopte i pogađanje predmeta rukom (malom lopticom)
- Bacanje loptice u daljinu iz mjesta i iz zaleta
- Opšta snaga (bacanje loptice na daljinu)

Igre loptom

- Dodavanje lopte nogom u parovima i grupi
- Nogomet – igra 4/4
- Igre loptom – Između dvije vatre
- Vođenje lopte nogom i pogađanje predmeta (čunjeva)
- Vođenje lopte nogom između prepreka
- Eksplozivna snaga mišića nogu

Gimnastički sadržaji

- Puzanje i provlačenje kroz obruč, okvir švedskog sanduka, kozlić, tunel suvježbača
- Vježbe na tlu: bočno kotrljanje (opruženo i zgrčeno)
- Vježbe na tlu: povaljka do stava na lopaticama i podizanje bez pomoći ruku
- Gimnastika: gimnastičko hodanje
- Gimnastika: ritmički skokovi i okreti
- Gimnastika – vježbe oblikovanja

9. RELIGIJSKA KULTURA – III razred

12 časova godišnje

- Ponavljanje gradiva iz II razreda
- Uvod u predmet Religijska kultura, III razred
- Šta čini prijateljstvo
- Obilazak gradske džamije
- Vjerski objekti – džamija: izgled dzamije, zajedničke molitve (sta smo saznali nakon posjete)
- Ramazan – sveti mjesec muslimana
- Na Bajram
- Sveta knjiga muslimana – Kur'an - stvaranje svijeta po islamskom vjerovanju
- Islamski pozdravi
- O lijepom međusobnom odnosu ljudi (Islamska vjeronauka, str. 104)
- Nišani – nadgrobni spomenici muslimana
- Kako se oblače muslimani
- Islamski ples
- Izrada panoa: Islam – ponavljanje
- Rođenje Isusovo – Božić
- Biblija – sveta knjiga kršćana
- Katolička crkva - izgled crkve, zajedničke molitve (sta smo saznali nakon posjete)
- Stvaranje – Edenski vrt*
- Kain i Abel*
- Noeva barka*
- Rođenje i život Mojsija*
- Deset egipatskih zala
- Deset zapovijedi
- Katolički ples
- Sistematizacija gradiva o kršćanstvu – izrada panoa
- Isus Hristos
- Posljednja večera
- Uskrsnuće – Vaskrs
- Jaje – simbol života: crtanje, modelovanje vaskršnjih jaja
- Posjeta pravoslavnoj crkvi
- Pravoslavna crkva: izgled, zajedničke molitve
- Pravoslavni ples – Lado
- Ponavljanje - zrada panova o pravoslavlju
- Sistematizacija i provjeravanje znanja

SADRŽAJ

1. BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	36
2. ENGLEŠKI JEZIK, prvi strani jezik	38
3. NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik	41
4. MATEMATIKA	44
5. MOJA OKOLINA	46
6. LIKOVNA KULTURA	48
7. MUZIČKA KULTURA	49
8. TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	50
9. RELIGIJSKA KULTURA – III razred	52

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE AND
SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

IV RAZRED

NASTAVNI PLAN

1. BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1.	Književnost
2.	Interpretacija književnog teksta
3.	Čitanje
4.	Lektira
5.	Jezik
6.	Drugo pismo – pisana slova čirilice
7.	Gramatika
8.	Ortografija
9.	Oropepija
10.	Kultura izražavanja
11.	Prepričavanje
12.	Pričanje
13.	Opisivanje
14.	Informativni oblici
15.	Medijska kultura
16.	UKUPNO

KNJIŽEVNOST

Izbor tekstova

- Enes Kahvić – Čamac
- Maja i Anica Gerek Lovreković – Zimska priča
- Alija Dubočanin – Jesenja pisma
- Japanska bajka – Zlatna sjekira
- Narodna priča – Izgubljeni mališan
- Ivan Cankar – Zastidio se majke
- Ismet Bekrić – Domovina nije riječ iz spomenara
- Grigor Vitez – Svirala od vrbe
- Sanja Pilić – Moderna bajka
- Stanko Rakita – Sudar
- Enisa Osmančević Ćurić – Neka budu dani
- Armenска bajka – Tumačenje snova
- Kasim Deraković – Ljetnja noć

ČITANJE

- Razumijevanje pročitanog, glasno čitanje uz naglasak na intonaciju, čitanje po ulogama.

LEKTIRA

- Izbor iz BiH poezije za djecu
- Ivica Vanja Rorić – Plavi vjetar
- Bisera Alikadić – Kraljica iz dvorišta ili Karlo Kolodi - Pinokio

GRAMATIKA

- Imenice – zbirne, gradivne, rod i broj.
- Glagoli – sadašnje, buduće i prošle vrijeme.
- Pridjevi – opisni, gradivni, prisvojni, rod i broj.
- Zamjenice – lične, rod i broj.
- Brojevi – glavni, rednin, zbirnni.
- Upravni i neupravni govor
- Jednostavna rečenica – glagol-predikat, imenica-subjekat

ORTOGRAFIJA

- Veliko slovo, ijkavski izgovor, znaci navoda, crtica, dvotačka, pisanje zamjenice Vi u ličnom obraćanju
- Pisanje riječice „ne“ uz glagol

GOVORNA KULTURA

- Prepričavanje- poznati tekst uz sažimanje sadržaja, samostalno pročitanih tekstova.
- Pričanje- tematske riječi, dati početak; pričanje doživljaja
- Opisivanje- grupe predmeta, pojave u prirodi, slobodna tema
- Informativni oblik – pisanje izvještajata

MEDIJSKA KULTURA

- Filmovi i TV emisije – fabula, likovi; vrste filma. Historija filmske umjetnosti (crno-bijeli film)
- Biblioteka – čitanje časopisa i novina, zapisivanje o pročitanom.

INDIKATORI

Pravilno i tečno čitanje s razumijevanjem smisla pročitanog. Izražajno čitanje naglas i u sebi. Pisanje riječi, rečenica, sastava. Potpuno samostalno čitanje, razumijevanje pročitanog, mogućnost samostalne analize i raspravljanja o pročitanom sadržaju. Izgrađen vlastiti odnos prema književnom tekstu . Samostalan u prezentaciji pročitane knjige. Mogućnost poređenja, izvođenja zaključaka. Mogućnost praćenja filmskog sadržaja u kontinuitetu razumijevanje sadržaja filma Uočavanje razlike utehnici snimanja. Razlikovanje navedenih vrste riječi u jednostavnijim primjerima rečenica. Prepoznavanje subjekta i predikata u rečenici. Primjena pravila o upotrebi velikog slova u primjerima koje predviđa program. Pravilna upotreba znakova interpunkcije. Sposobnost hipotetičkog mišljenja zamišljanje brojnih alternative osmišljenost, svršishodnost, pravilnost i jasnoća izražavanja. Uspostavljanje logičkih veza i stvaranje smislene i kompozicijski organizovanih priča. Zapažanje važnih osobina, ali i mogućnost uspostavljanja relacija: vidljivo i skriveno.

2. ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA	
Ciljevi	Očekivani rezultati / ishodi učenja
<p>Nastaviti na naglašavanju ciljeva promoviranih u prvoj godini učenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učenje jezika, a ne o jeziku - dalje njegovati razvijanje pozitivnog, razigranog stava prema učenju jezika - dalje njegovanje razumijevanja i logičkog pamćenja - podsticanje temeljitoosti, predanosti i preciznosti u učenju jezika - njegovanje samostalnosti u govoru i vlastitoj produkciji naučenog, primjereno uzrastu - postupni i odmjereni prelaz ka čitanju pisanju najjednostavnijih riječi i rečenica. 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumjeti primjerene sadržaje na engleskom jeziku - prihvatići logički pristup upotrebi naučenog izražavati slobodu i samostalnost u govoru i direktnom reagiranju - znati čitati riječi pojedinačno povezano sa konkretnim pojmovima - znati čitati jednostavne rečenice - znati prepisivati, davati kratke pismene odgovore, popunjavati slova i riječi razviti samopouzdanje u izražavanju primjereno uzrastu

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- Teme (tematska područja vezana za svakodnevni život, aktivnosti i interesovanja djeteta ovog uzrasta);
- Funkcije i vještine (usmena i pismena kompetencija primjerena datom nivou učenja);
- Aktivnosti (kojima se realiziraju vještine);
- Gramatika (gramatička područja za dati nivo);
- Vokabular (koji odgovara datim temama, predvidenim funkcijama i vještinama).

DIDAKTIČKO-METODOLOŠKE NAPOMENE

U prvim godinama učenja usmjeriti pažnju na razumijevanje, ponavljanje i na usmeno komunikaciju sa zabavnim aktivnostima, koje imaju za cilj da pobude, razviju i podržavaju zainteresiranost za učenje jezika.

Nastavnik treba da:

- pažljivo planira svaki čas, cilj i nacin rada; da priprema materijal i opremu, zadatke za učenike pojedinačno, za grupe i cijeli razred; piše pismene pripreme za svaki čas;
- stvori pozitivnu i zabavnu atmosferu za učenje;
- razvija od početka radne navike;
- razvija komunikacijske sposobnosti;
- razvije vlastiti sistem praćenja i provjeravanja napredovanja svakog učenika;
- osposobi učenike da samostalno rade tokom časa i kod kuće;
- njeguje poštivanje drugoga u toku zajedničkog rada i natjecanja;
- slobodno oblikuje svoje časove, proširuje materijal prema datoј situaciji, saraduje sa kolegama i stručnim savjetnikom;
- da se drži principa jednostavnosti, primjerenošti i postupnosti, idući od jednostavnih ka složenijim jezičkim ciljevima.
- da procijeni kojim fondom riječi učenici treba da ovladaju u datoј grupi i datim uvjetima;

- da primjenjuje direktni, frontalni, grupni i individualni pristup;
- da praktikuje prvo usvajanje pravilnog izgovora auditivnim putem, a potom usmenu upotrebu bilo izolovano ili u govornoj interakciji;
- da ne prihvata kruto uputstva data u programu, udžbenicima i priručnicima, nego da kreativno i fleksibilno kreira svoj rad u okvirima zacrtanog, ali primjereno uslovima u kojima radi.

Praćenje i vrednovanje treba da je kontinuirano i provedeno veoma pažljivo i nemetljivo, konkretno i pozitivno. Ono treba da je u funkciji motivacije učenika na daljnji rad i razvijanje naklonosti i ambicije za učenje jezika. Nastavnik istovremeno procjenjuje realizaciju zadanih ciljeva i vlastiti učinak.

Napomena: na ovom nivou nema učenika koji ne zadovoljava predviđeni minimum.

U četvrtom razredu učenici se ocjenjuju brojčano .

Interdisciplinarni sadržaj

Učenje stranog jezika je izuzetno povezano sa područjima drugih školskih predmeta. Korelacija je naročito izražena sa predmetima likovne i muzičke kulture, tjelesnog i zdravstvenog odgoja, matematike (brojevi, sabiranje), moja okolina (naše tijelo i zdravlje, život i rad u školi, kućni ljubimci), vjeronauka (praznici), bosanski jezik (opisivanje), kultura življenja (higijenske navike).

Interkulturnalne vještine

Upoznavanje kulture engleskog govornog područja, poređenje sa vlastitom kulturom i tradicijom, razvijanje pozitivnog, tolerantnog stava prema različitostima.

Preporuke

Za organizaciju i realizaciju nastave engleskog jezika u četvrtoj godini učenja i dalje je naglašena potreba za fleksibilnošcu, kako u nastavnim aktivnostima tako u rasporedu i trajanju časova. I dalje je moguće i poželjno paralelno izvodenje nastave engleskog jezika sa nastavom drugih predmeta. Trajanje časa ne postavlja kruto, prilagoditi ga raspoloženju i trenutnim potrebama učenika.

Nastavne metode i oblici rada

Koristiti što raznovrsnije nastavne metode i oblike rada. Primjenjivati frontalni i individualni pristup, kao i rad u manjim i većim grupama, i rad u parovima, pantomima, pogadanje, maskiranje, pretending, igre riječima, rješavanje jezičke zagonetke i križaljke, igre pogadanja su neki oblici koji su se pokazali učinkoviti i koje treba primjenjivati.

3. NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik

IV RAZRED OSNOVNE ŠKOLE - ČETVRTA GODINA UČENJA
(50 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRZOZNOG RADA

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• učenik prepoznae glasove, naglasak, ritam i intonaciju u jeziku koji uči• razumije jednostavna uputstva, pitanja, izjave, upozorenja, kratka objašnjenja nastavnika i reagira na odgovarajući način na iste• razumije kratke dijaloge o poznatim temama
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• prepoznae slova, napisane riječi i kraće rečenice• čita naglas poznate riječi i rečenice• uoči glavnu misao kratkog pisanog teksta u kojem su mu sve riječi poznate
Govor	<ul style="list-style-type: none">• pravilno artikulira glasove, naglašava riječi, poštaje ritam i intonaciju rečenice• postavlja i odgovara na jednostavna pitanja učestvuje u razgovoru po modelu• daje jednostavne informacije o sebi, porodici i prijateljima opisuje u nekoliko rečenica poznatu situaciju
Pisanje	<ul style="list-style-type: none">• prepisuje, dopunjava i samostalno piše riječi i kraće rečenice• zapisuje pojedine (poznate) riječi ili kraće rečenice po modelu• piše pojedinačne riječi i kratke rečenice o sebi i svom okruženju
Znanje o jeziku	Na ovom nivou učenja jezika učenik ne stječe znanje o jeziku nego prepozaje i pravilno upotrebljava osnovne jezičke elemente.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline

1. škola i učionica
2. dani u sedmici, mjeseci, godišnja doba
4. porodica i život u porodici
5. proslava rođendana i praznika
6. životinje
7. jelo i piće
8. slobodno vrijeme

Vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imenovati predmete u svojoj školskoj torbi - navesti školske aktivnosti - nabrojati dane u sedmici, nabrojati mjesecu i godišnja doba - pitati za vrijeme - reći kakvo je vrijeme - brojati do 20 učiti desetice do 100 - imenovati članove porodice, - reći gdje stanuju, - reći svoj broj telefona, - dati osnovne informacije o svojim roditeljima, braći i sestrama - pozvati nekog na rođendansku proslavu - iskazati želju vezano za poklon - čestitati nekome rođendan, Novu godinu... - reći šta vole / žele jesti, piti - nabrojati aktivnosti u slobodno vrijeme - imenovati životinje 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati</p> <p>1) neverbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtanjem, - razvrstavanjem slika, - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji <p>2) verbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa CD Playera i sl. <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će čitati rečenice i kraće tekstove</p> <ul style="list-style-type: none"> - tražiti osnovne informacije u tekstu i reagirati: <p>1) neverbalno, npr: crtanjem., razvrstavanjem slika, pridruživanjem slike tekstu, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji</p> <p>2) verbalno, npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davnjem kraćih odgovora, - dopunjavanjem teksta - rješavanjem jednostavnijih zadataka sa višestrukim izborom <p>GOVOR: Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recitirati, pjevati, - postavljati jednostavna pitanja, odgovarati na pitanja, - igrati uloge, pripremati i sprovoditi jednostavne dijaloge. <p>PISANJE Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati pojedinačne riječi , rečenice i kraće tekstove, - rekonstruirati riječi, dopunjavati izostavljene riječi, - od ponuđenih riječi rekonstruirati kraće rečenice. 	<p>Učenici će: koristiti (ali neće učiti o tome):</p> <p>Imenice sa određenim i neodređenim članom u jednini i množini:</p> <p><i>Das/ein Buch, die Tafel, die Bücher....</i></p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične - Prisvojne zamjenice (<i>mein, dein, sein, ihr</i>) - upitne: <i>wann, wie, was, wo</i> <p>Pridjeve u predikativnoj upotrebi</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u prezentu - za izražavanje želje oblik möchten - imperativ za 2.lice jednine i 2. lice množine <p>Brojeve: do 100 (desetice)</p> <p>Priloge za mjesto i vrijeme</p> <p>Prijedloge u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p> <p>Negacija <i>Nein, nicht</i></p>	<p>Učenici će proširivati osnovni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>Škola: <i>rechnen, malen, turnen, der Pinsel, der Malkasten</i></p> <p>Dani u sedmici, godišnja doba: <i>Montag,Dienstag, am Sonntag, der Frühling, im Sommer</i></p> <p>Porodica i život u porodici: <i>Oma,Opa,Tante, Onkel, Ich wohne in ... Meine Straße heißt Meine Telefonnummer ist Mein Bruder ist Jahre alt.</i></p> <p>Rodenbandska zabava: <i>Komm zu mir! Ich mache eine Party. Ich wünsche mir einen Teddy. Alles Gute zum Geburtstag!</i></p> <p>Jelo, piće: <i>essen, trinken, Milch, Tee, Saft, Wasser, Brot, Käse, .. Ich esse gern Schokolade.</i></p> <p>Slobodno vrijeme: <i>Fußball, Basketball, lesen, Musik hören, Computerspiele, ...</i></p> <p>Životinje: <i>Ich habe eine Katze. Meine Katze heißt Sie ist schwarz.</i></p>

4. MATEMATIKA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Skup prirodnih brojeva u skupu N	48
2. Geometrijske figure	18
3. Provjera	4
UKUPNO	70

INDIKATORI

- prepoznati, razumjeti i pravilno koristiti matematički jezik i simbole u skupu brojeva do 1000 prepoznati brojeve prve hiljade, njihov položaj na brojevnoj crti 0–1000, njihovu strukturu
- sa sigurnošću obavljati računanja, provjeravati jednu matematičku operaciju pomoću suprotne u skupu brojeva do 1000 sastavlјati i rješavati brojevne izraze prema datim (tekstualnim) uvjetima
- rješavati zadatke date riječima (problemske zadatake) sabirati i oduzimati višekratnike broja 10 i 100
- u skupu brojeva do 10 000 uočiti važnost procjene i provjere
- Geometrija – krug i kružnica 3č
- Množenje i dijeljenje (pismono množenje i dijeljenje dvocifrenog broja jednocifrenim) 4č
- Mjerenje dužine, mase i zapremine 3č

5. MOJA OKOLINA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Priroda	Prirodne pojave i procesi
		Prirodni uslovi života
		Uslovi u kojima se razvijaju živi organizmi
2.	Društvo	R Bosna i Hercegovina
		BiH samostalna država
		prirodno geološke odlike BiH
		društveno geološke odlike BiH -snalaženje na geografskoj karti
		prirodne mogućnosti u BiH
		Higijena
UKUPNO		40

INDIKATORI

Učenici se ocjenjuju na osnovu sposobnosti da razumiju koncepte i kritički razmišljaju, njihovih obrazovnih postignuća i sposobnosti primjene novog znanja. Učenike treba posmatrati i ocjenjivati u aktivnosti, za vrijeme izvođenja te aktivnosti.

Prati se napredak učenika i ocjenjuje:

- sposobnosti i vještine učenika za vrijeme izvođenja aktivnosti (učenički ogled, praktičan rad, usmeno i pisano izvještavanje i drugo),
- učešće i doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, učenički projekti, istraživanja i dr.), putem zadataka objektivnog tipa i drugih odgovarajućih ispitnih postupaka portfolio učenika»1.

6. LIKOVNA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	LINIJA / CRTA I KONTURA (OBRIS) Linija u narodnoj umjetnosti-ornamenti. Bitno u konturi uz crtanje obrisa bez sporednih detalja	5
2.	masa, volumen, prostor	3
3.	VRSTE KOMPOZICIJE Smjer i veličina kao nositelj konstrukcije likovnog djela (vertikalni, horizontalni, dijagonalni smjerovi).	4
	UKUPNO	12

INDIKATORI

- Razvijanje kod učenika senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičkih sposobnosti sa naglaskom na divergentno mišljenje.
- Uočiti, razumijeti i moći predstaviti grafičke odnose, rad na izradi šablonu za grafički otisak /papir grafika jednobojna i višebojna/, razvijanje senzibiliteta prema grafičkom izrazu
- Uočavanje proporcija oblika i prostora i prostornih odnosa /simetrije, asimetrije/ u neposrednom okruženju i na umjetničkim djelima,
- Uočavanje proporcija oblika i prostora i prostornih odnosa /simetrije, asimetrije/ u neposrednom okruženju i na umjetničkim djelima, sposobnost predstavljanja istraženog i zapaženog
- Šta je umjetnost? – vrste umjetnosti -definirati
- Likovna umjetnost
- Boja – komplementarni kontrast, ornamenti, tonovi jedne boje, kontrast (svijetlo – tamno), degradacija boje
- Ploha – fotomontaža
- Površina – slikarske teksture

7. MUZIČKA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

	SATI
1. Osnove muzičke pismenosti: šta je muzika, zvuk i vrste, linijski sistem, violinski ključ, taktica	1
2. Vrste brojalica i način njihovog izvođenja	1
3. Note po trajanju ili vrijednosti. Cijela , polovina, četvrtina, osmina, šesnaestina	1
4. Pauze i njihov značaj, njihovo ispisivanje i korištenje	2
5. Opera; „Ero s onoga svijeta“ Jakov Gotovac	1
6. Rukoveti; Stevan Mokranjac;	1
7. Tempo i dinamika. Metronom, dinamičke oznake	1
8. Narodno muzičko stvaralaštvo. Sevdalinka	1
9. Slušanje muzike. Kamin Sens Sans – „Kokoške i pijetlovi“	1
10. Slušanje muzike. „Mala noćna muzika“ – W.A Mozart	1

INDIKATORI

- Usvajanje osnovnih muzičkih pojmljiva: trajanja, ritam, mjera, melodija, tempo, dinamika razumije trajanje nota i odgovarajućih pauza (osminka, četvrtinka, polovinke i cijele note);
- Uočava i obrazlaže primjenu raznih instrumenata u izradi aranžmana i kreativno ih koristi u improvizaciji,
- Da svaki instrument ima značaj u orkestru i da su odnosi među njima u sviranju i igri različiti;
- O značaju i potrebi muzike u životu.
- Slušanje muzike: Vivaldi - Ljeto
- Pjevanje: Avanture maloga Ju Ju
- Slušanje muzike: Asim Horozić . Ples šumskih vila iz opere Aska i vuk
- Pjevanje : ne dam kamen zemlje ove
- Ples: Skaka iz okolice Bosanskog Šamca
- Muzičke igre: Starobosansko kolo, gluho (Glamoč)

8. TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKOG SADRŽAJA

		SATI
1.	Hodanja i trčanja (1. Hodanje zadatom brzinom, 2. Ciklična kretanja različitim tempom do 4 minute, 3. Brzo trčanje na 50 m iz poluvisokog starta);	10
2.	Skakanja i preskakanja (4. Preskakivanje kratke vijače u kretanju, 5. Naskok na povišenje do 60 cm i različiti saskoci, 6. Sunožni naskok na odskočnu dasku i skok pruženo, 7. Skok u dalj iz zaleta);	8
3.	Kolutanja (10. Kombinacije koluta naprijed i natrag); Penjanja (11. Penjanje na mornarske ljestve; 12. Penjanje na konopac ili motku uz pomoć ruku i nogu do 2 m);	6
4.	Igre (13 Dječiji rukomet, 14. Dodavanje i hvatanje lopte u kretanju, 15. Dječija košarka, 16. Osnovno dodavanje i hvatanje lopte u mjestu i kretanju, 17. Osnovna promjena pravca i tempa kretanja bez i s loptom, 18. Dječija odbojka).	11
	UKUPNO	35

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela.
- Razumije značaj pravilnog držanja tijela za zdravlje.
- Pravilno drži tijelo.
- Posjeduje znanja o značaju zdravlja.
- Posjeduje znanja o značaju tjelesne aktivnosti za očuvanje i unapređivanje zdravlja.
- Pozitivno doživljava i vrednuje nastavu tjelesne i zdravstvene kulture.
- Izvodi pokret/ kretanje u zadatom smjeru i po zadatoj putanji.
- Usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita.

9. RELIGIJSKA KULTURA

28 časova godišnje

- Predstavljanje nastavnih sadržaja IV r., ponavljanje plesova – uvod
 - Vjera-vjerovanje
 - Religija-pojam
 - Vrste religija: politeističke, monoteističke
 - Politeističke religije
 - Mitovi i legende starih Grka: Dedal i Ikar*
 - Mitovi i legende starih Egipćana: po izboru
 - Vjerovanja indijanaca
 - Indijanska poučna priča: Kako je nastalo drago kamenje, indijanska narodna priča*
 - Indijanski ples: Heya nana**
 - Ponavljanje gradiva
 - Monoteističke religije
 - Ponavljanje ranije stečenog znanja o katolicizmu
 - Ponavljanje ranije stečenog znanja o pravoslavlju
 - Nastanak kršćanstva / hrišćanstva
 - Biblija - Stari i Novi zavjet
 - Postanak
 - Važne ličnosti u Starom zavjetu
 - Rođenje Isusa Krista / Hrista
 - Život Isusa Krista / Hrista
 - Isusova dobra djela – odabratи jedno i detaljnije obraditi (Isus i Samarićani)
 - Smrt isusa Krista / Hrista
 - Sličnosti i razlike hrišćanskih vjera
 - Vjerski praznici-učešće djece
 - Poštivanje svojih i običaja drugih ljudi
 - Kršćansko / hrišćansko vjerovanje
 - Ponavljanje usvojenosti znanja o kršćanstvu / hrišćanstvu
 - Čemu nas uči kršćanstvo / hrišćanstvo: poučni citati
 - Ples iz hrišćanske / kršćanske tradicije: Kyrie Eleison*
 - Likovni doživljaj kršćanstva / kršćanstva, uz adekvatnu zvučnu kulisu
 - Provjeravanje usvojenosti znanja o kršćanstvu / hrišćanstvu
 - Sistematizacija gradiva
 - Računanje vremena: Julijanski, Gregorijanski kalendar, hidžra
 - Krsna slava kod pravoslavaca (odabrana priča o Svetom Savi - 27. 1.)
 - Ponavljanje ranije stečenih znanja o islamu
 - Prepostavke za nastanak islama
 - Poslanici, Muhammed a.s. kao posljednji poslanik
-

- Život Muhammeda a.s. prije hidžre
- Život Muhammeda a.s. poslije hidžre
- Pet stupova islama:
- Islamski praznici: učešće djece, običaji u Bosni i Hercegovini
- Islamsko vjerovanje
- Čemu nas uči islam: poučni citati
- Ilahije i kaside: Kad procvatu behari
- Islamski ples: Allah hu ahad*
- Ponavljanje usvojenosti znanja o islamu, sličnosti i razlike sa kršćanstvom / hrišćanstvom
- Susret sa grupom polaznika Vjeronauke (u zavisnosti čija je vjeronauka zastupljena u školi)
- Plesovi univerzalnog mira – ponavljanje
- Vjerovanje i običaji Roma
- Legende o nastanku Roma
- Likovni doživljaj Roma, uz zvučnu kulisu (Gelem, gelem)
- SPR: Susreti sa romskom djecom, suradnja sa udruženjima Roma
- Ponavljanje usvojenosti znanja o Romima
- Judaizam – nastanak, učenje jevrejske religije
- Judaizam – običaji, obredi
- Judaizam - praznici (Pesah, Hanuka, Šabat)
- Jevrejski ples: Shabbat shalom*
- Ponavljanje usvojenosti znanja o judaizmu
- Provjeravanje usvojenosti znanja
- Tradicija i kultura nacionalnih manjina prisutnih u kraju
- Tradicija i kultura nacionalnih manjina
- Prikupljanje materijala i izrada panoa za sve zastupljene religije u BIH
- Prezentacije napravljenih panoa
- Ponavljanje usvojenih sadržaja
- Hodočašća
- Molitve
- Molitve u islamu
- Molitve u kršćanstvu / hrišćanstvu
- Godišnja sistemazicija i provjeravanje znanja
- Godišnja sistemazicija i provjeravanje znanja

SADRŽAJ

1.	BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	55
2.	ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik	57
3.	NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik.....	59
4.	MATEMATIKA	61
5.	MOJA OKOLINA	62
6.	LIKOVNA KULTURA	63
7.	MUZIČKA KULTURA	64
8.	TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA.....	65
9.	RELIGIJSKA KULTURA	66

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

V RAZRED

NASTAVNI PLAN

1. BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

BOSANSKI/HRVATSKI/ SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	
Područja i globalne naznake elemenata plana i ukupnih programskih zahtjeva	
ČITANJE 4 nastavna sata	Čitanje u funkciji razumijevanja sadržaja, doživljaja estetskih i etičkih vrednota teksta (tekstovi štampani latinicom i cirilicom) Usavršavanje svih aspekata čitanja (pravilnost, brzina, izražajnost) Samostalno čitanje nepoznatih tekstova, brzo pronalaženje važnih informacija
PISANJE 4 nastavna sata	Razvijanje sposobnosti izražavanja misli, osjećanja, stavova logički strukturiranim i gramatički tačnim rečenicama uz uvažavanje kompozicijskih cjelina u pisanom radu. Dalji rad na usavršavanju tehnike pisanja i estetske strane rukopisa
INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA Interpretacija štiva 18 i 6 časova lektire	Razvijanje recepcijских sposobnosti, osjetljivosti za umjetničko kazivanje, obogaćivanje emotivnog svijeta, smisla i sposobnosti za prepoznavanje i izražavanje ljepote riječima Razvijanje jezičkih sposobnosti, kreativnog i kritičkog mišljenja, ličnih i društvenih vrlina i vrijednosti. <i>Lektirom</i> razvijati sposobnost samostalnog čitanja i izražavanja doživljaja književnih djela, kao i sposobnost procjene djela i poruke, zauzimanje stava i sposobnost uživanja u čitanju
GRAMATIKA PRAVOGOR I PRAVOPIS 35 nastavnih sati	Usvajanje znanja o jeziku, zakonitosti, pravila i normi b/h/s jezika Razumijevanje značenja rečenica u tekstu i teksta, mogućnost prepoznavanja potrebnih primjera i njihovo razlikovanje od (ne)primjera Izražavanje značenja rečenicama koje su organizirane u skladu sa zakonitostima, pravilima i normama gramatike, ortopije i ortografije
KULTURA IZRAŽAVANJA 15 nastavnih sati	Razvijanje jezičko-komunikacijskih sposobnosti, osvješćivanje važnosti korektnog i lijepog govora u usmenoj i pisanoj formi Ovladavanje jezičkim sredstvima potrebnim za uspješno izražavanje u pojedinim oblicima usmenog i pismenog izražavanja Pojačavanje mogućnosti razumijevanja značenja i izražavanja smislenim rečenicama
MEDIJSKA KULTURA 3 nastavna sata	Recepција sadržaja filma, pozorišne/kazališne predstave, radio-emisije, sadržaja štampe Razvijanje sposobnosti upotrebe i selekcije sadržaja medija s obzirom na vrijednost (poučno, manje poučno, djela umjetničkih kvaliteta i filmski i televizijski kič) Ovladavanje terminologijom važnom za snalaženje u svijetu filma, radija, televizije, štampe

PROGRAMSKI SADRŽAJI, ODGOJNO-OBRZOZNI CILJEVI I OČEKIVANA POSTIGNUĆA
ČITANJE I PISANJE

PROGRAMSKI ZAHTJEVI	ODGOJNO OBRAZOVNI CILJEVI	OČEKIVANA POSTIGNUĆA		
		MINIMALNA	DOVOLJNA	VISOKA
Čitanje tekstova štampanih latiničnim i ciriličnim pismom Razvijanje tehnike čitanja, razumijevanje i reprodukcija pročitanog sa, ili bez elemenata stvaralaštva Čitanjem do novih informacija i novih znanja Čitanje kao činilac razvoja dječjeg govornog izraza Čitanje u funkciji estetskog i etičkog odgoja Pisanje Prepisivanje Pisanje po diktatu Kreativno pisanje	Osamostaljivanje učenika u komunikaciji s tekstom Uvježbavanje samostalnog čitanja pomoću uputstava tipa: (prethodno pročitati tekst, potcrtaći manje poznate i riječi koje su teške za izgovor, uvježbati izgovor tih riječi, zamisliti da ima mnogo slušalaca, povremeno pogledati u njihovom pravcu, razmisliti kada je umjesna upotreba primjerenih pokreta, glas prilagoditi karakteru teksta) - usavršavanje čitanja u sebi radi bržeg razumijevanja Razvijanje sposobnosti samostalne interpretacije pročitanog i sposobnosti izdvajanja bitnih elemenata Razvijanje sposobnosti oblikovanja smislenog sadržaja Prepoznavanje kompozicionih cjelina Pisanje uz uvažavanje zakonitosti, pravila i normi gramatike, ortopopije i ortografije Izražavanje ličnih osjećanja, stavova i mišljenja	Pravilno čitanje i razumijevanje pročitanog Mogućnost reprodukcije (samostalno ili na osnovu pitanja) Mogućnost prepoznavanja važnih pojedinosti u tekstu Mogućnost samostalnog služenja tekstom radi usvajanja novih znanja Mogućnost identifikacije riječi, rečenica, dijelova teksta koji predstavljaju prepreku u uspješnom druženju s tekstom Mogućnost tačnog prepisivanja teksta Pisanje po diktatu kratkih rečenica Tačno odgovaranje na postavljena pitanja	Razvijena tehnika čitanja -pravilnost brzina i izražajnost Razumijevanje pročitanog , mogućnost samostalne reprodukcije (odgovorima na postavljena pitanja, prepričavanjem bez plana rješavanjem zadatka koji podrazumijevaju ličnu procjenu) Snalaženje u tekstovima koji se razlikuju po obimu i složenosti radi usvajanja novih znanja Razvijena samostalnost u pisanju po diktatu, prepisiva nju, i pisanju slobodnih sastava i u oblicima izražavanja koji su programska obaveza	Izražajno čitanje, prenošenje tona i raspoloženja na slušaoce Usklađenost intonacije, jačine i boje glasa sa sadržajem Čitanje manje poznatog i nepoznatog teksta, razumijevanje pročitanog i reprodukcija važnih pojedinosti Sposobnost kritičkog i stvaralačkog čitanja Jasno izgrađen stav o sadržaju, Mogućnost diferencijacije sadržaja s obzirom na važnost u pamćenju i reprodukciji Mogućnost snalaženja u svim oblicima izražavanja , poznavanje pravila pisanja i gramatike u obimu koji je utvrđen programom

PROGRAMSKI ZAHTJEVI	ODGOJNO-OBRZOVNI CILJEVI	OČEKIVANA POSTIGNUĆA		
		MINIMALNA	DOVOLJNA	VISOKA
Književni tekstovi: Alija Dubočanin: Šarko Ela Peroci: Majčindar Narodna priča: Ko je na svijetu najjači A.S.Puškin: Bajka o ribaru i ribici Stevan Bulajić: Sarka Aleksa Mikić: Lipov cvat Nasiba Kapidžić-Hadžić: Vezeni most Musa Čazim Ćatić: Bosna žubori Dobriša Cesarić: Jesen Gustav Krklec: Bijeli grad Lektira: Ahmet Hromadžić: Patuljak vam priča Alija Dubočanin: Tihaj riječka djetinjstva Ismet Bekrić: Jesen u gradu (izabrane pjesme)	<p>Doživljaj književnog djela u cjelini i sposobnost izražavanja dojma</p> <p>Formiranje i usvajanje temeljnih pojmoveva iz teorije književnosti</p> <p>Zapažanje i formulacija teme književnog djela (čemu tekst govori) Razumijevanje riječi/pojmova: f a b u l a k o m p o z i c i o n i z i s t r u k t u r a i s t r u k t u r a</p> <p>Uočavanje likova u književnom tekstu i mogućnost uočavanja njihovih glavnih osobina</p> <p>Mogućnost zaključivanja (o porukama zaključuje uz nastavnikovu pomoć i posredovanje)</p> <p>Uočavanje logičkih cjelina u književnom djelu</p> <p>Mogućnost prepoznavanja karakterističnih mjesta u tekstu</p> <p>Mogućnost uočavanja uzroka i posljedica u ponašanju likova u književnom djelu</p> <p>Mogućnost adekvatnog odgovora na doživljaj pjesme riječima, likovnim izrazom</p> <p>Zapažanje logičkih cjelina u kompoziciji teksta</p> <p>Lirska pjesma</p> <p>Osnovna osjećanja u pjesmi</p> <p>Stilska sredstva: poređenje, epitet</p> <p>Pjesnička slika vizuelni i akustički (slušni) elementi u pjesničkoj slici</p> <p>Pjesnička slika izražena bojom i zvukom Zapažanje ritma i rime, izražavanje dojma</p> <p>Izgrađivanje književnoestetskog senzibiliteta Razvijanje sposobnosti učenja napamet i mogućnosti izražajnog recitovanja</p> <p>Samostalnost u čitanju, razumijevanju</p> <p>Razvijanje crta kreativnosti posredstvom aktivnosti koje podrazumijeva domaća lektira</p>	<p>Samostalno čitanje, razumijevanje pročitanog i mogućnost reprodukcije</p> <p>Uočavanje likova u književnom tekstu i mogućnost uočavanja njihovih glavnih osobina</p> <p>Uočavanje logičkih cjelina u tekstu i formulisanje podnaslova</p> <p>Uočavanje likova u književnom djelu, karakterizacija, formulisanje poruke</p> <p>Mogućnost uočavanja opisa, dijaloga, mjesta i vremena radnje, dijelova teksta koji predstavljaju posebnu dinamičnost u razvoju događaja</p> <p>Potpuna samostalnost u analizi književnog teksta, mogućnost reprodukcije svih važnih elemenata</p> <p>Prepoznavanje pjesničkih slika</p> <p>Mogućnost memorisanja i recitovanja</p> <p>Mogućnost samostalnog čitanja i razumijevanja toka događaja, uočavanje likova, mogućnost reprodukcije</p> <p>Uočavanje ritma i rime</p> <p>Razlikovanje pojmoveva iz teorije književnosti koji su programska obaveza</p> <p>Sposobnost samostalnog čitanja, izražavanja doživljaja u usmenoj i pisanoj formi</p> <p>Mogućnost prepričavanja teksta i prilagođavanja posebnim zahtjevima (očekivanim slijedom, uz sažimanje)</p>	<p>Potpuna samostalnost u čitanju, razumijevanju i reprodukciji sadržaja</p> <p>Poznavanje i razlikovanje pojmoveva: tema književnog djela, fabula i kompozicija</p> <p>Uočavanje logičkih cjelina u tekstu i formulisanje podnaslova</p> <p>Uočavanje likova u književnom djelu, karakterizacija, formulisanje poruke</p> <p>Mogućnost uočavanja opisa, dijaloga, mjesta i vremena radnje, dijelova teksta koji predstavljaju posebnu dinamičnost u razvoju događaja</p> <p>Potpuna samostalnost u analizi književnog teksta, mogućnost reprodukcije svih važnih elemenata</p> <p>Prepoznavanje osnovnog osjećanja u pjesmi</p> <p>Mogućnost uočavanja stilskih sredstava</p> <p>Uočavanje ritma i rime</p> <p>Razlikovanje pojmoveva iz teorije književnosti koji su programska obaveza</p> <p>Sposobnost samostalnog čitanja, izražavanja doživljaja u usmenoj i pisanoj formi</p> <p>Mogućnost prepričavanja teksta i prilagođavanja posebnim zahtjevima (očekivanim slijedom, uz sažimanje)</p>	<p>Potpuna samostalnost u služenju tekstom kao izvorom informacija, doživljaja i vrijednosti</p> <p>Mogućnost kritičkog promišljanja o knjizi, likovima i njihovim postupcima, Razumijevanje pojmoveva iz teorije književnosti koji su programska obaveza</p> <p>Stvaralačka upotreba sadržaja pročitanih književnih tekstova u vlastitim pismenim radovima</p> <p>Bogat rječnik koji je u funkciji komunikacije i kvaliteta usmenih i pismenih vježbi</p> <p>Mogućnost uporedbi književnih tekstova s obzirom na tematiku, ljepotu kazivanja, jezičke aspekte</p> <p>Upoređivanje vrijednosti, poruka pojedinih književnih djela</p> <p>Razvijeni senzibilitet za doživljaj i izražavanje doživljaja na način koji ima elemente originalnosti (izbor riječi, dojmovi)</p> <p>Razvijeni senzibilitet za poetsku riječ</p> <p>Doživljavanje snage poetske riječi</p> <p>Vještina u izboru i upotrebi riječi u govoru i pisaju</p> <p>Pokušaji pisanja poezije</p> <p>Mogućnog živog izražajnog govorenja stihova</p> <p>Potpuna samostalnost u čitanju</p> <p>Bogatstvo rječnika i Izgrađen kriterij za izbor knjige</p> <p>Mogućnost osobenog govora opročitanom djelu, Prepoznavanje dijelova kategorističnih po naraciji, opisu</p>

RJEČNIK, GRAMATIKA, PRAVOGOVOR I PRAVOPIS

PROGRAMSKI ZAHTJEVI	ODGOJNO-OBRZOVNI CILJEVI	OČEKIVANA POSTIGNUĆA		
		MINIMALNA	DOVOLJNA	VISOKA
Zavičajni govor i književni jezik Riječi iz mog zavičaja Azbuka Vrste riječi: Imenice: zajedničke, vlastite, zbirne, gradivne, stvarne i nestvarne Zamjenice: lične, prisvojne, pokazne Pridjevi (opisni, prisvojni, gradivni), pisanje prisvojnih pridjeva na –ski, -čki, -čki, -ov, -ev. Rečenica: Atribut i objekat u rečenici Pravogovor i pravopis: Veliko slovo u jednočlanim i višečlanim imenima gradova, naselja, zemalja Pisanje brojeva slovima (glavni i redni) Upravni i neupravni govor Upotreba interpunkcijskih znakova u rečenici: zareza, crte, tačke, dvotačke, upitnika, uskličnika, navodnika	Doživljaj ljepote vlastitog, organski utemeljenog govora ali i razumijevanje značaja upotrebe normativno i stilski uređenog jezika Usvajanje znanja o pravilima, jedinicama jezičkog sistema principima i zakonitostima njihovog ustrojstva Razvijanje logičkog mišljenja i zaključivanja (sposobnosti analize, sinteze, upoređivanja, apstrakcije i generalizacije)	Poznavanje azbuke i abecede Razlikovanje promjenljivih vrsta riječi i mogućnost prepoznavanja potrebnih primjera u tekstu Mogućnost služenja smislenim rečenicama Prepoznavanje proste neproširene i proširene rečenice Mogućnost uočavanja subjekta i predikata u rečenicama, atributa, apozicije i objekta Pravilna upotreba interpunkcijskih znakova	Mogućnost tačne gramatičke analize teksta na razini usvojenih znanja od I-V razreda Mogućnost navođenja novih primjera Korektno služenje pravilima o upotrebi interpunkcijskih znakova Vješta upotreba znanja o rečenici u samostalnim pismenim radovima	Dobro poznavanje sadržaja gramatike i pravopisa koji su programska obaveza od I-V razreda Mogućnost samostalne analize rečenice i teksta u skladu s postavljenim zahtjevima Primjena naučenih pravila na razini automatizacije

KULTURA IZRAŽAVANJA MEDIJSKA KULTURA

PROGRAMSKI ZAHTJEVI	ODGOJNO- OBRAZOVNI CILJEVI	OČEKIVANA POSTIGNUĆA		
		MINIMALNA	DOVOLJNA	VISOKA
Prepričavanje bez obavezognog sastavljanja plana	Ospozljavanje za reprodukciju teksta bez formulisanja naslova cjelinama sadržaja poštujući hronologiju u izražavanju i normu standardnoga jezika	Mogućnost prepričavanja koje će obezbijediti razumijevanje svih važnih elemenata u sadržaju	Snaalaženje u svim oblicima izražavanja Prepričavanje sadržaja bez sastavljanja plana	Sposobnost služenja svim oblicima izražavanja i mogućnost unošenja elemenata originalnosti
Pričanje na osnovu datih tematskih riječi	Razvijanje sposobnosti uočavanja uporišnih mjesto, „sažimanje“ sadržaja i izražavanje punim rečenicama	Sposobnost sastavljanja priče na osnovu poticajnih riječi : uz svaku tematsku riječ da kaže smislenu rečenicu, a da rečenice čine cjelovitu priču	Sastavljanje priče po datim rijećima, a da priča ima sve važne elemente	Mogućnost proširivanja i sažimanja teksta unošenjem novih ideja
Pričanje događaja i doživljaja	Pojačavanje mogućnosti samostalnog izražavanja rečenicama koje su jasne i gramatički pravilno strukturirane	Mogućnost pričanja događaja i ličnog doživljaja sa bitnim elementima sadržaja i naglašenom emotivnom notom	Rečenice su jasne i tematski se oslanjaju na sadržaj, odnosno date riječi kao uporišne, poticajne tačke	Osoben izbor jezičkih i stilskih sredstava Ispoljavanje smisla za upotrebu epiteta, uvođenje dijaloga, unošenje elemenata humora
Opis pojave, zbivanja u prirodi	Ospozljavanje za živo, jasno, ubjedljivo govorenje i pisanje	Izražavanje viđenog riječima koje su primjerene tematiku, situaciji	Mogućnost govorenja o događajima i doživljajima	Postojanje kriterija za procjenu kvaliteta usmenog i pismenog izražavanja (ovo je dobro urađeno,a ovo mogu uraditi bolje)
Opis pejzaža	Razvijanje sposobnosti organizacije usmenog i pisaniog izražavanja i procjene efekata, rezultata vlastitog rada		Mogućnost prepričavanja teksta potpunim jasnim i gramatički pravilno oblikovanim rečenicama	

PROGRAMSKI ZAHTJEVI	ODGOJNO-OBRZOZVNI CILJEVI	OČEKIVANA POSTIGNUĆA		
		MINIMALNA	DOVOLJNA	VISOKA
Izražajna sredstva djela ekrana (kadar montaža muzika) dijalog u filmu i pozorišnoj/kazališnoj predstavi	Razumijevanje djela ekrana /filma i televizije/ Povezivanje kadrova po sjećanju(sposobnost identifikacije mjesača vremena,likova,objekata,radnji,povezanost radnji,odnosa i sukoba među likovima) Razumijevanje redoslijeda kauzaliteta događaja,odnosa među akterima radnje Razumijevanje poruka Razvijanje sposobnosti prepoznavanja vlastitih potreba i stavova posredstvom identifikacije s liciostima na ekranu Odgoj za gledanje djela ekrana s ciljem uočavanja važnih pojedinosti, mogućnosti izbora,osmišljavanje i mogućnost klasifikacije sadržaja Razumijevanje složenosti filmskog djela i izražajnih mogućnosti filma Gledanje djela ekrana kao vježba u umijeću posmatranja i obogaćivanja vizuelnog pamćenja,maštete, mišljenja,bogaćenja asocijacija Razvijanje senzibiliteta za prepoznavanje i doživljavanje snage riječi i slike, govora, zvuka i tišine	Razlikovanje sredstava izražavanja Mogućnost koncentracije pažnje na sadržaj u kontinuitetu Mogućnost memorisanja i reprodukcije viđenog po sjećanju Sposobnost razlikovanja prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja likova u djelima ekrana sa atanovišta vrijednosnih principa	Razlikovanje sredstava izražavanja filma,radija,televizije,pozorišta/kazališta književnosti Sposobnost percepцијe i recepcije djela filmske umjetnosti pozorišta/kazališta Mogućnost samostalne reprodukcije po sjećanju ocjene sa stanovišta vrijednosnog sistema Prepoznavanje izražajnih sredstava filma,televizije,pozorišta/kazališta	Razvijena sposobnost analize umjetničkih djela filma,knjjiževnosti, pozorišne umjetnosti u obimu koji je predviđen programom Razvijen senzibilitet za poređenje djela ekrana i mogućnost kritičkog pristupa analizi Posjedovanje bogatstva ideja o mogućem sadržaju novih filmova Naglašen interes prema umjetnosti

2. ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO - OBRAZOVNOG RADA	
Ciljevi nastave engleskog jezika	Očekivani rezultati / ishodi učenja
<p>Nastaviti na naglašavanju ciljeva promoviranih u prvoj i drugoj godini učenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učenje jezika, a ne o jeziku - dalje njegovati razvijanje, pozitivnog, razigranog stava prema učenju jezika - podsticati motiviranje odgovornog i aktivnog stava - podsticanje radoznalosti i kreativnosti; - dalje njegovanje razumijevanja i logičkog pamćenja - podsticanje temeljitosti, predanosti i preciznosti u učenju jezika - njegovanje samostalnosti u govoru i vlastitoj produkciji naučenog, primjerenouzrastu - kroz igru, pjesmu i ples učiniti da učenje engleskog jezika bude zabava i zadovoljstvo - postupni i odmjereni prelaz ka čitanju ipisanju jednostavnih riječi i rečenica. 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razviti želju i ljubavi prema učenju engleskog jezika - razumjeti primjerene sadržaje na engleskom jeziku - prihvati logički pristup upotrebi naučenog - izražavati slobodu i samostalnosti u govoru i direktnom reagiraju - znati čitati riječi pojedinačno povezano sa konkretnim pojmovima - znati čitati jednostavne rečenice - znati prepisivati, davati kratke pismene odgovore, popunjavati slova i riječi - razviti samopouzdanje u izražavanju primjerenouzrastu - prepoznati zadovoljstvo i korist pri proširivanju znanja stranog jezika

Nastavni plan i program za peti razred

Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
5. razred Prvi stepen elementarnog znanja	Porodica Škola Moje okruženje Svakodnevni život Slobodno vrijeme Životinje Zemlje, narodi	<p>Učenici će znati: upućivati odgovarajuće pozdrave i odgovarati na njih</p> <p>vršiti upoznavanje obraćati se ljudima identificirati lude i predmete locirati lude i predmete opisivati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lude i predmete - neka raspoloženja i stanja - trenutnu aktivnost <p>postavljati poznata pitanja i odgovarati na njih</p> <p>tražiti i nuditi pomoć (Can you help me? Can I help you?)</p> <p>tražiti i davati informacije</p> <p>slušati očekujući da čuju određenu informaciju</p> <p>izraziti na vrlo jednostavan način:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slaganje i neslaganje - znanje i neznanje - sposobnost i dopuštanje (can, may) - ponudu (pismenu ili usmenu) koristeći najosnovniji vokabular - sljedeće emocije: slaganje, neslaganje, dopadanje, nedopadanje, zadovoljstvo, zanimanje i oduševljenje za nešto, iznenađenje, razočarenje, zahvalnost - ideju posjedovanja (have, have got, John's book, his house etc.) <p>izviniti se i prihvatići izvinjenje</p> <p>sugerasati neku akciju (Let's ...)</p> <p>prihvatići i odbiti ponudu ili molbu</p> <p>govoriti na jednostavan način o svakodnevnim aktivnostima i radnjama</p>	<p>RECEPCIJA:</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGOVANJE:</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <p>1) neverbalno, npr.: pokazivanjem/doticanjem predmeta ili dijela tijela koji se spominje, izvršavanjem uputa i naredenja, zaokruživanjem tačnog odgovora/opcije, ispunjavanjem tabele označavajući na odgovarajući način potvrđne ili tačne odgovore, odnosno negativne ili netačne odgovore, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstrom, označavanjem tačnih/netačnih (T/F) tvrdnji itd.</p> <p>2) verbalno, npr.: ponavljanjem riječi, izraza ili čitavih rečenica koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa kasetofona, davanjem kratkih odgovora na pitanja koja je postavio nastavnik ili koja su čuli sa kasetofona, popunjavanjem tabele, bilješki ili rečenica itd.</p> <p>b) ČITANJE I REAGOVANJE:</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove, usebi ili naglas, i reagovati</p> <p>1) neverbalno, npr.: traženjem određenih informacija, izvršavanjem uputa i naredenja, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstrom, povezivanjem nabrojanih riječi sa odgovarajućim brojevima ili simbolima, označavanjem tačnih/netačnih (T/F) tvrdnji itd.</p> <p>2) verbalno, npr.: postavljanjem pitanja i davanjem odgovora, biranjem tačnog odgovora, ispunjavanjem tabele i križaljki, dovršavanjem rečenica, popunjavanjem praznina zadatim riječima, povezivanjem riječi u stupcima A i B, sklapanjem ispreturnog teksta u smisalu cjelinu itd.</p> <p>PRODUKCIJA:</p> <p>a) GOVOR:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učestvovati u razgovoru sa drugim učenikom/učenicima ili nastavnikom - davati upute i naredenja - igrati uloge - recitovati, pjevati i igrati jezične igre itd. <p>b) PISANJE:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati kratke tekstove - pisati po diktatu - ispunjavati tabele/križaljke 	<p>Učenici će ponavljati ili učiti:</p> <p>Imenice: brojive, nebrojive pravilnu/nepravilnu množinu</p> <p>Zamjenice: Lične, subjektski i objektski padež</p> <p>Pokazne this, that, these, those</p> <p>Upitne, who, which, what, whose</p> <p>Prisvojne</p> <p>Neodređene, somebody, anybody, nobody</p> <p>Pridjevi:</p> <p>Determinatori,</p> <p>Članovi, a/an, the, nulli Prisvojni pridjevi, Pokazni pridjevi, this (girl), that (boy), these (girls), those (boys) Pridjevi za neodređenu količinu i broj, e.g. some, any, much, many, all</p> <p>Upitni pridjevi, what, which, whose</p> <p>Opisni pridjevi, najčešći, u okviru datih tema</p> <p>Brojevi: 1-100</p> <p>Glagoli:</p> <p>Present Simple (potvrDNA, negativna, upitna forma)</p> <p>Present Continuous (potvrDNA, negativna, upitna forma)</p> <p>Glagoli be, have/have got (potvrDNA, negativna, upitna forma)</p> <p>Modalni glagoli can, may (potvrDNA, negativna, upitna forma)</p> <p>Imperativ, sva lica jednine i množine</p>	<p>Učenici će ponavljati i učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme, kao npr. Članovi uže i neki članovi šire porodice, npr. mother, grandfather, uncle, aunt, grandson</p> <p>Škola, npr. school premises, school subjects, furniture, pupils' things, extra-curriculum activities, some musical instruments, itd.</p> <p>Okruženje, seasons of the year, weather (npr. rainy, sunny) in the garden, (npr. vegetable/flower garden), some gardening tools (npr. spade, rake, watering can), in the country (npr. camping, tent, lunch box, fire)</p> <p>Svakodnevni život, rutinske aktivnosti, shopping, npr. at the supermarket, buying some vegetables and fruits, going out (npr. library, swimming pool), my clothes, visiting relatives, friends, itd.</p> <p>Slobodno vrijeme, at the park (npr. slide, jungle gym, swing, jump rope), snow, snowball, snowman, outings</p> <p>Životinje, domestic, wild animals, pets (osnovni vokabular)</p> <p>Zemlje i oblasti, peoples, their culture (osnovni vokabular)</p> <p>Osim što će stalno proširivati vokabular, učenici će ponavljati ili</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - ubacivati/podvlačiti/redati riječi u smisalne rečenice - pisati rečenice koristeći tačnu formu glagola u zagradi - dovršavati rečenice - pisati kratke sastave na poznate teme itd. 	Prilozi (najčešći): <ul style="list-style-type: none"> - Mjesto - Smjer, npr. left, right, east, west - Vrijeme, - Način, npr. slowly, Quickly Prijedlozi: <p>Mjesto, npr. in, on, under, behind, in front of</p> <p>Vrijeme, npr. in, on, at</p> Rečenica: <p>Osnovni red riječi u potvrđnoj, negativnoj, upitnoj i zapovjednoj rečenici</p> <p>There is a/ There are some...Is there a...? Are there any...?</p>	učiti da koriste: - Skraćenice, najčešće, npr. a.m., p.m., UK, USA, skraćenice za dane u sedmici i mjesecu Afikse, u vezi sa datim temama i gramatikom, npr. s, -ing Antonime, u vezi sa datim temama, npr. fast – slow, up – down, hot – cold Složenice, u vezi sa datim temama, npr. football, basketball, swimming-pool, pen-friend Kolokacije, u vezi sa datim temama, npr. outdoor sports, to do homework, make a phone call
--	--	--	--	--

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ:

Učenici će također učiti jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta, npr.:

- kroz crtanje, slikanje, ples, oblikovanje itd (Likovna kultura, ples)
- kroz sportove i igre (Tjelesna i zdravstvena kultura)
- slušanjem i pjevanjem omiljene vrste muzike (Muzička kultura)

INTERKULTURALNE VJEŠTINE:

Učenici će se:

- upoznavati sa kulturom svoje zemlje i učiti da je bolje poštuju i cijene
- upoznavati sa nekim osnovnim razlikama između njihove kulture i kulture naroda sa engleskog govornog područja (npr. razlike u upotrebi nekih pozdrava u engleskom i u maternjem jeziku učenika, npr.: Dobar dan i Good morning/afternoon, ili Dobar dan i Good day)
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirođen za kulturu zemlje čiji jezik uče. Ovo može podrazumijevati:
- govor tijelom, koji se razlikuje od kulture do kulture, kao što je počinjanje od malog prsta prilikom nabranjanja, pokret glavom kad se želi reći da/ne itd.
- uzvike (npr. Oops! kada neko padne, ispusti nešto ili pogriješi, ili Ouch! kojim se izražava iznenadna bol), itd.

UČENJE KAKO TREBA UČITI:

Učenici će učiti da:

- razvijaju pozitivan stav prema učenju jezika
- budu odgovorni i aktivni u situacijama kada se uči jezik
- koriste ključne metode iz prakse pri radu u parovima ili malim grupama ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- Teme (tematska područja vezana za svakodnevni život, aktivnosti i interesovanja djeteta ovog uzrasta);
- Funkcije i vještine (usmena i pismena kompetencija primjerena datom nivou učenja);
- Aktivnosti (kojima se realiziraju vještine);
- Gramatika (gramatička područja za dati nivo);
- Vokabular (koji odgovara datim temama, predviđenim funkcijama i vještinama).

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U prvim godinama učenja usmjeriti pažnju na razumijevanje, ponavljanje i na usmenu komunikaciju sa zabavnim aktivnostima, koje imaju za cilj da pobude, razviju i podržavaju zainteresiranost za učenje jezika.

Nastavnik treba da:

- pažljivo planira svaki čas, cilj i način rada; da priprema materijal i opremu, zadatke za učenike pojedinačno, za grupe i cijeli razred; piše pismene pripreme za svaki čas;
- stvori pozitivnu i zabavnu atmosferu za učenje;
- razvija od početka radne navike;
- razvija komunikacijske sposobnosti;
- razvije vlastiti sistem praćenja i provjeravanja napredovanja svakog učenika;
- osposobi učenike da samostalno rade tokom časa i kod kuće;
- njeguje poštivanje drugoga u toku zajedničkog rada i natjecanja;
- slobodno oblikuje svoje časove, proširuje materijal prema dатoj situaciji, saraduje sa kolegama i stručnim savjetnikom;
- da se drži principa jednostavnosti, primjerenosti i postupnosti, idući od jednostavnih ka složenijim jezičkim ciljevima.
- da procjeni kojim fondom riječi učenici treba da ovlađaju u datoј grupi i datim uvjetima;
- da primjenjuje direktni, frontalni, grupni i individualni pristup;
- da praktikuje prvo usvajanje pravilnog izgovora auditivnim putem, a potom usmenu upotrebu bilo izolovano ili u govornoj interakciji;
- da ne prihvata kruto uputstva data u programu, udžbenicima i priručnicima, nego da kreativno i fleksibilno kreira svoj rad u okvirima zacrtanog, ali primjerno uslovima u kojima radi.

Praćenje i vrednovanje treba da je konstantno i provedeno veoma pažljivo i nenametljivo. Ono treba da je u funkciji motivacije učenika na daljnji rad i razvijanje naklonosti i ambicije za učenje jezika. Nastavnik istovremeno procjenjuje realizaciju zadanih ciljeva i vlastiti učinak.

Interdisciplinarni sadržaj

Učenje stranog jezika je izuzetno povezano sa područjima drugih školskih predmeta. Korelacija je naročito izražena sa predmetima likovne i muzičke kulture, tjelesne i zdravstvene kulture, matematike (brojevi, sabiranje), prirode (naše tijelo i zdravlje, život i rad u školi, kućni ljubimci), vjerou nauka (praznici), bosanski jezik (opisivanje), kultura življenja (higijenske navike).

Interkulturnalne vještine

Upoznavanje kulture engleskog govornog područja, poređenje sa vlastitom kulturom i tradicijom, razvijanje pozitivnog, tolerantnog stava prema različitostima.

Preporuke Za organizaciju i realizaciju nastave engleskog jezika u petoj godini učenja i dalje je naglašena potreba za fleksibilnošću, kako u nastavnim aktivnostima tako u rasporedu i trajanju časova. I dalje je moguće i poželjno paralelno izvođenje nastave engleskog jezika sa nastavom drugih predmeta. Trajanje časa ne postavljati kruto, prilagoditi ga raspoloženju i trenutnim potrebama učenika. Koristiti igru i pjesmu kao osvježenje i učenje jezika provoditi u razigranom, vedrom i privlačnom okruženju. Koristiti mogućnosti izlaska iz učionice radi neposrednosti i očiglednosti u nastavi.

Nastavne metode i oblici rada

Koristiti što raznovrsnije nastavne metode i oblike rada. Primjenjivati frontalni i individualni pristup, kao i rad u manjim i većim grupama, i rad u parovima. *Role playing, drama-playing, igranje po ulogama, pjevanje horsko i pojedinačno, pantomima, pogađanje, maskiranje, pretending, igre riječima, rješavanje jezičke zagonetke i križaljke, igre pogađanja* su neki oblici koji su se pokazali učinkoviti i koje treba primjenjivati.

Napomena nastavnicima: Uvijek imati dovoljno tolerancije i fleksibilnosti prema učenicima u samostalnom sastavljanju i izgovoru rečenica jer treba imati na umu da se radi o učenicima koji su u hronološkom smislu učenici 4. razreda nekadašnjeg osmogodišnjeg obrazovanja.

3. NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik

V RAZRED OSNOVNE ŠKOLE - PETA GODINA UČENJA, (50 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u petom razredu osnovne škole treba težiti dostizanju nivoa A1.1 Evropskog okvira za strane jezike.	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> • učenik može razumjeti ograničen broj riječi, običnih fraza i rečenica, pitanja i uputstva lične prirode ili vezana za neposrednu situaciju i na njih jezički ili nejezički reagirati potrebna mu je znatna pomoć da bi razumio: usporavanje brzine govora, ponavljanje, pokazivanje ili prijevod
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> • čita naglas poznate riječi i rečenice • zna pronaći određenu informaciju u jednostavnom tekstu ako je dozvoljeno ponovljeno čitanje
Govor	<ul style="list-style-type: none"> • pravilno artikulira glasove, naglašava riječi, poštuje ritam i intonaciju rečenice • reproducira napamet naučene stihove i pjesmice • zna postavljati pitanja i davati odgovore u toku dijaloga o osnovnim temama • učestvuje u razgovoru po modelu • daje jednostavne informacije o sebi, porodici i prijateljima opisuje u nekoliko rečenica poznatu situaciju • pravi pauze, okljeva, pravi greške i kod najjednostavnije
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> • prepisuje, dopunjava i samostalno piše riječi i kraće rečenice zapisuje pojedine (poznate) riječi ili kraće rečenice po modelu • zna napisati nekoliko rečenica o sebi i o veoma poznatim temama (odgovori na direktno postavljena pitanja, kратkog opisa neke osobe)
Znanje o jeziku	Na ovom nivou učenja jezika učenik ne stječe znanje o jeziku nego prepozaje i pravilno upotrebljava osnovne jezičke elemente.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Osobe iz neposredne okoline
2. Moja soba
3. Naše tijelo i zdravlje
4. Voće i povrće, zdrava ishrana
5. Kupovina
6. Dnevne aktivnosti
7. Na igralištu
8. Životinje (zološki vrt)

Vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imenovati predmete u svojoj sobi - reći gdje se šta nalazi. - reći koje je nešto boje - opisati sebe i druge - prilikom upoznavanja predstaviti trećoj osobi svog druga - imenovati voće i povrće - reći šta vole jesti a šta ne - reći gdje kupujemo voće i povrće - pitati za cijenu - reći koliko nešto košta - nabrojati aktivnosti kojima se bave u toku dana - reći šta znaju uraditi - reći u koliko sati i u koji dan se nečim bave - nabrojati aktivnosti u slobodno vrijeme - reći šta se sve nalazi na igralištu (eine Rutsche...) - imenovati životinje u zološkom vrtu - opisati sebe i svoju porodicu 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati</p> <p>1) neverbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtanjem, - razvrstavanjem slika, - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji - dopunjavanjem izostavljenih riječi u rečenicama <p>2) verbalno, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kratkih odgovora na nastavnika pitanja ili pitanja koja su čuli sa Cd Playera i sl. - kraćim rečenicama opisati predmet ili osobu o kojoj su dobili informacije <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE : Učenici će -čitati rečenice i kraće tekstove,</p> <ul style="list-style-type: none"> - tražiti osnovne informacije u tekstu i reagirati: <p>1) neverbalno, npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - crtanjem., razvrstavanjem slika, pridruživanjem slike tekstu, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji, dopunjavanjem rečenica <p>2) verbalno, npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kraćih odgovora, - dopunjavanjem teksta - rješavanjem jednostavnijih zadataka sa višestrukim izborom <p>GOVOR: Učenici će: <ul style="list-style-type: none"> - recitirati, pjevati, - postavljati jednostavna pitanja, - odgovarati na pitanja, - igrati uloge, - pripremati i sprovoditi jednostavne dialoge. <p>PISANJE Učenici će: <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati pojedinačne riječi , rečenice i kraće tekstove, - rekonstruirati riječi, - dopunjavati izostavljene riječi, - od ponuđenih riječi rekonstruirati kraće rečenice - pisati kraće sastave </p> </p>	<p>Učenici će: koristiti (ali neće učiti o tome):</p> <p>Imenice sa određenim i neodređenim članom u jednini i množini u nominativu i akuzativu:</p> <p><i>der Freund, das Buch, die Tafel, die Bücher....</i></p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Lične zamjenice u jednini i u množine - Prisvojne zamjenice (<i>mein, dein, sein, ihr, unser,euer,ihr</i>) - upitne: <i>wer, was, wann, wie, warum, welche (Farbe)</i> <p>Pridjeve u predikativnoj upotrebi</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> -u prezentu u sva tri lica jednine i množine,(pravilni glagoli) - za izražavanje želje oblik möchten - prezent glagola müssen u jednini, - imperativ za 2.lice jednine i 2. lice množine <p>Brojeve: do 100</p> <p>Priloge za mjesto i vrijeme</p> <p>Prijedloge u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p> <p>Vežnike und i aber</p>	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>Upoznavanje Bist du Peter?</p> <p>Ich komme aus Sarajevo. Und du?</p> <p>Moja soba: <i>das Bett, der Tisch, der Stuhl, der Computer,</i></p> <p>Dijelovi tijela: <i>der Kopf, die Nase, das Auge / die Augen, der Bauch...</i></p> <p><i>Ich habe zwei Augen. Meine Nase ist klein. Meine Augen sind blau..</i></p> <p>Voće, povrće, kupovina: <i>Der Apfel ist rot.</i></p> <p><i>Die Banane ist gelb. Welches Obst magst du?</i></p> <p><i>Ich mag Bananen.</i></p> <p><i>Tomaten mag ich nicht. Was kostet ein Kilo Bananen?</i></p> <p><i>Bananen kosten 1 Euro.</i></p> <p>Dnevne aktivnosti: <i>Frühstücken, Hausaufgaben machen, spielen,...</i></p> <p>Na igralištu <i>Ich spiele Ball und mein Bruder spielt Tennis.</i></p> <p><i>Ich kann schnell laufen, aber ich kann nicht hoch springen.</i></p> <p>Zološki vrt: <i>Der Elefant ist groß. Der Vogel kann singen.</i></p> <p>Napomena: Navedena leksika je samo prijedlog moguće leksike te se ne smije shvatiti kao obavezan leksički minimum.</p>

4. MATEMATIKA

Programski sadržaji

I. BROJEVI PRVOG MILIONA

- Čitanje, pisanje i upoređivanje brojeva do 1 000 – ponavljanje.
- Zapisivanje brojeva u obliku zbiru višekratnika dekadskih jedinica.
- Čitanje, pisanje i upoređivanje brojeva prvog miliona.
- Klase i razredi. Mjesne vrijednosti cifara.

II. SABIRANJE I ODUZIMANJE BROJEVA U PRVOM MILIONU

- Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj hiljadici-ponavljanje.
- Povezanost sabiranja i oduzimanja- ponavljanje.
- Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvom milionu (pismeni (algoritamski) postupak).
- Osnovna svojstva sabiranja (komutativnost, asocijativnost, nula kao sabirak).
- Primjena osnovnih svojstava sabiranja u računanju.
- Brojevni izrazi sabiranjem i oduzimanjem.
- Zavisnost zbiru od sabiraka. Nepromjenljivost zbiru i primjena.
- Zavisnost razlike od umanjenika i umanjioca. Nepromjenljivost razlike i primjena.
- Oduzimanje zbiru od broja.
- Brojevni izrazi sa sabiranjem i oduzimanjem koji sadrže slovo (promjenljivu).
- Određivanje nepoznatog sabirka, umanjenika i umanjitelja.
- Rješavanje jednačina oblika: $x \pm a = b$, $a \pm x = b$, $(x \pm a) \pm b = c$.
- Nejednačine oblika: $x \pm a < b$, $a \pm x < b$, $x \pm a \leq b$, $x \pm a > b$, $a \pm x > b$, $x \pm a \geq b$.
- (Napomena: Rješavati oblike jednačina i nejednačina koji se mogu riješiti u skupu brojeva koje učenici imaju u V razredu)

III. MNOŽENJE I DIJELJENJE U PRVOM MILIONU

- Množenje u prvom milionu kao sabiranje jednakih sabiraka.
- Dijeljenje kao obrnuta operacija množenju.
- Množenje zbiru i razlike brojem (Distributivnost množenja prema zbrajanju i oduzimanju).
- Dijeljenje zbiru i razlike brojem.
- Algoritamsko (pismeno) množenje i dijeljenje jednocifrenim brojem.
- Algoritamsko (pismeno) množenje i dijeljenje dvocifrenim brojem.
- Algoritamsko (pismeno) množenje trocifrenim brojem.
- Osnovna svojstva množenja i primjena (komutativnost i asocijativnost množenja).
- Zavisnost proizvoda od činilaca (faktora).
- Nepromjenljivost proizvoda i primjena.
- Zavisnost količnika od djeljenika i djelitelja.
- Nepromjenljivost količnika i primjena.
- Množenje i dijeljenje proizvoda brojem.
- Množenje i dijeljenje korištenjem olakšica.
- Brojevni izrazi u prvom milionu s množenjem i dijeljenjem koji sadrže promjenljivu (slovo).
- Jednačine oblika: $a \cdot x = b$, $x \cdot a = b$, $x : a = b$, $a : x = b$.
- Nejednačine oblike: $a \cdot x > b$, $a \cdot x \geq b$, $a \cdot x < b$, $a \cdot x \leq b$, $x : a < b$.

IV. BROJEVNI IZRAZI

- Brojevni izrazi sa operacijama različitog reda (stepena), sa zagradama i bez zagrada.
- Sastavljanje jednostavnijih brojevnih izraza koji odgovaraju tekstualnim zadacima.

V. UGAO

- Par polupravih sa zajedničkom početnom tačkom -ugao.
- Kraci i vrh ugla. Obilježavanje uglova.
- Upoređivanje uglova.
- Pravi, oštri i tupi ugao.

VI. TROUGAO

- Stranice, vrhovi i uglovi trougla.
- Raznostraničan, jednakokračan i jednakostraničan trougao.
- Pravougli trougao-crtanje.
- Izračunavanje obima trougla.

VII. POVRŠINA PRAVOUGAONIKA

- Jedinične mjere za površinu (1 m^2 , 1 dm^2 , 1 cm^2 , 1 mm^2 ; 1 a , 1 ha , 1 km^2).
- Izračunavanje površine pravougaonika (spec. kvadrata).
- Mreža kvadra (spec. kocke).
- Izračunavanje površine kvadra (spec. kocke).
- Kvadratni oblici

VIII. ZAPREMINA KVADRA (SPECIJALNO KOCKE)

- Modeliranje kvadra od kocki, rastavljanje kvadra na kocke.
- Upoređivanje i mjerjenje zapremine kvadara.
- Jedinične mjere za zapreminu (1 m^3 , 1 dm^3 , 1 cm^3 , 1 mm^3 , 1 km^3).

INDIKATORI

- Svi metodički postupci koji su se koristili prilikom usvajanja računskih operacija u prvoj hiljadi koriste se i kod usvajanja računskih operacija u prvom milionu.
- Kao i u matematičkim sadržajima prethodnih razreda, jednačine i nejednačine rješavati, isključivo, na osnovu definicija računskih operacija i komponenti koje ih čine.
- Rješavanje jednačina i nejednačina, u kojima je nepoznata «na jednom mjestu», ne smije biti samo sebi svrha, nego te postupke treba vezivati za rješevanje različitih logičkih, problemskih, a posebno praktičnih zadataka.
- Poučavanje u znanjima o uglu i trouglu treba započeti od konkretnih rogljastih oblika (tijela) iz okruženja. Posebnu pažnju treba imati kod formiranja pojma pravogугла.
- Jednakokračnom i pravouglom trouglu treba pristupiti s posebnom pažnjom.
- Bitno je da učenici praktičnim modelovanjem (isijecanjem u papiru) jediničnih površina (kvadrata) formiraju pravilne predodžbe o površini kvadrata, a poslije toga i pravougaonika.
- Izračunavanje površine pravougaonika ne smije se pretvoriti u formalizam koji «ogoljava» postupak izračunavanja površine do tabličnog množenja brojeva. Slično, površinu kvadra treba postaviti u kontekst učenja i vježbanja površine pravougaonika.

5. PRIRODA

Programski sadržaji

I. POJAM ŽIVOTA

- Odlike živog svijeta
- Podjela živih bića:
- Biljke
- Životinje
- Mikrobi

II. POJAM ĆELIJE

- Osnovni dijelovi ćelije
- Razlika između biljne i životinjske ćelije

III. PODJELA ORGANIZAMA S OBZIROM NA NAČIN ISHRANE

- Proizvođači hrane – biljke
- Potrošači hrane – životinje i čovjek
- Razarači
- Paraziti

IV. BIOHEMIJSKI PROCESI

- Fotosinteza kod zelenih biljaka
- Disanje biljaka i životinja
- Truljenje uginulih organizama
- Ekologija: zaštita zraka od zagađivanja

V. GRAĐA I FUNKCIJA BILJAKA

- Korijen; građa i funkcija
- Stablo; građa i funkcija
- List; građa i funkcija
- Cvijet, cvat
- Plod i sjemenka

VI. RAZMNOŽAVANJE ŽIVOG SVIJETA

- Oprasivanje biljaka
- Pojam oplodnje u živom svijetu
- Razmnožavanje životinja

VII. ISHRANA ŽIVOG SVIJETA

- Značaj biljaka za život na Zemlji
- Divlje i gajene biljke
- Uzgoj biljaka: ekstenzivna i intenzivna proizvodnja
- Uzgoj i zaštita biljaka

VIII. ŽIVOTNE ZAJEDNICE

- Ekologija: očuvanje životne sredine

IX. GRAĐA TIJELA

- Pojam tvari/supstance

X. TLO KAO PROIZVOD FIZIKALNOG I BIOHEMIJSKOG PROCESA

- Nastanak tla kao fizikalnog procesa pod uticajem klimatskih faktora
- Vrste tla
- Kvalitet – plodnost tla
- Prirodna plodnost tla/humus i stajnjak
- Vještačka plodnost/ tla - upotreba vještačkih đubriva
- Ekologija: očuvanje tla od mehaničkog i hemijskog zagađivanja (rudarstva, hemijske industrije, vještačkih đubriva, deponija smeća)

ISHODI

Učenik će razviti pozitivne vrijednosti i stavove: prema sebi samima, prema drugima, svojoj porodici, okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu koristiti prethodna iskustva koristiti određene kriterije za prikupljanje i zapisivanje podataka uz pomoć nastavnika razvijati plan istraživanja pratiti redoslijed uputstava pri istraživanju i mjerenu uz pomoć nastavnika procjenjivati relevantnost podataka i informacija praviti jednostavna poređenja, raspravljati o tome šta se dešava i u kojim uslovima, te donositi odgovarajuće zaključke koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje problema koristiti jednostavan naučni jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis živih bića, tvari, pojava i procesa u prirodi i društvu pokazivati više samopouzdanja i odgovornosti poštivati različite stavove prepoznavati ulogu nauke za razumijevanje svijeta u kojem žive i za poboljšanje kvaliteta života

6. DRUŠTVO

Programski sadržaji

Nastavni sadržaji / teme

I. Moja domovina

- Moja domovina Bosna i Hercegovina
- Geografska obilježja Bosne i Hercegovine
- Bosna i Hercegovina i okruženje
- Glavni grad Bosne i Hercegovine, središta kantona / županija i njihova uloga
- Stanovništvo Bosne i Hercegovine(broj, raspored, nacionalna struktura i konstitutivni narodi)

II. Iz prošlosti domovine

- Najznačajnije ličnosti bosanske države – vjerska slika, kultura i umjetnost
- Gubitak samostalnosti bosanske države - pad pod tuđinsku vlast (Osmansko Carstvo i Austro - Ugarska) - specifičnosti i posebnosti ekonomskog, društveno tehnološkog, kulturnog i političkog razvitka
- Narodni preporodi – kulturno - prosvjetna aktivnost u Bosni i Hercegovini u austro - ugarskom razdoblju
- Posebnosti, osobenosti i značaj razvijanja - civilizacijskih tekovina u Bosni i Hercegovini od 1918. – 1941.
- Posebnosti, osobenosti i značaj razvijanja - civilizacijskih tekovina u Bosni i Hercegovini od 1941. – 1991.
- Nastanak samostalne, suverene i nezavisne Bosne i Hercegovine.

III. Zemljopisna/geografska obilježja BiH

- Prirodni resursi, geografska obilježja Bosne i Hercegovine
- Razvijenost Bosne i Hercegovine, privreda i turizam,
- Uzajamni odnos privrede

IV. Promet/saobraćaj

- Vrsta prometa/saobraćaja u Bosni i Hercegovini
- Najvažnije prometnice/ saobraćajnice i prometna/ saobraćajna povezanost
- Prometna/ saobraćajna povezanost naselja u zavičaju

INDIKATORI

Učenici treba da znaju:

- obilježja koja simboliziraju našu domovinu (grb, zastava i himna)
- geografski položaj Bosne i Hercegovine
- teritorijalno uređenje Bosne i Hercegovine, ulogu i značaj glavnog grada
- narode i narodnosti koje žive u našoj domovini i šire
- objasniti položaj Bosne i Hercegovine kroz povijest/historiju , borbu i težnje njezinih naroda za slobodom i nezavisnosti
- šta karakterizira narode Bosne i Hercegovine u nacionalnom, vjerskom i kulturnom pogledu
- ulogu i značaj važnih kulturnih i vjerskih središta za život stanovništva
- regionalnu podjelu Bosne i Hercegovine, karakteristike regija u ekonomskom, saobraćajnom i kulturnom pogledu.

7. KULTURA ŽIVLJENJA

Programski sadržaji

SAVREMENA PORODICA(OBITELJ)

1. Porodični (obiteljski) život - članovi obitelji, ravnopravnost i uvažavanje članova porodice, poznavanje porodičnog porijekla
2. Potrebe savremene porodice - raspodjela poslova u porodici, ustanove koje pružaju pomoć porodici.

OPĆA KULTURA PONAŠANJA (BONTON)

1. Ljubav - porodična ljubav, nenasilno ponašanje u porodici, oblici nasilja u porodici i uopće u društvu, kultura dijaloga
2. Pravilan odnos prema životnim dobrima - privatnost, privatna imovina, čuvanje društvene imovine, ekološka pravila ponašanja u sredini življenja i uopće.
3. Pravilan odnos prema starinama - očuvanje kulturne baštine sredine življenja, uopće naše domovine BOSNE I HERCEGOVINE, tradicije i tradicionalnih običaja naših naroda, prednosti i bogatstvo raznolikosti u našoj državi BOSNI I HERCEGOVINI, poštivanje drugih i drugaćijih
4. Kultura demokratskog ponašanja - pojam demokratskog društva, kako ostvariti svoje pravo i riješiti problem demokratskim putem.
5. Sistematizacija iz programskog sadržaja opće kulture ponašanja

KULTURA STANOVARA

1. Stan (kuća) preduvjet za odvijanje obiteljskog života; prilagođenost veličine stana potrebama obitelji; raspored prostorija u kući (stanu)
2. Higijena stanovanja; pribor za održavanje higijene stana; sredstva za održavanje higijene stana
3. Pravila kućnog reda u zgradbi, naselju
4. Sprečavanje nesreća u domaćinstvu

LIČNA HIGIJENA

1. Bolesti uzrokovane nehigijenom (bolesti prljavih ruku i druge bolesti savremenog svijeta)

KULTURA ODIJEVANJA

1. Vrste materijala za izradu odjeće - prednosti i nedostatci prirodnih i vještačkih
2. Narodne nošnje u BiH – sastavni dio kulturne baštine, vrste ručnog Rada

TRADICIONALNO KULINARSTVO-1 čas

EKONOMIKA DOMAĆINSTVA-1 čas

HOBI-1 čas

PROGRAMSKI ZAHTJEVI - INDIKATORI

Naučiti ih pravilima kulturnog ponašanja, kulturom dijaloga. Usvajanje znanja o kulturnom načinu stanovanja, odijevanja, pravilnom prehranom itd. Naučiti ih da budu tolerantni prema drugim i drugćijim u sredini življenja i uopće u životu.

Razvijanje estetskih vrijednosti života. Stvaranje navika za štednjom ličnih, društvenih i pripodnih materijalnih dobara. Razvijena uspješna komunikacija poštivanjem kulture dijaloga i međusobnog uvažavanja kandidata i nastavnika.

Razvijena međusobana komunikacija tolerantnog ponašanja i rješavanje sukobanenasilnim ponašanjem. Da posjeduju ljubav i pravilan odnos prema svim životnim dobrima koja su neophodna za kulturno življenje

8. OSNOVI TEHNIKE I INFORMATIKE

Cilj nastave predmeta **Osnove tehnike** u 5. razredu devetogodišnje osnovne škole je da upozna učenike sa osnovnim elementima tehnike kao jednim od najbitnijih segmenta života savremenog čovjeka, kao i da ih pripremi za što uspješnije pohađanje nastave i usvajanje znanja iz predmeta Tehnička kultura (6., 7., 8. i 9. razred) i predmeta Informatika (6. i 7. razred).

Zadaci nastave Osnove tehnike

- uvođenje učenika u tehnička i informatička znanja
- podizanje svijesti kod učenika o tehničkim i informacionim tehnologijama: pripreme, organizacija, dostignuća, mogućnosti koje iste pružaju
- uvođenje učenika u kreativan rad putem kreativnih radionica, s ciljem izrade predmeta od upotrebe vrijednosti (škola, domaćinstvo...)
- upoznavanje učenika sa kreativnim računarskim programima za ilustrovanje i crtanje
- podizanje nivoa korelacije između nastavnih predmeta: Tehnička kultura, Informatika, Matematika, Moja okolina, Biologija, Kultura življenja
- upoznavanje osobina materijala i njihovih tehnoloških karakteristika
- ovladavanje elementarnim postupcima obrade materijala, kao i upotrebom alata
- razvijanje kreativnosti, maštete, osjećaja za koristan rad i tehničkog stvaralaštva izradom predmeta od upotrebe i estetske vrijednosti
- osposobljavanje učenika za pravilno i bezbjedno kretanje u saobraćaju
- podizanje nivoa svijesti kod učenika o značaju očuvanja životne okoline i uticaja tehnike na životnu okolinu, kao i o značaju njene primjene na zaštitu životne okoline
- poticanje na samostalnost i samoinicijativu učenika
- ukazivanje na značaj individualnog rada, sa postepenim uvođenjem rada u paru, kao kvalitetnoj pripremi za kasniji rad u grupi/timu.

Izrada mehaničko-tehničkih modela i maketa od upotrebe vrijednosti

- Definiranje osnovnih pojmljiva: šta je tehnika, podjela tehnike, zanimanja u tehnici i informatici, istorijat i razvoj tehnike i informatike,
- Savladavanje osnovnih pravila tehničkog crtanja: tehničko pismo, vrste linija, rukovanje i upotreba pribora za tehničko crtanje, pravila kotiranja, mjerilo/razmjera, format A4, okvir, zaglavje i sastavnica (primjena računara u crtanju tehničkih crteža),
- Upoznavanje sa materijalima: papir, karton, ljepenka, koža, platno, plastična folija - dobijanje, prerada, poluproizvodi, proizvodi, osobine i primjena. Upoznavanje sa mehaničkim svojstvima pomenutih materijala, kao i sa alatima za njihovu obradu. Alat i pribor za rad sa ovim materijalima. Osnovne operacije obrade materijala u cilju dobijanja predmeta, modela i maketa od upotrebe vrijednosti (kombinacija časova tehničkog odgoja i informatike)
- Upoznavanje sa osnovnim principima uticaja tehnike i tehnologije u zaštiti životne okoline: reciklaža, prerada starog papira, organizacija skladištenja papirnog otpada
- Usvajanje osnovnih znanja o saobraćajnim pravilima i propisima: uloga i značenje saobraćajnih znakova, osnovni pojmovi, regulisanje saobraćaja na raskrsnicama, bicikl kao saobraćajno sredstvo (kombinacija teoretskog izlaganja i praktičnog rada)

Izrada nacrta i prikupljanje dostupnih informacija mehaničko-tehničkih modela i maketa od upotrebe vrijednosti

- Definiranje osnovnih pojmljiva: šta je informatika, osnovni dijelovi računara, dijelovi i osnovne funkcije tastature/tipkovnice i miša, zanimanja u računarskoj tehnici, razvoj informatike, značaj poznavanja programskih jezika za crtanje i kreaciju tehničkih crteža uz primjenu pravila tehničkog crtanja (u adekvatnom programskom jeziku)
- Savladavanje osnovnih pravila tehničkog crtanja uz pomoć računara:

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/ OBRAZOVNI ISHODI Znanje Tehničke kulture: Proces i sadržaj		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Tehničko crtanje	Osnovna pravila tehničkog crtanja, vrste linija, pribora za tehničko crtanje, kotiranje i mjerilo ili razmjera,	Učenici usvajaju osnovna znanja o tehničkom crtanju; Usvajaju znanja o zanimanjima (profesionalna orijentacija);	Značaja tehnike u životu i radu čovjeka: Usvajanje pozitivnih stavova prema tehnici; Razvijanje svijesti o značaju tehnike u domu, školi i okolini;	Aktivno sudjelovanje u svim oblicima nastavnog rada. Prati izlaganje i prezentacije nastavnika; Upoznaje se sa priborom za tehničko crtanje i njegovim pravilnim korištenjem; Usvaja elementarna znanja iz tehničkog crtanja.	Izlaže nastavno gradivo o osnovama tehničkog crtanja. Primjenjuje različite metode s ciljem što kvalitetnije i afirmativnije prezentacije gradiva.
Materijali	Papir, karton, ljepenka, koža, platno, plastična folija; Dobijanje, prerada, polu-proizvoda i proizvoda, njihove osobine i primjena.	Učenik usvaja znanja o vrstama materijala, njihovom načinu dobijanja, preradi i primjeni za izradu predmeta od upotrebljene vrijednosti.	Razvijanje svijesti o značaju racionalne eksploatacije šuma, očuvanju i zaštiti čovjekove okoline; Razvijanje svijesti o prikupljanju i reciklaži sekundarnih sirovina; Razvijanje i poticanje svijesti o potrebi razvoja estetičkih i kreativnih navika;	Aktivno sudjelovanje u izlaganju nastavnika i praćenje multi-medijalnih i drugih sadržaja na času. Izrađuje jednostavnije vježbe.	Prezentira nastavno gradivo o osnovnim materijalima (papir, karton, ljepenka, koža, platno, plastična folija). Koristi različite metode s ciljem postizanja ishoda učenja.
Alat i pribor za obradu materijala	Osnovne operacije obrade materijala s ciljem izrade predmeta, modela i maketa od upotrebljene vrijednosti. Mjere HTZ-e pri radu.	Učenik usvaja znanja i vještine o alatu i priboru za obradu, papira, kartona, drveta i plastičnih folija;	Učenici razvijaju stavove o potrebi primjene odgovarajućeg ispravnog alata i pribora pri obradi materijala. Razvijanje svijesti o racionalnom korištenju materijala, energije, prostora i vremena.	Aktivno sudjelovanje u izlaganju nastavnika i pravilnoj upotrebni alata i pribora. Izrađuje jednostavnije vježbe primjenom odgovarajućeg alata.	Demonstrira radne operacije sa alatom i priborom koji je namijenjen za obradu materijala tokom izrade praktičnih radova i vježbi
Tehnika i tehnologija u zaštiti okoliša	Organizovano prikupljanje i deponovanje otpada. Reciklaža	Usvaja znanja o pravilnom prikupljanju organskog i neorganskog otpada i postupku reciklaže.	Shvata značaj pravilnog prikupljanja i organizovanog odlaganja otpada. Svestan je značaja i potrebe reciklaže s ciljem očuvanja čovjekove okoline i prirodnih resursa.	Učenik aktivno sudjeluje u izlaganju nastavnika usvaja znanja o zaštiti okoline i reciklaže i priprema se za aktivno prikupljanje sekundarnih sirovina kako bi doprinio zaštiti čovjekove okoline.	Nastavnik prezentira multi-medijalne sadržaje putem video zapisa, praktičnih radova napravljenih u svemu zaštite okoline i pokazuje primjere savremene deponije smeća sve u cilju zaštite čovjekove okoline.

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Saobraćajni propisi i pravila	Saobraćajni propisi. Saobraćajna pravila. Saobraćajni znakovi. Bicikl kao saobraćajno sredstvo	Učenik usvaja znanja o značaju poznavanja i poštivanja saobraćajnih propisa i pravila.	Usvaja pravila poštivanja saobraćajnih propisa i pravila kao učesnik u saobraćaju (pješak i biciklista)	Praćenje izlaganja vezanih za saobraćajna pravila i propise, kao i aktivno sudjelovanje u istom. Praćenje multimedijalnih i drugih sadržaja koji prezentiraju nastavno gradivo vezano za saobraćajna pravila i propise. Uz adekvatnu pripremu učenik može na kvalitetan način primjenom, do sada usvojenih znanja iz ove oblasti, učestvo-vati u kreiranju obra-zovnog panoa.	Izlaganje nastavnog gradiva o saobraćajnim pravilima i propisima, ulozi i značenju saobraćajnih znakova, regulisanju saobraćaja na raskrsnicama. Primjena različitih metoda u cilju što kvalitetnije, zanimljivije i afirmativnije prezentacije gradiva. U cilju osavremenjavanja nastavnog procesa nastavnik uključuje i upotrebu grafo-skopa, izradu obrazovnog panoa, radnih listi, a posebno multimedijalnih sadržaja iz oblasti saobraćajno-tehničke kulture, bezbjednosti u saobraćaju, faktora bezbjednosti i sl.
Informatika i tehnika	Računar i primjena računara. Pokretanje i isključivanje računara	Upoznavanje sa pojmom i namjenom računara u savremenom životu i radu čovjeka. Ovladavanje postupkom pravilnog uključivanja i isključivanja računara.	Shvata značaj računara u životu i radu čovjeka; Razumije potrebu pravilnog postupka pri isključivanju računara s ciljem čuvanja hardvera i softvera.	Praćenje izlaganja vezanih za definiranje osnovnih pojmoveva o informatici i osnovnim funkcijama računara., Ovladavanje postupkom pravilnog uključivanja i isključivanja računara.	Izlaganje nastavnog gradiva vezanog za osnovne pojmove (informatica, razvoj informatike, osnovni elementi računara, značaj poznавања osnovnih funkcija računara, uloga i značaj poznавања informatičkih programa i aplikacija). Postavljanje različitih vrsta jednostavnih pitanja potiče učenike na kvalitetne odgovore, ilustruje, objašnjava, prezentira i demonstrira. Nastavnik uključuje i računar i direktno na računaru prezentira gradivo.

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Hardver i softver	Osnovne jedinice računara Podjela i namjena softvera	Učenik se upoznaje sa osnovnim jedinicama raču-nara i pojedinim hardve-rskim komponentama (tasta-tura, miš, centralna jedinica, monitor, štampač) Upoznavanje sa pojmom softvera, njegovom podje-lom i namjenom	Ovladava vještinom primjene hardvera u rješavanju jednostavnijih zadataka. Pravi osnovnu razliku između hardvera i softvera.	Praćenje izlaganja vezanih za definiranje osnovnih pojmove hardvera i softvera. Usvaja znanja o hardveru, sistemskom i aplikativnom softvaru. (funkcijama tipki i tastature, perifernim ureda-jima, direktoriju, datoteci, principu rada računara.	Izlaganje nastavnog gradiva vezanog za osnovne pojmove o hardverskim komponentama i podjeli softvera. Ospozobiti učenike da prepoznaju i razlikuju softver od hardvera.
Podatak i informacija	Pojam podatka i informacije Direktorij i datoteka	Upoznaje se sa pojmom podatka i informacije; Pojam datoteke i direktorija, način kreiranja i pohranjivanja podataka.	Razumije razliku između podatka i informacije; Ovladava postupkom pohranjivanja podataka u računar.	Aktivno učešće u kreiranju časa podrazumijeva adekvatnu pri-premu učenika da prikupe određeni broj informacija iz medija, literature i sl. Usvajaju znanja o kreiranju direktorija i datoteka i pohranjivanju istih.	Postavljanje različitih vrsta jednostavnih pitanja potiče učenike na kvalitetne odgovore, ilustruje, objašnjava, prezentira i demonstrira. Nastavnik uključuje i računar i direktno na računaru prezentira gradivo. Nastavnik izvodi jednostavne vježbe kreirajući nove direkto-rije i datoteke.
Ispis i uređenje teksta	Vrste i namjena tekst editora i tekst procesora.	Učenik se upoznaje sa Notepad-om, Wordpad-om i Word-om. Ovladava osnovnim alatima za uređenje i oblikovanje teksta.	Zna koristiti raspoložive alate u kombinaciji sa ulaznim jedinicama. Pravilno koristi tastaturu.	Usvaja znanja o ispisu i uređenju teksta u tekst editorima (odabir velikih i malih slova, „Arial“, „Italik“, „Bold“ ispis kraćeg teksta. Uvaja znanja o alatnim trakama sa posebnim osvrom na alatnu traku formating.	Postavljanje različitih vrsta jednostavnih pitanja potiče učenike na kvalitetne odgovore, ilustruje, objašnjava, prezentira i demonstrira. Nastavnik uključuje računar i direktno na računaru prezentira gradivo – demonsrira upotrebu alatnih traka za ispis i uređenje teksta.

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Crtanje linija i figura	Programi za crtanje Paint, CorelDRAW, Word.	Učenik se upoznaje sa jednostavnim programima za crtanie, alatima za crtanie jednostavnijih objekata (linija, poligon, krug...).	Uspješno koristi alate za crtanie, izbor vrste linije, boje, debljine itd.	Usvaja znanja o crtaju linija i figura u programima za crtanie: Paint, CorelDRAW i Wordovim alatima za crtanie- Draving. Učenik primjenjuje usvojena znanja crtajući jednostavnije objekte (linija, poligon, krug...).	Nastavnik uključuje računar i direktno na računaru prezentira gradivo – demonstrira upotrebu alatnih traka za crtanie objekata u programima „Paint“, „CorelDRAW“, „Word“. Nastavnik savjetima i aktivnim pomaganjem u praktičnoj primjeni računara pomaže učenicima da primjene stekena znanja na časovima Osnova tehnike.

OPERATIVNI PLAN NASTAVNOG GRADIVA IZ OSNOVE TEHNIKEZA V RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

R.BR.	PROGRAMSKI SADRŽAJ – NASTAVNA JEDINICA	DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE
1.	Tehničko crtanje Osnovna pravila tehničkog crtanja, vrste linija, pribora za tehničko crtanje.	<ul style="list-style-type: none"> - Objasniti šta je tehnički crtež i njegovu ulogu, pribor za tehničko crtanje TC: linijar, truglovi, šestar, grafitna olovka i gumica.. - Demonstrirati pravilnu upotrebu pribora i crtanje sa dva trougla ili sa linijarom i trouglom - Crtanje paralelnih linija vrši se uz upotrebu pribora - linije treba da budu crtane peralelno, translatorno povlačeći trougao uz koji crtaju liniju, učenici moraju voditi računa o vrsti linije i njenoj debljini.
2.	Kotiranje i mjerilo (razmjera) VJEŽBA: crtanje i kotiranje jednostavnijih geometrijskih likova	<ul style="list-style-type: none"> - Učenici treba da nauče definiciju šta je kotiranje, da razlikuju dijelove kote i da znaju njihove nazive. - Također, treba da steknu znanja o pravilima kotiranja. - Objasniti odnos veličine nekog predmeta u prirodi i dimenzija njegovog crteža na papiru. Postupnim povezivanjem ovih informacija doći do definicije mjerila. - Demonstrirati mjerila za umanjivanje i mjerila za uvećavanje koristeći jednostavne likove, npr. pravougaonik. - Učenici treba da urade vježbu crtanja jednostavnijih likova u odgovarajućem mjerilu i kotiraju ih.
3.	Materijali Papir, karton, ljepenka,	<ul style="list-style-type: none"> - Učenike upoznati sa sirovinama za proizvodnju papira, sa vrstama papira i njegovim osobinama (čvrstoća, žilavost, elastičnost, hravavost...). - Treba naglasiti samo najvažnije proizvode napravljene od papira i oblasti u kojima se papir upotrebljava. - Objasniti da je postupak proizvodnje isti kao i postupak proizvodnje papira. Koriste se iste sirovine za proizvodnju papira i kartona. - Učenicima objasniti vrste kartona, a posebno polukarton i njegovu primjenu. Ljepenka je proizvod koji se također, dobiva od istih sirovina i na sličan način kao papir i karton. Treba govoriti o ravnoj i valovitoj ljepenci.
4.	Koža, platno, plastična folija	<ul style="list-style-type: none"> - Učenicima govoriti o proizvodnji, upotrebi kože, proizvodima od kože, postupcima obrade, o priboru i alatu, mjerama HTZ-e. - Pored tehničko teorijskih sadržaja koje treba učenicima prezentovati, potrebno je govoriti i o značaju upotrebe vještačkih materijala (zamjena za prirodne)
5.	Alat i pribor za obradu materijala	<ul style="list-style-type: none"> - Učenicima demonstrira radne operacije sa alatom i priborom koji je namijenjen za obradu materijala tokom izrade praktičnih radova i vježbi.

6.	Tehnika i tehnologija u zaštiti okoliša	<ul style="list-style-type: none"> - Učenicima treba objasniti pojavu otpadnih materija koje ugrožavaju životnu okolinu. - Posvetiti pažnju razvstavanju otpadnog materijala u domovima i njegovom odlaganju u posebne kontejnere. - Treba ukratko reći šta znače eko – oznake utisnute na ambalaži raznih proizvoda. Tehnika i tehnologija u zaštiti okoliša - Važno je napomenuti, da veliku ulogu u očuvanju životne sredine imaju udruženje građana eko – zeleni (pod različitim imenima) širom BiH, ali i u Evropi i u čitavom svijetu
7.	Saobraćajni propisi i pravila	<ul style="list-style-type: none"> - Ovaj čas treba u potpunosti posvetiti saobraćajnim pravilima i propisima, saobraćajnim znakovima i regulisanju saobraćaja. - Stvoriti radnu atmosferu u kojoj će učenici diskutovati i podsticati ih da aktivno učestvuju u nastavnom procesu, zbog njih samih kao učesnika u saobraćaju – naročito kao nezaštićeni učesnici u saobraćaju.
8.	Informatika i tehnika Računar i primjena računara. VJEŽBA: Pokretanje i isključivanje računara	<ul style="list-style-type: none"> - Učenicima treba na vrlo jednostavan i popularan način govoriti o informatici i računarama. Razvoj, primjena računara i zanimanja u informatici i računarstvu obradi npr. uz objašnjavanje slike o primjeni računara. - Predvidjeti dovoljno vremena za izvođenje vježbe pokretanja i isključivanja računara. Naglasiti važnost pravilne procedure. - Tokom vježbe kontrolisati aktivnost učenika. Predvidjeti situaciju različitog predznanja i iskustva učenika u radu sa računarom.
9.	Hardver Osnovne jedinice računara VJEŽBA: Primjena tastature i miša	<ul style="list-style-type: none"> - Učenicima demonstrirati pojedine fizičke dijelove računara. - Naglasiti razliku između ulaznih, izlaznih i centralne jedinice. - Tokom vježbe učenike uputiti na namjenu pojedinih tastera i tastera na mišu.
10.	Softver Podjela i namjena softvera	<ul style="list-style-type: none"> - Objasniti pojam programskog paketa i nagasiti razliku između hardvera i softvera bez ulaženja u složenost ovih sadržaja. - Osposobiti učenike da prepoznaju i razlikuju softver od hardvera.
11.	Pojam podatka i informacije VJEŽBA: Direktorij i datoteka	<ul style="list-style-type: none"> - Učenicima pomoći računara demonstrirati i objasniti pojam podatka i informacije. - Izvesti jednostavniju vježbu kreiranja direktorija i pohranjivanja datoteka.
12.	Ispis i uređenje teksta Vrste i namjena tekstu editora i tekstu procesora VJEŽBA: pisanje u tekstu editoru	<ul style="list-style-type: none"> - Učenike upoznati sa tekstu editorom (Notepad-om), njegovim radnim okruženjem i namjenom. - Tokom vježbe učenike uputiti na upoznavanje i ovladavanje primjenom alata i opcija u tekstu editoru, kontrolisati rad učenika i po potrebi davati dopunske instrukcije.
13.	Ispis i uređenje teksta u tekstu procesorima VJEŽBA: pisanje u Word-u	<ul style="list-style-type: none"> - Učenike upoznati sa Microsoft Word-om, njegovim radnim okruženjem i namjenom. - Tokom vježbe učenike uputiti na upoznavanje i ovladavanje primjenom alata i opcija u alatnim trakama, kontrolisati rad učenika i po potrebi davati dopunske instrukcije.

14.	Programi za crtanje VJEŽBA: Crtanje linija i figura u Paint-u	<ul style="list-style-type: none"> - Učenicima demonstrirati jednostavije programe za crtanje, njihovo radno okruženje i namjenu pojedinih alata. - Učenici će izvesti jednostavniju vježbu crtanja tehničkih linija i geometrijskih likova. - U vježbi predviđjeti izbor stila, debljine i boje linije, kao i podešavanja veličine nacrtanih objekata (linija ili zatvorenih poligona).
15.	Crtanje jednostavnijih geometrijskih likova u Word-u VJEŽBA: Crtanje i kotiranje kvadrata, pravougaonika ili kružnice.	<ul style="list-style-type: none"> - Učenike upoznati sa alatnom trakom za crtanje i primjenom pojedinih alata. - Demonstrirati postupak izrade jednostavnijih tehničkih crteža pomoću računara. - Tokom vježbe učenike uputiti na upoznavanje i ovladavanje primjenom alata i opcija u tekst editoru, kontrolisati rad učenika i po potrebi davati dopunske instrukcije.
16.	Sistematisacija učenih sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> - Učenici rješavaju zadatke objektivnog tipa.

9. LIKOVNA KULTURA

Programski sadržaji

Tačka, linija

Likovno područje crtanje:

- Organizacija kompozicije, smještanje rada u zadati format, dinamična i statična kompozicija, horizontalna /vodoravna/ kompozicija, vertikalna /uspravna/ kompozicija, kružna, piramidalna /trougaona/, slobodna /raspršena/, dominacija

Boja

Likovno područje slikanje:

- U slikanim radovima primjenjivaće se kao izražajna sredstva pri realizaciji kompozicije: mrlje, potezi, lazurni /tanki/ nanos boje, pastuožni /debeli/ nanos boje, harmoničan /skladan/ odnos boja, ritam, dominacija

Ploha

Kroz tematsku oblast PLOHU realizovaće se sve likovne oblasti koje se u svojoj konačnici iskazuju u dvodimenzionalnoj formi; crtež, slika, grafika.

Površina

Tematska oblast Površina realizuje se kroz likovne oblasti; dizajna, grafičkog dizajna, industrijskog dizajna, primijenjene umjetnosti, kompjuterske grafike, spot, TV poruka, plakat, navedenih kompozicionih odnosa: dinamična i statična kompozicija, horizontalna /vodoravna/ kompozicija, vertikalna /uspravna/ kompozicija, kružna, piramidalna /trougaona/, slobodna /raspršena/, dominacija. Znakovi vizuelnih komunikacija, kao elementi vizuelnih poruka i njihova likovnost. Učenicirade na izradi stripa, znakova vizuelnih komunikacija, analizi fotografije, uočavanju razumijevanju spota, vizuelne medijske poruke.

Masa i prostor

Tematska cjelina, masa i prostor obuhvata likovne oblasti:

- Oblikovanje, građenje, primijenjenu umjetnost i dizajn.
- U kreativnom procesu koriste se svi materijali pristupačni uzrastu i psihofizičkim mogućnostima djeteta.
- Definišu se pojmovi i realizuju radovi u punoj plastici, mobili /pokretne forme u prostoru/ kao i reljefi /niski reljef, meco reljef, visoki reljef/. Arhitektonski elementi /elementi gradnje/: konstrukcija, zid, stub, stup, krov.

INDIKATORI

- da znaju razlikovati vrijednosti linija, po intenzitetu /jačini/, po prostirnoj orijentaciji,
- da mogu prepoznati ritam i upotrebljavati ga u svom likovnom izrazu,
- da mrlju i tačku koriste kao likovni elemenat u predstavljanju različitih tekstura osmišljavanju kompozicije, organizacije kompozicije: statična i dinamična, vodoravna /horizontalna/, okomita /uspravna/, kružna, piramidalna, slobodna
- da znaju da je površina omotač nekog oblika /objekta, predmeta/ u prostoru
- da tlocrt predstavlja crtež osnove nekog objekta /neke građevine/
- da usvoji termine, elementi građenja, arhitektura, konstrukcija, zid, stub, stup, krov
- da dalje usavršavaju tehniku korištenja; olovke, tuša i drvceta, tuša i kista, da savladaju tehniku laviranog tuša, za oblast slikarstva:
- da dopunjaju i proširuju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, kolažu, pastelu, flomasterima u boji, mozaiku
- da miješaju boje i da upotrebljavaju različite intenzitete boja /da jedna boja može biti svjetlijia i tamnija/ da se miješanjem mogu dobiti tonovi drugih boja
- da uočavaju odnose u prostoru, uočavaju proporcije, prepoznaju karakter oblika
- da rade na jednostavnim rješenjima grafičkog dizajna, odnos plohe i teksta /naslovna strana za knjigu, plakat, papir za pakovanje...../
- da kreiraju kada strip ili strip, TV spot

10. MUZIČKA KULTURA

Programski sadržaji

- I. PJEVANJE I SVIRANJE
- II. MUZIČKE/GLAZBENE IGRE
- III. BROJALICE
- IV. SLUŠANJE MUZIKE

INDIKATORI

- **Pjevanjem i sviranjem** treba obraditi najmanje **7 pjesama** - u toku školske godine. Nakon doživljaja pjesme u izvođenju nastavnika i sa CD-a, učenici je uče pjevajući uz nastavnika, u cjelini, uz pratnju melodiskog instrumenta (klavir, sintisajzer, gitara).
- Praćenjem i analizom notnog zapisa u udžbeniku, učenici će učvrstiti i u praksi i interpretaciji svjesno koristiti ranija znanja vezana za tempo i dinamiku, notne vrijednosti (osminka, četvrtinka, polovinka i cijela nota i odgovarajuće pauze), mjere (2, 3 i 4-dijelnu) i naučiti i novu 6/8 mjeru. Primjeniti ranija i nova muzička znanja u kreiranju pratnje i aranžmana za Orffove instrumente. Najjednostavnije pjesme iz ranijih razreda, kao što su: "Satić kuća", „Patak“, „Hodavka“, „Sage se mlada do zemlje“ i slično, prema izboru nastavnika mogu se sa djecom raditi tako da ih dječaci uče svirati na klaviru, metalofonu ili ksilofonu.
- Učenici u petom razredu treba da nauče najmanje **1 muzička igra** - koja uključuju pokret. One pomažu i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije raznih zemalja svijeta, a sastoje se iz osnovnih pokreta s plesnim elementima, te raznih kretanja ruku. Koreografije okretnih igara i kola iz različitih krajeva imaju utvrđene figure i kretanje.
- U petom razredu treba naučiti najmanje **2 brojalice** - koje su dječja igra, a istovremeno i dječje tradicionalno stvaralaštvo. One i u ovom razredu spadaju u racionalne i iracionalne brojalice, čiji ritam i metrika pomažu razvoju muzikalnosti osobe.
- **Slušanjem** u petom razredu treba upoznati najmanje **7 kompozicija**, jer ono pruža obilje mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. I nadalje je težište na umjetničko-doživljajnoj komponenti, sa ciljem da pozitivni interesi i stavovi prema muzičkim vrednotama budu u stalnom porastu.
- Slušanjem treba učvrstiti vizuelno i zvučno orkestarske instrumente po grupama: gudački, duvački: drveni i limeni i udaraljke.

PJEVANJE I SVIRANJE (7):

1. Dajte nam ljubavi - Hamo i Dinko Čizmić
2. Trepetljika trepetala – narodni muzički instrumenti – pjevanje
3. Pleši, pleši (slovenačka narodna) – pjevanje i sviranje
4. Tetkino, tetkino - Damir Pjanić – pjevanje
5. Pijetao i sat R.Hodžić (uvodenje F1-FA1) pjevanje
6. S one strane Jajca Vinko Krajtmajer – pjevanje
7. Prvi maj – Milan Jeličanin – pjevanje

BROJALICE (2):

1. An ban zekapan (Međimurje) Bašić – brojalica
2. Sjela baba u balon – Zagreb – brojalica

MUZIČKE IGRE(1):

1. Lovac Ranko Vera Makjanić – pjevajmo i igrajmo

SLUŠANJE(7):

1. Uz jutarnju šetnju A.Smailović – slušanje muzike
2. „Carmen“ dječiji hor Žorž Bize – slušanje
3. Đelem đelem – romska narodna pjesma – slušanje
4. Labudovo jezero P.I.Čajkovski – slušanje
5. Osmijeh majke Stjepan Mihaljinec – slušanje
6. Pjesma rastanka – škotska – slušanje
7. Šeherezada –Nikolaj Rimski Korsakov – slušanje

11. TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Programski sadržaji

Trčanja:

Ciklična kretanja različitim posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o tempom do 6 minuta cikličnim kretanjima različitim tempom do 6 min,

Skakanja:

- Skok uvis prekoračnom tehnikom »škare«
- Skok udalj zgrčnom tehnikom posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o skoku u uvis „škarama“ Zgrčeni skok odrazom s odskočne daske

Bacanja: Bacanje male medicinke od 1 kg s mjesta lijevom i desnom rukom, posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o bacanju medicinke od 1 kg s mjesta zamahom lijevom i desnom rukom

Ritmičke i plesne strukture:

- Osnovni koraci aerobike niskog i visokog intenziteta posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o osnovnim koracima aerobikeniskog i visokog
- Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja

Igre:

Rukomet: vođenje lopterazličitim načinima, dodavanje i hvatanje lopte različitim načinima, šut s tla osnovnim načinom

Košarka:

- osnovni košarkaški stav u napadu s loptom i pivotiranje;
- šut jednom rukom s prsiju iz mjesta;
- slobodna igra 1:1

Odbojka: vršno odbijanje iz srednjeg odbojkaškog stava, podlaktično odbijanje, donji servis i prijem servisa vršno; igre vršnim odbijanjem 1 : 1, 2 : 2

Nogomet: Zaustavljanje lopte hrptom stopala principom posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o **rukometu** -vođenju lopte rukom različitim načinima, dodavanju i hvatanju lopte rukom različitim načinima, šutiranje s tla rukom osnovnim načinom;

Košarci: šutiranje jednom rukom s grudi iz mjesta, košarkaškom stavu i pivotiranju;

Odbojci: vršnom odbijanju iz srednjeg odbojkaškog stava, podlaktičnom odbijanju, donjem servisu i prijemu servisa vršno, mini odbojci 3:3;

Nogometu:

- zaustavljanju lopte amortizacijom hrptom stopala, odizimanju lopte sučelice ili bočnim izbijanjem, žongliraju loptom amortizacije;
- osnovnooduzimanjelopte sučelice; žongliranje loptom potrebnom jakošću i brzinom izvodljednostavne pokrete i kretanja posjeduje neophodnu nervno-mišićnu kordinaciju i kontrolu složenijih pokreta

1. Motoričke sposobnosti

- **Snaga:**
- **Brzina:**
- **Koordinacija**
- **Ravnoteža**
- **Gibljivost**
- **Preciznost**

INDIKATORI

Osnovni cilj tjelesne i zdravstvene kulture je osposobiti učenike za primjenu osnovnih kineziologičkih znanja i kinezioloških iskustava -koja će im omogućiti **samostalno tjelesno vježbanje u funkciji usavršavanja psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti** i stimuliranja normalnog rasta i razvoja, a sve to u interesu njegovanja i zaštite zdravlja i opće dobrobiti učenika.

12. RELIGIJSKA KULTURA

28 časova godišnje

- Upoznavanje s programskim sadržajima
- Religija - osnovni pojmovi: značenje, nastanak, monoteizam, politeizam
- Islam – ponavljanje sadržaja. Tehnika "Grozd"
- Islam – sveti mjesec Ramazan.
- Islam – Plesovi univerzalnog mira: Allah-u-ahad
- Islam: Proslava Ramazanskog Bajrama
- Krišćanstvo / hrišćanstvo – ponavljanje sadržaja. Tehnika "Grozd"
- Krišćanstvo – hrišćanstvo: sličnosti i razlike. Tehnika: Venov dijagram
- Krišćanstvo – Plesovi univerzalnog mira: „Altisimo korason“
- Judaizam – ponavljanje sadržaja. Tehnika "Grozd"
- Judaizam – Plesovi univerzalnog mira „Šalom, salam“

ISLAM

- Nastanak islama
- Muhamed - misija
- Rasprostranjenost islama
- Islamsko naučavanje: vjerovanje, običaji, Kur'an kao osn. pisani autoritet, pravci u islamu (šiiti i suniti)
- Čemu nas islam uči? Poučni citati.
- Poučne priče – etička analiza (Islamska vjeronauka)
- Islamski običaji i obredi
- Etičko naučavanje: a. Dužnosti prema Bogu, b. Dužnosti prema sebi c. Dužnosti šrema drugima,
- Osnovni pojmovi: ahiret, akšam, ahmedija, namaz, dova, mezar, nišan, iftar, hutba, mualim, efendija, medresa, mekteb, šerijat...
- Likovni doživljaj islama, uz zvučnu kulisu. Dozvoljene i zabranjene likovne ilustracije,
- Poučne priče – etička analiza (Islamska vjeronauka)
- Plesovi sveopćeg mira: I honor the light within you, islamski ples
- Zajednički čas: mualima, grupa s Vjeronauka
- Provjeravanje usvojenosti znanja - Islam

KRŠĆANSTVO

- Nastanak kršćanstva / hrišćanstva
- Rasprostranjenost kršćanstva / hrišćanstva (različite grupe kršćana)
- Kršćansko naučavanje: vjerovanje, obredi, Biblija kao osn. pisani autoritet, učenje o Kristu, križni put
- Poučne biblijske priče: etička analiza
- Istočna i zapadna crkva
- Provjeravanje usvojenosti znanja
- Isus iz Nazareta: životna priča

RIMOKATOLIČANSTVO

- rasprostranjenost, praznici, bogomolja, svete knjige
- Biblijske poučne priče
- Posjeta rimokatoličkoj crkvi u povodu Božića

- Božić-izrada adventnog vijenca
- Biblijske poučne priče: etička analiza
- Organizacija rimokatoličke crkve: papa, kardinal, biskupi, svećenici, redovnici, časne sestre
- Kršćanski običaji i obredi: misa, krštenje, ispovijed, brak, molitva, krizma
- Osnovni pojmovi: advent, samostan, katedrala, hostija, Sveta stolica, Vatikan, župa, celibat, apostol...
- Plesovi sveopćeg mira: Da pacem, Domine, kršćanski ples
- Provjeravanje usvojenosti znanja – Rimokatoličanstvo
PRAVOSLAVLJE
rasprostranjenost, organizacija pravoslavne crkve (poglavar)
- Bog u pravoslavlju, pravoslavni hramovi
- Običaji i praznici
- Osnovni pojmovi: advent, badnjak, ikona, kandilo, krsna slava, manastir, parastos...
- Čemu nas Biblija uči: poučni citati
- Plesovi sveopćeg mira: Lado, pravoslavni ples
- Posjeta Srpskoj pravoslavnoj crkvi
- Provjeravanje usvojenosti znanja – Pravoslavlje

JUDAIZAM

- Nastanak, rasprostranjenost judaizma
- Naučavanje židovske religije: Thora i Talmud kao osnovni pisani religijski autoriteti, običaji
- Obredi i praznici
- Etičko naučavanje: jednakost svih pred Bogom, pravila prehrane, odnos oca i sina, pravila pozdravljanja
- Osnovni pojmovi: korota, šalom, antisemitizam, holokaust, kadiš, menora, sefardi, templ...
- Čemu nas uči Talmud: poučni citati
- Plesovi sveopćeg mira: Shekinah, jevrejski ples

HINDUIZAM

- Nastanak i rasprostranjenost hinduizma
- Hinduističko naučavanje: vjerovanje u više bogova - Višnu, Brahma i Šiva, fetišizam (obožavanje krava, majmuna, smokvinog drveta), Bhagavad-gita i Ramayana – izvori etičkog učenja Hindusa, inkarnacija
- Običaji i obredi: svetišta – oltari u kućama, hodočašća (izvorima svetih rijeka), meditacija, yoga, učenje gurua
- Priče iz indijske mitologije
- Čemu nas uči Bhagavad-gita: poučni citati
- Plesovi sveopćeg mira: Hari om tat sat, ples iz hinduizma
- Provjeravanje usvojenosti znanja: hinduizam

BUDIZAM

- Nastanak i rasprostranjenost budizma
- Buda – život i put
- Budističko naučavanje: religija spasenja, nirvana, ljubav prema svim bićima, moralno vladanje i etička načela, odbacivanje neravnopravnosti žena, darma, karma...

- Budistički običaji i obredi: meditacija, religijski rituali u pagodi, paljenje mirisnih štapića...
- Čemu nas uči Buda - poučni citati
- Plesovi sveopćeg mira: Ganesha dans - ples iz budizma
- Provjeravanje usvojenosti znanja – budizam
- Meditacija, likovni doživljaj budizma uz zvučnu kulisu

SADRŽAJ

1.	BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	70
2.	ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik	76
3.	NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik	81
4.	MATEMATIKA	83
5.	PRIRODA	85
6.	DRUŠTVO	87
7.	KULTURA ŽIVLJENJA	88
8.	OSNOVI TEHNIKE I INFORMATIKE	89
9.	LIKOVNA KULTURA	97
10.	MUZIČKA KULTURA	98
11.	TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	99
12.	RELIGIJSKA KULTURA	100

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE
AND SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

**NPP za osnovno obrazovanje odraslih
VI RAZRED**

1. BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

PRIJEDLOG PROGRAMA ZA VI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OBRAZOVANJA

Književni tekstovi	Književno – teorijski pojmovi	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadaci	ISHODI UČENJA	
			Minimalni	Optimalni
<p>1. Narodna lirska pjesma iz BiH (po izboru)</p> <p>2. Narodna epska pjesma iz BiH (po izboru)</p> <p>3. Usmana narodna proza: bajka, basna, kratka priča</p> <p>4. S. S. Kranjčević: «Lijep si, bijeli svijete»</p> <p>5. J. Dučić: «Selo»</p> <p>6. A. B. Šimić: «Ah, evo opet»</p> <p>7. M. Bećirbašić: Izbor</p> <p>8. D. Trifunović: «Čist zrak»</p> <p>9. I. Kajan: "Žuta ptica"</p> <p>10. Z. Hasić: "Praviš se važan"</p> <p>11. Š. Pandžo: "List na putu"</p> <p>12. S. Kulenović: "Gromovo đule"</p> <p>13. B. Prosenjak: "Otac"</p> <p>14. I. Sekulić: "Bura" (odlomak)</p>	<p>Usmena književnost Stalni epiteti Epski deseterac Epska i lirska pjesma u usmenoj književnosti Fantastični elementi u bajci; likovi i motivi u bajci Basna – likovi u basni, preneseni smisao basne, pouka basne</p> <p>UMJETNIČKA KNJIŽEVNOST</p> <p>Lirsко пјесништво: чулни елементи пјесничке слике, мотив као најмана тематска јединица лирске пјесме, стих строфа, поента лирске пјесме, врста стиха, рима или срок, ритам, усвјајање осnovних појмова на разини стилских фигура (израžajnih sredstava): epitet, personifikacija, поређење, onomatopeja, инверзија; врсте лирског пјесништва: ljubavna, deskriptivna, domovinska</p>	<p>Uočiti obilježja epske i lirske narodne pjesme Uočiti stalni epitet i deseterac kao obilježja usmenog stvaralaštva Razlikovati epsko od lirske pjesme na temelju opreke događaja ili doživljaja Upoznavati se s usmenom književnom i historijskom baštinom Razvijati svijest o opstojnosti naroda i nacionalnih i kulturnih vrednota (domoljubje, junasť, hrabrost, vjernost, običaji, tradicija) koje utjelovljuju junaci opjevani u usmenim epskim i lirskim pjesmama Uočiti opkoračenje, gl. obilježja ritma u pjesmi;</p> <p>Prepoznati obilježja domoljubne, opisne, šaljive pjesme; Prepoznati stilska</p>	<p>Uočavanje lirskeh slika, motiva i stalnih izražajnih sredstava u narodnoj književnosti Razlikovanje usmene lirske i prozne vrste Uočavanje likova i motiva u bajci Samostalnost u analizi basne, njenog prenesenog smisla i pouke Prepoznaće osnovna osjećanja izražena u pjesmi; Otkrivati lirske slike, motive, poentu pjesme; stilsko-izražajna sredstava poeziji;</p> <p>Prepoznaće epitet, usporedbu, personifikaciju i onomatopeju; Razlikuje prema najizražajnijim obilježjima vrste priču, roman i igrokaz</p> <p>Zapažanje tematike, likova, osnovnih stilskih obilježja i osobitosti stiha u našoj narodnoj epici Mogućnost uočavanja povijesne podloge fabule narodne epike Uočavanje vrijednosti poruka; pobjeda pravde kao osnovna misao Određuje lirske slike, motive, poentu pjesme, izražajno čita i recitira pjesmu, po mogućnosti savladava tehniku pisanja vlastitoga lirskog teksta Određuje temu, poruku na osnovi razumijevanja teksta, osuđuje negativne postupke likova, povezuje sadržaj s konkretnim pojavama iz svoga života, pravilno iznosi slijed događaja pridržavajući se uzročno-posljedičnoga odnosa;</p>	

<p>15. P. Kočić: "Jablan"</p> <p>16. I. V. Rorić: "Pjesma"</p> <p>17. Š. Ešić: "Cvjetko"</p> <p>18. I. Samokovlija: "Dječak Aron"</p> <p>19. H.K. Andersen: "Slavuj"</p> <p>20. J. Swift: "Guliverova putovanja" (odlomak)</p> <p>21. H. Sjenkjević: "Kroz pustinju i prašumu" (odlomak)</p> <p>22. R. Pavlović: "Jarac u pozorištu"</p> <p>23. Grigor Vitez: "Plava boja snijega" (igrokaz)</p> <p>24. V. Vidrić: "Pejzaž"</p> <p>25. I. Cankar: "Grijeh"</p> <p>26. A. Isaković: "Niko i ništa"</p> <p>27. N. Kapidžić Hadžić, I. Kobaš, F. Duraković: izbor tekstova</p> <p>28. A. Hozić: Dramski prikazi po izboru</p>	<p>(patriotska, zavičajno – rodoljubiva).</p> <p>UMJETNIČKA PROZA</p> <p>Novela, crtica, priповјетка (književno-teorijski pojmovi: fabula, kompozicija, tematsko – idejna osnova, likovi (glavni, sporedni), karakterizacija – etička, sociološka, govorna, portretiranjem, načini priповjedanja;</p> <p>Roman (vrste: avanturistički; humoristički, naučno-fantastični; romaneski priповjedač; kompozicija romana, likovi, tematsko – idejna osnova, jezik i stil</p> <p>Dramski igrokaz (kompozicija, prizor, slika, čin, afiš).</p>	<p>sredstva na tekstu i razumjeti preneseno značenje;</p> <p>Prepoznati dijelove fabule i njihovu logičnu povezanost, pokretače, sredstva zaustavljanja;</p> <p>Prepoznati i okarakterizirati moralne vrijednosti likova (hrabar, plemenit, kukavica, kradljivac);</p> <p>Uočiti osnovnu razliku između priče i romana;</p> <p>Prepoznati kompozicijske dijelove igrokaza</p>	<p>Ukratko prepričava fabulu na nivou -najvažniji događaj i lik, najvažnija obilježja lika</p>	<p>Poznaje i primjenjuje stilska sredstva u vlastitome tekstu;</p> <p>Na osnovi glavnih značajki knjiž. vrste objašnjava razliku priče, romana, igrokaza;</p>
--	--	---	--	---

KULTURA USMENOOGA I PISMENOG IZRAŽAVANJA

Oblici izražavanja	Programski sadržaji	Odgojno-obrazovni ciljevi/ zadaci	Očekivana postignuća u usmenom i pismenom izražavanju	
			Minimalna	Optimalna
Prepričavanje	Stvaralačko prepričavanje, prepričavanje sažimanjem fabule	Prepričati tekst poštujući hronološki slijed, jasno i logično povezivanje rečenica izdvajajući važnije dijelove, izraziti vlastiti komentar	Prepoznaje i prepričava najvažniji dio teksta	Prepričava cijeli tekst prema hronologiji događaja, komentariše postupke i ponašanje likova, smisleno povezuje rečenice, sažima fabulu navodeći najvažnije njezine dijelove
Razgovor	Privatni i službeni razgovor	Poznavati osnovna pravila službenoga razgovora, uočavati razliku između službene i privatne komunikacije; poznavati način oslovljavanja, izraze učitosti	Zna osnovna obilježja službenoga razgovora, što ne smije biti dijelom službene komunikacije	Navodi primjere službenoga razgovora u različitim situacijama, poznaje različite učitve izraze i primjenjuje ih u razgovoru
Recitacija		Prepoznati i izražajno čitati istaknute dijelove teksta	Tečno i jasno govorenje stihova	Oživljeno i s razumijevanjem izražajno govori stihove rabeći različite gorvne vrednote
Čitanje i slušanje	Izražajno čitanje književnoumjetničkog teksta; govorne vrednote izražajnog čitanja, jačina, boja glasa, diktija, pauze, logička, gramatička i stilistička interpunkcija u kontekstu izražajnog čitanja; Ostale vrste čitanja u nastavi: naglas, u sebi, usmjereni, s bilješkama, čitalačke tehnike i stilovi (vježbe čitanja na konkretnim tekstovima – književnoumjetničkim, naučnim, administrativnim, publicističkim i dr.).	Čitati tekst s razumijevanjem; slušati druge učenike i učitelja i zapažati obilježja dobrog čitanja	Pravilno i umjereni brzo čita tekst, razume pročitano i slušano	Izražajno čita tekst, razumije ga, naglašava važne dijelove i govorno obilježava pojedine sadržaje (intonacija, tempo, rečenični naglasak)

<p>Pričanje kao pripovjedačka (narativna) vrsta izražavanja u nastavi ili doživljaju</p> <p>Pričanje stvarnog događaja (hronološko i retrospektivno)</p> <p>Pričanje izmišljenog događaja ili doživljaja (hronološko i retrospektivno)</p> <p>Pričanje prema zadanoj slici ili muzici</p>			Pravilna primjena naracije u vježbama usmenoga i pismenog izražavanja;	Pisanje vlastitih tekstova i pravilna primjena narativnih tehniki
<p>Opisivanje prema predmetu, biću ili pojavi kao osnovici opisa: opis osobe (portret); opis kraja (pejzaž); opis zatvorenog portret (interijer); opis otvorenog prostora (eksterijer); opis bića ili grupe bića unutar prostora ili pojave.</p>			Pravilna primjena deskripcije u vježbama usmenoga i pismenog izražavanja	Pisanje vlastitih deskriptivnih tekstova i primjena pravilnih opisivačkih postupaka.
<p>Pisanje diktata (s obzirom na pravopisne pojave obrađene u 5. i 6. razredu, kontrolni diktat, diktat sa predusretanjem grešaka, proučeni diktat, slobodni diktat);</p> <p>Pisanje pisama, telegrama, mobitelske poruke, jezik bloga, messenger servisi, uputnice, priznanice.</p> <p>Pisanje školskih pismenih zadaća (dvije u toku školske godine)</p>			Savladavanje osnovnih pravopisnih pravila Stvaranje vještina i navika u pravilnom pisanju informativnih oblika usmenoga i pismenog izražavanja.	Pravilno pisanje diktiranih tekstova i uočavanje odgovarajućih pravila ili poteškoća u pisanju Pravilno pisanje pisma, mobitelske poruke, uputnice, priznanice.

MEDIJSKA KUTURA

Pojmovi	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Očekivana postignuća	
		Minimalna	Maksimalna
Osnovne vrste medija: štampani elektronički; Novine, časopisi, strip, radio, televizija, internet (postanak i razvoj) Film (postanak, historijat, filmski rodovi i vrste) Teatar (pozorište kao književno – scenska umjetnost: scena, kulisa, pozorišno prostor; Osnovne vrste radijskih i televizijskih emisija, zabavne, sportske)	Razlikovati vrste medija, upoznati najvažnije osobitosti filmskih vrsta, navedenih televizijskih i radijskih emisija; Upoznati se s mjesnim dnevnim i sedmičnim časopisima Poznavati karakteristike stripa	Poznaje najvažnija obilježja pojedinih vrsta medija na razlikovnim nivoima; Navodi razlike vrste časopisa; filmova, pozorišnih izvedbi, radijskih i televizijskih emisija	Poznaje osnovne karakteristike filmskih vrsta na primjerima, komentariše filmska izražajna sredstva, zna osnovne povijesne podatke o počecima filmske umjetnosti, određuje vrste poznatih televizijskih emisija; Razlikuje strip kao dio medijske kulture i kao jednostavni prozni tekst, samostalno piše strip; samostalno vrši dramatizaciju tekstova.

RJEČNIK, GRAMATIKA

Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		Minimalni	Optimalni
Rječnik <ul style="list-style-type: none"> - Glasovi: samoglasnici, suglasnici; - Slog – dužina sloga; - Uočavanje naglašenih i nenaglašenih riječi; - Naglašen slog u riječi; - Naglasnice i nenaglasnice; - Riječ (značenje riječi, oblik riječi, funkcija riječi); - Pisana i usmena riječ; - Samostalne riječi (rijeci koje imaju samostalno, vlastito značenje; nesamostalne riječi (rijeci koje nemaju samostalno značenje); - Jednoznačnost i višezačnost (rijeci u prvobitnom i prenesenom značenju) - Onomatopejske riječi. Vrste riječi: <ul style="list-style-type: none"> - Promjenjive i nepromjenjive riječi (osnova riječi, nastavak); - Nepromjenjive riječi: - pojam priloga (prilozi mjesta, vremena, način) 	<p>Razlikovanje osnovnog i prenesenog značenja poznatih riječi; Primjeriti nekoliko višezačnih riječi.</p> <p>Zapažanje, imenovanje i razlikovanje poznate promjenjive i nepromjenjive riječi;</p> <p>Prepoznavanje priloga, čestih prijedloga, čestica da, ne, li i usklika u rečenici.</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola biti i htjeti.</p> <p>Razumijevanje temeljne uloge padeža u jeziku;</p> <p>Prepoznavanje padeža u rečenici u njihovim temeljnim značenjskim ulogama;</p> <p>Ovladati – upotreba padeža uz pojedine prijedloge u skladu s normom;</p> <p>Razvijanje jezične sposobnosti i komunikacijske vještine koje će učenicima omogućiti da postanu jezično osposobljene osobe.</p> <p>Prepoznavanje određenog oblika pridjeva u nominative;</p>	<p>Mogućnost prikladne primjene višezačne riječi u jezičnim djelatnostima (slušanju, čitanju, govoru, razgovoru i pisanju).</p> <p>Razlikovanje promjenjive od nepromjenjive riječi;</p> <p>Pravilna upotreba/uporaba prijedloga s (a), k (a) i priloga gdje, kamo, kuda;</p> <p>- Pravilna upotreba/uporaba veznika, čestica, usklika u govorenju i pisanju;</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u govorenju i pisanju.</p> <p>U određivanju padeža služi se proširenim padežnim pitanjima (tj. cijelom rečenicom s upitnom zamjenicom i glagolom);</p> <p>Prepoznavanje padeža u njihovim temeljnim značenjskim ulogama.</p> <p>Prepoznavanje oblika s provedenim glasovnim promjenama.</p> <p>Pravilno upotrebljava neodređeni oblik pridjeva;</p> <p>Upotreba neodređenih i određenih pridjeva s padežnim nastavcima.</p>	<p>Razvijen interes za otkrivanje snage, dubine i ljepote riječi</p> <p>Razumijevanje temeljne uloge promjenjivih i nepromjenjivih riječi;</p> <p>Uočavanje osnove i nastavka u promjenjivoj riječi;</p> <p>Uočavanje i prepoznavanje veza: prilog ili prijedev</p> <p>prilog ili prijedlog</p> <p>(Lijepo dijete lijepo piše).</p> <p>Prepoznavanje pomoćnih glagola u rečenici.</p> <p>Prepoznavanje padeža u rečenici;</p> <p>Pravilna upotreba padežnih oblika u govoru, pismu (oblici s provedenim glasovnim promjenama);</p> <p>Prepoznavanje jednakih oblika riječi u različitim padežima;</p> <p>Uočavanje duge i kratke množine u nominative;</p> <p>Uočavanje imenica koje imaju samo množinu/jedninu;</p> <p>Samostalno pronalazi primjere određenih i neodređenih oblika pridjeva u rečenici;</p>

<ul style="list-style-type: none"> - pojam prijedloga - veznici - usklici - čestice <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pomoćni glagoli biti i htjeti. <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deklinacija imenica; - Naziv padeža: nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, instrumental, lokativ - Glasovne promjene u deklinaciji imenica; nepostojano a, palatalizacija, sibilizacija i imenice koje ne provode sibilizaciju, jotaciju. <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Određeni i neodređeni oblik pridjeva u nominative; - Deklinacija pridjeva. <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Upitne, odnosne, neodređene, povratna, povratno – posvojna; - Deklinacija ličnih zamjenica. <p>Broevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Glavni i redni brojevi; - Deklinacija brojeva. 	<p>Prepoznavanje padeža pridjevnih oblika pomoću proširenog padežnog pitanja i imenice s kojom se pridjev slaže.</p> <p>Razlikovanje posvojne zamjenice i povratno – posvojne zamjenice u govoru i pismu;</p> <p>Uočavanje naglašenih i nenaglašenih oblika osobnih zamjenica;</p> <p>Pisanje zamjenice sebe, se.</p> <p>Uočavanje različitih oblika glavnih i rednih brojeva u rečenici</p> <p>Prepoznavanje glagolskog predikata kao temeljnog dijela rečenice;</p> <p>Prepoznavanje imenskog predikata i njegovih sastavnica;</p> <p>Uočavanje priložnih oznaka u rečenicu;</p> <p>Prepoznavanje rečenica s više subjekata kao proširene rečenice s više istovrsnih dijelova;</p> <p>Prepoznavanje rečenice s neizrečenim subjektom.</p> <p>Osvijestiti upotrebu usvajanja pravopisne norme radi upotreba u svakodnevnom pisanju i čitanju;</p> <p>Primjenjivati pravopisnu normu u drugim nastavnim predmetima.</p>	<p>Prepoznavanje svih vrsta zamjenica;</p> <p>Uočavanje naglašenih i nenaglašenih oblika povratne zamjenice;</p> <p>Dekliniranje osobnih zamjenica.</p> <p>Prepoznavanje glavnih i rednih brojeva u rečenici.</p> <p>Određivanje glagolskog predikata, izrečenog subjekta i priložnih oznaka.</p> <p>Primjena naučenih pravila.</p> <p>Razumijevanje primjene rečeničnih i pravopisnih znakova.</p>	<p>Uočavanje jednakog glasovnog sastava različitih padeža.</p> <p>Pravilna upotreba posvojne, povratno – posvojne i pokazne zamjenice u svim oblicima;</p> <p>Dekliniranje povratno – posvojne i pokaznih zamjenica.</p> <p>Pisanje brojeva u skladu s pravopisom;</p> <p>Pravilna deklinacija brojeva.</p> <p>Određivanje imenskog predikata;</p> <p>Uočavanje lica, vršitelja radnje, u rečenicama s neizrečenim subjektom;</p> <p>Razlikovanje besubjektne i neoglagoljene rečenice.</p> <p>Služenje pravopisom (snalaženje u pravopisnom rječniku) u skladu s dobi učenika</p> <p>Prepoznaće trotačku i zagradu u tekstu kao rečenične znakove, a criticu kao pravopisni znak.</p>
--	---	---	--

<p>Rečenica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predikat – imenski i glagolski; - Subjekt – više subjekata, neizrečeni subject; - Priložne oznake u rečenici (mjesto, vrijeme, način); - Rečenica s izrečenim i neizrečenim subjektom; rečenica s više subjekata; rečenica bez subjekta; krnja rečenica. <p>Pravogovor i pravopis</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veliko slovo u jednočlanim i višečlanim u nazivima planeta, kontinenata, okeana država, naroda i naseljenih mjesta; - Pisanje i izgovor superlativa pridjeva; - Veliko i malo slovo u pridjevima izvedenim od vlastitih imena; - Izgovor i pisanje riječi u kojima su provedene glasovne promjene; - Izgovor i pisanje riječi s glasovima ije, je (umanjenice i komparativ); - Izgovor i pisanje č i č u deklinaciji imenica i stepenovanju pridjeva; - Rečenični i pravopisni znakovi: trotačka crtica, zagrada. 			
---	--	--	--

2. ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik

Nivo	Teme	Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
6. razred Osnovna škola 1. godina učenja engleskog	Lično predstavljanje Porodica Kuća, dom Moja okolina Škola Svakodnevni život	<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozdravljati na formalan/neformalan način - predstaviti sebe ili druge - opisivati: - ljude i predmete - boje predmeta - trenutne aktivnosti - ograničen broj raspoloženja i stanja - locirati ljude i predmete - nabrojati dane u sedmici - izraziti: - sposobnost/nesposobnost da nešto urade (I can ... I can't) - ideju posjedovanja (my house) 	<p>RECEPCIJA:</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGOVANJE:</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <p>1) neverbalno, npr: crtanjem, redanjem ilustracija po određenom redoslijedu, bojenjem navedenih predmeta/osoba navedenim bojama, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstrom, izvršavanjem uputa i naredjenja.</p> <p>2) verbalno, npr.: ponavljanjem riječi, izraza ili čitavih rečenica koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa kasetofona, davanjem kratkih odgovora na pitanja koja postavlja nastavnik ili koja čuju sa kasetofona, ispunjavanjem tabele ili dopunjavanjem rečenica itd.</p> <p>b) ČITANJE I REAGOVANJE:</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove, usebi ili naglas, tražeći određenu informaciju ili detalje i reagovati:</p> <p>1) neverbalno, npr: crtanjem, redanjem ilustracija po određenom redoslijedu, izvršavanjem uputa i naredjenja, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstrom.</p> <p>2) verbalno, npr.: kratkim odgovorima na pitanja, ispunjavanjem tabele, dovršavanjem rečenica, ispunjavanjem križaljki, sklapanjem ispreturanog teksta u smisaonu cjelinu itd.</p> <p>PRODUKCIJA:</p> <p>a) GOVOR:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zahtijevati, moliti - davati uputstva i naredbe - igrati uloge, recitovati, pjevati i igrati jezične igre <p>b) PISANJE:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati kratke tekstove - zapisivati po diktatu 	<p>Učenici će učiti da koriste i učiti o sljedećem:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlastite, opće - množina <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične - Pokazne, this, that, these, those - Upitne, who, what <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Determinatori: Članovi, a/an, the - Prisvojni <p>pridjevi, my, your, his, her, our, their</p> <p>- Opisni, osnovni pridjevi, npr.</p> <p>sad, happy, nice, bad, good, fine, tired, scared, hungry, thirsty</p> <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Present Simple (potvrDNA, negativna, upitna forma) - Present Continuous (potvrDNA, negativna, upitna forma) - Pomoćni glagol be - Modalni glagol can (potvrDNA, negativna, upitna forma) <p>Prilozi za:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mjesto, here, there 	<p>Učenici će učiti osnovni vokabular koji se odnosi na date teme npr:</p> <p>Predstavljanje, npr. name, friend, itd.</p> <p>Članovi uže i neki članovi šire porodice, npr. mother, grandmother, grandfather, uncle, itd.</p> <p>Prostorije u kući i namještaj, (nešto prošireniji vokabular) npr. kitchen, hall, loo/lavatory, coffee-table, bookcase, curtain</p> <p>Okolina, život u gradu i na selu, npr. garden, yard street, traffic-lights, park, shop, bus station, car park, post office, cinema, theatre, village, river, wood, lake, hill, bridge, trees, itd.</p> <p>Škola, npr. school, subjects, school mates, school furniture, pupils' things, posters, itd.</p> <p>Svakodnevni život, rutinske aktivnosti, npr., sleep, get up, in the kitchen (npr. tableware: spoon, knife, fork, plate, cup, glasses), in the bathroom (npr. toothpaste, toothbrush), wash (npr. main parts of the face/body – nešto prošireniji vokabular), learn, clean, work, job, car, bus, milk, sports itd.</p> <p>Osim što će stalno proširivati vokabular, učenici će učiti da</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - ubacivati, podvlačiti, redati riječi u smisalne rečenice - ispunjavati tabele, križaljke - dovršavati rečenice itd. 	<p>koriste:</p> <p>Afikse, u vezi sa zadanim temama i gramatiku, npr. <i>-s, -ing</i></p> <p>Antonime, u vezi sa zadanim temama, npr. <i>happy-sad, dirty-clean</i></p> <p>Složenice, u vezi sa zadanim temama, npr. <i>cupboard, wardrobe, bus-stop</i></p> <p>Kolokacije, u vezi sa zadanim temama, npr. <i>make the nosie, have breakfast/lunch/dinner, turn off/on</i> itd.</p>
--	--	--	---	--

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Šesti razred je početak nove etape u učenju prvog stranog jezika ali i vrijeme započinjanja učenja drugog stranog jezika. S obzirom da učenici imaju iskustvo u učenju prvog stranog jezika, njega svakako treba iskoristiti i u usvajanju novog - drugog stranog jezika. U savladavanju novog stranog jezika obradit će se veliki broj istih onih tema koje su predviđene u prvim godinama učenja prvog stranog jezika, no pristup istima je različit zbog različitih uzrasta u kojima se počinje sa učenjem prvog odnosno drugog stranog jezika. Na ovom uzrastu učenici dobivaju svjestan uvid u zakonitosti jezika koji uče. Uz razvijanje sve četiri jezičke vještine, mnogo vremena će se morati utrošiti na usvajanje leksike, pravopisa, te gramatike predviđene za ovaj razred. Na svim nivoima učenja stranog jezika neophodna je vizualizacija, u početnoj fazi učenja pogotovo. Dobro osmišljenom vizualizacijom olakšava se proces razumijevanja i pamćenja i doprinosi redukciji upotrebe maternjeg jezika na času stranog jezika. Kontinuirano uvježbavanje i sistematiziranje usvojenih znanja također će olakšati njihovo usvajanje. Zbog toga veliki broj časova treba posvetiti upravo uvježbavanju gradiva.

Učenici su na početku učenja novog stranog jezika po pravilu zainteresovani za isti. Nastavnik mora znati iskoristiti tu dobru motivaciju i u njima probuditi želju za daljim učenjem novog jezika. Tome će sigurno doprinijeti i jezičke igre te učenje pjesmica koje će učenici rado zapjevati kako na početku časa tako i pred kraj časa.

Praćenje i vrednovanje

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cijelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuju se češće i kraće provjere u formi kratkih petominutnih i desetominutnih testova kao i izrada dvije školske pismene zadaće (po jedna u svakom polugodištu).

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta ali i kombinirajući učenje stranog jezika sa aktivnostima «preuzetim» iz nekih drugih predmeta, kao npr. Maternji jezik, Likovna kultura, Muzička kultura, Moja okolina, Matematika, Geografija.

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primijeren kulturi zemlje čiji jezik uče

3. NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik (35 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u šestom razredu osnovne škole treba težiti djelimičnom dostizanju nivoa **A1.2** Evropskog okvira za strane jezike (funkcionalno početno znanje).

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> Učenik može razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo i svakodnevne zahtjeve, potvrđne i negativne zapovijesti u okviru jednostavnog rutinskog dijaloga koji se odnosi na neposrednu situaciju. Učenik može pratiti standardan govor ukoliko se govori tempom sporijim od normalnog i ako mu se neko obraća direktno.
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> Učenik zna pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova, koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima ili koji sadrže jednostavne upute. Može pronaći određenu informaciju u tekstovima u kojima se koristi jednostavan jezik (razglednice, vremenska prognoza). Teško razumijeva i treba mu dosta vremena da pročita čak i kratke dijelove teksta.
Govor	<ul style="list-style-type: none"> Učenik zna opisati sebe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim temama. Može voditi jednostavne neformalne razgovore i obavljati jednostavne transakcije (npr. u prodavnici). Povremeno mu može zatrebatи pomoć. Izgovara bez poteškoća poznate riječi, ali pravi primjetne pauze i okljeva kad izgovara manje poznate riječi. Poteškoće kod izgovora mogu povremeno otežati komunikaciju. Vlada osnovnim fondom jednostavnih, naučenih izraza, osnovnim vokabularom i osnovnim gramatičkim strukturama.
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> Učenik može pisati jednostavne tekstove lične prirode u okviru predvidivih svakodnevnih potreba i iskustva. Zna pisati jednostavne poruke (jednostavan tekst na razglednici, lične podatke, jednostavan diktat). Kod slobodnog pismenog izražavanja pravi brojne greške različite prirode.
Znanje o jeziku	<ul style="list-style-type: none"> Od ovog razreda djeca počinju svjesno usvajati znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline

- Škola – nastavni predmeti, raspored časova
- Vrijeme na satu
- Slobodno vrijeme
- Grad
- Seosko imanje
- Odjeća
- Saobraćaj, prijevozna sredstva

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>Djeca će znati:</p> <p>imenovati nastavne predmete, govoriti o svojim omiljenim predmetima</p> <p>čitati raspored sati i opisati svoj raspored sati</p> <p>čitati vrijeme na satu (ne samo pune sate i na pola sata)</p> <p>iskazati mišljenje o nečem (Ich finde es super!)</p> <p>opisati ljudi i predmete</p> <p>govoriti o trenutnoj aktivnosti</p> <p>imenovati domaće životinje i opisati ih</p> <p>iskazati na jednostavan način dopadanje i nedopadanje</p> <p>izviniti se</p> <p>tražiti i nuditi pomoć, jednostavne informacije i sl.</p>	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati:</p> <p>1) Neverbalno:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvrstavanjem slika, - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji <p>2) Verbalno:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čula sa CD Playera i sl. - popunjavanjem praznina u tekstu, - popunjavanjem tabela i sl. <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove - tražiti osnovne informacije u tekstu i reagirati: <p>1) Neverbalno:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvrstavanjem slika - pridruživanjem slike tekstu - pridruživanjem podnaslova dijelovima teksta - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji <p>2) Verbalno:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kraćih odgovora - dopunjavanjem teksta - rješavanjem jednostavnijih zadataka sa višestrukim izborom <p>GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recitirati, pjevati - postavljati jednostavna pitanja - odgovarati na pitanja - igrati uloge - pripremati i provoditi jednostavne dijaloge - voditi dijaloge prema datoј skici - jednostavnim rečenicama opisivati, govoriti o aktivnostima i određenim situacijama <p>PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati rečenice i kraće tekstove - rekonstruirati riječi - dopunjavati izostavljene riječi 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti :</p> <p>Imenice sa određenim i neodređenim članom u jednini i množini u nominativu i akuzativu:</p> <p><i>das Buch, die Tafel, die Bücher....</i></p> <p>Zamjenice:</p> <p>Lične zamjenice u jednini i množini u nominativu</p> <p>Zamjenica Sie za učivo oslovljavanje</p> <p>Lične zamjenice u jednini (ich, du, er, sie, es) u akuzativu</p> <p>Prisvojne zamjenice za jedinu i prvo lice množine u nominativu i akuzativu (<i>mein, dein, sein, ihr, unser</i>)</p> <p>Pridjeve u predikativnoj upotrebi</p> <p>Glagole:</p> <p>u prezentu u sva tri lica jednine i množine</p> <p>(pomoćne glagole sein i haben, pravilne glagole te nepravilne glagole fahren, schlafen, sehen, essen, sprechen, lesen...)</p> <p>za izražavanje želje oblik möchten</p> <p>prezent glagola können, müssen</p> <p>Negacija kein</p> <p>(nominativ i akuzativ)</p> <p>Brojeve: do 100 i stotice</p> <p>Priloge</p> <p>za mjesto i vrijeme</p> <p>Prijedloge</p> <p>u njihovoј funkcionalnoj upotrebi</p> <p>Veznike</p> <p><i>und, aber, oder, denn</i></p>	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>Škola</p> <p><i>Deutsch, Mathe, Erdkunde...</i></p> <p><i>Wann ist Deutsch? Haben wir heute Mathe? Mathe habe ich am Montag.</i></p> <p>Slobodno vrijeme proširiti prethodni vokabular o aktivnostima u slobodnom vremenu</p> <p>Grad:</p> <p><i>das Kaufhaus, die Post, der Supermarkt, das Kino, das Theater, der Park</i></p> <p><i>Wo ist das Kino? Hier, dort, links, rechts</i></p> <p>Seosko imanje:</p> <p><i>der Bauernhof, Tiere, die Kuh, das Pferd, das Schaf, das Schwein</i></p> <p>Odjeća</p> <p>Nabrojati odjevne predmete, reci sta nam se dopada i sta imamo na sebi/nosimo</p> <p><i>Die Jacke gefällt mir.</i></p> <p><i>Ich finde die Jacke schön und modern. Ich habe...an/trage....</i></p> <p>Saobraćaj, prijevozna sredstva:</p> <p>Nabrojati prevozna sredstva i koristiti izraz npr.</p> <p><i>Ich fahre mit....</i></p> <p>Napomena:</p> <p>Navedena leksika je samo prijedlog moguće leksike te se ne smije shvatiti kao obavezan leksički minimum.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - od ponuđenih riječi rekonstruirati kraće rečenice - pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstualnom modelu - samostalno napisati kratki tekst (razglednicu, SMS, čestitku) 		
--	--	--	--

PRAĆENJE I VREDNOVANJE

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cijelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik/nastavnica kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuje se kraća pismena provjera u formi kontrolnog ili usmena provjera, kao i izrada dva testa (po jedan u svakom polugodištu).

Konačnu ocjenu ne treba izvoditi na osnovu proste aritmetičke sredine ocjena. Svaka konačna ocjena treba da istovremeno odražava stvarni i mjerljivi napredak koji su djeca postigla tokom školovanja i utisak predmetnog nastavnika/nastavnice o napredovanju.

4. ENGLESKI JEZIK, drugi strani jezik

Cilj:

U nastavi engleskog kao drugog stranog jezika u šestom razredu osnovne škole treba težiti potpunom dostizanju nivoa A1.1 Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR (funkcionalno početno znanje), odnosno svih ciljeva i rezultata tog nivoa u odgovorno- obrazovnom radu.

Nivo	Teme	Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
6.Razred – drugi strani jezik, prva godina učenja 35 nastavnih sati Osnovna škola	Lično predstavljanje Porodica Kuća, dom Moja okolina Svakodnevni život Moj hobi	<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozdravljati na formalan/neformalan način • predstaviti sebe ili druge • nabrojati dane u sedmici • prepoznati osnovne obrasce uljudnog ophodenja na stranom jeziku • opisati osnovni fizički izgled osoba (tall, short) • reći koliko je sati <p>Učenici će izraziti: sposobnost/nesposobnost da nešto urade ideju posjedovanja svoja osjećanja prema nečemu</p>	<p>a) SLUŠANJE</p> <p>Učenici će reagirati neverbalno i verbalno na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znaju pokazati doticanjem predmete ili dijelove tijela koji se spominju, izvršavati upute i - povezuju tekst sa zvučnog zapisa sa govorom, pokretom, slikom; <p>Učenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razumiju pitanja, upozorenja, opomene i kratka saopštenja izrečena polako i pažljivo; • prepoznaju osnovne obrasce uljudnog ophodenja na stranom jeziku. <p>b) ČITANJE</p> <p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepoznati imena, • prepoznati najčešće riječi ili izraze iz jednostavnih situacija svakodnevnog života, • uočiti i razumjeti kvantitativne podatke, vlastite imenice i druge veoma jednostavne informacije u kratkim tekstovima • razumjeti tekstove od jedne ili dvije rečenice sa poznatim riječima ili izrazima (razglednice ili instrukcije) • razumjeti tačne i netačne informacije o jednostavnim situacijama svakodnevnog života <p>c) GOVOR</p> <p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • primijeniti jednostavne obrasce predstavljanja, imenovanja i oslovljavanja u svakodnevnim životnim situacijama • davati kratke i jednostavne upute upute i naredbe koje se sastoje od jednostavnih fraza • koristiti jezik u ulogama koje uključuju 	<p>Učenici će učiti da koriste i učiti o sljedećem:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vlastite, opće - množina • prisvojni genitiv (John's, Mary's) <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lične (subject) • pokazne (this, that, these, those) • upitne (who, what, where) <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisni, osnovni pridjevi, (sad, happy, nice, bad, good, fine, tired, scared, hungry, thirsty...) <p>Determinatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> • članovi, (ukazivanje na postojanje članova kroz primjere i upotreba pravilnog oblika neodređenog člana) <p>Prisvojni pridjevi</p> <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Present Simple - oblici i upotreba • Imperativ • pomoći gлагол „be“ (Present Simple) • modalni gлагол „can“ (ability) • gлагол have/have got (possessive) <p>Prilozi</p> <ul style="list-style-type: none"> • mjesto (here, there) • vrijeme (present time expressions for repeated actions - every day, on Sundays) <p>Prijedlozi za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mjesto – osnovna orijentacija u prostoru (in, on, at..) • vrijeme – uz dane u sedmici, mjesecu, tačno vrijeme (in, on, at) <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Red riječi -osnovni red riječi u potvrđnoj, odričnoj, 	<p>Djeca će učiti osnovni vokabular koji se odnosi na date teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Predstavljanje • Članovi uže i neki članovi šire porodice • Prostorije u kući i namještaj • Okolina, život u gradu i na selu, (garden, park, shop, bus station, car park, theatre, village, river, wood, lake, hill..) • Škola (school subjects, classroom objects) • Svakodnevni život, rutinske aktivnosti (sleep, get up, go to school/work, go shopping...) • Antonime, u vezi sa datim temama, npr. happy- sad, hungry- thirsty, clean - dirty • Kolokacije u vezi sa datim temama (miss the bus, make a noise, have lunch, turn on/off)

			<p>korištenje osnovnog vokabulara datog nivoa, recitirati i igrati jednostavne jezičke igre</p> <ul style="list-style-type: none"> • dati kratke odgovore na osnovna pitanja kojima se zahtijevaju osnovne lične informacije ili osnovne informacije o svakodnevnom okruženju d) PISANJE <p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati kratke tekstove - zapisivati po diktatu koji jednostavne rečenice sa osnovnim informacijama iz svakodnevnog života i kratke komande - odgovarati na pitanja - ubacivati, podvlačiti, redati riječi u smislene rečenice - ispunjavati tabele, križaljke - dovršavati rečenice 	<p>upitnoj i zapovjednoj rečenici</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pravilna konstrukcija čestih jednostavnih fraza i izraza iz svakodnevnog života (There is/are, What's your..., Where is...) 	
--	--	--	---	---	--

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Šesti razred je početak učenja drugog stranog jezika. S obzirom da učenici imaju iskustvo u učenju prvog stranog jezika, njega svakako treba iskoristiti i u usvajaju novog - drugog stranog jezika. U savladavanju novog stranog jezika obradit će se veliki broj istih onih tema koje su predviđene u prvim godinama učenja prvog stranog jezika, no pristup istima je različit zbog različitih uzrasta u kojima se počinje sa učenjem prvog odnosno drugog stranog jezika. Na ovom uzrastu učenici dobivaju svjestan uvid u zakonitosti jezika koji uče. Uz razvijanje sve četiri jezičke vještine, mnogo vremena će se morati utrošiti na usvajanje leksike, pravopisa, te gramatičke predviđene za ovaj razred. Na svim nivoima učenja stranog jezika neophodna je vizualizacija, u početnoj fazi učenja pogotovo. Dobro osmišljenom vizualizacijom olakšava se proces razumijevanja i pamćenja i doprinosi redukciji upotrebe maternjeg jezika na času stranog jezika. Kontinuirano uvježbavanje i sistematiziranje usvojenih znanja također će olakšati njihovo usvajanje. Zbog toga veliki broj časova treba posvetiti upravo uvježbavanju gradiva.

Učenici su na početku učenja novog stranog jezika po pravilu zainteresovani za isti. Nastavnik mora znati iskoristiti tu dobru motivaciju i u njima probuditi želju za daljim učenjem novog jezika. Tome će sigurno doprinijeti i jezičke igre koje će učenici rado koristiti pri učenju stranog jezika.

Praćenje i vrednovanje

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cijelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuju se dva kontrolna rada (po jedan u svakom polugodištu) kao i izrada dvije školske pismene zadaće (po jedna u svakom polugodištu).

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta ali i kombinirajući učenje stranog jezika sa aktivnostima «preuzetim» iz nekih drugih predmeta, kao npr. Maternji jezik, Likovna kultura, Muzička kultura, Moja okolina, Matematika, Geografija.

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primijeren kulturi zemlje čiji jezik uče

5. NJEMAČKI JEZIK – drugi strani jezik

Nivo	Teme	Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
6. razred 1. godina učenja njemačkog jezika	Predstavljanje sebe i druga Porodica Dom Škola Svakodnevni život Sati i dani	Učenici će znati: - pozdravljati na formalan/neformal an način: - predstaviti sebe ili druge - opisivati: - ljude i predmete - boje predmeta - trenutne aktivnosti - ograničen broj raspoloženja i stanja - locirati ljude i predmete - nabrojati dane u sedmici - izraziti: sposobnost/nesposobnost da nešto urade (Ich kann...) - ideju posjedovanja (mein(e)/dein(e))	RECEPCIJA: a) SLUŠANJE I REAGOVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati: 1) neverbalno, npr: crtanjem, redanjem ilustracija po određenom redoslijedu, bojenjem navedenih predmeta/osoba navedenim bojama, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstrom, izvršavanjem uputa i naredenja. 2) verbalno, npr.: ponavljanjem riječi, izraza ili čitavih rečenica koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa CD-playera, davanjem kratkih odgovora na pitanja koja postavlja nastavnik ili koja čuju sa CD-Playera, ispunjavanjem tabela ili dopunjavanjem rečenica itd. b) ČITANJE I REAGOVANJE: Učenici će čitati kratke tekstove, usebi ili naglas, tražeći određenu informaciju ili detalje i reagovati: 1) neverbalno, npr: crtanjem, redanjem ilustracija po određenom redoslijedu, izvršavanjem uputa i naredenja, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstrom. 2) verbalno, npr.: kratkim odgovorima na pitanja, ispunjavanjem tabela, dovršavanjem rečenica, ispunjavanjem križaljki, sklapanjem ispreturnog teksta u smisaonu cjelinu itd. PRODUKCIJA: a) GOVOR: Učenici će: - zahtijevati, moliti - davati uputstva i naredbe - igrati uloge, recitovati, pjevati i igrati jezične igre b) PISANJE: Učenici će: - prepisivati kratke tekstove - zapisivati po diktatu - ubacivati, podvlačiti, redati riječi u smisaone rečenice - ispunjavati tabele, križaljke - dovršavati rečenice itd.	Učenici će učiti da koriste i učiti o sljedećem: Imenice: - vlastite, opće - množina Zamjenice: - Lične u nominativu - Prisvojne: mein/dein u nominativu - Pokazna das - Upitne. Wer, was, wie, wo, woher Pridjevi: osnovni i opisni, npr. schön, groß, klein, gut Određeni i neodređeni članovi u nominativu Glagoli: - Prezent: pomoćnih glagola - Present pravilnih glagola, i e/i promjena - Modalni glagol können - Imperativ Prilozi za: - Mjesto: da, hier, dort - Vrijeme: jetzt, heute Negacija: nein i nicht Brojevi do 20	Učenici će učiti osnovni vokabular koji se odnosi na date teme npr: Predstavljanje sebe i druga: vokabular vezan za predstavljanje i abecedu i spelovanje Porodica: Članovi uže i neki članovi šire porodice, npr. Mutter, Oma, Opa itd. Dom: Prostorije u kući Škola: školski predmeti i školski pribor itd. Svakodnevni život: rutinske aktivnosti, npr., spavati, ustati, kuhati, prati, šetati itd. Sati i dani: Osnovni vokabular i izrazi um + sat i am + dani.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Šesti razred je početak učenja drugog stranog jezika. S obzirom da učenici imaju iskustvo u učenju prvog stranog jezika, njega svakako treba iskoristiti i u usvajanju novog - drugog stranog jezika. U savladavanju novog stranog jezika obradit će se veliki broj istih onih tema koje su predviđene u prvim godinama učenja prvog stranog jezika, no pristup istima je različit zbog različitih uzrasta u kojima se počinje sa učenjem prvog odnosno drugog stranog jezika. Na ovom uzrastu učenici dobivaju svjestan uvid u zakonitosti jezika koji uče. Uz razvijanje sve četiri jezičke vještine, mnogo vremena će se morati utrošiti na usvajanje leksike, pravopisa, te gramatike predviđene za ovaj razred. Na svim nivoima učenja stranog jezika neophodna je vizualizacija, u početnoj fazi učenja pogotovo. Dobro osmišljenom vizualizacijom olakšava se proces razumijevanja i pamćenja i doprinosi redukciji upotrebe maternjeg jezika na času stranog jezika. Kontinuirano uvježbavanje i sistematiziranje usvojenih znanja također će olakšati njihovo usvajanje. Zbog toga veliki broj časova treba posvetiti upravo uvježbavanju gradiva.

Učenici su na početku učenja novog stranog jezika po pravilu zainteresovani za isti. Nastavnik mora znati iskoristiti tu dobru motivaciju i u njima probuditi želju za daljim učenjem novog jezika. Tome će sigurno doprinijeti i jezičke igre te učenje pjesmica koje će učenici rado zapjevati kako na početku časa tako i pred kraj časa.

Praćenje i vrednovanje

U šestom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuju se dva kontrolna rada (po jedan u svakom polugodištu) kao i izrada dvije školske pismene zadaće (po jedna u svakom polugodištu).

Interdisciplinarni sadržaj

Programski sadržaj je međusobno povezan sa drugim predmetima. Učenici će tako učiti jezik oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta ali i kombinirajući učenje stranog jezika sa aktivnostima «preuzetim» iz nekih drugih predmeta, kao npr. Maternji jezik, Likovna kultura, Muzička kultura, Moja okolina, Matematika, Geografija.

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče

6. MATEMATIKA

Ciljevi nastave matematike u osnovnoj školi za obrazovanje odraslih

- usvajanje osnovnih matematičkih znanja potrebnih za razumijevanje pojma i zakonitosti u prirodi i društvu.
- osposobljavanje polaznike za nastavak obrazovanja i primjenu usvojenih znanja u svakodnevnom životu, u .. i radu.
- savladavanje osnovnih elemenata matematičkog jezika i tehnologije.
- razvijanje sposobnosti izražavanja općih matematičkih pojmoveva i apstraktnog mišljenja i logičkog zaključivanja.
- razvijanje kod polaznika navike za samostalan rad, odgovornosti u radu, tačnosti, preciznosti, predanosti, sistematičnosti i konciznosti u pismenom i usmenom izražavanju.

Zadaci:

- Programiranje i razumijevanje komutativnih i poslovnih odnosa i zakonitosti.
- usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim djelatnostima, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanje u proces rada.
- čitanje i razumijevanje matematičkih tekstova i simbolike jednostavnijeg nivoa, složenosti i strukture.
- razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno mišljenje i zaključivanje.
- razvijanje interesovanja i motivacije u sticanju matematičkog znanja i izgrađivanje pozitivnog stava prema matematici.
- razvijanje kulturnih radnih, estetskih i efektnih sposobnosti.
- korištenje znanja stečenih u nastavi drugih predmeta, sticanje navike za uspješno korištenje raznih nivoa znanja.
- shvatanje jednostavnijih tekstualnih zadataka i razvijanje sposobnosti iste zadatke prevesti u matematički jezik, sposobnost izvođenja ili barem razumijevanja jednostavnijih dokaza.
- proširivanje i sistematiziranje znanja o rješavanju jednostavnijih linearnih jednačina. (jednadžbi) i nejednačina (nejednadžbi) kao i sistema s jednom i dvije nepoznate na osnovu transformacije i da rješenja znaju obrazložiti.
- ovlađaju osnovnim znanjima o geometrijskim tijelima, znaju nacrtati njihove mreže i izracunati njihove površine i zapremine, primijeniti znanja o geometrijskim tijelima u neki povezujući sadržaj matematike i drugih oblasti i života te tako steknu osnove tehničke kulture.

Programski sadržaji:

1. Tema – Skupovi, relacije i preslikavanja – 10 sati/časova
 - Skupovi.
 - Presjek, unija i razlika skupova.
 - Presjek, unija i razlika skupova.
 - Direktni produkt skupova.
 - Direktni produkt skupova.
 - Relacije. Funkcije (preslikavanje).
 - Relacije. Funkcije (preslikavanje).
 - Relacije. Funkcije (preslikavanje).
 - Koordinatni polupravac i koordinatni sistem u ravni.
 - Koordinatni polupravac i koordinatni sistem u ravni.

Vježba - nakon svake predjene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika

2. Tema – Kružnica, krug, ugao (kut) – 10 sati/časova

- Izlomljena linija, mnogougao (mnogokut), kružnica i krug.
- Prava ikružnica. Dvije kružnice.
- Ugao (elementi, obilježavanje).
- Konveksni i nekonveksni uglovi.
- Središnji ugao, kružni luk i tetiva.
- Vrste uglova: puni, opruženi, tupi, pravi, oštiri, nula ugao. Susjedni i usporedni uglovi.
- Mjerenje uglova (jedinice: stepen, minuta, sekunda); uglomjer.
- Računske operacije s mjernim brojevima ua uglove.
- Komplementni i suplementni uglovi.

Vježba - nakon svake predjene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

3. Tema – Prirodni brojevi – 15 sati/časova

- Skup N i N_0 .
- Sabiranje i oduzimanje u skupu N_0 .
- Sabiranje i oduzimanje u skupu N_0 .
- Množenje i dijeljenje (s ostatkom) u skupu N_0 .
- Množenje i dijeljenje (s ostatkom) u skupu N_0 .
- Svojstva računskih operacija: komutativnost, asocijativnost, distributivnost.
- Izrazi sa promjenljivim.
- Izrazi sa promjenljivim.
- Izrazi sa promjenljivim.
- Pridruživanje brojeva po datom pravilu (brojna vrijednost izraza).
- Pridruživanje brojeva po datom pravilu (brojna vrijednost izraza).
- Pridruživanje brojeva po datom pravilu (brojna vrijednost izraza).

Vježba - nakon svake predjene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

4. Tema – Djeljivost u skupu N_0 - 15 sati/časova

- Dijeljenje u skupu N_0 (jednakost $a = bc + r$).
- Djeljivost u skupu N_0 , faktori i sadržioci prirodnog broja.
- Djeljivost u skupu N_0 , faktori i sadržioci prirodnog broja.
- Djeljivost zbiru, razlike i proizvoda prirodnih brojeva.
- Djeljivost dekadnim jedinicama i brojevima: 2,3,4,5,6, 25.
- Djeljivost dekadnim jedinicama i brojevima: 2,3,4,5,6, 25.
- Prosti i složeni brojevi.
- Rastavljanje složenih brojeva na proste faktore.
- Rastavljanje složenih brojeva na proste faktore.
- Zajednički djelitelji brojeva. Najveća zajednička mjera.

- Zajednički djelitelji brojeva. Najveća zajednička mjera.
- Zajednički sadržalac i najmanji zajednički sadržalac datih brojeva.
- Zajednički sadržalac i najmanji zajednički sadržalac datih brojeva.

Vježba - nakon svake predene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

5. Tema – Razlomci – 20 sati/časova

- Pojam razlomka $\frac{a}{b}$ ($a,b \in \mathbb{N}$). Brojnik i nazivnik.
- Razlomci veći i manji od 1.
- Proširivanje i skraćivanje razlomaka.
- Uspoređivanje razlomaka.
- Razmjera (omjer).
- Decimalni i postotni zapis razlomka, postotak.
- Osnovne računske operacije s razlomcima i njihova svojstva.
- Osnovne računske operacije s razlomcima i njihova svojstva.
- Osnovne računske operacije s razlomcima i njihova svojstva.
- Osnovne računske operacije s razlomcima i njihova svojstva.
- Aritmetička sredina datih brojeva.
- Brojevni izrazi sa zagradama. Tekstualni zadaci.
- Brojevni izrazi sa zagradama. Tekstualni zadaci.
- Brojevni izrazi sa zagradama. Tekstualni zadaci.
- Izrazi sa promjenljivim. Brojna vrijednost izraza.
- Izrazi sa promjenljivim. Brojna vrijednost izraza.
- Jednačine i nejednačine u \mathbb{Q}^+ (najjednostavniji oblici).

Vježba - nakon svake predene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

Područja	Ciljevi	Očekivani rezultati
Znanje	<p>Sticanje znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> -poznavanje i upotrebu matematičkih simbola, -usvajanje pojma skupovnih operacija, -usvajanje pojma relacije i funkcije, -poznavanje koordinatne prave i koordinatne ravnine, -usvajanje različitih uglova, jedinica za mjerjenje uglova, mjerjenje ugломjerom -usvajanje procedura četiri osnovne računske operacije u skupu N_0 i skupu Q^+, -usvajanje znanja o višecifrenim brojevima „razlomcima“ (decimalnim brojevima) i njihovoj strukturi. -o jednačinama i nejednačinama s nepoznatom „na jednom mjestu“, -upotreba brojeva u različitim kontekstima, drugim predmetima i svakodnevnom životu, -usvajanje postupaka četiri računske operacije s razlomcima i decimalnim brojevima. -računanja postotka, -računanje aritmetičke sredine brojeva 	<p>Polaznik će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> -matematičkim simbolima zapisati odnos dva ili više zadanih skupova, -prepoznati funkciju, -nacrtati zadani ugao, kao i već nacrtani izmjeriti ugломjerom, -prepoznati, razumjeti i pravilno koristiti matematičke simbole, -prepoznati brojeve prve milijarde i brojeve skupa N_0, -obavljati računanja u skupu N_0 rješavati jednostavnije matematičke izraze, -procijeniti i provjeriti tačnost rezultata, -obavljati sve četiri računske operacije u skupu Q^+, -rješavati jednostavnije jednadžbe i nejednadžbe u skupu Q^+, -naučiti će izračunavati postotak od zadanog broja, kao i aritmetičku sredinu za dva ili više brojeva,
Sposobnosti i vještine	<p>Razvijanje sposobnosti i vještina:</p> <ul style="list-style-type: none"> -poređenja, nizanja, slijedenja niza uputa, -prostornog organiziranja i orientiranja, -vizualizacije i vizuelnog grupiranja, -procjenjivanja, -prepoznavanja obrasca, -induktivnog i analognog zaključivanja, -različitih načina matematičkog izražavanja i komuniciranja, -priključivanja, selektiranja i korištenja informacija 	<p>Polaznik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> -promatrajući otkrivati nova svojstva u okruženju i pokušati logički ih povezivati -nakon obavljenog zapažanja i izvoditi zaključke, -raditi po određenom planu, -pripremati se za određeno napredovanje, -koristiti pomagala za crtanje uglova, paralelnih i okomitih pravaca, ...,
Vrijednosti i stavovi	<p>Razvijanje spoznaja o društvenim vrijednostima:</p> <ul style="list-style-type: none"> -razvijanje argumentacije u branjenju ličnih stavova i stavova drugih, -o važnosti donošenja sudova na osnovu provjerenih činjenica i izgrađenih kriterija, -rada, posebno kolektivnog (timskog) rada, -pozitivnim crtama osobnosti, -važnosti radovanja osobnom uspjehu, kao i uspjehu drugih, -ocjenjivanje i samoocjenjivanje na osnovu objektivnog i konstruktivnog vrednovanja, -samopouzdanja i samoaktualizacije, -uloge kritičkog mišljenja i zaključivanja u donošenju različitih odluka 	<p>Polaznik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -pokazivati više zanimanja za timski rad i socializaciju, -slušati argumentaciju i kritički preispitivati osobne i stavove drugih, -naučiti prepoznavati i unutarnje vlastito razmišljanje i prosudjivanje, -poboljšati osobnu „listu“ motiva, -pokazati više altruirzma (čovjekoljubljivost, spremnosti da se pomogne drugima), pokazati više senzibiliteta prema matematici i kritičkom mišljenju uopće, -prepoznati važnost matematičkih znanja u rješavanju životnih problema

7. BIOLOGIJA

Programski sadržaji:

I. Biologija, nauka o živim bićima

- <u>Uvod u biologiju</u>	- Sticanje znanja o predmetu izučavanja biologije - Pojam (ime) Biologije kao nauke - Predmet i problem izučavanja biologije
- Citologija - Ćelija	- Osnovna jedinica građe svih živih bića - Građa biljne ćelije - Razlika između biljne i životinjske ćelije - Dioba ćelije

II. Građa i funkcija biljaka

- Sjemenka	- Građa sjemenke - Monokotile, dikotile - Uslovi za klijanje sjemenke
- Korjen	- Građa i funkcija korjena - Osmoza, difuzija, kapilarnost i korjenov pritisak - Vegetativno razmnožavanje
- Izdanak	- Podzemni i nadzemni izdanak - Građa i funkcija stabla - Razlika između drvenastih i zeljastih stabala - Preobražaj stabla
- List	- Građa lista: spoljašnja i unutrašnja - Funkcija lista - Fotosinteza - Transpiracija
- Cvijet - cvat	- Građa i funkcija cvijeta - Vrste cvati - Oprasivanje - Oplodnja

III. Biosistematika biljaka

- Biosistematika	- Biološka raznolikost - Pojam biosistematike - Sistematske kategorije
- Virusi	- Građa virusa - Viroze
- Prokariote - Bakterije	- Pojam prokariote – eukariote - Građa bakterija - Razmnožavanje i podjela - Bakterije, izazivači bolesti

- Modro zelene alge	- Građa modrozelenih algi - Predstavnici – (Spirulina)
- Eukariote - Alge	- Građa i podjela algi - Razmnožavanje algi - Značaj algi za čovjeka
- Gljive	- Građa, razmnožavanje i podjela gljiva - Značaj gljiva za čovjeka
- Lišajevi	- Građa lišaja - Pojam simbioza - Podjela i značaj lišaja

IV. Stablašice

- Mahovine	- Građa mahovina - Pojam smjena generacija kod razmnožavanja - Razmnožavanje i podjela mahovina
- Papratnjače	- Građa papratnjača - Razmnožavanje i razvoj - Podjela papratnjača
- Sjemenjače	- Osnovne karakteristike - Podjela sjemenjača
- Golosjemenjače	- Građa golosjemenjača - Razmnožavanje golosjemenjača - Građa cvijeta golosjemenjača - Podjela golosjemenjača
- Skrivenosjemenjače	- Opšte osobine - Podjela – monokotile i dikotile (jednosupnice i dvosupnice)
- Dvosupnice	- Porodice ljutića - Porodice ruža - Porodice leptirnjača - Porodice usnatica - Porodice glavočika - Porodice krstašica
- Jednosupnice	- Porodice ljiljana - Porodice trava

- Kratak pregled razvoja biljnog svijeta
- Značaj biljaka za čovjeka

8. GEOGRAFIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	Uvod u geografiju	- geografiji kao općem obrazovnom predmetu
2.	Nebo (kosmos) i nebeska tijela	- kosmosu ili nebu, nebeskim tijelima,
3.	Orjentacija na zemljii	- zvjezdama i Galaktici
4.	Zemljina kretanja	- orijentaciji na horizontu i na površini Zemlje, geografskim koordinatama
5.	Prikazivanje površine zemlje na ravni	- rotaciji i revoluciji Zemlje, smjeni dana i noći, računanju vremena
6.	Litosfera	- elementima i sadržaju geografskih karata
7.	Atmosfera	- zemlji i njenim sferama – geosferama, građi zemljine kore
8.	Hidrosfera	- sastavu i podjeli atmosfere, vremenu i klimi, tipovima klime na zemljii
9.	Biosfera	- kruženju vode u prirodi, svjetskom okeanu, kopnenim vodama
10.	Demografske odlike na zemljii	- pojmu i podjeli biosfere
11.	Geologija-globalni aspekti života na zemljii	- porastu svjetskog stanovništva, migracijama naseljima, urbanizaciji, privredi i privrednim djelatnostima - uzrocima geoekološke krize na Zemljii, ugroženim elementima životne sredine

9. HISTORIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	Uvod u historiju	historijskim izvorima, računanju vremena, vremenskim razdobljima
2.	Prahistorija	životu ljudi u najstarije doba, području Bosne i Hercegovine u prahistoriji
3.	Narodi starog istoka	Egiptskoj državi, Mezopotamiji, Fenikiji i Palestini grčkim polisima, epovima Ilijadi i Odiseji, kolonizaciji, religiji, kulturi, Olimpijskim igrama
4.	Stara Grčka	nastanku i širenju Rima, društvu, kulturi, slabljenju i podjeli Carstva, uročima propasti Carstva, kršćanstvu
5.	Stari Rim	Ilirskim plemenima, kulturi, vjerovanju, padu Ilira pod rimsku vlast
6.	Antička kultura na prostoru današnje BiH	

10. TEHNIČKA KULTURA

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHODI Znanje Tehničke kulture: Proces i sadržaj		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Tehnika obrade materijala: drvo, PVC i žica	Usvajanje znanja o materijalima: drvetu, PVC i žici i alatima i mašinama za njihovu obradu	Učenik usvaja znanja o materijalima (drvo, PVC i žica). Upoznaje se sa osnovnim alatima i mašinama za obradu. Upoznaje se sa mjerama HTZ-e pri radu.	Inovacije i otvorenost za nove ideje i informacije; Razvijanje i poticanje svijesti o potrebi ravoja estetike, maštovitosti i vlastite kreativnosti; Poticanje na samostalnost i samoinicijativu pri obradi materijala.	Sudjelovanje u izlaganju predmetnog nastavnika praćenje multimedijalnih i drugih sadržaja koji prezentiraju nastavno gradivo na času. Primjena znanja: čitanje i analiza gotovih tehničkih crteža, izrada tehničkih crteža, primjena radnih operacija i rukovanje alatom. Aktivno učeće u radu prema uputstvima predmetnog nastavnika i aktivna primjena iz obrade materijala.	Pripremanje nastave tehnike i technologije; Izrada didaktičkog materijala; Primjena modela interaktivne nastave; Biranje zadataka i problema uskladijenih sa mogućnostima; Postavljanje različitih vrsta jednostavnijih pitanja u cilju poticanja učenika na kvalitetne odgovore.
Urbanizam, rurizam, arhitektura i građevinarstvo	Usvajanje osnovnih pojmova o urbanizmu, rurizmu, arhitekturi i građevinarstvu; Usvajanje osnovnih znanja o historijatu arhitekture i građevinarstva; Upoznavanje sa urbanističkim i regulacionim planovima, sadržajima objekata u naselju i općim zahtjevima pri gradnji naselja.	Shvatanje zahtjeva i potreba koje trebaju ispunjavati građevinski objekti; Pravilno shvatanje urbanističkih i regulacionih planova, sadržaja objekata u naselju, općih zahtjeva pri gradnji naselja.	Kritičko mišljenje i zaključivanje u donošenju različitih od-luka; Pozytivan odnos prema radu i rezultatima svog rada i rada svojih drugova; Pokazivanje pozitivnih stavova prema tehnički ličnim primjerom i djelovanjem u razredu; Iskazivanje svijesti o značaju tehnike u porodici, školi i okolini;	Praćenje izlaganja i svih prezentacija predmetnog nastavnika, kao i aktivno učestvovanje u istom; Usvajanje osnovnih znanja o potrebama stanovanja i obavljanja drugih životnih potreba, zahtjevima stanovanja i zahtjevima koje treba ispuniti građevinski objekat bilo koje namjene; Razvijanje opšte kulture kroz usvajanje znanja o graditeljstvu u različitim oblastima BiH i ostavštinama u BiH i u svijetu;	Korištenje različitih metoda i strategije u praćenju postignuća i sposobnosti učenika; Pripremanje, osmišljavanje, i demonstriranje, te praćenje i stimulacija svojim učešćem; Upućivanje i pokazivanje simulacije na kompjuteru; Objašnjavanje i prezentira prethodno pripremljen obrazovni pano, koji kreira zajedno sa učenicima;

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Građevinski materijali	Upoznavanje sa konstrukcionim materijalima (kamen, drvo, čelik, beton...); Upoznavanje sa vezivnim materijalima (kreč, gips, cement...) Instalacionim materijalima (materijali za električne instalacije, materijalima za vodovodne instalacije; Izolacioni materijalima; Novi građevinskim materijalima.	Razumijevanje o potrebi i načinu korištenja različitih konstrukcionih materijala, vezivnih materijala, instalacionih materijala, električnih instalacija, materijala za vodovodne instalacije, materijala za centralno grijanje, izolacionih materijala, novih građevinskih materijala. Poštivanje pravila obrazovne igre i aktivnosti uopće.	Ispoljava interes za rješavanje problema i zadataka timskim radom; Podrška drugima; Shvatanje značaja ocjenjivanja rezultata rada;	Učestvovanje u kreiranju obrazovnog panoa, uz adekvatnu pripremu, primjenom do sada usvojenih znanja iz ove oblasti vezanih za različite materijale, izradom ilustracija-crteža, kao praćenjem zanimljivih članaka i informacija iz medija.	Pomaganje komunikacije i podsticanje interesa za rad aktivnim uključenjem u zajednički rad; Ostvarivanje produktivne stvaralačke atmosfere u odjeljenju; Iniciranje, organizacija i lično učestvovanje u interpretaciji i improvizaciji u interakciji; Motivisanje i upućivanje učenika na druge izvore znanja pored udžbenika;
Alati i mašine u građevinarstvu	Usvajanje znanja i razumijevanje rada mjernih alata, alata za zidarske radove, alata za zemljane radove, alata za tesarske radove; Usvajanje znanja o građevinskim mašinama.	Shvatanje potrebe korištenja i funkcija alata u građevinarstvu, kao i građevinskih mašina (mješalice,dizalice,kamioni, bageri...)	Interes za rješavanje problema i zadataka timskim radom; Podrška drugima; Podsticanje kreativnosti;	Usvajanje osnovnih znanja o alatima u građevinarstvu, kao i građevinskih mašina; Stalno učešće kroz redovnu nastavu i vannastavne aktivnosti; Uredno pisanje svih informacija koje daje nastavnik.	Preciziranje znanja: dovoljnog, srednjeg i visokog nivoa, koja usvojiti, odvajanjem bitnog od nebitnog; Osmišljavanje i realizacija simulacione igre za djecu; Pomoći učenicima u samostalnom i grupnom radu; Poređenje rezultata prilikom praćenja i procjene individualnih postignuća;
Građevinska tehnika Projektovanje građevinskih objekata i naselja	Usvajanje osnovnih znanja o različitim oblastima građevinske tehnike; Upoznavanje sa građevinskim tehničkim crtanjem i njegovim pravilima.	Uočavanje važnosti visokogradnje, niskogradnje, hidrogradnje u svakodnevnom životu; Primjena građevinskog tehničkog crtanja (kotiranje, mjerilo, čitanje tehničkih crteža);	Svjesno obavljanje zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe), radi postizanja kolektivnog uspjeha; Razvijanje i poticanje svijesti o potrebi razvoja estetike, maštovitosti i vlastite kreativnosti; Adaptivnost i fleksibilnost u prihvatanju promjena.	Primjena usvojenih znanja iz građevinskog tehničkog crtanja, znanja vezanih za zahtjeve građevinskog objekta, za kulturu stanovanja, ekonomično, ekološko i estetsko uređenje; Izrada maketa građevinskih objekata: visokogradnja, niskogradnja, hidrogradnja;	Procjenjivanje interesovanja i napretka učenika; Redovno ocjenjivanje rada učenika i vođenje urednih zabilješki;

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Faze izgradnje građevinskih objekata i mjere zaštite na radu	Upoznavanje sa pripremnim radovima, temeljnim radovima, zidarskim radovima, krovnim i ostalim radovima, kao i sa općim mjerama zaštite na radu i ličnim mjerama zaštite na radu	Shvatanje značaja različitih vrsta radova u građevinarstvu; Shvata značaj i potrebu primjene opštih i ličnih mjeru zaštite na radu;	Pokazivanjem pozitivnih stavova prema tehnici primjerom i djelovanjem u razredu;	Aktivno učestvovanje u svim prezentacijama nastavnika koje se odnose na različite faze građevinskih radova; Uredno pisanje svih informacija koje daje nastavnik; Pomaganje nastavniku.	Saradnja sa roditeljima i njihovo uključivanje u rad; Vođenje evidencije svojih zapažanja o napredovanju učenika.
Saobraćajno-tehnička kultura	Usvajanje znanja o javnim putevima, objektima na putu i saobraćajnim znakovima, putničkom saobraćaju, saobraćajnim patrolama.	Prepoznavanje osnovnih saobraćajnih pojmoveva, saobraćajnih znakova itd.	Shvatanje uloge kritičkog mišljenja i zaključivanja u donošenju različitih odluka.	Usvajanje osnovnih znanja o saobraćajno - tehničkoj kulturi (bezbjednost, pravila i propisi, prateći objekti koji se direktno oslanjaju na objekte niskogradnje i visokogradnje).	Koordinacija rada i usmjeravanje aktivnosti učenika;
Tehnika u zaštiti čovjekove okoline	Usvajanje osnovnih znanja o upravljanju otpadom, reciklaži građevinskog otpada, uređajima za sprečavanje zagadživanja okoline, uređajima i sredstvima za gašenje požara.	Prepoznavanje važnosti upravljanja otpadom, reciklaže građevinskog otpada, uređaja za sprečavanje zagadživanja okoline, uređaja i sredstava za gašenje požara.	Donošenje sudova na osnovu provjerenih činjenica i izgrađenih kriterija;	Usvajanje znanja o ekološkim aspektima života, mjerama zaštite zivotne i radne sredine , mjerama koje treba preduzeti u cilju osavremenjavanja životnih i radnih uslova u građevinskim objektima.	Korišćenje različitih metoda i strategije u praćenju postignuća i sposobnosti učenika;

OPERATIVNI PLAN NASTAVNOG GRADIVA IZ TEHNIČKE KULTURE ZA VI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

R.BR.	PROGRAMSKI SADRŽAJ – NASTAVNA JEDINICA	DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE
1.	Uvod u nastavni predmet. Upoznavanje učenika sa nastavnim programom, organizacijom radnog mesta i mjerama HTZ-e	Upoznati učenike sa: <ul style="list-style-type: none"> - Programskim sadržajima, - Značaju udžbenika, dnevnika rada, pribora za tehničko crtanje za nastavu tehničke kulture.
2.	Materijali: drvo, PVC, žica Tehnika obrade materijala	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa materijalima koji se koriste u građevinarstvu sa naglaskom na drvo. - Realizirajući nastavnu jedinicu demonstrirati vrste drveta, radne operacije i alate i mašine za obradu drveta. - Učenici aktivno učestvuju u nastavnom procesu i prave kraće zabilješte i rješavaju jednostavnije radne zadatke, - Napraviti koorelaciju sa nastavom biologije – građa drveta.
3.	Usvajanje osnovnih pojmova o urbanizmu, rurizmu, arhitekturi i građevinarstvu; Usvajanje osnovnih znanja o historijatu arhitekture i građevinarstva	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni pojmovi o urbanizmu, rurizmu, arhitekturi i građevinarstvu. - Učenike upoznati sa historijskim razvojem arhitekture i građevinarstva, a posebno sa graditeljskom baštinom BiH. - Nastavne sadržaje povezati sa nastavom Historije. - Učenici za naredni čas mogu pronaći zanimljivosti i prezentirati zabilješku sačinjenu u dnevniku rada o graditeljstvu ili arhitekturi koristeći različite izvore (enciklopedije, Internet, časopise i sl.).
4.	Upoznavanje sa urbanističkim i regulacionim planovima, sadržajima objekata u naselju i općim zahtjevima pri gradnji naselja	<ul style="list-style-type: none"> - Objasniti učenicima pojam urbanističkih i regulacionih planova i tri osnovne zone koje najčešće čine naselje – grad. - Analizom naselja u širem zavičaju učenike navesti da zaključe koji su opći zahtjevi u gradnji naselja. - Realizirajući vježbu u dnevniku rada provjeriti nivo usvojenih znanja.
5.	Upoznavanje sa konstrukcionim materijalima (kamen, drvo, čelik, beton...); Upoznavanje sa vezivnim materijalima (kreč, gips, cement...)	<ul style="list-style-type: none"> - Na ovom času upoznati učenike sa osnovnim skupinama građevinskih materijala, a posebno sa konstrukcionim građevinskim materijalima. - Razvijanje kod učenika stavova o kvalitetu, osobinama i primjeni pojedinih vrsta konstrukcionih građevinskih materijala. - Upoznati učenike sa osnovnim materijalima za spravljanje vezivnih materijala. - Rad za realizaciju vježbe organizovati u paru. - Posebnu pažnju posvetiti organizaciji radnog mesta (higijena, zaštita radnog stola i sl.).
6.	Upoznavanje sa instalacionim materijalima (materijali za električne	<ul style="list-style-type: none"> - Analizirajući instalacije u kabinetu, stanu i drugim građevinskim objektima učenike upoznati sa instalacionim materijalima.

	instalacije, materijali za vodovodnu instalaciju; izolacioni materijali; novi građevinski materijali...)	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje kod učenika stavova o kvalitetu, osobinama i ekološkoj prihvatljivosti primjene izolacionih i novih građevinskih materijala. - Provjeriti nivo usvojenih znanja o građevinskim materijalima realizujući vježbu u dnevniku rada.
7.	Alati i mašine u građevinarstvu	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa osnovnim alatima koji se koriste u građevinarstvu za mjerjenje i zanatske radove. - Čas je moguće realizovati pomoću igračaka mašina i alata koje učenici imaju u svojim domovima, alata koji se nalazi u kabinetu ili radionici domara škole. Učenici mogu improvizirati (scenario) njihovu primjenu (namjenu). - Također, učenici mogu prezentirati materijal (slike i tekst u dnevniku rada) o građevinskim mašinama koji su pripremili za ovaj čas.
8.	Građevinska tehnička projektovanje građevinskih objekata i naselja. Građevinsko-tehničko crtanje: kotiranje i mjerilo. VJEŽBA: crtanje i kotiranje tlocrta (osnove) jednostavnijeg objekta	<ul style="list-style-type: none"> - Učenike upoznati sa pojmom visokogradnje, niskogradnje, hidrogradnje... - Kotiranje, mjerilo, čitanje tehničkih crteža.
9.	Upoznavanje sa građevinskim tehničkim crtanjem i njegovim pravilima VJEŽBA: čitanje tehničkog crteža, dimenzija i površine prostorija Organizacija i raspored prostorija, vrata i prozora i namještaja u stanu.	<ul style="list-style-type: none"> - Uputiti učenike na postupak čitanja građevinskog tehničkog crteža sa naglaskom na važnost rasporeda prostorija u odnosu na strane svijeta i grafičke simbole zidova, vrata, prozora, sanitarija i namještaja. - Realizacijom vježbi predviđenih u dnevniku rada provjeriti nivo usvojenih znanja učenika. - Vježbe se mogu realizovati u paru, a potom prezentirati i objasniti svoja idejna rješenja. - Zajedno sa učenicima može se organizovati vrednovanje radova, uvažavajući postavljene uslove prilikom projektovanja stambenih objekata.
10.	Tehnike građenja; Faze izgradnje građevinskih objekata – pripremni i temeljni radovi.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa načinima gradnje i vrstama i namjenom građevinskih projekata. - Upoznati učenike sa pripremnim i temeljnim radovima gradnje građevinskih objekata. - Također, čas se može realizovati i na gradilištu uz prethodnu detaljnju pripremu (obezbjedjenje stručnih lica na gradilištu, podjelu zadataka učenicima i važnosti pridržavanja ličnih mjera zaštite na gradilištu). - Učenike podsjetiti na važnost štednje materijala, prostora i energije, kao i pravilnu upotrebu alata i mašina.

11.	Faze izgradnje; Zidarski radovi Krovni i ostali radovi	<ul style="list-style-type: none"> - Razgovorom sa učenicima o konstrukcionim i vezivnim građevinskim materijalima, alatima i mašinama motivisati ih da dođu do zaključka o zidarskim radovima. - Stalno učenike stimulisati na važnost preciznosti i urednosti tokom rada. - Poticati kreativnost učenika u pogledu primjene materijala koji doprinose konstrukcionim i estetskim vrijednostima makete stambenog objekta. - Učenike upoznati sa načinom gradnje krovova, instalacija, izolacija i drugih zanatskih radova na građevinskom objektu. - Na ovom času učenicima se mogu predstaviti zanimanja (instalateri, fasaderi, izolateri i sl.) i važnost individualne odgovornosti u kolektivu koji je angažovan na gradilištu.
12.	Opće i lične mjere zaštite na radu	<ul style="list-style-type: none"> - Na ovom času učenike upoznati sa općim i ličnim mjerama zaštite na radu. - Analizirati Pravilnik o mjerama HTZ-e u kabinetu tehničke kulture.
13.	Saobraćajno-tehnička kultura Javni putevi Objekti na putu	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa pojmom i podjelom javnih puteva. - Učenike upoznati sa objektima puta, njihovom važnošću u odvijanju saobraćaja i važnosti da se isti ne uništavaju ili devastiraju.
14.	Saobraćajno-tehnička kultura Saobraćajni znakovi Putnički saobraćaj, saobraćajne patrole	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa vrstama saobraćajnih znakova i potrebom njihovog poznavanja i poštivanja. - Učenike upoznati sa razvojem putničkog saobraćaja i ulogom saobraćajnih patrola u kontroli i regulisanju saobraćaja. Posebnu pažnju posvetiti ŠSP.
15.	Tehnika u zaštiti čovjekove okoline; Uređaji za sprečavanje zagađivanja okoline Uređaji i sredstva za gašenje požara	<ul style="list-style-type: none"> - Naglasiti važnost upravljanja otpadom i izgradnje regionalnih deponija i reciklaže građevinskog otpada. - Učenici za ovaj čas mogu pripremiti zanimljivosti, članke, slike i slično o upravljanju otpadom i reciklaži građevinskog otpada i izraditi pogodan pano ili plakat. - Poželjno je napraviti korelaciju sa nastavom biologije, informatike, jezika... - Upoznati učenike sa uređajima za sprečavanje zagađenja zraka, vode i zemljišta. - Učenike upoznati sa sredstvima i uređajima za gašenje požara, postupkom u slučaju požara i brojevima telefona vatrogasaca, hitne pomoći i policije. - Posebnu pažnju posvetiti neophodnosti čuvanja i održavanja uređaja za gašenje požara u stambenim objektima, školama, bolnicama i drugim ustanovama.
16.	Sistematizacija učenih sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> - Učenici rješavaju zadatke objektivnog tipa.

11. INFORMATIKA

Ciljevi nastave Informatike

- omogućiti da shvate ulogu informacijskih tehnologija u savremenom društvu;
- upoznati strukturu računara;
- upoznati se sa osnovnim mogućnostima softvera opće namjene;
- upoznati se sa načinima komuniciranja posredstvom različitih medija;
- upoznati se sa načinima korištenja Internet usluga;
- predstaviti načine pohranjivanja i čuvanja podataka u računarima;
- upoznati se sa mjerama sigurnosti pri radu sa računarima i drugom opremom;

Zadaci nastave Informatike

Razumjeti ključne pojmove koji se odnose na IKT, računala, uređaje i softver.

- Pokrenuti i isključiti racunalo.
- Učinkovito raditi na radnoj površini računala koristeći ikone, prozore.
- Podesiti glavne postavke operacijskog sistema i koristiti dostupne mogućnosti pomoći.
- Stvoriti jednostavan dokument i ispisati ga.
- Razumjeti ključne pojmove upravljanja datotekama i učinkovito organizirati datoteke i mape.
- Razumjeti ključne pojmove za pohranu i koristiti programe za sažimanje i izdvajanje velikih datoteka .
- Razumjeti ključne pojmove koji se odnose na mreže i mogućnosti povezivanja te se spojiti na mrežu.
- Razumjeti važnost zaštite podataka i uređaja od zlonamjernog softvera i stvaranja rezervnih kopija podataka.
- Prepoznati važnost zaštite okoliša, pristupacnosti i zdravlja korisnika.

VI RAZRED			
Odgojno – obrazovni ciljevi			
Sadržaj	Znanje	Sposobnosti	Vrijednosti, stavovi, ponašanje
1. INFORMACIONO KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE (IKT) POJAM I VRSTE IKT-A,	<p>Definiranje pojma informacijska i komunikacijska tehnologija (IKT).</p> <p>Prepoznavanje različitih vrsta IKT usluga/primjena kao: Internet usluge, mobilna tehnologija, aplikacije za uredsku produktivnost.</p> <p>Shvata značaj računarske opreme kao neophodnog sredstva u razvoju svih oblasti ljudskog djelovanja i društva u cijelosti</p> <p>Interpretira razvoj računara kroz historiju i shvata značaj tog razvoja za današnje doba.</p>	<p>Razvija sposobnosti zaključivanja na osnovu dobijenih informacija</p> <p>Koristi računarsku opremu kao neophodno sredstvo u razvoju svih oblasti ljudskog djelovanja i društva u cijelosti</p> <p>Procjenjuje značaj historijskog razvoja računarstva</p>	<p>Ukazuje na potrebu za računarskom tehnologijom</p> <p>Formulira pravilan stav prema računarskoj tehnologiji i njenom korištenju u svim mogućim situacijama</p> <p>Formulira pravilan stav prema historijskom razvoju računarskih tehnologija</p>
2. RAČUNARSKA ERGONOMIJA	<p>Poznavanje načina koji doprinose ugodnom korištenju računara kao što su: redovito uzimanje stanke u radu, osiguranje odgovarajućeg osvjetljenja i položaja tijela.</p> <p>Poznavanje načina za uštedu energije pri korištenju računala i uređaja: isključivanje, podešavanje automatskog isključivanja, pozadinskog osvjetljenja, načina rada za uštedu energije.</p> <p>Poznavanje opcija za reciklažu računala, uređaja, baterija, patrona za pisače i papira.</p> <p>Poznavanje mogućnosti za poboljšanje pristupačnosti kao što su: softver za prepoznavanje glasa, čitač zaslona, povećalo ekrana, zaslonska tastatura, visoki kontrast.</p>	-	-
3. ARHITEKTURA RAČUNARA (hardware i software)	<p>Definiranje pojma hardver.</p> <p>Prepoznavanje glavnih tipova računala kao: stolnog računara, prenosna računala, tableti.</p> <p>Prepoznavanje glavnih tipova uređaja kao: pametni telefoni, uređaji za reprodukciju (media players), digitalne kamere.</p> <p>Definiranje pojma procesor, memorija s izravnim pristupom (RAM), pohranjivanje podataka.</p> <p>Razumijevanje njihovog utjecaja na performanse prilikom korištenja računara i uređaja .</p> <p>Identificiranje glavnih tipova integrirane i vanjske opreme kao što su: štampači, monitori, skeneri, tastatura, miš/dodirna pločica (trackpad), web kamera, zvučnici, mikrofon, stanica za spajanje (docking station).</p> <p>Identificiranje uobičajenih ulaznih/izlaznih priključaka kao: USB, HDMI, VGA, DVI, čitači kartica</p> <p>Definiše pojam hardvera</p>	<p>Povezuje hardverske komponente u funkcionalnu cjelinu</p> <p>Identificuje namjenu ulaznih, izlaznih, centralne, ulazno-izlaznih i preifernih jedinica</p> <p>Obezbeđuje kvalitetne prostorne uslove za rad računara te za smještaj dodatne opreme</p> <p>Vrši jednostavnija čišćenja i održavanje računara</p> <p>Izvršava složenije operacije uz nadzor stručne osobe</p>	<p>Prihvata važnost računara kao pomagala u učenju</p> <p>Razvija pažnju i oprez pri radu sa računaram i drugom računarskom opremom</p> <p>Koristi računar kao neophodno sredstvo za uspješno učenje</p> <p>Primjenjuje pravilno sve hardverske komponente računara</p> <p>Prenosi svoja znanja o hardverskim komponentama računara na druge</p>

	<p>Nabrala osnovne dijelove računara</p> <p>Identificuje namjenu ulaznih, izlaznih, centralne, ulazno-izlaznih i preifernih jedinica</p> <p>Otkriva razliku između programske i mašinske opreme računara</p> <p>Demonstrira uključivanje, isključivanje, restartovanje i održavanje računara</p>		
	<p>Definiše pojam softvera</p> <p>Razlikuje sistemski od aplikativnog softvera</p> <p>Primjenjuje osnovne principe održavanja operativnog sistema, aplikativnih programa i održavanje mehaničkih dijelova računara i njegovih priključnih jedinica</p> <p>Interpretira razliku između programske i mašinske opreme računara i zna pojasniti njihovu nerazdruživost</p>	<p>Pokreće operativni sistem i jednostavnije programe</p> <p>Primjenjuje u jednostavnim oblicima aplikativni softver</p> <p>Izvršava jednostavne postupke održavanja i kontrole operativnog sistema</p> <p>Prilagođava grafičko sučelje svojim potrebama</p> <p>Kontrolira aplikativni softver prije upotrebe</p>	<p>Prihvata redoslijed postupaka pri puštanju sistema u rad i pri njegovom isključivanju</p> <p>Izrađuje zidne slike i panoe</p> <p>Ponaša se u skladu sa mjerama zaštite i održavanja operativnog sistema</p> <p>Razlikuje grafičko sučelje od ostalih</p> <p>Koristi aplikativni softver prema svojim potrebama</p>

4. OSNOVNI PRINCIPI RADA RAČUNARA	<p>Definiranje pojma procesor, memorija s izravnim pristupom (RAM), pohranjivanje podataka.</p> <p>Razumijevanje njihovog utjecaja na performanse prilikom korištenja računara i uređaja .</p> <p>Identificiranje glavnih tipova integrirane i vanjske opreme kao što su:</p> <ul style="list-style-type: none"> Definiše mjere bezbjednosti pri radu sa računarcem (hardverska i softverska bezbjednost) Opisuje negativne posljedice pri korištenju ilegalnih kopija originalnih diskova legalnog softvera Razlikuje vrste instalacije: tipična, kompaktna, prilagodljiva Interpretira način instaliranja računara 	<p>Prepoznaje mjere bezbjednosti pri radu sa računatom</p> <p>Prepoznaje ilegalnu kopiju u odnosu na originalan disk</p> <p>Upravlja svim vrstama instalacija</p> <p>Uređuje instalaciju računara</p>	<p>Prihvata mjere bezbjednosti pri radu sa računatom</p> <p>Razlikuje ilegalnu kopiju od originalnog softvera</p> <p>Identificuje vrstu instalacije programa</p> <p>Izvodi deinstalaciju programa uz prisustvo stručne osobe</p>
--	--	---	--

5. SOFTWARE I LICENCIRANJE	<p>Nabrala neophodnu opremu koja sačinjava savremenii računar</p> <p>Identificuje neophodan softver za rad računara (operativni sistem Windows ili Linux i korisnički softver Microsoft Office sa svojim aplikativnim programima)</p> <p>Definiranje pojma softver i razlikovanje glavnih tipova programa kao što su: operativni sustavi, aplikacije. Znati da softver može biti instaliran lokalno ili je dostupan online.</p> <p>Definiranje pojma operativni sustav i identificiranje uobičajenih operativnih sistema za računala i uređaje.</p> <p>Identificiranje uobičajenih aplikacija kao što su: uredska produktivnost, komunikacije, društveno umrežavanje, mediji, dizajn, mobilne aplikacije.</p> <p>Definiranje pojma ugovor za krajnjeg korisnika (end-user license agreement - EULA). Znati da softver mora biti licenciran prije upotrebe.</p>	<p>Prepoznaje minimalnu hardversku konfiguraciju PC računara</p> <p>Upravlja neophodnim softverom za rad računara</p> <p>Sastavlja hardversku i softversku konfiguraciju PC računara</p>	<p>Razvija pravilan odnos prema računarima i računarskoj opremi</p> <p>Odabira savremeni hardver i softver za instalaciju</p> <p>Koristi najnovije verzije računarskog hardvera i softvera</p>
-----------------------------------	--	--	--

	<p>Pregled tipova softverskih licenci : vlasnička (proprietary), otvorenog koda (open source), probna (trial) verzija, shareware, freeware.</p> <p>Kombinira hardversku i softversku konfiguraciju PC računara</p>		
	<p>Definiše elemente komunikacije (izvor informacija, prijemnik informacija, kanal veze)</p> <p>Imenuje hardverski i softverski interfejs</p> <p>Razlikuje komunikaciju čovjeka sa računaram pomoću grafičkog okruženja (GUI - Graphical User Interface) od komunikacije između čovjeka i računara putem glasa</p> <p>Interpretira stecena znanja o računarskoj ergonomiji</p>	<p>Prepoznaće grafičko predstavljanje općeg modela komunikacije čovjeka sa računaram</p> <p>Vrši neophodnu komunikaciju sa računaram kako bi rješavao pojedine probleme</p> <p>Koristi hardverski i softverski interfejs</p> <p>Kombinira pravila računarske ergonomije</p>	<p>Prihvata način komunikacije čovjeka sa računaram</p> <p>Prihvata računar i svu njegovu opremu kao čovjekovu neminovnost za uspješno savremeno življenje</p> <p>Primjenjuje hardverski i softverski interfejs</p> <p>Ponaša se u skladu s pravilima računarske ergonomije</p>

6 . ORGANIZACIJA PODATAKA NA RAČUNARU Radna površina, ikone, postavke Radna površina i ikone Pregled i koristenje radne površine i programske trake Identificiranje uobičajenih ikona na radnoj površini kao što su: datoteke, mape, aplikacije, pisaci, diskovi, prečice/nadimci, koš za smeće.	<p>Upravlja elementima radne površine</p> <p>Definiše pojam datoteke i mape</p> <p>Prepoznaće vrste datoteka (sistemske, podatkovane i izvršne)</p> <p>Demonstrira način organizacije podataka na računaru (kreiranje, premještanje, brisanje i kopiranje foldera)</p> <p>Upravlja korisničkim fajlovima i folderima</p>	<p>Koristi stablo mapa za organizovanje i čuvanje dokumenata</p> <p>Ovladava vrstama datoteka</p> <p>Napravi nove datoteke</p> <p>Smješta nove foldere i datoteke na odgovarajuće lokacije</p>	<p>Razvija pravilan pristup prema organizaciji podataka na računaru</p> <p>Koristi mogućnosti organizacije podataka na računaru</p> <p>Razlikuje sistemske, izvršne i podatkovane datoteke</p> <p>Razvija kreativnost u radu</p>
---	--	--	--

7 . IZLAZNI REZULTATI (TEKST EDITORI I TEKST PROCESORI) Rad s tekstom Pokretanje aplikacije za obradu teksta. Otvaranje, zatvaranje datoteka. Unos teksta u dokument. Kopiranje i premještanje teksta unutar dokumenta i između otvorenih dokumenata. Lijepљenje slike zaslona u dokument. Spremanje i imenovanje dokumenta. Ispis Instaliranje, uklanjanje pisača. Ispis probne stranice. Izbor zadanog pisača s popisa instaliranih pisača. Ispis dokumenta iz aplikacije za obradu teksta. Pregled, zaustavljanje, ponovno pokretanje, brisanje poslova ispisa.	<p>Prepoznaće radno okruženje tekst editora i tekstu procesora</p> <p>Primjenjuje alate za kreiranje, otvaranje, zatvaranje i snimanje dokumenta u tekstu procesoru</p> <p>Primjenjuje alate za oblikovanje i uređivanje teksta u tekstu procesoru</p> <p>Kreira dokument u tekstu procesoru</p> <p>Ispisuje dokument</p>	<p>Pokreće program za obradu I editovanje teksta</p> <p>Uređuje dokument u tekstu procesoru primjenom odgovarajućih alata</p> <p>Dizajnira dokument u tekstu procesoru</p> <p>Demonstrira način ispisivanja teksta na papir</p>	<p>Upotrebljava u procesu učenja i pisanja raznih izvještaja</p> <p>Ispoljava estetske osobine pri uređivanju tekstualnog dokumenta</p> <p>Razvija kreativnost u radu</p> <p>Razvija pravilan odnos prema računarima i računarskoj opremi</p>
--	---	---	---

8 . ZAŠTITA I ODRŽAVANJE INSTALIRANOG SOFTWARE-A NA RAČUNARU	<p>Definiše računarske virusne: (trojanski konj, kameleoni, softverske bombe, logičke bombe, vremenske bombe, crv)</p> <p>Primjenjuje antivirusne programe: (detektor, čitač, štitove)</p> <p>Primjenjuje disk defragment i backup sigurnosnu kopiju i ostale freeware i komercijalne programe za pravilan rad računarskog software-a</p> <p>Upoređuje različite vrste antivirusnih programa</p> <p>Koristi uputstva za održavanje hardverskih komponenti računara</p>	<p>Prepoznaće računarske virusne</p> <p>Testirati računar uz pomoć antivirusnog programa</p> <p>Otkriva prisustvo virusa u računaru</p> <p>Izoluje otkriveni virus u računaru</p> <p>Koristi disk defragment i backup sigurnosnu kopiju</p> <p>Održava hardverske komponente računara</p>	<p>Prikuplja informacije o najnovijim vrstama virusa i antivirusnih programi za zaštitu</p> <p>Stvara naviku da obavezno pregleda priključeni medij na računalu koristeći neki od antivirusnih programa</p> <p>Pravi sigurnosne kopije datoteka, te preslaže podatke na disk</p> <p>Izvodi redovno održavanje računara</p>
---	--	---	--

Programi za crtanje (Komercijalni software i Open Source software)	<p>Prepoznaće radno okruženje programa za crtanje</p> <p>Primjenjuje alate za crtanje i oblikovanje geometrijskih likova u programima za crtanje</p> <p>Primjenjuje alate za umetanje, oblikovanje i uređivanje teksta u programima za crtanje</p> <p>Konstruiše jednostavnije geometrijske likove u programima za crtanje</p> <p>Primjenjuje alate za kopiranje i zakretanje dijelova slike u programima za crtanje</p> <p>Dizajnira dokumentat</p> <p>Ispisuje dokumentat</p>	<p>Pokreće program za crtanje</p> <p>Uređuje crtež u programu za crtanje primjenom odgovarajućih alata</p> <p>Dizajnira crtež u programu za crtanje</p> <p>Demonstrira način ispisa crteža primjenom različitih izlaznih uređaja</p>	<p>Upotrebljava programe za crtanje u procesu učenja i crtanja raznih geometrijskih likova</p> <p>Ispoljava estetske osobine pri uređivanju tekstualnog dokumenta</p> <p>Razvija kreativnost u radu</p> <p>Razvija pravilan odnos prema računarima i računarskoj opremi</p>
---	---	--	---

12. LIKOVNA KULTURA

TEMATSKI SADRŽAJI	MOTIVI I TEHNIKE	BR.ČASOVA
<p>1. TAČKA I LINIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje karaktera i vrijednosti linije; - Tok linije, građenje linijom, kroki, linija koja definiše oblik; 	Povezivanje i korelacija sa drugi predmetima: maternji jezik, bajke, pjesma..	2
<p>2. BOJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Boje sunčevog spektra. - Hromatske i ahromatske boje. - Tople i hladne boje. 	Akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, zgrafito, flomasteri u boji, mozaik.	2
<p>3. PLOHA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Simetrična i asimetrična kompozicija. - Dvodimenzionalna organizacija kompozicije. - Statička i dinamička ploha. 	Gips ploča, slikanje kroz odnos simetrije i asimetrije. Odnos svijetlih i tamnih ploha, ritam crnog i bijelog.	2
<p>4. POVRŠINA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prepoznati slikarske teksture. - Niski i visoki reljef. Meki skulptorski materijali podesni za izvođenje različitih tekstura. 	Predstaviti suprotnosti oblika: zaobljeno-uglasto, malo-veliko, hrapavo-glatko, neravno-ravno.	3
<p>5. MASA I PROSTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trodimenzionalna organizacija kompozicije. - Kiparski materijali. - Interijer i eksterijer. 	Ovladati mogućnostima predstavljanja mase i prostora putem jednostavnih i složenih oblika.	2
6. Umjetnost starog svijeta: Egipat, Grčka, Rim...		1
UKUPNO:		12

13. MUZIČKA KULTURA

CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
<p>Sticanje znanja o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mješoviti hor i višeglasno pjevanje; - Horski glasovi - Orkestarskim instrumentima po grupama: gudački, duhački i udaraljke - Sticanje znanja o narodnoj muzičkoj tradiciji, igrana, pjesmama, i muzičkim instrumentima - Poznavanje i primjena pojmove: opera, uvertira, balet, koncert bez ulazeњa u - detaljniju analizu djela - Poznaje i pamti imena kompozitira i njihova djela 	<p>Kandidati trebaju znati i razumjeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Šta je aranžman u muzičkom djelu - prepoznaju vokalna, instrumentalna i vokalno instrumentalna djela - Prepoznaju horsko i višeglasno pjevanje - razlikuju orkestarske instrumente po grupama - poznaju narodne pjesme igre i instrumente - znaju šta je opera, uvertira, balet, koncert - prepoznaju oblasti narodnog muzičkog stvaralaštva, historije muzike, muzičkih oblika i instrumenata.

SADRŽAJ ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SADRŽAJ ZNANJE I RAZUMIJEVANJE
<p>1. „Dajte nam ljubavi“ Hana i Dinko Čizmić 2. „Ovanu dan“ - kanon 3. „Trepeljika trepetala“ (svatovska pjesma) 4. „Čičak“ Julio Marić 5. „Pijetao i sat“ Refik Hodžić 6. „S one strane Jajca“ narodna</p> <p>SLUŠANJE MUZIKE</p> <p>1. „Uz jutarnju šetnju“ A. Smailović 2. „Žamor i mijeh djece“ (Kad bi sví Ljudi na svijetu) A. Dedić 3. „Pleši, pleši“ slovačka narodna 4. Dječiji hor iz opere „Carmen“ Žorž Bizet 5. „Vidjeh čudo“ Vlado Milošević 6. „Đelem, đelem“ Romska i „Tu hanina Jo hanino“ sefardska 7. „Molimo za finu tišinu“ A. Korač 8. „Osmijeh majke“ Mihaljinac aranžman Vinko Krajtmajer</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Poznaje pravila vokalne tehnike, zna šta je aranžman shvata šta je višeglasje i kanonsko pjevanje, intonacija, artikulacija i diktacija - shvata dvoglasje i kako se pjeva kanon u dva glasa - Poznaje i saopštava imena kompozitora i njihova djela - prepoznaje orkestarske intrumente po grupama (gudački, duhački drveni i limeni, udaraljke) - razlikuje izvođačke anamble: orkestar, hor, izvođačke glasove, mješoviti hor, muški i ženski glasovi - prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje - prepoznaje narodnu muzičku tradiciju - poznaje pojmove: opera, uvertira, balet

14. TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

Osnovni cilj tjelesne i zdravstvene kulture je osposobiti učenike za primjenu osnovnih kineziologičkih znanja i kinezioloških iskustava - koja će mu omogućit samostalno tjelesno vježbanje u funkciji usavršavanja psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti i stimuliranja normalnog rasta i razvoja, a sve to u interesu njegovanja i zaštite zdravlja i opće dobrobiti učenika.

Komplementarni ciljevi tjelesne i zdravstvene kulture tiču se napora usmjerenog ka stvaranju sistema uvjeta, koji će učeniku pomoći da:

- usvoji osnovna znanja i razvije interes i naviku za njegu i zaštitu zdravlja;
- usvoji osnovna kineziologička znanja (iz područja naučnih disciplina kineziologije) i stekne kineziološka iskustva (iz područja psihomotoričkih aktivnosti) za cjeloživotno tjelesno vježbanje;
- usvoji znanja o kontroli osnovnih parametara kineziološkog statusa;
- aktivno koristi slobodno vrijeme i snalazi se u urgentnim situacijama;
- zadovolji potrebu za igrom i kretanjem i razvije interes za bavljenje sportskim, rekreativnim i, eventualno, kinezio-terapijskim aktivnostima;
- razumije, poštuje i promoviše ekološke vrijednosti u duhu biocentrizma;
- uvažava svoje kompetencije i racionalno ih afirmaže.

Polazni kriteriji za što kvalitetniji obrazovni standard tjelesne i zdravstvene kulture jesu: objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uvjetima, primjerenošć sadržaja dobi i spolu učenika, sigurnost učenika, korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti, razvoj antropoloških obilježja učenika i interes i potreba učenika.

Ciljevi, sadržaji i ishodi

Ciljevi	Sadržaji	Ishodi	Učenice	Učenici	
1. Obrazovni	1. Osnovna teorijska znanja	Tjelesno vježbanje i volumenoznost tijela	Posjeduje osnovna znanja o povezanosti tjelesnog vježbanja sa volumenoznošću tijela.	x	x
		Ishrana i zdravlje	Posjeduje osnovna znanja o uticaju pravilne ishrane na zdravlje.	x	x
		Indeks tjelesne mase (ITM)	Izračunava ITM-a.	x	x
		Umor u školi i načini njegovog otklanjanja	Posjeduje osnovna znanja o umoru u školi i načinima njegovog otklanjanja.	x	x
		Organizacija sportskih takmičenja	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o organizaciji sportskih natjecanja i suđenju u različitim kineziološkim aktivnostima.	x	x
	2. Osnovna motorička znanja	Prehrana i tjelesni napor	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o značaju prehrane za tjelesne napore	x	x
		1. Trčanja: - Trčanja različitim tempom do 6 minuta - Preponsko trčanje	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: trčanju različitim tempom do 6 min; preponskom trčanju.	x	x
		2. Skakanja: - Skok udalj jedan i pol koračnom tehnikom - Osnovni skokovi s mini trampolinom - pruženi, zgrčeni, raznožni	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: skoku udalj jedan i pol koračnom tehnikom; osnovnim skokovima s mini trambolina - pruženim, zgrčenim, raznožnim.	x	x
		3. Bacanja: - Bacanje male medicinke do 2 kg bočnom tehnikom	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o bacanju male medicinke do 2 kg bočnom tehnikom.	x	x

	4. Kolutanja: - Leteći kolut na povišenje od mekanih strunjača	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o letećem kolutu na povišenje od mekanih strunjača.	x	x
	5. Višenja, upiranja i penjanja: - Penjanje po konopu do 5 m - Ljuljanje na karikama malom amplitudom, saskok u zaljuljaju		x	x
	- Njih u uporu na niskim paralelnim ručama, saskok zanožno	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: penjanju po konopu do 5 m; ljuljanju na karikama malom amplitudom i saskoku u zaljuljaju; njihu u uporu na niskim paralelnim ručama i saskoku zanožno; premahu zgrčno klimom i raznožno na dvovisinskim ručama; naskoku u upor čučeći na gredu, saskoku pruženo.		x
	- Klimom premah zgrčno i raznožno na dvovisinskim ručama - Naskok u upor čučeći na gredu, saskok pruženo		x	
	6. Preskakanja: - Zgrčka	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o izvođenju preskoka "zgrčka".	x	x
	7. Ritmičke i plesne strukture: - Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja - Osnovne vježbe aerobika za razvoj repetitivne snage	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: narodnom plesu po izboru iz zavičajnoga područja; osnovnim vježbama aerobika za razvoj repetitivne snage; «mačjem» skoku; daleko-visoko skoku.	x	x
	- «Mačji» skok - Daleko-visoki skok		x	
	8. Borilačke strukture: - Pad natrag i u stranu	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: padu natrag i u stranu; osnovnim zahvatima držanja u parteru	x	x

	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni zahvati držanja u parteru 			x
	<p>9. Igre:</p> <p>Rukomet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skok šut - Blokiranje i oduzimanje lopte - Zonska odbrana 6:0, sistem igre s jednim kružnim napadačem <p>Košarka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kretanje u vođenju i zaustavljanje ili zaustavljanje na dodatu loptu - Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja - Saradnja dva igrača u odbrani i napadu <p>Odbojka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prijem servisa podlaktično - Mini odbojka 3:3 <p>Nogomet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja - Driblinzi i fintiranja - Udarac glavom iz kretanja bez skoka 	<p>Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: rukomet - skok šutu; blokiranju i oduzimanju lopte; zonskoj obrani 6:0, sistemu igre s jednim kružnim napadačem, košarka - kretanju u vođenju i zaustavljanju ili zaustavljanju na dodatu loptu; vođenju lopte s promjenom smjera i brzine kretanja; saradnji dva igrača u odbrani i napadu,</p> <p>odbojka - prijemu servisa podlaktično; mini odbojci 3:3, nogomet - vođenju lopte s promjenom smjera i brzine kretanja; driblinzima i fintiranjima; udaracu glavom iz kretanja bez skoka</p>	x	x

2. Antropološki	1. Motoričke sposobnosti	- Snaga:	Odgovarajući sadržaji iz: 1.2.1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. i 9., kao drugi kineziološki sadržaji, a shodno potrebama učenika i mogućnostima škole i okoline	S potrebnom jakošću i brzinom izvodi jednostavne pokrete i kretanja	x	x
		- Brzina:	Posjeduje neophodnu nervno-mišićnu kordinaciju i kontrolu složenijih pokreta	x	x	
		- Koordinacija:	Postiže optimum motoričkih sposobnosti brzine, koordinacije, gibljivosti i ravnoteže	x	x	
		- Ravnoteža:			x	x
		- Gibljivost:			x	x
		- Preciznost:			x	x
4. Odgojni	2. Funkcionalne sposobnosti:		Samostalno primjenjuje aerobne programe za razvoj maksimalnog uzimanja kisika	x	x	
			značajnije usavršava sisteme anaerobnog dobivanja energije za eksplozivne i brzinske aktivnostima	x	x	
	3. Morfološke osobine:		održava povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva, razumije funkcionalno-morfološke promjene i probleme tokom puberteta i sazrijevanja	x	x	
	Tjelesne sposobnosti osoba različitih spolova:		poštuje razlike u tjelesnim sposobnostima između osoba različitih spolova	x	x	
	Tjelesne sposobnosti osoba s posebnim potrebama:		poštuje razlike u tjelesnim sposobnostima između osoba sa i bez posebnih potreba	x	x	
4. Odgojni	Emocionalna samoregulacija:		posjeduje dovoljan nivo strplivosti u odnosu prema učitelju i sistem rada	x	x	
	Suđenje i pravila igre:		posjeduje uljudne navijačke navike, prihvata pozitivne sportske i ljudske uzore	x	x	
	Kultura ponašanja:		dostojanstvano iskazuje razočarenje i zadovoljstvo neuspjehom odnosno uspjehom; prepoznaje pogreške i osuđuje neprimjerena ponašanja; sarađuje u igri i nenasilno rješava konflikte	x	x	

Sadržaji zdravstvenog odgoja uslovljeni su činjenicom da je zdravstveni odgoj ne samo širenje informacija o zdravlju već aktivan proces učenja kroz iskustva primjerena individualnim i zajedničkim potrebama s ciljem da se: zdravlje učini cijenjenom društvenom vrijednošću, pomogne licu da postane odgovorno za svoje zdravlje i unaprijedi razvoj i korišćenje zdravstvenih usluga. i td.

Rast i razvoj lica u ovom periodu, prije svega, karakterizuje usporen tjelesni rast, početak intenzivnog rasta mišića, veliki nivo razvijenosti koordinacije kretanja, određeni nivo intelektualne razvijenosti za prihvatanje grupnih uputstava, socijalna razvijenost za kooperativne odnose sa vršnjacima i, zbog opterećenja u školi, višak tjelesne energije koji se može uspješno oslobođiti u tjelesnim aktivnostima. Ovo razdoblje je najpogodnije vrijeme za učenje motoričkih aktivnosti za koje je potrebno mnogo usvojenih elemenata, a koje čine osnovu za razvoj struktura motoričkog programa pojedinca.

Potrebno je usvojiti određeni fond osnovnih sportskih znanja iz atletike, gimnastike, ritmičke i sportskih igara. Posebna pažnja posvećuje se odgovarajućem izboru sadržaja za optimalan razvoj motoričkih sposobnosti i usvajanje brojnih i raznovrsnih sportskih znanja. Također, igra je još uvijek zastupljena skoro na svakom satu vježbanja. U različite dijelove nastavnog sata, gdje to uvjeti omogućuju, uključuje se muzika, naglašava izražavanje pokretima, imitiranje i stvaralaštvo i upotrebljavaju različiti rekviziti. Lica ovog uzrasta su sposobna za prihvatanje detaljnih uputstava, njihova socijalna razvijenost osigurava uspješan grupni rad, spremna su za usvajanje osnova pomoći i sigurnosti. Razvija se i njeguje shvatnje sporta kao važne vrijednosti zdravog života.

Stoga treba postupno usmjeravati nastavu tjelesne i zdravstvene kulture prema optimalnom razvoju i usavršavanju onih znanja, sposobnosti i osobina koje su, u ovom i narednom razvojnom razdoblju. Slijedom bioloških i popratnih psihosocioloških različitosti između žene (djevojke) i muškarca, sa stajališta naučnih i stručnih saznanja predmetna nastava tjelesne i zdravstvene kulture mora biti organizirana posebno za djevojke, a posebno za muškarca.

Program tjelesne i zdravstvene kulture zasnovan je na osnovnim postavkama tjelesnog i zdravstvenog odgojno - obrazovnoga područja, a usmjeren je na obrazovnu, antropološku i odgojnu komponentu sistema odgoja i obrazovanja. S obzirom da je ovo razdoblje optimalno za usvajanja motoričkih znanja, obrazovna komponenta prepostavlja usvajanje naprednih kinezoloških motoričkih znanja koja, upotpunjena temeljnim teorijskim znanjima iz kineziologije, podstiču razvoja osobnosti lica. Cilj joj je sistemska i trajna promjena prvenstveno motoričkih, morfoloških i funkcionalnih obilježja lica putem tjelesne aktivnosti ispoljene kroz djelotvorno: (a) *svladavanje prostora* (različiti oblici i vrste kotrljanja, kolutanja, puzanja, hodanja i trčanja, kojim se svlađuju distance na različitim vrstama podloge, nagiba i pravaca), (b) *svladavanje prepreka* (različite vrste i oblici provlačenja, penjanja i silaženja, skokovi, naskoci, saskoci i preskoci, kojim se svlađuju različite vrste okomitih, kosih i horizontalnih prepreka bez upotrebe tehničkih i drugih pomagala), (c) *svladavanje otpora* (različite vrste i oblici potiskivanja, vučenja, dizanja i nošenja, kojim se svlađuju pasivni otpori objekata različitih masa i oblika, te različite vrste i oblici pojedinačnih skupina tzv. nadvlačenja, potiskivanja i njihove kombinacije, kojim se svlađuju nepredvidive aktivne dimaničke sile suvježbača), (d) *manipuliranje objektima* (različite vrste i oblici bacanja i hvatanja, ciljanja i gađanja, slaganja i rastavljanja predmeta, kojim se svlađaju jednostavne i složene operacije baratanja objektima različitog broja, oblika i masa u određenom prostoru i vremenu); ili **specificirane** kao: (a) *monostrukturalna motorička znanja*, koja su dominantno obilježje aktivnosti tipa atletike, plivanja, bicikлизma i dr., (b) *aciklična motorička znanja*, koja su bitno obilježje tzv. borilačkih aktivnosti, kao što su boks, hrvanje, judo, karate i dr., (c) *kompleksna motorička znanja*, dakle ciklična i aciklična, koja se susreću u sportskim igrama, kao što su nogomet, rukomet, košarka i dr., (d) "estetska" motorička znanja (ili znanja za koja je estetski kriterij važan faktor uspjeha), koja su sadržana u aktivnostima tipa gimnastike, ritmičke gimnastike, skokova u vodu i dr.; odnosno i kao **opća otorička znanja** podijeljena na znanja za: (a) *razvoj funkcionalnih sposobnosti* (aerobnih i anaerobnih), (b) *razvoj motoričkih*

sposobnosti (koordinacije, avnoteže, brzine, preciznosti, fleksibilnosti, eksplozivne, repetitivne, statičke snage i dinamometrijske sile, te (c) *regulaciju morfoloških obilježja* (aktivne mišićne mase i balastne mase). Ovo je razdoblje optimalno za razvoj brzine reakcije na zvučne i vidne podražaje, manipulaciju predmetima i suradnju u prostoru s drugim licima. Tjelesna aktivnost – uz opće morfološke djelotvornosti, koji podrazumijevaju uticaj na sastav tijela unutar kojeg se ističe povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva te prevencija pretilosti; razvoj motoričkih sposobnosti znatno iznad nivoa dostižnog samo spontanim biološkim rastom i razvojem, čime se povećava mogućnosti motoričkog izražavanja lica u svim aktivnostima; te uz fiziološke djelotvornosti usmjerene na podsticanje funkcija krvožilnog i dišnog sistema i djelovanje na kvalitet koštano -mišićnog sistema – pozitivno djeluje i na imunološki sistem, nužan za održavanje zdravlja i prevenciju akutnih i hroničnih olesti, odnosno i na cjelokupni antropološki status. S ukupnog antropološkog stajališta izrazito je značajno prepoznati nadarene osobe, i u dogovoru s roditeljima ili starateljima, uputiti ih u primjerene sportske klubove.

Cilj odgojne komponente tjelesne i zdravstvene kulture jeste stvaranje takvog sistema vrijednosti lica prema tjelesnom vježbanju koji će podstaknuti samostalno i cjeloživotno provođenje tjelovježbe, te stimulisati lica i mlade da se uključe u sportske klubove i bave sportskom rekreacijom u drugoj i trećoj životnoj dobi.

VRIJEDNOVANJE I OCJENJIVANJE U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

Aktivnost lica se prati, vrijednuje i ocjenjuje u okviru nastavnog procesa (časa), vanastavnog procesa uključenih u sportska društva.

Rješavanje problema vrijednovanja i ocjenjivanja lica u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture izvodi se: (1) procjenjivanjem tjelesnog razvoja (visine, težine i držanja tijela), (2) testiranjem manifestnih motoričkih i funkcionalnih dimenzija i procjenom latentnih motoričkih (koordinacije, agilnosti, ravnoteže, preciznosti, gipkosti, snage, brzine i izdržljivosti) i funkcionalnih (kardiovaskularnih i respiratornih) sposobnosti i (3) ocjenjivanjem znanja, sportsko-tehničkih dostignuća i stavova lica prema tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi.

Jedna od baterija mjernih instrumenata za procjenu tjelesnog razvoja, funkcionalnih i psihomotoričkih sposobnosti mogla bi biti:

1. Tjelesni razvoj: tjelesna visina, tjelesna masa i držanje tijela;
2. Funkcionalne sposobnosti: trčanje u vremenu od 6 minuta;
3. Psihomotoričke sposobnosti: brzina frekvencije pokreta – taping rukom, koordinacije – poligon natraške, eksplozivne snage – skok u dalj s mjesta, repetitivne snage – pretklon trupa, statičke snage – vis u zgibu, fleksibilnosti – pretklon raznožno.

Rezultati praćenja služe kao osnova za programiranje rada, u individualnom pristupu i određivanju radnih zadataka za svaku osobu, kao i za njihovo ocjenjivanje. Ocjenjivanje ima ulogu podsticajne povratne informacije, što znači da se mora voditi računa o sljedećem:

(1) povratna informacija je efikasna ukoliko je data neposredno nakon aktivnosti na koju se odnosi, ili tokom obavljanja aktivnosti,

(2) ona mora da bude konkretna, tj. mora da se odnosi na aktivnosti a ne na ličnost ili trajne karakteristike osobe,

(3) ona mora biti pozitivna, da sadrži isticanje onih elemenata koji su za pohvalu, a tek potom onih elemenata u odnosu na koje bi dijete trebalo ili moglo da uloži dodatne napore. Ovako postavljeno i realizirano praćenje napretka osoba i ocjenjivanje (kvalitativno, kontinuirano, konkretno, pozitivno i adekvatno obrazloženo), doprinosi i njihovom razvoju pojma o sebi, formiraju realne sliku o sebi, o onome što znaju, umiju, o svojim sposobnostima, što je značajno za razvoj samopoštovanja lica i zdravog odnosa prema sebi i svijetu oko sebe.

SADRŽAJ

1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST.....	105
2.	ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik	113
3.	NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik	116
4.	ENGLESKI JEZIK, drugi strani jezik.....	119
5.	NJEMAČKI JEZIK – drugi strani jezik.....	121
6.	MATEMATIKA	123
7.	BIOLOGIJA	127
8.	GEOGRAFIJA	129
9.	HISTORIJA	130
10.	TEHNIČKA KULTURA.....	131
11.	INFORMATIKA	137
12.	LIKOVNA KULTURA	142
13.	MUZIČKA KULTURA.....	143
14.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	144

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE
AND SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

VII RAZRED

1. BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
NASTAVNI PROGRAM ZA VII RAZRED - OSNOVNO OBRAZOVANJE ODRASLIH
KNJIŽEVNOST

Književni tekstovi	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Minimalna postignuća	Maksimalna postignuća
<p>Lektira 8 časova</p> <p>1. D. Cesarić, Vočka poslije kiše</p> <p>2. N. Šop, Bakine naočari</p> <p>3. M. Dizdar, Zapis o zemlji</p> <p>4. S. Jesenjin, Pjesma o kući</p> <p>5. D. Trifunović, Nešto važno da ti kažem</p> <p>6. Z. Dizdarević, Naza vezilja</p> <p>7. A.P. Čehov, Vanjka</p> <p>8. Mali princ</p> <p>9. Sarajevski ljetopis</p> <p>10. Dnevnik Ane Frank</p> <p>11. Hasanaginica</p>	<p>Lirika</p> <p><i>Ritam</i>-intonacija, stanka, opkoračenje-stanka u opkoračenju, naglašavanje riječi i ritam</p> <p><i>Stilska sredstva</i>- metafora, inverzija, kontrast;</p> <p><i>Vrste</i> -pejsažna, šaljiva, deskriptivna i domoljubna pjesma</p> <p>Epika</p> <p><i>Fabula</i>-pokretači fabule, zaustavljanje fabule</p> <p><i>Lik</i>-psihološko-etička karakterizacija, <i>Portret</i>-vanjski i unutarnji, forme pripovijedanja</p> <p>Pozicija pripovjedača u priči</p> <p>Pustolovni i povijesni romani</p> <p>Fantastična pripovijest</p> <p>Granične književne vrste: ljetopis, putopis, dnevnik</p> <p>Drama</p> <p>Satirična komedija</p> <p>Dramski igrokaz</p> <p>Usmena književnost</p> <p>Termini balada i romansa</p> <p>Epsko – lirske karakteristike</p>	<p>Prepoznaće metaforu, inverziju, kontrast i njihovu ulogu u književnome tekstu, razumije preneseno značenje;</p> <p>Prepoznaće osnovna obilježja opisne, domoljubne i šaljive pjesme;</p> <p>Prepoznaće pokretače fabule i sredstva zaustavljanja ;</p> <p>Može okarakterizirati lik</p> <p>Uočava glavne značajke povijesnoga i pustolovnog romana</p> <p>Uočava različite pozicije pripovjedača i forme pripovijedanja</p> <p>Uočava razliku između ljetopisa, putopisa i dnevnik</p> <p>Uočava glavne značajke drame: dialog, likovi</p> <p>Uočava glavne karakteristike lirske i epsko – lirske poezije</p>	<p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnome tekstu;</p> <p>Prepoznaće osnovno osjećanje u lirsкоj pjesmi;</p> <p>Otkriva glavne kompozicijske dijelove knjiž. teksta;</p> <p>Prepoznaće glavne značajke povijesnoga i pustolovnog romana</p> <p>Prepoznaće fabulativnu i tematsko – idejnu okosnicu djela</p> <p>Razlikuje književne i ekstraknjiževne elemente</p> <p>Uočava razliku između drame i drugih književnih</p> <p>Prepoznaće usmenoknjiževne vrste</p>	<p>Određuje i razumije stilska sredstva, uporabljuje ih u vlastitome tekstu;</p> <p>Određuje pokretače radnje, sredstva zaustavljanja radnje;</p> <p>Povezuje ritam i osjećanje u pjesmi;</p> <p>Razumije, zapaža i povezuje sa suvremenom stvarnošću psihološko-etičke karakteristike lika</p> <p>Uočava glavne karateristike fantastične književnosti</p> <p>Uočava glavne karakteristike ljetopisa, putopisa i dnevnik</p> <p>Uočava glavne karakteristike usmene književnosti</p>

RJEČNIK, GRAMATIKA			
Programski zahtjevi	Odgjono – obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
Naglašene i nenaglašene riječi (naglasne celine)	Uočavati nenaglašene riječi i pravilno ih čitati u izgovornim cijelinama	Prepoznaće osnovne čestice (da, ne, li, za)	Razlikuje i uočava trajne i učestale glagole
Riječi za imenovanje pripadnosti mjestu, kraju, zemlji – narodu	Razlikovanje temeljnog (osnovnog) značenja od prenesenog (dopunskog, proširenog) značenja riječi	Pravilno pisanje i izgovor nenaglašnica/atoničkih riječi	Razumije pravu i prenesenu sadašnjost
Temeljno i preneseno značenje riječi	Uočiti da česticama možemo preoblikovati rečenično ustrojstvo	Uočava preneseno značenje riječi na jednostavnim primjerima	Objašnjava službu gl. priloga u rečenici
Čestice ili riječce (proširivanje znanja o ovoj vrsti riječi)	Prepoznavati glagolski oblik/osobu i broj u rečenici	Razlikovanje glagola po značenju	Prepoznaće imenski predikat u različitim gl. oblicima
GLAGOLI		Razlikovanje glagola po predmetu radnje i po vidu	Uočava da glagoli otvaraju mjesto različitim vrstama objekata
Glagolski oblik/osoba i broj	Razlikovati prijelazne, neprijelazne i povratne glagole	Razumije ulogu infinitiva u tvorbi glagolskih oblika	Pravilno pise zareze kod apozicije
Pomoći glagoli: biti i htjeti	Razlikovati svršene i nesvršene glagole	Pravilno upotrebljava glagolske pridjeve	
Glagoli po predmetu radnje	Prepoznati infinitiv i njegove završetke	Prepoznaće prezent i razumije njegovo osnovno značenje	
Glagoli po vidu	Prepoznati i tvoriti glagolske pridjeve	Prepoznaće imperativ u rečenici	
Infinitiv (infinitivna osnova i završetci)	Prikladno rabiti/upotrebljavati prezent u govorenju i pisanju	Imperativom izriče zapovjed, molbu i zabranu	
Glagolski pridjevi i glagolska imenica	Usvojiti prezent pomoćnih glagola	Može proizvoditi oblike glagola koji se u aoristu, imperfektu i pluskvamperfektu najčešće rabe/upotrebljavaju	
Prezent; sprezanje/ konjugacija; prezent pomoćnih glagola	Prepoznati perfekt i razumjeti njegovo osnovno značenje	Usvajanje aorista i imperfekta pomoćnog glagola biti i htjeti	
Perfekt	Vladati oblicima perfekta pomoćnih glagola	Samostalno spreže glagole u futuru I. i II.	
Izricanje prošlosti aoristom, imperfektom i pluskvamperfektom	Prepoznavanje aorista i imperfekta kao jednostavnih oblika	Prepoznaće imperativ u rečenici	
Izricanje budućnosti futurom	Prepoznavanje pluskvamperfekta kao složenog oblika	Imperativom izriče zapovjed, molbu i zabranu	
Izricanje zapovjedi i molbe imperativom	Prepoznati, razlikovati, pravilno pisati i izgovarati futur prvi i drugi te razumijevati njihova značenja i tvorbe	Pravilno rabi/koristi kondicional I. u govorenju i pisanju	
Kondicional I. i II.	Prepoznati imperativ kao glagolski način i razumjeti njegovo značenje i tvorbu	Upotrebljava gl. priloge u govorenju i pisanju	
Glagolski prilozi	Prepoznati i razlikovati kondicional prvi i drugi te njihovu tvorbu	Prepoznaće imenski predikat	
REČENICA		Uočiti značenje, tvorbu i službu u rečenici	
Jednostavna proširena rečenica		Razlikovati imenski predikat od glagolskog predikata	
Predikat – imenski i glagolski	Primjenjivati i uočavati priložnu oznaku uzroka, društva i količine	Uočiti i prepoznati objekt u rečenici	
Priložne oznake u rečenici (uzrok, količina, društvo)	Uočiti i prepoznati objekt u rečenici	Razlikovati izravni i neizravni objekt	
Objekt (izravni i neizravni)	Razlikovati imenski predikat	Razlikovati pridjevni i imenički atribut	
Atribut: pridjevni atribut i imenički atribut	Uočiti i prepoznati objekt u rečenici	Prepoznaće objekt u rečenici, atribut i apoziciju	
Apozicija (pojam)	Razlikovati izravni i neizravni objekt	Razlikuje izravni i neizravni objekt	
Složena rečenica (pojam složene rečenice)	Razlikovati pridjevni i imenički atribut	Prepoznati apoziciju	
	Prepoznati apoziciju		

KULTURA USMENOG I PISMENOG IZRAŽAVANJA				
Oblici izražavanja	Programski sadržaj	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadaci	ISHODI UČENJA	
			MINIMALNI	MAKSIMALNI
Pričanje	Pričanje događaja ili doživljaja retrospektivnim slijedom izlaganja Pričanje događaja/ doživljaja uz uporabu/ upotrebu opisa (pejsaža ili lika)	Povezivanje događaja po njihovim uzajamnim vezama i odnosima Stvaranje složenije kompozicije sastava Uvođenje retrospektivnih epizoda u pričanju Uočavanje povezanosti opisa s doživljajem i njegov značaj za tijek/tok radnje Uočavanje stilske funkcije glagola, imenica i pridjeva	Kompozicija sastava jednostavna Mogućnost stvaranja redoslijeda značajnih trenutaka i uvođenja retrospekcije u priču Opis pejsaža usklađen je s tijekom/tokom događaja i povezan s doživljajima sudionika	Kompozicija sastava složenija Složenije pripovijedanje i skladno povezivanje niza događaja i doživljaja u cjelinu Mogućnost uporabe/upotrebe retrospektivnih epizoda i shvaćanje njihove funkcije Sastav opširniji Opis pejsaža upotpunjuje pričanje doživljaja, predstavlja njegov prirodnji sastavni dio
Deskripcija	Opis portreta	Opis vanjskog i unutarnjeg portreta Prikazivanje osobina, osjećaja i postupaka lika te utjecaj društvene sredine na lik	Razlikuje vanjski od unutarnjeg opisa osobe Samostalno pravi plan za opis U sastavu iznosi podatke o izgledu lika, njegovim postupcima, sklonostima i interesovanjima	Opisuje društvenu sredinu u kojoj lik živi i način na koji ona utječe na njegovo ponašanje i osjećaje Prikazuje detalje koji su važni za doživljaj lika
	Opis dinamičnog zbivanja u prirodi	Uočavanje redoslijeda prikazivanja pojedinosti u dinamičnom opisu Mogućnost opisivanja vizualnih i akustičnih pojedinosti Funkcija glagola u opisu	Opisuje zbivanje uz pomoć plana U sastavu upotrebljava glagole kretanja, pojedinosti slijede jedna iza druge u vremenskom tijeku	Izrađen stil i jezik Sažetom, kratkom i izražajnom rečenicom dočarava uzbudljive trenutke Slika zbivanja oko sebe, ali i svoje raspoloženje i misli
Čitanje i slušanje	Interpretativno čitanje lirske, pripovjedne i dramske tekstove Ostale vrste čitanja: u sebi, usmjereni čitanje	Služiti se govornim vrednotama: rečenični naglasak, rečenična intonacija, boja, visina i jačina glasa	Pravilno čita tekst Umjerena brzina govora i pravila artikulacije glasova	Govorno obilježava intonaciju rečenice te bojom i jačinom glasa dočarava sadržaje

PRAVOGOVOR I PRAVOPIS			
Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
Veliko slovo u jednočlanim i višečlanim imenima pokrajina i krajeva, dijelova naselja, trgovina i ulica	Pravilno pisati veliko početno slovo u imenima pokrajina i krajeva te dijelova naselja (gradske četvrti, dijelovi sela, trgovini, ulice, parkovi)	Primjena pravila o uporabi/upotrebi velikog slova u primjerima koje predviđa Program	Pisanje naziva naselja i dijelova naselja na stranim jezicima
Zarez u jednostavnoj i složenoj rečenici (odvajanje apozicije, pisanje vokativa, nabranjanje rečeničnih dijelova, nabranjanje rečenica)	Pravilno pisati glagolski pridjev radni u m. r. jd. čija osnova završava na –je-	Prepoznaće pravopisne znakove i koristi ih u pisanju	Pravilno izgovara i piše glagolske oblike u svakodnevnome razgovoru
Pisanje izostavnika (apostrofa) i točke / tačke sa zarezom	Pravilno pisati i govoriti infinitiv ispred zanaglasnice i iza nje	Primjena gramatičke norme u govoru i pismu	Primjena pravopisne norme u tekstovima (zadaće, plakati, literarni sastavci)

MEDIJSKA KULTURA			
Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni zahtjevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
Filmska izražajna sredstva Pozorišna izražajna sredstva: govor, gluma, scenografija, kostimografija Izražajna sredstva stripa: crtež, kvadrat, fabula prikazana kvadratima	Prepoznati izražajna sredstva u filmu; Prepoznati izražajna sredstva strip-a	Razumije ulogu kazališnih/pozorišna izražajnih sredstava u kazalištu/pozorištu Uočava razliku između glume u kazalištu/pozorištu i glume pred kamerom Razumije priču u stripu i način izražavanja govora stripom	Razvija sposobnost za estetsko i etičko vrjednovanje filma Uočava sličnosti i razlike kazališne/pozorišne i filmske glume, scenografije, maske i kostimografije Sposobnost primanja poruka stripa (reklamnih, domoljubnih, ekoloških) Razlikuje vrste stripa po temi – povijesni, kriminalistički, pustolovni, znanstveno – fantastični

LEKTIRA

- Alija H. Dubočanin: Brod na vidiku (izbor priповједaka)
- Dragutin Tadijanović: Srebrne svirale (izbor poezije)
- Isak Samokovlija: Nosač Samuel i druge priповijetke
- Oskar Vajld: Sretni princ i druge bajke

2. ENGLESKI JEZIK-prvi strani jezik

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

<p>U nastavi engleskog kao prvog stranog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti potpunom dostizanju nivoa A1.3* i djelimično nivoa A2.1* Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR (funkcionalno početno znanje).</p>	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo i svakodnevne zahtjeve i rutine; - razumjeti poruke / savjete, potvrđne i odrične zapovijesti u rutinskim dijalozima koji se odnose na neposrednu situaciju; - razumjeti opis stvari i situacija iz svakodnevnog života; - razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikuliran standardnim jezikom i sporije od normalne brzine i ako mu se obraća direktno, ali će često morati tražiti da mu se odredene stvari ponove.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima i koji sadrže jednostavna uputstva; - pronaći određenu informaciju u tekstovima u kojima se koristi jednostavan jezik (red vožnje, jelovnici, natpisi na javnim mjestima, vremenska prognoza); - čitati i razumjeti kraće i jednostavne tekstove na poznatu temu, koji sadrže najfrekventniji vokabular; - razumjeti glavne ideje i neke detalje u kraćim tekstovima.
Govor	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisati sebe, porodicu ili druge osobe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim aktivnostima; - učestvovati u jednostavnom neformalnom razgovoru; - obavljati jednostavne transakcije: u kupovini, na pošti, u restoranu;
Znanje o jeziku	Učenici su već usvojili neka znanja / pravila o jeziku i razvili osnovne strategije učenja stranog jezika i počinju ih svjesno primjenjivati.

* **A1.3** za sve četiri jezičke vještine i **A2.1** djelimično za slušanje i razumijevanje te čitanje i razumijevanje.

Stepen / Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
7. razred Osnovna škola Funkcionalno osnovno znanje	Porodica Škola Moja Zemlja Zdravlje - zdrava ishrana Svijet Životinja Slobodno Vrijeme Vrijeme i godišnja doba Životni uslovi	Učenik će znati: reagovati na odgovarajući način na izjave drugih ljudi; koristiti javne usluge (npr.supermarket, telefon, pošta, željeznička stanica, aerodrom); izražavati slaganje i neslaganje vezano za zadate teme; opisivati: osobe, predmete, mjesta; svakodnevne aktivnosti; prošle i sadašnje događaje; izražavati svoje mišljenje o poznatim temama na jednostavan način.	RECEPCIJA SLUŠANJE I REAGOVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati: odgovaranjem na pitanja nastavnika ili drugih učenika; spajanjem stubaca A i B; rješavanjem zadataka višestrukog izbora; označavanjem: određenih riječi, fraza i rečenica; tačnih / netačnih tvrdnjii; popunjavanjem praznina. ČITANJE I REAGOVANJE: Učenici će čitati kratke tekstove u sebi ili naglas i reagovati: odgovaranjem na pitanja; rješavanjem zadataka višestrukog izbora i tačnih / netačnih tvrdnjii; PRODUKCIJA GOVORENJE : Učenici će: sudjelovati u razgovorima na zadane teme ; PISANJE : Učenici će: redati riječi u rečenice.	Učenici će ponavljati ili učiti: Imenice: brojive i nebrojive pravilnu / nepravilnu množinu Zamjenice: lične (padež subjekta i objekta) pokazne (<i>this, that, these, those</i>) upitne (<i>who, which, what, whose</i>) prisvojne (<i>mine, his, hers, its, ours, yours, theirs, one's</i>) neodređene (<i>somebody, anybody, nobody, something, anything, nothing</i>) Pridjeve: prisvojne pridjeve Brojeve: redne: 1-100 Glagole: Present Simple Present Continuous Past Simple pravilnih i nepravilnih glagola Future Simple Glagole <i>be, have/have got</i> (potvrđni, niječni, upitni) Modalne glagole: <i>can, could, may, have to, must, will, would</i> (niječni i upitni oblik) Veznike: <i>and, but, or, because</i> itd. Priloge (najčešće): mjesto smjer (left, right, east, west) vrijeme Prijedloge: mjesto (in, on, under, behind, in front of) vrijeme: in, on, at	Učenici će ponavljati ili učiti nove riječi vezane za zadane teme, npr.: Porodica , prošireniji rječnik, npr. <i>family gatherings</i> Škola , prošireniji rječnik, npr. <i>school curriculum, some extracurricular activities</i> ; Moja zemlja , osnovni rječnik, npr. <i>geography, climate, people</i> ; Zdravlje, zdrava ishrana , osnovni rječnik, npr. <i>names of some meals</i> , <i>preparing meals, ordering or serving a meal in a restaurant, culinary art</i> itd.; Životni uslovi , osnovni rječnik, npr. <i>possessions, employment, unemployment, working conditions, transport</i> itd.; Svijet životinja , nešto prošireniji rječnik, npr. <i>pets, domestic and wild animals</i> ; Slobodno vrijeme , prošireniji rječnik, npr. <i>sports and games</i> ; Vrijeme i godišnja doba , prošireniji rječnik, npr. <i>description of climate, seasons of the year, particular weather, outings</i> itd. ;

ENGLESKI JEZIK-prvi strani jezik

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog kao prvog stranog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A1.3* i djelimično nivoa A2.1*** Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR (funkcionalno početno znanje).

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo i svakodnevne zahtjeve i rutine; - razumjeti poruke / savjete, potvrđne i odrične zapovijesti u rutinskim dijalozima koji se odnose na neposrednu situaciju; - razumjeti opis stvari i situacija iz svakodnevnog života; - razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikuliran standardnim jezikom i sporije od normalne brzine i ako mu se obraća direktno, ali će često morati tražiti da mu se određene stvari ponove.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima i koji sadrže jednostavna uputstva; - pronaći određenu informaciju u tekstovima u kojima se koristi jednostavan jezik (red vožnje, jelovnici, natpisi na javnim mjestima, vremenska prognoza); - čitati i razumjeti kraće i jednostavne tekstove na poznatu temu, koji sadrže najfrekventniji vokabular; - razumjeti glavne ideje i neke detalje u kraćim tekstovima.
Govor	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisati sebe, porodicu ili druge osobe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim aktivnostima; - učestvovati u jednostavnom neformalnom razgovoru; - obavljati jednostavne transakcije: u kupovini, na pošti, u restoranu;
Znanje o jeziku	Učenici su već usvojili neka znanja / pravila o jeziku i razvili osnovne strategije učenja stranog jezika i počinju ih svjesno primjenjivati.

* **A1.3** za sve četiri jezičke vještine i **A2.1** djelimično za slušanje i razumijevanje te čitanje i razumijevanje.

Stepen / Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
7. razred Funkcionalno osnovno znanje	Porodica Škola Moja Zemlja Zdravlje zdrava ishrana Svijet Životinja Slobodno Vrijeme Vrijeme i godišnja doba Životni uslovi	Učenik će znati: - reagovati na odgovarajući način na izjave drugih ljudi; - koristiti javne usluge (npr.supermarket, telefon, poštu, željeznička stanica, aerodrom); - izražavati slaganje i neslaganje vezano za zadate teme; - opisivati : -osobe, predmete, mjesta; -svakodnevne aktivnosti; - prošle i sadašnje dogadaje; - izražavati svoje mišljenje o poznatim temama na jednostavan način.	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I REAGOVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati: - odgovaranjem na pitanja nastavnika ili drugih učenika; - spajanjem stubaca A i B; - rješavanjem zadataka višestrukog izbora; - označavanjem : -određenih riječi, fraza i rečenica; -tačnih / netačnih tvrdnjii; - popunjavanjem praznina. b) ČITANJE I REAGOVANJE: Učenici će čitati kratke tekstove u sebi ili naglas i reagovati: - odgovaranjem na pitanja; - rješavanjem zadataka višestrukog izbora i tačnih / netačnih tvrdnjii; PRODUKCIJA a) GOVORENJE : Učenici će: - sudjelovati u razgovorima na zadane teme ; b) PISANJE : Učenici će: - redati riječi u rečenice.	Učenici će ponavljati ili učiti: Imenice: - brojive i nebrojive - pravilnu / nepravilnu množinu Zamjenice: - lične (padež subjekta i objekta) - pokazne (<i>this, that, these, those</i>) - upitne (<i>who, which, what, whose</i>) - prisvojne (<i>mine, his, hers, its, ours, yours, theirs, one's</i>) - neodređene (<i>somebody, anybody, nobody, something, anything, nothing</i>) Pridjeve: -prisvojne pridjeve Brojeve: redne: 1-100 Glagole: -Present Simple -Present Continuous -Past Simple pravilnih i nepravilnih glagola -Future Simple -Glagole <i>be, have/have got</i> (potvrđni, niječni, upitni) -Modalne glagole: <i>can, could, may, have to, must, will, would</i> (niječni i upitni oblik) -Veznike: <i>and, but, or, because</i> itd. Priloge (najčešće): - mjesto - smjer (left, right, east, west) - vrijeme Prijedloge: - mjesto (in, on, under, behind, in front of) - vrijeme: in, on, at	Učenici će ponavljati ili učiti nove riječi vezane za zadane teme, npr.: - Porodica , prošireniji rječnik, npr. <i>family gatherings</i> - Škola , prošireniji rječnik, npr. <i>school curriculum, some extracurricular activities</i> - Moja zemlja , osnovni rječnik, npr. <i>geography, climate, people</i> - Zdravlje, zdrava ishrana , osnovni rječnik, npr. <i>names of some meals, preparing meals, ordering or serving a meal in a restaurant, culinary art</i> ;itd.; - Životni uslovi , osnovni rječnik, npr. <i>possessions, employment,unemployment, working conditions, transport</i> itd.; - Svijet životinja , nešto prošireniji rječnik, npr. <i>pets, domestic and wild animals</i> ; - Slobodno vrijeme , prošireniji rječnik, npr. <i>sports and games</i> ; - Vrijeme i godišnja doba , prošireniji rječnik, npr. <i>description of climate, seasons of the year, particular weather, outings</i> itd.;

3. NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik (35 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti potpunom dostizanju nivoa A1.2 i djelimično nivoa A2.1 Evropskog okvira za strane jezike (funkcionalno početno znanje).

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> Učenik može razumjeti jednostavne i često korištene rečenice (npr. kratke informacije o nekoj osobi, porodici, poslu, bližoj okolini), Razumije bitne stvari iz kratkih jednostavnih obavijesti i priča, Može dati informacije o kratkim tekstovima koje je slušao, Učenik može pratiti standardan govor ukoliko se govori tempom sporijim od normalnog i ako mu se neko obraća direktno. Često mora zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> Učenik zna pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova, koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima ili koji sadrže jednostavna uputstva, U svakodnevnim tekstovima (npr. oglasi, prospekti, jelovnici, red vožnje) zna pronaći konkretnе informacije i može razumjeti kratka jednostavna pisma, Na javnim mjestima razumije natpise koji se često pojavljuju.
Govor	<ul style="list-style-type: none"> Učenik zna opisati porodicu, druge ljude, čime se bavi, vlastito porijeklo, obrazovanje, Može razgovarati na zadanoj temi. Komunikacija može biti otežana i može doći do nesporazuma, Razgovor o svakodnevnim temama još je ograničen zbog malog fonda riječi te se služi uglavnom jednostavnim strukturama, Poteskoće kod izgovora mogu povremeno otežati komunikaciju. Još uvjek se primjećuje strani naglasak Vlada najosnovnijim fondom jednostavnih, naučenih izraza, osnovnim vokabularom i osnovnim gramatičkim strukturama. Pravi često greške i kod veoma jednostavnog, nešto produženog razgovora.
Pisanje	<ul style="list-style-type: none"> Učenik zna dosta tačno pisati najčešće riječi ali stalno pravi osnovne greške i daje mnogo nespretnih formulacija (iz konteksta možemo zaključiti što je učenik htio reći), Učenik može pisati jednostavne tekstove lične prirode u okviru predvidivih svakodnevnih potreba i iskustva (jednostavan tekst na razglednici, lične podatke, jednostavan diktat), Kod slobodnog pismenog izražavanja pravi brojne greške različite prirode.
Znanje o jeziku	<ul style="list-style-type: none"> Učenici svjesno usvajaju znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline

- Život u porodici
- Stanovanje
- Škola i učenje
- Slobodno vrijeme: odlazak u kino, pozorište, muzej, posjetu prijatelju, odlazak na izlet, igra u parku...
- Vikend
- Kupovina na tržnici

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednostavnim izrazima iskazati šta vole a šta ne, - zamoliti za jednostavne svakodnevne stvari, - razumjeti ako se od njih nešto zahtijeva, zahvaliti se, - razumjeti elementarne informacije bazirane na brojevima, - popuniti jednostavne formulare podacima o sebi, - napisati sasvim jednostavna saopćenja, - pisati jednostavne poštanske karte ili e-mail, - u programu kina odabrati film, razumjeti mjesto i vrijeme, - razumjeti jednostavne pisane upute, posebno ako su ilustrirane, - zapisati jednostavne bilješke koje sadrže podatke o mjestu i vremenu (npr. plan učenja, putovanja i slično) 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoren i tekst i reagirati</p> <ul style="list-style-type: none"> - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji - davanjem kratkih odgovora na nastavnika pitanja ili pitanja koja su čuli sa CD-a i sl. - popunjavanjem praznina u tekstu, - popunjavanjem tabele, - rješavanjem zadatka višestrukog izbora <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove, - tražiti osnovne informacije u tekstu pritom rješavajući zadatke poput: - pridruživanja slike tekstu, - pridruživanja podnaslova dijelovima teksta, - označavanja tačnih i netačnih tvrdnji, - odgovaranja na postavljena pitanja, - dopunjavanja teksta, - popunjavanja tabele i sl. <p>GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - govoriti kratke iskaze sa mnogo pauza, tražeći odgovarajuće izraze, - postavljati jednostavna pitanja, - davati važne informacije o sebi i neposrednom okruženju, - rječi i grupe riječi i rečenice povezivati jednostavnim veznicima i, ili, onda - igrati uloge, - pripremati i provoditi jednostavne dijaloge, - voditi dijaloge prema dato skici, <p>PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati rečenice i kraće tekstove, 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> sa članom u jednini u dativu (kao odgovor na pitanje wem? ali i na pitanje wo?) der Mutter helfen,in der Küche, <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične zamjenice u dativu - Prisvojne zamjenice u akuzativu - Bezlična zamjenica es u idiomatskim izrazima <p>(Es regnet. Wie geht es dir?)</p> <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u predikativnoj upotrebi - komparacija pridjeva <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezent glagola sa razdvojnim prefiksom, - prezent svih modalnih glagola - konstrukcija es gibt + akuzativ, <p>Brojevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - redni brojevi (za isčitavanje datuma) <p>Rečenica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - glavna rečenica (izjavna, upitna (W-Fragen, Ja/Nein-Fragen), - neovisno složena rečenica) <p>(Der Vater liest die Zeitung und die Mutter kocht),</p> <p>Učenici će koristiti ali ne i učiti o sljedećem:</p> <p>Priloge</p> <p>najfrekventnije priloge za mjesto i vrijeme</p>	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr.</p> <p>Živo u porodici</p> <p>Opisivati kućne poslove i raspodjelu poslova unutar članova porodice</p> <p><i>Die Mutti kocht. Ich sage Staub...</i></p> <p>Škola</p> <p><i>Ich lerne Deutsch besonders gern, Mathe mag ich nicht.</i></p> <p>Stanovanje:</p> <p>Opisivati predmete u prostoriji i gdje se stava prostoriji nalazi</p> <p><i>Npr. Im Wohnzimmer gibt es...., Die Waage ist auf dem Tisch....</i></p> <p>Slobodno vrijeme:</p> <p>Opisivanje aktivnosti, posjeta kinu, pozorištu, muzeju...</p> <p><i>Welchen Film möchtest du sehen? Der Film läuft im Kino Imperial. Wie findest du den Film?</i></p> <p>Vikend:</p> <p><i>richtig ausschlafen, zu Hause bleiben, die Clique treffen, frei haben.</i></p> <p>Kupovina na tržnici:</p> <p><i>Was darf es sein? Ein Pfund Tomaten, Was kostet?</i></p> <p>Napomena:</p> <p>Navedena leksika je samo prijedlog moguće leksike te se ne smije shvatiti kao obavezan leksički minimum.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - rekonstruirati riječi i rečenice, - dopunjavati izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice, - pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstualnom modelu - samostalno napisati kratki tekst (vođeno pisanje) 	<p>Prijedloge u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p> <p>Veznike und, aber, oder</p>	
--	---	--	--

PRAĆENJE I VREDNOVANJE

U sedmom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik/nastavnica kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuje se kraća pismena provjera u formi kontrolnog ili usmena provjera, kao i izrada dva testa (po jedan u svakom polugodištu).

Konačnu ocjenu ne treba izvoditi na osnovu proste aritmetičke sredine ocjena. Svaka konačna ocjena treba da istovremeno odražava stvarni i mjerljivi napredak koji su djeca postigla tokom

4. ENGLESKI JEZIK - drugi strani jezik
(35 časova godišnje)
CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo, svakodnevne potvrđne i odrične zapovijesti u okviru jednostavnog rutinskog dijaloga koji se odnosi na neposrednu situaciju • pratiti standardni govor ukoliko se govori sporije od normalne brzine i ako mu se obraća direktno
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pročitati kratke tekstove koji sadrže poznate riječi/fraze i govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima, ili sadrže jednostavna uputstva • Može pronaći određenu informaciju u tekstu u kojem se koristi jednostavan jezik (lična prepiska, vozni red, jelovnici, vremenska prognoza)
Govor	<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisati sebe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim temama • učestvovati ujednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije (u kupovini, u restoranu) • koristiti najosnovniji fond jednostavnih naučenih izraza, vokabulara i osnovnih gramatičkih struktura, ali će • imati otežanu komunikaciju uslijed malog fonda vokabulara i poteškoća u izgovoru
Pisanje	<p>Učenici će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ispunjavati jednostavne obrasce • pisati jednostavne poruke, razglednice ili jednostavna pisma, diktat primjerene težine • pisati jednostavne tekstove lične prirode u okviru predvidivih svakodnevnih rutina, ali će praviti brojne greške kod slobodnog pismenog izražavanja
Znanje o jeziku	<p>Učenici su već usvojili neka znanja /pravila o jeziku i razvili osnovne strategije učenja stranog jezika i počinju ih svjesno primjenjivati, posebno kroz usvajanje/učenje prvog stranog jezika.</p>

U nastavi engleskog kao drugog stranog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti potpunom dostizanju nivoa A1.2 Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR (funkcionalno početno znanje), odnosno svih ciljeva i rezultata tog nivoa u odgojno- obrazovnom radu.

ENGLESKI JEZIK, DRUGI STRANI JEZIK – 7. RAZRED OSNOVNE ŠKOLE (35 ČASOVA)

Stepen / Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Vještine	Gramatika	Vokabular
7. Razred – drugi strani jezik, druga godina učenja 35 nastavnih sati Osnovna škola	<ul style="list-style-type: none"> • Šira porodica • Škola i aktivnosti u i oko škole • Svakodnevni život • Slobodno vrijeme • Zemlje, narodi • Životinje, kućni ljubimci • Praznici 	<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obraćati se ljudima • identificirati ljude i predmete • locirati ljude i predmete • opisivati ljude i predmete, neka raspoloženja i stanja, trenutnu aktivnost • postavljati poznata pitanja i odgovarati na njih • tražiti i nuditi pomoći • tražiti i davati informacije • slušati očekujući da čuju određenu informaciju • dati ponudu (pismenu ili usmenu) koristeći najosnovniji vokabular • iskazati emocije: slaganje, neslaganje, dopadanje, nedopadanje, zadovoljstvo, iznenadenje, razočarenje, zahvalnost <p>Učenici će izraziti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • slaganje i neslaganje, znanje i neznanje, sposobnost i dopuštanje sposobnost/nesposobnost • svoja osjećanja prema nečemu 	<p>a) SLUŠANJE</p> <p>Učenici će reagirati neverbalno i verbalno na slijedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušati živi i snimljen govor reagujući ponavljanjem riječi, fraza, izraza, rečenica, kao i odgovaranjem, izvršavanjem uputa i naredenja; <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znati izdvajati specifične informacije iz teksta na poznatu tematiku sa osnovnim vokabularom • znati kratki odgovor na pitanja koja je postavio nastavnik/drugi učenici ili koja su čuli sa CD-a itd. • prepoznati suštinu kratkih sadržaja o bliskim i poznatim temama prikladnih nivou znanja kada neko sportije razgovara (porodica, konkretno okruženje...) <p>b) ČITANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povezati nabrojane riječi sa odgovarajućim brojevima ili simbolima, označavanjem tačnih/netačnih tvrdnjii, ispunjavanjem tabela i križaljki • Moći razumjeti kratka jednostavna lična pisma • Moći razumjeti svakodnevne znakove i obaveštenja • Moći razumjeti glavnu ideju sadržaja jednostavnog informacijskog materijala i kratke jednostavne opise, pogotovo ako postoji i vizuelna podrška <p>c) GOVOR</p> <p>Učenici će moći:</p>	<p>Učenici će učiti da koriste i učiti o sljedećem:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • brojive, nebrojive • pravilnu/nepravilnu množinu <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lične (padež subjekta i objekta) • pokazne (this, that, these, those) • upitne (who, which, what, whose) • prisvojne (mine, yours...) • neodređene (some, any, no, a few, a little...) • upitne (who, what, where, when) <p>Pridjeve</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisne pridjeve, najčešće u okviru datih tema, • komparacija pridjeva <p>Brojeve: 1-100</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Present Simple • Present Continuous • Modalne glagole: can, may, must/mustn't • Imperativ • Past Simple (verb be) <p>Prilog (najčešće):</p> <ul style="list-style-type: none"> • mjesto • smjer (left, right, east, west) • vrijeme (time expressions for tenses) <p>Prijedloge:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mjesto (object, town, places in a town, country) 	<ul style="list-style-type: none"> • učenici će ponavljati i učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme, kao npr. • članovi uže i šire porodice • svakodnevni život – rutinske aktivnosti, kupovina, slobodno vrijeme (going out, shopping, swimming pool, visiting relatives, friends itd) • odjeća – osnovni vokabular • godišnja doba, vremenske prilike • škola (school premises, schoolsubjects, furniture, pupils' things, extra-curricular...) • zemlje i oblasti – osnovni vokabular (people, customs) • životinje – osnovni vokabular (domestic, wild animals, pets – eating habits) • praznici <p>Osim što će stalno proširivati vokabular, učenici će ponavljati ili učiti da koriste:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skraćenice, najčešće (a m, p m, UK, USA, skraćenice za dane u sedmici imjesece). • sinonime i antonime u vezi sa datim temama (fast – slow, up - down, hot - cold) • složenice u vezi sa datim temama • kolokacije u vezi sa datim temama (outdoor sports, to do homework, make a phone call)

			<ul style="list-style-type: none"> • učestvovati u razgovoru sa ostalim učenicima na temu ličnih informacija i osnovnih informacija o poznatom okruženju • učestvovati u jednostavnom razgovoru uz uslov da je sugovornik spreman sporije ponoviti ili preformulirati rečenice te postavlja i odgovara na jednostavna pitanja • povezati riječi ili grupe riječi jednostavnim veznicima (and, but) • odgovoriti na jednostavna pitanja i postaviti jednostavna pitanja, navesti na jednostavne izjave u područjima hitne potrebe ili poznate tematike • dati informacije o kvantitetu (broj, cijena...) <p>d) PISANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisati jednostavne poruke, razglednice ili jednostavna pisma, diktat primjerene težine • pisati jednostavne tekstove lične prirode u okviru predvidivih svakodnevnih rutina, ali će praviti brojne greške kod slobodnog pismenog izražavanja • popuniti formular o ličnim podacima koji uključuje i brojeve, datume i neke geografske pojmove 	<ul style="list-style-type: none"> • vrijeme (telling the time, days, months, years) <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • red riječi - red riječi u potvrđnoj, odričnoj, upitnoj i zapovjednoj rečenici • proste rečenice i jednostavnije složene rečenica (npr. sa veznikom „i“, „ali“, „ili“) sa osnovним gramatičkim oblicima 	
--	--	--	--	--	--

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ

Učenici će također učiti jezik i proširivati svoj Vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta.

INTERKULTURALNE VJEŠTINE

Učenici će se:

- upoznavati sa kulturom svoje zemlje i učiti daje bolje poštiju i cijene,
- upoznavati sa nekim osnovnim razlikama između svoje kulture i kulture naroda sa engleskog govornog područja
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirođan za kulturu zemlje čiji jezik uče.

UČENJE: KAKO TREBA UČITI?

Učenici će učiti da:

- razvijaju pozitivan stav prema učenju jezika,
- budu odgovorni i aktivni u situacijama kada se uči jezik,
- koriste ključne metode iz prakse pri radu u parovima ili malim grupama,
- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i stepen svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve.

5. NJEMAČKI JEZIK, drugi strani jezik

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog kao drugog stranog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti **djelomično dostizanje A1/2**

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo i svakodnevne zahtjeve i rutine; - razumjeti poruke / savjete, potvrđne i odrične zapovijesti u rutinskim dijalozima koji se odnose na neposrednu situaciju; - razumjeti opis stvari i situacija iz svakodnevnog života; - razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikuliran standardnim jezikom i sporije od normalne brzine i ako mu se obraća direktno, ali će često morati tražiti da mu se određene stvari ponove.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima i koji sadrže jednostavna uputstva; - pronaći određenu informaciju u tekstovima u kojima se koristi jednostavan jezik; - čitati i razumjeti kraće i jednostavne tekstove na poznatu temu, koji sadrže najfrekventniji vokabular; - razumjeti glavne ideje i neke detalje u kraćim tekstovima.
Govor	<p>Učenik će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisati sebe, porodicu ili druge osobe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim aktivnostima; - učestvovati u jednostavnom neformalnom razgovoru; - obavljati jednostavne transakcije: u kupovini, na pošti, u restoranu;
Znanje o jeziku	<p>Učenici su već usvojili neka znanja / pravila o jeziku i razvili osnovne strategije učenja stranog jezika i počinju ih svjesno primjenjivati.</p>

Stepen / Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
7. razred Osnovna škola 2. godina učenja njemačkog jezika Funkcionalno osnovno znanje	Porodica Škola Hrana Piće Slobodno vrijeme Mjeseci i godišnja doba	Učenik će znati: - reagovati na odgovarajući način na izjave drugih ljudi; - izražavati slaganje i neslaganje vezano za zadate teme; - opisivati : -osobe, predmete, mjesta; svakodnevne aktivnosti; sadašnje događaje; - izražavati svoje mišljenje o poznatim temama na jednostavan način.	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I REAGOVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati: - odgovaranjem na pitanja nastavnika ili drugih učenika; - spajanjem stubaca A i B; - rješavanjem zadataka višestrukog izbora; - označavanjem: -određenih riječi, fraza i rečenica; -tačnih / netačnih tvrdnjii; - popunjavanjem praznina. b) ČITANJE I REAGOVANJE: Učenici će čitati kratke tekstove u sebi ili naglas i reagovati: -odgovaranjem na pitanja; - rješavanjem zadatka višestrukog izbora i tačnih / netačnih tvrdnjii; PRODUKCIJA a) GOVORENJE : Učenici će: - sudjelovati u razgovorima na zadane teme ; b) PISANJE : Učenici će: - redati riječi u rečenice.	Učenici će ponavljati ili učiti: Imenice Zamjenice: - lične u akuzativu - prisvojne u nominativu Članovi: određeni i neodređeni u akuzativu Pridjeve: -opisni pridjevi Brojeve: 20 -100 Glagole: -Prezent najfrekventnijih glagola sa naglašenim prefiksom -Prezent modalnih: wollen, müssen, möchten - Glagol mögen -Veznike: und, aber, denn Priloge - mjesto: oben, unten, links, rechts, in der Mitte Prijedloge: - mjesto (in, auf, unter, nach Hause) Negacija kein u nominativu i akuzativu	Učenici će ponavljati ili učiti nove riječi vezane za zadane teme, npr: Porodica: prošireniji rječnik, npr. Onkel, Tante Škola: osobe, prostorije, tabla, kreda Hrana: osnovni rječnik, npr. Hamburger, Pizza, Gemüse, Obst, essen, gesund i izrazi (Ich mag...Ich mag kein...) Piće: Wasser, Limonade, Kaffee, Tee, trinken, itd. Slobodno vrijeme: Osnovni vokabular za opis slobodnog vremena, npr. Basketball, Klavier spielen, itd. Mjeseci i godišnja doba: Osnovni pojmovi i izrazi (im + mjeseci i godišnja doba)

6. MATEMATIKA

Ciljevi nastave matematike u osnovnoj školi za obrazovanje odraslih

- usvajanje osnovnih matematičkih znanja potrebnih za razumijevanje pojma i zakonitosti u prirodi i društvu.
- osposobljavanje polaznike za nastavak obrazovanja i primjenu usvojenih znanja u svakodnevnom životu, i radu.
- savladavanje osnovnih elemenata matematičkog jezika i tehnologije.
- razvijanje sposobnosti izražavanja općih matematičkih pojmoveva i apstraktnog mišljenja i logičkog zaključivanja.
- razvijanje kod polaznika navike za samostalan rad, odgovornosti u radu, tačnosti, preciznosti, predanosti, sistematičnosti i konciznosti u pismenom i usmenom izražavanju.

Zadaci:

- Programiranje i razumijevanje komutativnih i poslovnih odnosa i zakonitosti.
- usvajanje elementarne matematičke kulture neophodne za shvatanje uloge i uspješne primjene matematike u različitim djelatnostima, te za uspješan nastavak obrazovanja i uključivanje u proces rada.
- čitanje i razumijevanje matematičkih tekstova i simbolike jednostavnijeg nivoa, složenosti i strukture.
- razvijanje sposobnosti za posmatranje, zapažanje, kreativno mišljenje i zaključivanje.
- razvijanje interesovanja i motivacije u sticanju matematičkog znanja i izgrađivanje pozitivnog stava prema matematici.
- razvijanje kulturnih radnih, estetskih i efektnih sposobnosti.
- korištenje znanja stečenih u nastavi drugih predmeta, sticanje navike za uspješno korištenje raznih nivoa znanja.
- shvatanje jednostavnijih tekstualnih zadataka i razvijanje sposobnosti iste zadatke prevesti u matematički jezik, sposobnost izvođenja ili barem razumijevanja jednostavnijih dokaza.
- proširivanje i sistematiziranje znanja o rješavanju jednostavnijih lienarnih jednačina. (jednadžbi) i nejednačina (nejednadžbi) kao i sistema s jednom i dvije nepoznate na osnovu transformacije i da rješenja znaju obrazložiti.
- ovlađuju osnovnim znanjima o geometrijskim tijelima, znaju nacrtati njihove mreže i izracunati njihove površine i zapremine, primijeniti znanja o geometrijskim tijelima u neki povezujući sadržaj matematike i drugih oblasti i života te tako steknu osnove tehničke kulture.

Programski sadržaji:

1. Tema – Razlomci u decimalnom obliku – 10 sati/časova

- Decimalni zapis razlomka; decimalni brojevi. Pretvaranje decimalnih brojeva u razlomak
- Decimalni zapis razlomka; decimalni brojevi. Pretvaranje decimalnih brojeva u razlomak
- Upoređivanje i zaokruživanje decimalnih brojeva
- Sabiranje i oduzimanje decimalnih brojeva i svojstva sabiranja
- Jednačine i nejednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem decimalnih brojeva:
- Jednačine i nejednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem decimalnih brojeva:
- Množenje decimalnih brojeva i osobine množenja decimalnih brojeva
- Dijeljenje decimalnih brojeva
- Jednačine i nejednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem decimalnih brojeva
- Jednačine i nejednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem decimalnih brojeva

Vježba - nakon svake predene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

2. Tema – Cijeli brojevi – 15 sati/časova

- Pojam negativnog cijelog broja. Skup cijelih brojeva. Suprotni brojevi.
- Apsolutna vrijednost cijelog broja. Uređenje u skupu cijelih brojeva.
- Osnovne računske operacije (sabiranje i oduzimanje) u skupu cijelih brojeva i njihova svojstva.
- Osnovne računske operacije (sabiranje i oduzimanje) u skupu cijelih brojeva i njihova svojstva.
- Osnovne računske operacije (množenje i dijeljenje) u skupu cijelih brojeva i njihova svojstva.
- Osnovne računske operacije (množenje i dijeljenje) u skupu cijelih brojeva i njihova svojstva.
- Jednačine i nejednačine u skupu cijelih brojeva.
- Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Brojni izrazi u skupu cijelih brojeva.
- Brojni izrazi u skupu cijelih brojeva.

Vježba - nakon svake pređene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

3. Tema – Racionalni brojevi – 15 sati/časova

- Uvođenje u skup racionalnih brojeva. Pozitivni i negativni racionalni brojevi. Upoređivanje racionalnih brojeva.
- Apsolutna vrijednost racionalnog broja. Decimalni zapis racionalnog broja.
- Osnovne računske operacije (sabiranje i oduzimanje) u skupu racionalnih brojeva (u obliku b/a i u decimalnom zapisu) i njihova svojstva. Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Osnovne računske operacije (množenje i dijeljenje) u skupu racionalnih brojeva (u obliku b/a i u decimalnom zapisu) i njihova svojstva. Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Brojevni izrazi.
- Brojevni izrazi.
- Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Tekstualni zadaci iz života i prakse.
- Linearne jednačine i nejednačine u skupu racionalnih brojeva – rješavanje i primjena.
- Linearne jednačine i nejednačine u skupu racionalnih brojeva – rješavanje i primjena.
- Linearne jednačine i nejednačine u skupu racionalnih brojeva – rješavanje i primjena.
- Linearne jednačine i nejednačine u skupu racionalnih brojeva – rješavanje i primjena.

Vježba - nakon svake pređene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

4. Tema – Ugao i trougao - 10 sati/časova

- Ponavljanje pojma ugla. Jednakost uglova. Uglovi sa paralelnim kracima. Uglovi sa normalnim kracima.
- Trougao. Vrste trouglova prema stranicama i uglovima. Uglovi trougla. Zbir uglova trougla.
- Odnos stranica u trouglu.
- Konstrukcije nekih uglova (600, 1200, 450, 750, 1350).
- Podudarnost trouglova.
- Primjena pravila o podudarnosti trouglova.
- Pravougli trougao.
- Značajne tačke trougla i njihove konstrukcije. Centralni i periferni ugao.
- Uzajamni položaj prave i kružnice. Uzajamni položaj dvije kružnice.
- Opisana i upisana kružnica trougla.

Vježba - nakon svake pređene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

5. Tema – Četverougao. Obim i površina trougla i četverougla – 10 sati/časova

- Četverougao. Vrste četverouglova. Uglovi četverougla.
- Paralelogram. Svojstva paralelograma. Vrste paralelograma.
- Pravougaonik.
- Romb. Kvadrat.
- Trapez. Svojstva trapeza. Srednja linija trapeza.
- Deltoid. Pojam i svojstva.
- Obim trougla i četverougla.
- Mjerenje površina. Površina paralelograma.
- Površina trougla. Površina trapeza.
- Površina četverougla sa normalnim dijagonalama.

Vježba - nakon svake pređene tematske cjeline odraditi grupu jednostavnijih zadataka sa primjenom stečenog znanja u skladu sa mogućnostima polaznika.

Područja	Ciljevi	Očekivani rezultati
Znanje	<p>Stjecanje znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa odnosom pozitivnog razlomka i decimalnog broja i pretvaranje iz jednog oblika u drugi; - određivanje apsolutne vrijednosti cijelog i racionalnog broja; - shvatanje matematičke i praktične potrebe uvođenja negativnih brojeva, upoznavanje - strukture skupa Z i skupa Q; - usvajanje pravila i postupka za izvođenje osnovnih računskih operacija u skupu Z i u skupu Q uz korištenje njihovih svojstava; - upoznavanje podjele trouglova i četverouglova i usvajanje njihovih osnovnih svojstava ; - shvatanje relacije podudarnosti trouglova i njene primjene u izvođenju osnovnih - konstrukcija trougla i četverougla ; - upoznavanje značajnih tačaka trougla; - računanje obima i površine trougla i četverougla. 	<p>Polaznik će znati</p> <ul style="list-style-type: none"> - uočiti vezu između razlomaka i decimalnih brojeva - obavljati sve četiri računske operacije sa decimalnim brojevima; - prepoznati cijele i racionalne brojeve; - izvoditi osnovne računske operacije u skupu Z i u skupu Q i primjenjivati racionalne postupke u računanju; - rješavati i primjenjivati jednačine i nejednačine u praktičnim problemima; - rješavati praktične zadatke primjenom tvrdnjii o trouglu i četverouglu; - računati obim i površinu trougla i nekih četverouglova u primjerima iz prakse.
Sposobnosti i vještine	<p>Razvijanja sposobnosti i vještina</p> <ul style="list-style-type: none"> - za brzo i tačno računanje (usmeno i pismeno); - precizno izražavanje i simboličko zapisivanje kombinovanje i racionalisanje postupaka u radu ; 	<p>Polaznik će moći</p> <ul style="list-style-type: none"> - raditi sistematično, ustrajno, precizno i postupno; - logički povezivati podatke i izvoditi zaključke; - planski pristupiti problemima i rješavati ih; - koristiti geometrijski pribor;
Vrijednosti i stavovi	<p>Razvijanje spoznaja o društvenim vrijednostima</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijanje samopouzdanja i odgovornosti; - samokontrole i kontrole drugih u radu; - kritičko i - uspostavljanje grupne saradnje; - karakternim osobinama polaznikove ličnosti. - samokritičko prihvatanje greške; - rada, drugarstva i uzajamne pomoći u učenju; 	<p>Polaznik će</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijati iskustvo i potrebu za kolektivnim radom; - razumjeti razlike u sposobnostima i predznanju drugih; - uvažavati zahtjeve govorne komunikacije i stavove drugih učenika; - prepoznati primjenu matematičkog mišljenja u životu savremenog čovjeka.

7. FIZIKA

Zašto učiti fiziku?

Fizika je fundamentalna prirodna nauka i osnova razvoja tehnologije. Kako naučna i tehnološka dostignuća predstavljaju neodvojiv dio kulturnog nasljeđa čovječanstva, nastava fizike značajno doprinosi općem obrazovanju, za nastavak školovanja i profesionalno usmjeravanje. Ovaj program fizike koncipiran je tako da se učenici kroz znanje fizike upoznaju s bitnim elementima procesa fizičkog saznanja i spoznajama do kojih je fizika došla tokom svog razvoja. U kontekstu toga, nastava fizike doprinosi razvoju mišljenja svojstvenog nauci i usvajanju jezika i metoda fizike, kao i koncepcata, zakona i teorija koje uokviruju savremena saznanja o materijalnom svijetu i korištenju tog znanja u različitim situacijama. Nastava fizike također podržava učenika/cu u razvoju njegove/njene osobnosti i u formiraju modernog pogleda na svijet, te pravljenju svakodnevnih izbora, posebno onih koji su vezani za demokratsku i kulturnu participaciju u društvu, očuvanje prirodne sredine i racionalnu upotrebu energetskih resursa. S druge strane, ona olakšava učeniku ovladavanje gradivom hemije, biologije, geografije, matematike, tehničke kulture, informatike, a i u izvjesnoj mjeri i drugih nastavnih predmeta u osnovnoj školi.

Područja učenja	CILJEVI I ZADACI Učiti:	OEĆEKIVANI REZULTATI / OBRAZOVNI ISHODI Učenik:
Znanje fizike: Procesi	Posmatrati i mjeriti radi prikupljanja informacija o tijelima i pojavama u prirodi; Klasificirati tijela i pojave na osnovu sličnosti, razlika i povezanosti; Postavljati hipoteze; Izvoditi eksperimente radi otkrivanja informacija i testiranja hipoteza;	Razumije i koristi osnovne elemente metoda fizike i kritičkog mišljenja; Identificira kvalitativne i kvantitativne fizikalne veličine; Koristi odgovarajući pribor/eksperimentalne uređaje i instrumente; Koristi SI mjerne jedinice i prefikse (mikro, mili, centi, kilo, mega); Koristi određena svojstva na osnovu kojih smješta tijelo ili pojavu u sistem klasifikacije; Identificira svojstva na kojim je sistem klasifikacije zasnovan; Formulira pitanja na koja treba odgovoriti tokom istraživanja, pravi predpostavke zasnovane na iskustvu i konceptualnom razumijevanju; Planira i implementira jednostavne eksperimente prema datom uputstvu, uključujući izbor pribora i tehnologije; Identificira nezavisnu i zavisnu varijablu;
Sadržaj	Modelirati; Pronalaziti rješenja; Komunicirati; Činjenice koje se odnose na predmet proučavanja fizike i njenu primjenu, povezanost fizike sa drugim наукама и развој tehnologija, fizikalna svojstva tijela i pojava, gradu tvari, efekte međudjelovanja, sile u prirodi, energiju i njeno korištenje, promjene stanja tvari; Konceptualni okvir tijela, tvari, fizičke pojave, fizikalnog stanja, međudjelovanja, sile, kretanja, energije, rada, toplove, električnog naboja, električnog polja, istosmrerne struje stalne jačine, magnetnog polja, povezanosti električnih i magnetskih pojava, talasnog kretanja, zvuka, svjetlosti, prirodne strukture, gradi atoma, procesa vezanih za promjene u atomskom jezgru; Zakoni: kretanja u kinematici, Newtonovi zakoni, Pascalov zakon, Arhimedov zakon, zakoni održanja, Ohmov zakon, Joule-Lenzov zakon, Faradayev zakon, zakoni geometrijske optike; Primjena znanja fizike	Interpretira dati model, vrši predviđanja zasnovana na modelu i poredi ga s fizikalnom realnošću; Rješava zadatke i primjerene probleme kvalitativno i kvantitativno; Opisuje, bilježi i izvještava o podacima i rezultatima istraživanja/mjerenja koristeći se jezikom fizike i odgovarajućim tabelama, graficima, matematičkim formulama, pisanim izvještajem; Diskutuje i objašnjava dobivene rezultate; Zna opisati čime se bavi fizika i njenu primjenu; Razumije ulogu i značaj fizike za razvoj nauke i tehnologije, njene koristi za

	Korelacija fizike s drugim predmetima	<p>svakodnevni život, kao i to da se fizikalna slika svijeta mijenja;</p> <p>Poznaje simbole i SI mjerne jedinice, pretvara veće jedinice u manje i obrnuto;</p> <p>Koristi fizikalne veličine da opiše svojstva tijela i tvari i da ih objasni uz pomoć tih veličina, kao i šire, za objašnjenje različitih pojava;</p> <p>Vrši različita mjerena;</p> <p>Opisuje građu i stanje tvari koristeći se čestičnim modelom;</p> <p>Identificira i opisuje različita međudjelovanja u prirodi i predviđa promjene;</p> <p>Istražuje i uporeduje efekte djelovanja rezultujuće sile;</p> <p>Zna vezu između mase i težine tijela;</p> <p>Opisuje, objašnjava i analizira ravnomjerno i ravnomjerno ubrzano pravolinjsko kretanje u različitim reprezentacijama;</p> <p>Razumije razliku između kinematičkog i dinamičkog opisa kretanja, te stanja ravnoteže;</p> <p>Zna da se pritisak kroz čvrsta tijela i fluide ne prenosi na isti način, opisuje efekte djelovanja sile potiska;</p> <p>Identificira i opisuje različite oblike energije, transformaciju energije i povezanost sa radom;</p> <p>Uočava da neke fizikalne veličine imaju stalnu vrijednost i značaj zakona održanja u prirodi;</p> <p>Shvata princip rada jednostavnih mehaničkih uređaja i zna njihovu primjenu</p> <p>Razlikuje pojmove temperatura, toplota i količina topote;</p> <p>Zna da se unutrašnja energija tijela može mijenjati radom i toplotom;</p> <p>Razumije stanje toplotne ravnoteže;</p> <p>Razlikuje prenošenje toplote vođenjem, strujanjem i zračenjem;</p> <p>Razumije da su makrosvojstva tvari povezana sa njenom strukturom, objašnjava zašto se temperatura tvari ne mijenja dok je u toku proces promjene agregatnog stanja, analizira svakodnevne primjere vezane za toplotu;</p> <p>Identificira primjere električne i magnetne sile u svakodnevnom životu;</p> <p>Uočava povezanost električnih i magnetnih pojava;</p> <p>Zna veličine koje karakterišu električno i magnetno polje;</p> <p>Prikazuje i analizira električno kolo;</p> <p>Opisuje i objašnjava elektromagnetsku indukciju i njenu primjenu u prijenosu energije;</p> <p>Primjenjuje znanje fizike u tehničkoj kulturi i informatici;</p> <p>Ispituje i opisuje prostiranje talasa u različitim sredinama, opisuje njihove</p>
--	---------------------------------------	---

		<p>karakteristike i pojave odbijanja i prelamanja;</p> <p>Identificira karakteristike i pojave zvuka i svjetlosti;</p> <p>Istražuje odbijanje i prelamanje svjetlosti koristeći se modelom zrake svjetlosti i funkcioniranje ogledala, sociva i prizme;</p> <p>Objašnjava kako vidimo različito obojena tijela;</p> <p>Uočava lanac i razmjeru prirodnih struktura, od osnovnih čestica do galaksija, zna kako ilustrirati ove strukture i sisteme sa odgovarajućim modelima;</p> <p>Opisuje strukturu jezgra atoma, tipove i efekte radioaktivnog zračenja, fisiju i fuziju;</p> <p>Primjenjuje znanje fizike za razumijevanje hemije</p>
Vrijednosti, stavovi, navike	<p>Podsticati interes učenika za proučavanje prirode i dalje obrazovanje u fizici;</p> <p>Razvijati navike na urednost, preciznost i tačnost, sistematičnost, međusobno uvažavanje, rad u grupama/ timu, samostalan rad, evaluaciju i samoevaluaciju;</p> <p>Razvijati naviku korištenja raznovrsnih izvora informacija;</p>	<p>Usvoji naučni pogled na svijet;</p> <p>Stekne neophodno saznanje o koristima učenja fizike;</p> <p>Zna cijeniti stavove i shvatanje drugih;</p> <p>Preuzima odgovornost za zajednički proces učenja grupe / tima i samostalan rad;</p> <p>Postaje osjetljiv na kritičko razmišljanje i rješavanje problema;</p>

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Ovaj nastavni program fizike usmjeren je na ciljeve i još više na očekivane rezultate odnosno ishode obrazovanja u fizici u osnovnoj školi.U skladu s tim, nastava fizike treba da bude zasnovana na učenju fizike kao sadržaja i procesa, odgovarajućem didaktičkom pluralizmu i korištenju multimedija, i što je najvažnije, aktivnom učešću učenika u svim etapama nastavnog procesa. Obaveza je nastavnika fizike da nastavu fizike ispuni što više aktivnostima u kojim učenici stiču znanje sopstvenim iskustvom, podstiče radoznašljost i razvijanje kod učenika pozitivnog stava prema fizici. Učeći fiziku učenici treba da steknu kvalitetno i primjenljivo znanje.Na nivou osnovne škole to uključuje konceptualno razumijevanje sadržaja fizike, učenje procesa promatranja opisivanja, upoređivanja, klasifikacije, prikupljanja i zapisivanja podataka, analize i tumačenja podataka, predviđanja i uopćavanja, i u skladu s tim, razvoj relevantnih sposobnosti i sticanje odgovarajućih vještina, vrijednosti, stavova i ponašanja.

Obrada nastavnih tema nije strogo obavezujuća, po redoslijedu i sadržaju, datim u programu. Nastavnik ima slobodu i odgovornost da raspoređuje nastavne sadržaje i obrađuje ih u širinu i dubinu, u okviru datog broja časova u razredu, vodeći računa o potencijalima i interesima svojih učenika, utvrđenim standardima obrazovnih postignuća u fizici i ostvarivanju principa inkluzivnosti u nastavi fizike. U nastavi fizike poželjna je kombinacija raznovrsnih metoda i oblika rada. Za realizaciju predviđenih ciljeva i očekivanih rezultata u pojedinim dijelovima programa, veoma su pogodne problemski usmjerena i istraživačka nastava i rad u grupama/ timovima, te uključivanje učenika u izradu projekata (eksperimentalnih iz fizike, koji integrišu više predmeta). Također, pored tradicionalnih medija neophodno je koristiti moderne medije, vodeći računa o njihovim didaktičkim potencijalima i funkciji.Stoga je upotreba kompjutera u nastavi fizike nezaobilazna (simulacije i animacije fizikalnih sadržaja, obrada rezultata mjerjenja i njihovo grafičko predstavljanje, kreiranje modela, korištenje interneta i dr.). Rješavanje zadataka je izuzetno važna komponenta učenja fizike.Dominantno mjesto treba da zauzmu zadaci-pitanja, jednostavni računski, grafički i eksperimentalni zadaci. Poželjno je i uključivanje problemskih zadataka, primjerih učenicima.

Ocjenjivanje

Napredovanje učenika treba kontinuirano provjeravati i ocjenjivati, vodeći računa o individualnim mogućnostima, sposobnostima i sklonostima.Za učenje fizike od bitnog značaja su sva tri područja učenja. Njihov sklad zavisi o prirodi izučavanog gradiva, ali se kao relevantan omjer može smatrati:

Znanje sadržaja fizike 60%

Procesi, sposobnosti i vještine 30%

Afektivno učenje 10%

Ocjenjivanje treba da bude zasnovano na različitim metodama, procedurama i instrumentima.Najbolji način za procjenjivanje da li učenik može izvršiti neku aktivnost je posmatrati ga i ocijenjivati dok on izvodi zadani aktivnost. Pored tradicionalnog pristupa ocjenjivanju potrebno je pratiti i ocjenjivati: izvođenje demonstracionih ogleda, laboratorijski rad učenika, kreativnu razradu nekog zadatka (esej), rad na projektu, izvedbe (referat, tehnički proizvod), učenički doprinos za vrijeme grupnog rada, specifične komunikativne i radne vještine, uključujući i kolegijalno (međusobno) ocjenjivanje i samoocjenjivanje i dr. U svakom polugodištu osmog i devetog razreda radi se po jedna školska pisana zadaća.

Prilagođavanje programa

Za učenike s posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagođavanje se može provoditi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, proizvoda i sredine učenja, zavisno o osobenosti potreba učenika određene populacije, odnosno do nivoa individualno prilagođenih programa. Individualno prilagođeni program, kao i plan rada razvijaju zajedno nastavnik fizike i stručni tim za podršku učenika s posebnim potrebama na nivou škole/ pedagoškog zavoda, uz korištenje potrebne ekspertize i učešće roditelja.

Resursi za realizaciju

Za realizaciju ovog programa fizike neophodno je da škola osigura specijaliziranu učionicu za fiziku, laboratorij (može zajednički za prirodne nauke) i spremište za učila. Za izvođenje eksperimenata škola osigurava potreban pribor odnosno uređaje za eksperimente (za eksperimente koje izvode učenici potrebno je najmanje šest kompleta), kao i obrazovne materijale i literaturu za potrebe redovne i izborne nastave fizike, slobodnih aktivnosti i učešće škole u raznim projektima.

CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/ OBRAZOVNI ISHODI					
Znanje fizike: Proces i sadržaj					
Tematske cjeline/Teme	Učiti:	Učenik :	Vrijednosti, stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
Fizika i priroda Mjerenje Mjerenje duljine	Pristup saznavanju prirode, metod fizike-teorija, eksperiment; Priroda, materija, kretanje, tvar, tijelo, čestica, fizički sistem, svojstva tijela, stanje; fizičke pojave; Fizička veličina; Međunarodni sistem mjernih jedinica (SI); Mjerenje, mjerila, vrste gresaka, srednja vrijednost mjerene veličine; Duljina, metar (m);	Zna da je fizika prirodna nauka i da se fizička slika svijeta mijenja; Kritički rasuđuje o ulozi i značaju fizike – fizika nudi objašnjenje prirode, a razvoj tehnologija doprinosi poboljšanju kvaliteta života čovjeka; Opisuje i upoređuje tijela i pojave po njihovim svojstvima, stanju tvari i promjene izazvane međudjelovanjima; Sistematski upoznaje značaj i etape eksperimenta u procesu saznanja u fizici; Iskazuje fizičku veličinu kao umnožak brojne vrijednosti i mjerne jedinice; Prepoznaje simbole i SI mjerne jedinice nekih fizičkih veličina; Razlikuju značenja za kilo, deci, centi i mili; Prepoznaje razloge zbog kojih se javljaju greške u mjerenu; Zna da odredi srednju vrijednost niza ponovljenih mjerena; Razlikuje pojmove duljina i duljina, mjeri duljinu koristeći se odgovarajućim jedinicama i instrumentima. Procjenjuje pogrešku mjerena na osnovu mjerne skale;	Podsticanje interesa i radoznalost za spoznavanje prirode; Razvoj svijesti o povezanosti teorije i eksperimenta Razvoj navike istraživanja;	Promatraju i raspravljaju o različitim prirodnim pojavama i ogledima koje izvodi nastavnik; Sami izvode eksperimente, prikupljaju podatke, provjeravaju svoje ideje i zaključke, diskutuju i objašnjavaju dobivene rezultate, određuju uzroke (razloge) koji su doveli do određenog rezultata, povezujući to s prethodnim iskustvima i znanjem iz drugih predmeta; Upoznaju se sa različitim mjerilima odnosno njihovim skalamama; Pocjenjuju i mjeru duljine duljina, opseg, debljine, prečnika, određuju srednju vrijednost; Zapisuju podatke u odgovarajuće tabele i izračunavaju srednje vrijednosti; Iskazuju rezultate mjerena i o njima raspravljaju;	Za uvođenje u svijet fizike, nastavnik kreira problemsku situaciju, izvodeći odabране eksperimente; Pomaže učenicima da naprave prve istraživačke korake u svijet fizike, služeći se modelom crne kutije; Priprema vježbe mjerjenja; Vodi s učenicima raspravu o potrebi korištenja standardnih mjernih jedinica; Raspravlja s učenicima o važnosti duljine kao veličine u svakodnevnom životu, sportu, saobraćaju, geografiji i dr., korištenju još nekih dopuštenih mjernih jedinica duljine;
Mjerenje površine i zapremine Mjerenje mase Mjerenje gustine Mjerenje vremena	Površina plohe, kvadratni metar (m^2); Zapremina tijela, kubni metar (m^3), litar (l); Masa tijela, kilogram (kg), vaga; Gustina, kilogram po metru kubnom (kg/m^3) Vremenski period, trenutak; Mjerenje vremena, sekunda (s);	Određuje površine i zapremine; Izražava te veličine odgovarajućim mjernim jedinicama. Uočava razliku između neposrednog i posrednog mjerena; Mjeri masu tijela pomoću vase i izražava je u različitim jedinicama; Zna da svako tijelo ima određenu masu i da je njegova masa stalna veličina; Zna da je gustina količnik mase i zapremine tijela i da je karakteristično svojstvo tvari; Određuje gustinu različitih tijela i izražava je različitim mjernim jedinicama; Koristeći tablicu gustina određuje vrstu tvari od koje tijelo napravljeno; Razlikuje pojmove trenutak i vremenski period; Zna odnos sekunde prema minutu, satu, danu;	Tačnost i preciznost u mjerenu; Razvoj navike rada u grupama/timovima; Razvijanje svijesti o ograničenosti ljudskih čula i redu veličina objekata u prirodi;	Određuju površine lista papira i zapreminu kvadra, uz prethodno procjenjivanje; Mjeri zapreminu tečnosti; Određuju zapreminu nepravilnog čvrstog tijela koristeći se menurom; Procjenjuju i mjeru mase tijela koristeći se različitim vagama i izražavaju ih u različitim mjernim jedinicama, upoređuju mase različitih tijela; Određuju gustinu pravilnih i nepravilnih čvrstih tijela i tečnosti; Određuju gustinu smješe dvije tečnosti; Na osnovu podataka za gustinu utvrđuju od koje je tvari napravljeno tijelo; Raspravljaju o vremenu i jedinicama; Mjeri periode trajanja nekih periodičnih pojava služeći se različitim instrumentima;	Raspravlja s učenicima o mogućnostima mjerena površine i zapremine; Ukazuje na razliku između pojmovima masa i težina tijela i na povezanost mase tijela sa vrstom tvari od koje je tijelo napravljeno, kao i njegovom zapreminom; Pokazuje da neka tijela jednake zapremine imaju različite mase; Ukazuje na ulogu vremena i razliku između trenutka i vremena trajanja;

8. BIOLOGIJA

GRAĐA ŽIVOTINJSKIH ORGANIZAMA

R/B	TEME	JEDINICE
1	ČELIJA, OSNOVNA JEDINICA, GRAĐA	ČELIJA, OSNOVNA JEDINICA, GRAĐA RAZLIKA IZMEĐU BILJNE I ŽIVOTINJSKE ČELIJE DIOBA ČELIJE
2	TKIVO	POJAM VRSTE TKIVA
3	ORGAN	POJAM ORGANA VRSTE ORGANA
4	ORGANSKI SISTEMI	SISTEM ORGANA ZA DISANJE SISTEM ORGANA ZA VARENJE SISTEM ORGANA ZA KRVOTOK NERVNI SISTEM

BIOSISTEMATIKA ŽIVOTINJA

R/B	TEME	JEDINICE
1.	PRAŽIVOTINJE	- GRAĐA - PODJELA - BOLESTI KOJE UZROKUJU
2.	SPUŽVE	- GRAĐA - PODJELA
3.	DUPLJARI	- GRAĐA - PODJELA
4.	GLISTE	- PIJOSNATE - OBLE - ČLANKOVITE
5.	INSEKTI	- GRAĐA INSEKATA - PODJELA - KORISNE I ŠTETNE VRSTE
6.	KIČMENJACI	- GRAĐA - PODJELA
7.	RIBE	- GRAĐA - PODJELA - ZNAČAJ ZA ČOVJEKA
8.	VODOZEMCI	- GRAĐA - PODJELA - RIJETKE VRSTE
9.	GMIZAVCI	- GRAĐA - PODJELA
10.	PTICE	- GRAĐA - PODJELA - ZNAČAJ ZA ČOVJEKA
11.	SISARI	- GRAĐA - PODJELA - VAŽNIJE GRUPE
12.	ZNAČAJ ŽIVOTINJA ZA ČOVJEKA	- KORISNE VRSTE - ŠTETNE VRSTE - SEOBE - ŠTETNO PONAŠANJE

9. GEOGRAFIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	EVROPA	- geografskom položaju, granicama i veličinu Evrope; prirodno-geografskim i društveno-geografskim odlikama Evrope
2.	MEDITERAN-SREDOZEMLJE	-
3.	JUŽNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Sredozemlja,
4.	JUGOISTOČNA EVROPA- BALKANSKO POLUOSTRVO	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Južne Evrope, najznačajnijim zemljama Južne Evrope
5.	ZAPADNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Jugoistočne Evrope, najznačajnijim zemljama Jugoistočne Evrope
6.	SJEVERNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Zapadne Evrope, najznačajnijim zemljama Zapadne Evrope
7.	SREDNJA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Sjeverne Evrope, najznačajnijim zemljama Sjeverne Evrope
8.	ISTOČNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Srednje Evrope, najznačajnijim zemljama Srednje Evrope
		- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Istočne Evrope, najznačajnijim zemljama Istočne Evrope

10. HISTORIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	OSNOVNA OBILJEŽJA SREDNJEG VIJEKA	- vremenskim granicama i podjeli srednjeg vijeka, osnovnim obilježjima feudalnog društva
2.	EVROPA, BIZANT I ARAPSKI SVIJET U RANOM SREDNJEM VIJEKU	- velikoj seobi naroda, Franačkoj državi, Bizantu, Arapima, islamu
3.	EVROPSKO DRUŠTVO U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU	- životu ljudi u srednjem vijeku, privredi, krstaškim ratovima, humanizmu i renesansi
4.	BOSNA U SREDNJEM VIJEKU	- prvim podacima o srednjovjekovnoj Bosni, privredi, društvenim odnosima, vjerskom životu, kulturi i umjetnosti, banu Kulini i Stjepanu II Kotromaniću, kralju Tvrtku I i Stjepanu Tomašu, političkom slomu srednjovjekovne bosanske države
5.	OSMANSKO CARSTVO	- nastanku Osmanske države, teritorijalno političkom razvoju Osmanskog carstva
6.	BOSNA U OSMANSKOM PERIODU DO KRAJA XVIII VIJEKA	- uspostavi i organizaciji osmanske vlasti u Bosni, širenju islama, Bosanskom ejaletu, društvu, privredi, kulturi

11. TEHNIČKA KULTURA

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHODI Znanje Tehničke kulture: Proces i sadržaj		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Uvod u nastavni predmet	Organizacija radnog mjesto, rad u kabinetu (radionici), higijensko tehnička zaštita	Shvata značaj tehničke kulture. Upoznaje se sa mjerama HTZ-e pri radu.	Inovacije i otvorenost za nove ideje i informacije; Svjesnost i značaj tehnike u životu i potrebi učenja o tehnici kroz čitav život. Afirmacija rada i stvara-laštva. Otvorenost za nove ideje i informacije	Upoznavaju se sa radnim mjestom osnovnim načelima rada u kabinetu ili radionici kao i sa mjerama higijensko tehničke zaštite.	Pripremanje nastave tehnike i tehnologije; Izrada didaktičkog materijala; Primjena modela i mehanizama za interaktivnu nastavu;
Tehničko crtanje u mašinstvu	Osnove tehničkog crtanja u mašinstvu, formati crteža, mjerjenje, kotiranje, tehničko pismo, zaglavlje sa sastavnicom, ortogonalni i aksonometrijski crteži. Čitanje mašinskih crteža, izrada jednostavnih mašinskih tehničkih crteža.	Izrađuje, shvata, čita i koristi mašinske tehničke crteže.	Značaja tehnike u životu i radu čovjeka: Usvajanje pozitivnih stavova prema tehnici; Iskazivanje svijesti o značaju tehnike u porodici, školi i okolini;	Usvaja znanja vezana za pravila čitanja i analizu gotovih tehničkih crteža, izrađuju tehničke crteže. Upoznaje se sa priborom za tehničko crtanje i njegovim pravilnim korištenjem;	Izlaže nastavno gradivo o mašinskom tehničkom crtanju. Primjenjuje različite metode s ciljem što kvalitetnije i afirmativnije prezentacije gradiva.
Materijali u mašinstvu	Vrste mašinskih materijala, mehaničke i tehnološke osobine mašinskih materijala, primjena istih. Novi mašinski materijali.	Vrši pravilan izbor i korištenje mašinskih materijala.	Otvorenost za nove ideje i informacije. Iskazivanje svijesti o značaju tehnike u stanu, školi i okolini.	Upoznavaju se sa različitim vrstama mašinskih materijala, sa njihovim tehničkim i mehaničkim kao i tehnološkim osobinama, i njihovom primjenom.	Izlaže nastavno gradivo primjenom različitih metoda, s ciljem što kvalitetnije prezentacije gradiva. Motiviše i upućuje učenika na druge izvore znanja pored udžbenika;
Osnovni elementi mašina	Vrste mašinskih elemenata, primjena tih elemenata u mašinstvu, grafičko predstavljenje najprostijih mašinskih elemenata.	Vrši izbor materijala za izradu pojedinih mašinskih elemenata; Snima najprostije mašinske elemente	Interes za rješavanje problema i zadataka timskim radom; Razvijanje i podsticanje svijesti o potrebi razvoja estetike, maštovitosti i vlastite kreativnosti	Usvajaju osnovna znanja o elementima mašina, izboru materijala za njihovu izradu, namjeni, opterećenju; Uredno pisanje svih informacija koje daje nastavnik.	Preciziranje znanja: dovoljnog, srednjeg i visokog nivoa, koja učenici trebaju usvojiti, naglašavanjem bitnog od nebitnog; Objasnjava i prezentira pret-hodno pripremljen obrazovni pano.

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA	
UČITI:	UČENIK:				
Alati i mašine za obradu metala	Princip rad alatnih mašina, pogoni, načini stezanja radnog komada, mjere zaštite na radu, održavanje mašina. Pružanje prve pomoći u slučaju povreda na radu, važnosti pravilnog rukovanja i održavanja mašina.	Korištenje najprostije mašine uz prisustvo i kontrolu nastavnika. Ospozobljavanje za pravilnu upotrebu i rukovanje pojedinim mjernim i kontrolnim alatima;	Učenici razvijaju stavove o potrebi korištenja odgovarajućeg alata i mašina za pojedine radne postupke obrade metala; Razumiju značaj korištenja ispravnog alata i mašina za obradu metala s ciljem pridržavanja mjera HTZ-e;	Usvajanje osnovnih znanja o elementima mašina, vrsti materijala od kojih se izrađuju, namjeni, opterećenju; Izucavaju osnovne principe rada alatnih mašina, uključujući i pravilan postupak korištenja alatnih mašina (koje se nalaze u kabinetu ili školskoj radionici, u prisustvu i nadzor nastavnika);	Objašnjava važnost poštivanja radne i tehnološke discipline (sve ove mjere su neophodne jer se učenici prvi put susreću sa ovakvim mašinama i programima rada); Objašnjava opšte i lične mjere zaštite na radu.
Postupci obrade metala	Savladava postupke obrade putem vježbi u kabinetu ili radionici. Izvođenje jednos-tavnije radne operacija koje su potrebne za izradu predmeta od metala. Nabrojati radne operacije; ocrtavanje i obilježavanje radnih elemenata, ravnanje i rezanje, turpijanje, savijanje, bušenje i brušenje, zakiva-nje, lemljenje, zaštita metala od korozije, (koristiti gotov ili izraditi jednostavniji crtež –procjena nastavnika).	Shvata značaj pravilnog izbora postupka obrade metala; Pravilno i ekonomično korištenje materijala pri izradi vježbi; Ospozobljava se za korištenje mjernih i kontrolnih instrumenata; Koristi stečena znanja za profesionalnu orijentaciju ili ili izbor zanimanja; Primjena opštih i ličnih mjera zaštite na radu;	Usavršavanje različitih misaonih operacija (analiza, sinteza, generalizacija) na osnovu vježbi eksperimenti-sanja i promatranja; Sвесно i odgovorno izvršavanje postavljenih zadataka i obaveza radi postizanja kolektivnog uspjeha;	Izvršavaju neophodna mjerena i očitavanja dimenzija radnog komada u cilju uvježbavanja i obučavanja korištenja kontrolnih alata (najprostijih); Upoznavanje sa sadržajem kutije prve pomoći; Poštuju opće i lične mjere zaštite na radu; Opisuju postupak ocrtavanja i obilježavanja ravnanja i rezanja, turpijanja, savijanja, bušenja i brušenja, i u stanju su primjeniti usvojena znanja o obradi materijala.	Objašnjava važnost poštovanja tehnološke i radne discipline – sve mjere su neophodne iz razloga što se učenici prvi put susreću sa ovakvim mašinama i programima rada; Objašnjava opšte i lične mjere zaštite na radu; Bira zadatke i probleme uskladene sa psihofizičkim mogućnostima učenika;
Motoristika	Vrste motora, princip rada, goriva i maziva, održavanje motora.	Prepoznavanje i razumije značaj pravilnog održavanja i upotrebe motora sa unutrašnjim sagorijevanjem (SUS) i motornih vozila.	Ispoljava spremost i sposobnost za sticanje novih znanja i vještina i njihovu primjenu u rješavanju praktičnih problema. Razumije značaj primjene motora za tehničko-tehnološki razvoj.	Pažljivo prate izlaganja i demonstriranje nastavnika o motorima i sklopovima motora i aktivno učestvuju u nastavnom procesu, analizirajući i objašnjavajući raspoložive sheme, slike, modele i/ili druge multimedijalne sadržaje.	Demonstrira rada SUS motora koristeći modele ili kompjuterske simulacije. Objašnjava i prezentira prethodno pripremljene modele ili makete motora. Ekologija i zaštita čovjekove okoline – repariranje maziva.
Robotika	Razvoj robota, radni prostor robota, način prijenosa kretanja kod robota, pogon robota;	Shvata značaj razvoja tehnike i tehnologije u životu čovjeka. Proširuje svoja znanja o korištenju tehnike u cilju zamjene ljudskog rada radom mašina.	Ispoljava spremost i sposobnost za sticanje novih znanja i vještina i njihovu primjenu u rješavanju praktičnih problema; Otvorenost za nove ideje i informacije	Aktivno prate izlaganja nastavnika o osnovama robotike analizirajući i objašnjavajući sheme, slike, modele, i druge i multimedijalne sadržaje; Po mogućnosti koriste Internet s ciljem novih spoznaja.	Motiviše i upućuje učenike na druge izvore znanja (pored udžbenika); Pokazuje simulacije na kompjuteru.

**OPERATIVNI PLAN NASTAVNOG GRADIVA IZ TEHNIČKE KULTURE ZA VII RAZRED
DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE**

R.BR.	PROGRAMSKI SADRŽAJ – NASTAVNA JEDINICA	DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE
1.	Uvod u nastavni predmet, organizacija radnog mjesta, rad u kabinetu za tehničku kulturu i mjere HTZ	Upoznati učenike sa: Programskim sadržajima, Značaju udžbenika, dnevnika rada, pribora za tehničko crtanje za nastavu tehničke kulture. Pravilna organizacija radnog mjesta sa aspekta zaštite na radu, ekonomičnosti kao i pravilno izvršavanje radnih postupaka Mjere higijensko tehničke zaštite
2.	Osnove tehničkog crtanja u mašinstvu	Značaj i uloga tehničkog crtanja u mašinstvu, Pribor za tehničko crtanje, Osnovni sadržaji tehničkog crtanja Pravilna upotreba pribora za tehničko crtanje, Napraviti koorelaciju sa nastavom matematike – korištenje geometrijskog pribora.
3.	Vrste linija u tehničkom crtanju, formati crteža, kotiranje crteža mašinskih elemenata	Ponoviti gradivo o vrstama linija u tehničkom crtanju i upotrebni istih, Formati tehničkih crteža, Šta je kotiranje i elementi kotiranja Osnovna pravila kotiranja u mašinskom tehničkom crtanju, Vrste kotiranja
4.	Zaglavlj i sastavnica, mjerila u mašinstvu i popuna zaglavlj i sastavnice	Objasniti učenicima šta je mjerilo, definicija mjerila, mjerilo u mašinskom tehničkom crtanju, Kriteriji za izbor mjerila u tehničkom crtanju, Demonstriranje mjerjenja dimenzija jednostavnog mašinskog elementa, Zaglavlj i sastavnica, dijelovi sastavnice, popuna sastavnice i zaglavlj. Koje podatke treba unositi u sastavnicu i zaglavlj,
5.	Ortogonalni i aksonometrijski crtež, crtanje i skiciranje predmeta u ortogonalnoj projekciji	Na ovom času provjeriti i ponoviti stecene znanja o tehničkom crtanju , Vrste tehničkih crteža. Podjela tehničkih crteža: prema namjeni, načinu izrade, prema sadržaju i načinu prikazivanja, Posebnu pažnju posvetiti crtežima prema načinu prikazivanja ortogonalni i aksonometrijski crteži, Vježba: skiciranje i crtanje predmeta u ortogonalnoj projekciji, Vježba: crtanje predmeta u aksonometriji.
6.	Čitanje mašinskog tehničkog crteža i izrada jednostavnih mašinskih tehničkih crteža. Provjera znanja	Učenici uz pomoć nastavnika analiziraju jednostavan mašinski crtež predmeta ili modela, Izrada jednostavnog mašinskog tehničkog crteža sa modelima lopatice, ašova ili grablji Posebnu pažnju posvetiti čitanju sastavnice i zaglavlj. Provjeriti nivo usvojenih znanja o mašinskom tehničkom crtanju realizujući vježbu tehničkog crtanja u dnevniku rada.
7.	Materijali u mašinstvu. Vrste mašinskih materijala. Metalni materijali , osobine metala i legure (slitine)	Istaknuti značaj mašinskih materijala u razvoju mašinske tehnologije i tehnike, Vrste mašinskih materijala (metalni, nemetalni, kompozitni). Metalni materijali. Istači definiciju legura (slitina). Primjena legura. Osobine metala i legura (mehaničke, tehnološke, hemijske, fizičke).
8.	Nemetalni materijali, kompozitni materijali i primjena mašinskih materijala	Učenike upoznati sa pojmom nemetalni materijali, kompozitni materijali i njihova primjena u mašinskoj tehnici Nemetalni materijali – guma, plastika, keramika, azbest, drvo, boja itd. Kompozitni materijali su smjese dva ili više materijala – metal-metal, metal-keramika. Prednosti i nedostaci kompozitnih materijala
9.	Mašinski elementi, elementi za spajanje, ostvarivanje razdvojive veze, nerazdvojive veze.	Mašinski elementi su dijelovi od kojih su sastavljeni mašinski sklopovi i mašine (uredaji) Podjela mašinskih elemenata opšte namjene. Mašinski elementi za spajanje u čvrsto razdvojivu vezu (vijak, matica, navrtka, podloške, klinovi, čivije), spajanje u čvrsto nerazdvojivu vezu (zakovice, varovi, lemnii spojevi, lijepljeni spoj). Alati i pribor za upotrebljen u čvrsto razdvojivoj i nerazdvojivoj vezi. Mjere higijensko tehničke zaštite pri radu sa elementima mašina

		Učenike podsjetiti na pravilnu upotrebu alata i mašina.
10.	Elementi za kružno kretanje, prenos kružnog kretanja, i pretvaranje kružnog u pravolinijsko kretanje i obratno	Posebnu pažnju pripremi očiglednih nastavnih sredstava (osovine, osovinice, ležajeve, spojnice, lančanike, frikcione točkove, zupčanike...), Demonstrirati jednostavne mehanizme – reduktore, lančani prenos kod bicikla itd., Demonstracija bregaste osovine(model četverotaktnog motora), ekscentra,, kljipnjače , koljenasta vratila itd. Učenike podsjetiti na pravilnu upotrebu mašina.
11.	Elementi za prihvatanje i ublažavanje udara, elementi za vođenje tečnosti i fluida. Provjera znanja.	Naglasiti princip rada opruga, akumulacija energije, amortizacija udara, osigurači itd. Pripremiti slike ili mašinske elemente za izrađivanje cijevnih instalacija (vodovod, parovod, plinovod, ventilajer itd), analiza elemenata, Učenici na času treba da se upoznaju sa elementima za vođenje tečnosti , plinova , gasova fluida (cijevi, spojnice, zatvarači, ventilii), Na ovom času učenicima se mogu predstaviti zanimanja vezano za nastavnu jedinku. - čenike ocijeniti koji su pokazali kvalitetno znanje i koji su se istakli u radu.
12.	Alati i mašine za obradu metala, mjerjenje pomičnim mjerilom.	Alati za obradu metala: alati za mjerjenje i obilježavanje, alati za savijanje, alati za grubu obradu, alati za pravljenje otvora, alati za finu obradu metala(turpijanje). Upoznati učenike sa alatima za obradu metala i njegovim pravilnim rukovanjem, Mjerjenje pomičnim mjerilom učenici treba da urade koristeći pisane instrukcije i uputstva koja će pripremiti nastavnik, Mašine za obradu metala prikazati i obraditi pomoću pripremljenih demonstracionih crteža ili mašina (bušilica, brusilica,strug, glodalica i druge) Učenici u udžbenicima analiziraju crteže i objašnjavaju namjenu alata i mašina za obradu metala s posebnim osvrtom na rukovanje i mjere HTZ pri rukovanju istim.
13.	Mjere HTZ, održavanje mašina, pružanje prve pomoći u slučaju povreda na radu.	Upoznati učenike sa mjerama HTZ pri rukovanju sa mašinama i njihovom održavanju. Učenicima pojasniti postupak pružanja prve pomoći u slučaju povreda na radu. Učenicima treba sugerisati da nauče i da se pridržavaju opštег uputstva za održavanje alatnih mašina, Nastavnik treba da stalno treba da naglašava značaj korištenja samo ispravnii alati kako bi se izbjegle eventualne povrede pri radu.
14.	Motoristika. Vrste motora, princip rada, motori sa unutrašnjim sagorijevanjem. Motori SUS – dijelovi dvotaktnog i četverotaktnog motora	Upoznati učenike sa vrstama motora, historijatom motoristike (od parne mašine do savremenih motora sa unutrašnjim sagorijevanjem), Učenici kroz demonstraciju modela motora sa unutarnjim sagorijevanjem (dvotaktnog i četverotaktnog) upoznavaju i osnovne dijelove motora, Učenicima pojasniti vrste motora – parni i motori sa unutrašnjim sagorijevanjem, Učenicima pojasniti i osnovnu podjelu motora sa unutrašnjim sagorijevanjem (benzinski, plinski, dizel, mlazni), koristeći slike, modele ili druge multimedijalne sadržaje.
15.	Dizel motor, Wankelov motor, mlazni motor. Goriva i maziva, održavanje motora.	Učenike upoznati sa osnovnim dijelovima, principom rada i radnim taktovima dizel motora, Wankelov motor; princip rada, radni taktovi. Mlazni motor; princip rada, radni taktovi. Nastavnik treba da koristi (pripremi) modele motora ili slike, sheme i druga nastavna sredstva u postupku objašnjavanja principima rada motora, Učenicima prezentirati osnovne sadržaje o gorivima i mazivima sa posebnim osvrtom na dizel i benzinske motore, smjesi ili mješavini za dvotaktne motore itd Učenike uputiti na pravilnu primjenu maziva za oržavanje automobila, motocikala, bicikla, itd. Posebno naglasiti značaj održavanja (servisiranja) motora, kao i važnosti pravilnog prikupljanja, skladištenja i recikliranja zamjenjenog ulja i maziv i mogućim štetnim posljedicama na čovjekovu okolinu.
16.	Robotika, razvoj robota, način prijenosa kretanja kod robota, radni prostor robota. Pogon robota. Mehanička osnova robota, veza sa računaram, 	Analizirati sa učenicima osnovne elemente robota. Ukratko prezentirati razvoj robota i robotike kao naučno-tehničke discipline. Navesti neke od definicija robotike. Objasniti i demonstrirati načini prijenosa kretanja kod robota koristeći jednostavnije modele robota ili multimedijalne sadržaje (animacija, film i drugo), Opis i prepoznavanje načina prijenosa kretanja kod robota: translaciju, rotaciju i

	programiranje robota, gradnja i montaža sklopova u robotici	kinematicke lance. Pogon robota: elektromotorni, hidraulični, pneumatski i elektromagnetni Navesti primjere radnog prostora robota. Nastavnik bi trebao obezbjediti odgovarajući računarski hardver i softver (opremu i programe) da bi mogao pratiti savremena sredstva koja mu stoje na raspolaganju.
17.	Sistematisacija učenih sadržaja	Učenici rješavaju zadatke objektivnog tipa.

12. INFORMATIKA

VII RAZRED			
Odgojno – obrazovni ciljevi			
Sadržaj	Znanje	Sposobnosti	Vrijednosti, stavovi, ponašanje
1. TEKST PROCESORI	<p>Primjenjuje alate za formatiranje teksta u tekst procesoru</p> <p>Ubacuje tablice i ostale netekstualne elemente u tekstualne dokumente</p> <p>Ispisuje dokument</p>	<p>Pokreće program za obradu teksta Microsof Word</p> <p>Dizajnira dokument u tekst procesoru</p> <p>Demonstrira način ispisa teksta na papir</p>	<p>Upotrebljava u procesu učenja i pisanja raznih izvještaja</p> <p>Ispoljava estetske osobine pri uređivanju tekstualnog dokumenta</p> <p>Razvija kreativnost u radu</p> <p>Razvija pravilan odnos prema računarima i računarskoj opremi</p>
	<p>Promjena oblikovanja teksta: slova: veličina fonta, vrsta fonta.</p> <p>Primjena oblikovanja teksta: podebljano, kurziv, podcertano.</p> <p>Primjena oblikovanja teksta: indeks, eksponent.</p> <p>Primjena različitih boja na tekst.</p> <p>Primjena vrste slova (mala/velika) na tekst.</p> <p>Primjena automatskog rastavljanja riječi.</p> <p>Kreiranje, spajanje odlomaka.</p> <p>Umetanje, brisanje oznake za kraj reda.</p> <p>Prepoznavanje dobre prakse u poravnavanju teksta: korištenje poravnanja, uvlaka, tabulatora umjesto umeranja praznih mjesta.</p> <p>Poravnanje teksta: lijevo, po sredini, desno, obostrano.</p> <p>Uvlačenje odlomka: lijevo, desno, prvog reda.</p> <p>Postavljanje, brisanje i korištenje tabulatora: lijevi, centralni, desni, decimalni.</p> <p>Prepoznavanje dobre prakse u korištenju razmaka među odlomcima: primjena razmaka između odlomaka umjesto korištenja praznih odlomaka.</p> <p>Primjena razmaka ispred i iza odlomaka.</p> <p>Primjena jednostrukog proreda, dvostrukog proreda unutar odlomaka.</p> <p>Primjena, brisanje grafičkih oznaka, numeriranja na listi. Mijenjanje stila grafičkih oznaka i numeriranja na listi.</p> <p>Dodavanje obruba i sjenčanja na odlomak.</p> <p>Stilovi</p> <p>Primjena postojećeg stila na označeni tekst.</p> <p>Primjena postojećeg stila na jedan ili više odlomaka.</p> <p>Korištenje prenositelja oblikovanja.</p> <p>Objekti</p> <p>Kreiranje tablica</p> <p>Kreiranje tablice za unos podataka.</p> <p>Umetanje, uređivanje podataka u tablici.</p> <p>Označavanje redaka, stupaca, ćelija, cijele tablice.</p> <p>Umetanje, brisanje redaka, stupaca.</p> <p>Oblikovanje tablica</p> <p>Mijenjanje širine stupca, visine retka.</p> <p>Mijenjanje postavki obruba ćelije: vrsta, boja, debљina crte.</p> <p>Dodavanje sjenčanja ćelijama.</p> <p>Grafički objekti</p> <p>Umetanje objekata (slika, skica, crtež, grafikona) na odgovarajuću lokaciju u dokumentu.</p> <p>Umetanje polja u zaglavje i podnožje: datum, informacije o broju stranica, ime datoteke.</p>	<p>Promjena veličine, brisanje, kopiranje i premještanje objekta.</p> <p>Cirkularna pisma</p> <p>Priprema Otvaranje, pripremanje dokumenta kao glavnog dokumenta za cirkularno pismo.</p> <p>Odabir adresara, drugih podatkovnih datoteka za korištenje u cirkularnom pismu.</p> <p>Umetanje polja u glavni dokument (pismo, adresne naljepnice).</p> <p>Spajanje adresara s pismom, naljepnicom kao novi dokument ili ispis.</p> <p>Ispis spojenih dokumenata: pisma, naljepnice.</p> <p>Priprema za ispis</p> <p>Postavke</p> <p>Promjena orientacije dokumenta: portret, pejzaž. Promjena veličine papira.</p> <p>Promjena margina u cijelom dokumentu, gore, dolje, lijevo, desno.</p> <p>Prepoznavanje dobre prakse u dodavanju stranica: primjena prijeloma stranice umjesto korištenja praznih odlomaka.</p> <p>Umetanje i brisanje prijeloma stranice u dokumentu.</p> <p>Umetanje i uređivanje teksta u zaglavljima, podnožjima.</p>	-

	<p>Primjena automatskog numeriranja stranica u dokumentu.</p> <p>Provjera i ispis</p> <p>Provjera pravopisa i gramatike i izmjene: korekcijakrivo napisanih riječi, brisanje riječi koje se ponavljaju.</p> <p>Dodavanje riječi u rječnik.</p> <p>Pregled dokumenta prije ispisa.</p> <p>Ispisivanje dokumenta na instaliranom pisaču koristeći opcije kao: cijeli dokument, određene stranice, broj kopija.</p>		
2. PROGRAMI ZA OBRADU SLIKE	<p>Definiše piksel i mapu bitova</p> <p>Primjenjuje alate za promjenu veličine slike, kontrasta, dubine i osvjetljenosti</p> <p>Interpretira prenos grafike iz memorije na zaslon</p>	<p>Prepoznaće format slike</p> <p>Vrši promjenu veličine, kontrasta, dubine i osvjetljenosti slike</p> <p>Ovladava načinima prenosa slike na zaslon</p>	<p>Koristi određene formate slike za odgovarajuću namjenu</p> <p>Ispoljava estetske osobine pri uređivanju tekstuallnog dokumenta</p> <p>Razvija kreativnost u radu</p>
3. MULTIMEDIJA (vrste i namjena signala; audio, video, analogna i digitalna multimedija)	<p>Korištenje multimedijalnog software-a za reprodukciju i obradu zvuka i videa,</p> <p>Korištenje software-a za izradu multimedijalnih kvizova (npr. Hot Potatoes i sl.)</p>		
4. PROGRAMI ZA TABELARNE PRORAČUNE	<p>Prepoznaće radno okruženje Microsoft Excela</p> <p>Definiše red, kolonu i regiju</p> <p>Koristi formule i jednostavne funkcije za sabiranje brojnih podataka u Excelu</p> <p>Primjenjuje alate za unos podataka, uređivanje i oblikovanje radnih stranica, te sortiranje podataka u Excelu</p> <p>Ispisuje radne stranice</p>	<p>Pokreće Microsoft Excel</p> <p>Razlikuje osnovne elemente radne stranice Microsoft Excela</p> <p>Demonstrira unos podataka, uređivanje i oblikovanje radne stranice, te sortiranje podataka</p> <p>Kombinira formule i funkcije za sabiranje brojnih podataka</p> <p>Demonstrira način ispisu radne stranice</p>	<p>Upotrebljava tablični kalkulator u procesu učenja i pisanja raznih izvještaja</p> <p>Prihvata tamski oblik rada pri rješavanju problema</p> <p>Ispoljava estetske osobine pri uređivanju radnih stranica</p> <p>Razvija kreativnost u radu</p> <p>Koristi znanje za predstavljanja podataka u tablicama</p>
5. RAČUNARSKE MREŽE	<p>Definiše pojam računarske mreže</p> <p>Nabrala vrste računarskih mreža prema njihovoj veličini, namjeni i načinu povezivanja</p> <p>Objašnjava namjenu računarske mreže</p>	<p>Prepoznaće vrste računarskih mreža</p> <p>Izvrši konektovanje računara na mrežu koja mu je dostupna</p> <p>Otkriva značaj računarske mreže za komunikaciju među računarima</p>	<p>Prepoznaće ulogu računarskih mreža u računarstvu</p> <p>Prihvata tamski oblik rada pri rješavanju problema</p> <p>Koristi mogućnosti koje pruža računarska mreža</p>
	<p>Definiše pojam Interneta</p> <p>Primjenjuje mogućnosti Interneta, www i E-mail</p> <p>Interpretira stečena znanja o Internetu, www i E-mailu</p>	<p>Prepoznaće osnovne usluge Interneta (www, E-mail)</p> <p>Razmjenjuje podatke elektronskom poštom, s osobama koje poznaju</p> <p>Kombinira programska pomagala za pripremanje i slanje poruka elektronskom poštom</p>	<p>Prihvata Internet i E-mail kao najsvremeni način komunikacije među ljudima</p> <p>Prihvata stavove drugih pri rješavanju problema</p> <p>Služi se etičkim načelima pri korištenju elektronske pošte</p>
	<p>Prepoznaće razliku između web preglednike i web pretraživača</p> <p>Primjenjuje web preglednike koji mu stoje na raspolaganju</p> <p>Interpretira stečena znanja o načinu pretraživanja i nalaženja potrebnih podataka na Internetu</p>	<p>Pronalazi potrebne podatke na Internetu i vrši njihovu selekciju</p> <p>Koristi pojedine društvene mreže uz nadzor roditelja</p> <p>Kombinira programska pomagala za pretragu sadržaja na Internetu</p>	<p>Identificuje načine traženja podataka koji su mu potrebni za učenje i savladavanje gradiva iz drugih nastavnih predmeta</p> <p>Prihvata etička načela pri korištenju društvenih mreža</p> <p>Razlikuje korisne sadržaje od sadržaja koji negativno utiču na njegov odgoj</p>
	<p>Nabrala vrste datoteka koje se susreću na webu</p> <p>Primjenjuje programe za reprodukciju slike, zvuka i videa</p> <p>Kombinira hipertekstualni dokumenat i multimediju</p>	<p>Napravi datoteku sa podacima koje je preuzeo sa www</p> <p>Upravlja programom za reprodukciju slike, zvuka i videa</p> <p>Sastavlja hipertekstualne dokumenate i multimediju</p>	<p>Koristi datoteke koje preuzima sa Interneta</p> <p>Prihvata značaj multimedijalnih programa u obrazovanju</p> <p>Primjenjuje Internet za traženje podataka za savladavanje gradiva iz drugih nastavnih predmeta</p>

6. MATEMATIČKE OSNOVE RADA RAČUNARA Predstavljanje podataka u računaru.	Definiše pojam podatka, bita, vrijednosti bita, nizova bita i mogućih stanja Prikazuje moguća stanja vrijednosti bita. Interpretira načine predstavljanja podataka u računaru	Objašnjava pravilno zapisivanje bita i nizova bita. Kombinira moguća stanja bita Demonstrira način predstavljanja podataka na računaru.	Prihvata pravilan stav prema matematičkim osnovama rada računara Inicira naviku logičkog zaključivanja Prikazuje načine rješavanja problema drugim učenicima
	Definiše težinsku vrijednost bita Demonstrira zapis binarnog broja Uređuje zapis broja u binarnoj algebri (sabiranje i oduzimanje)	Prepoznaće vrijednost bita. Vježba zapis binarnog broja. Objašnjava čitanje i zapisivanje binarnih cifri.	Slijedi pravila u vezi sa binarnom algebrrom Usvaja pravila u vezi sa binarnom algebrrom Inicira naviku logičkog zaključivanja
	Definiše bajt kao niza bita. Određuje mjesnu vrijednost svake cifre, uzastopnim množenjem sa dva sa desne na lijevu stranu. Interpretira pravila binarnog predstavljanja decimalnih brojeva	Prepoznaće vrijednost bajta Demonstrira znanja iz oblasti binarne algebre i numeričke matematike Ovladava ravilima predstavljanja decimalnog broja binarnim	Prihvata stav da binarnu algebru treba tumačiti kao matematičke osnove funkcionalisanja računara Raspisiva je za drugim učenicima o zadacima koje treba da rješavaju Inicira naviku logičkog zaključivanja
	Definiše pojam kodiranja Objasni prikaz znakova nizom bita Primjenjuje binarno kodiranje na decimalni zapis	Prepoznaće pojam kodiranja Demonstrira način primjene binarnog kodiranja na decimalni zapis. Rješava jednostavniji zadatak	Iskazuje interes za poučavanje matematičkih osnova funkcionalisanja računara Prihvata timski oblik rada Inicira naviku logičkog zaključivanja

13. GRAĐANSKO OBRAZOVANJE

CILJ

Kroz obrazovanje za demokratiju i ljudska prava polaznici će:

- usvojiti znanja i informacije o svojim pravima, odgovornostima, mogućnostima i načinu djelovanja u zajednici;
- razviti sposobnosti za uočavanje društvenih problema i njihovo rješavanje kroz saradnju;
- razviti motivaciju da novostečena znanja i vještine osim u školi koriste i u životu.

ZADACI

Utemeljiti univerzalne vrijednosti demokratije i ljudskih prava na kojima se zasniva napredno društvo. Kroz predmet se nastoje unaprijediti znanja i vještine polaznika koji se odnose na slijedeće:

- Povećati kod učenika upotrebu demokratskih procedura pri rješavanju konflikata Uz usvajanje teorijskih znanja i razvoj vještina cilj nastavnog predmeta je promovirati slijedeće vrijednosti:
 - Jednakost vrijednosti i prava svih ljudi
 - Nepovredljivost ljudskog života
 - Prihvatanje odgovornosti
 - Pravda, pravednost (fer postupanje uz korištenje demokratskih principa)
 - Solidarnost sa onima koji su na bilo koji način nemoćni i ranjivi ili u manjini, te stoga treba razvijati potrebu da se njihova prava zaštite.

TEMATSKE CJELINE

1. Autoritet, 3 časa

- Zašto nam treba autoritet,
- Gdje nalazimo autoritet i kako se on opravdava,
- Kakva je razlika između autoriteta i moći bez autoriteta,
- Kako treba birati lude na poziciju autoriteta
- Koga biste vi birali na poziciju autoriteta.

2. Privatnost, 2 časa

- Šta je privatnost,
- Zašto se razlikuju ponašanja ljudi kada se radi o privatnosti,
- Koje su posljedice privatnosti,
- Koji bi trebali biti obim i granice privatnosti.

3. Odgovornost, 2 časa

- Šta je odgovornost,
- Koji su neki od izvora odgovornosti,
- Koje su posljedice preuzimanja odgovornosti,
- O čemu treba razmisljiti kada odlučujemo između odgovornosti koje se suprotstavljaju.

4. Pravda, 2 časa

- Zašto se pitanje pravde dijeli u tri kategorije,
- Kako se mogu koristiti intelektualna sredstva pri proučavanju pitanja distributivne pravde,
- Koji su ciljevi korektivne pravde,
- Zašto je proceduralna pravda važna.

5. Građanin i vlast, 3 časa

- Zašto nam je potrebna vlast,
- Šta je ustavna vlast,
- Kako građani mogu učestvovati,
- Koje odluke čete donositi kao građanin

6. Projekt građanin 2 časa

GRAĐANSKO OBRAZOVANJE:

Tematske cjeline / teme	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/ OBRAZOVNI ISHOD Proces i sadržaj	Vrijednosti, stavovi, ponašanje		Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
	Učiti:	Učenik:			
UVOD AUTORITET: ŠTA JE VLAST/VLADA ? KOJE SU ODGOVORNOSTI GRAĐANA ? UČESTVOVANJE U POLITIČKOM PROCESU- „PROJEKAT GRAĐANIN“ PRAVDA ODGOVORNOST PRIVATNOST	<p>Šta se podrazumijeva pod pojmom „građansko obrazovanje“? Zašto nam treba građansko obrazovanje?</p> <p>Ciljevi, zadaci, sadržaj i metode rada u okviru predmeta Građansko obrazovanje.</p> <p>Šta je autoritet, kakva je razlika između autoriteta i moći bez autoriteta, zašto nam treba autoritet, gdje nalazimo autoritet i kako se on opravdava, koje se neke od posljedica upotrebe autoriteta, šta treba razmotriti pri procjeni pravila, kako treba birati ljude na poziciju autoriteta, šta čini dobro definiranu poziciju autoriteta, kako procijeniti neku poziciju autoriteta.</p> <p>Šta su osnovna /prirodna prava, šta bi se moglo dogoditi bez pravila u zajednici, ideja društvenog ugovora, osnovna svrha vlade(vlasti), pojam građanske vrline, principi republikanske vlasti (podjela vlasti na grane i nivoje), šta je ustav, koja se pitanja definišu ustavom, šta je ustavna vlada, kako organizovati vlast da se spriječi zloupotreba moći, razdvajanje vlasti, tri grane vlasti (zakonodavna, izvršna, sudska vlast).</p> <p>Pojam građanstva, važnost učestvovanja građana u rješavanju problemata u zajednici, na koji način građani učestvuju u javnom životu (glasanje, obavljanje javnih funkcija, zalaganje za donošenje zakona, propisa, odluka, iskazivanje protesta itd), poštivanje zakona, ostale obaveze građana u demokratiji, kako se mijenjaju zakoni.</p>	<p>Zna šta je građansko obrazovanje i zbog čega je potrebno da se ono podučava i uči u školi.</p> <p>Zna koje će koncepte proučavati u okviru predmeta, koji će udžbenik i priručnik koristiti.</p> <p>Zna definisati pojmove autoritet i moć, u stanju je navesti primjere upotrebe autoriteta i upotrebe moći bez autoriteta, može objasniti zašto je važno znati razliku između upotrebe autoriteta i upotrebe moći bez autoriteta.</p> <p>Zna koji problemi mogu nastati zbog nedostatka autoriteta, zna objasniti kako se autoritet može koristiti za rješavanje problema, u stanju je da procjeni upotrebu autoriteta pri rješavanju različitih problema, može identifikovati izvore autoriteta, zna objasniti zašto je važno poznavati izvore autoriteta, u stanju je da prepozna i vrednuje koristi (prednosti) i nedostatke (cjene) upotrebe autoriteta, zna prepoznati nedostake nekog</p>	<p>Učenici razvijaju svijest o tome da građani u demokratiji moraju posjedovati određena znanja, vještine i stavove kako bi mogli kompetetno i odgovorno učestvovati u javnom i političkom životu i zato je potrebno da kroz predmet Građansko obrazovanje steknu određena znanja, vještine i razviju stavove koji će im pomoći da postanu aktivni, odgovorni i kompetentni građani.</p> <p>Učenici razvijaju svijest o tome da autoritet utiče na njihov svakodnevni život kao i na živote svih ostalih članova zajednice. Iako neko može smatrati autoritet nepotrebnim učenici usvajaju stav da da je on neophodan u društvu radi rješavanja sukoba i održavanja reda. Također postajući svijesni neophodnosti autoriteta učenici shvataju da autoritet mora imati jasno određen obim i ograničenja.</p> <p>Učenici razvijaju svijest o tome da je vlast (vlada) neophodna radi očuvanja i zaštite naših života, slobode i imovine kao i za unapređenja općeg dobra. Također učenici shvataju da unapređenje općeg dobra zavisi i od samih građana. Učenici uviđaju značaj ograničenja moći vlasti odnosno značaj ustava i ustavne vladavine.</p> <p>Učenici postaju svijesni da svako pravo za sobom povlači i odgovornost i da nedostatak odgovornosti dovodi do ugrožavanja prava kao i do štete po opće dobro zajednice.</p> <p>Učenici postaju svijesni da je demokratija u opasnosti ako građani ne učestvuju u</p>	<p>Diskutuju sa nastavnikom o sadržaju i načinu rada u okviru predmeta Građansko obrazovanje.</p> <p>Čitaju tekstove iz udžbenika, diskutuju i daju vlastite definicije pojmove autoritet i moć, rade vježbe kritičkog razmišljanja, pronalaze u novinskim člancima primjere upotrebe autoriteta, komentarišu ilustracije iz udžbenika, analiziraju različite primjere upotrebe autoriteta, izrađuju vlastita pravila ponašanja u školi, analiziraju neku poziciju autoriteta, simuliraju izbole za neku poziciju autoriteta, pronalaze i analiziraju primjere zloupotrebe autoriteta.</p> <p>Čitaju i diskutuju o filozofiji prirodnih prava, odgovaraju na pitanja iz vježbi „Rješavanje problema“, analiziraju zamišljenu situaciju u kojoj ne postoje pravila, zakoni, propisi, istražuju u novinskim člancima primjere koji pokazuju da vlasti djeluju u intersu općeg</p>	<p>Postavlja pitanja učenicima o njihovim saznanjima o ovoj vrsti obrazovanja, odgovara na pitanja učenika, objašnjava ciljeve građanskog obrazovanja općenito i ciljeve predmeta Građansko obrazovanje. Daje objašnjenja i uputstva u vezi sa udžbenicima i priručnicima</p> <p>Daje uputstva za čitanje tekstova, određuje parove i grupe za vježbe kritičkog razmišljanja, dijeli potrebne materijale za vježbe kritičkog razmišljanja i upotrebu „intelektualnog oruđa“ organizuje debate i simulaciju izbora. Upućuje i motivira učenike da sami pronalaze primjere iz vlastitog života i iz vlastitog okruženja i da ramišljanjem izgrađuju vlastite stavove o potrebi autoriteta, njegovoj pravilnoj upotrebi, o neophodnosti i načinima ograničenja autoriteta.</p>

	<p>Šta je javna politika, karakteristike koje treba imati građanin za djelotvorno učešće u političkom procesu, šta je projekat građanin, opis sadržaja portfolija, koraci u izradi portfolija, identifikacija problema javne politike, izbor problema koji će razred rješavati, načini prikupljanja informacija, analiziranje informacija, selekcija informacija, prikazivanje/ objašnjenje problema, analiza alternativnih rješenja, izrada vlastite javne politike i akcionog plana, izbor dokumentacije, izrada portfolija, odbrana stavova.</p> <p>Razlicitost i složenost probelma vezanih za pitanja pravde, zašto se pitanja pravde dijele u kategorije: distributivna, korektivna i proceduralna pravda, kako se mogu koristiti intelektualna sredstva pri proučavanju pitanja distributivne pravde, koji su ciljevi korektivne pravde, Šta je proceduralna pravda, važnost proceduralne pravde, kako možemo procjeniti procedure da bismo vidjeli da li su korektne, koje vrijednosti treba razmotriti pri ocjeni korektnosti procedura.</p> <p>Pojam odgovornosti i njegova važnost u svakodnevnom životu, razmatranje pojedinih slučajeva odgovornosti, kome dugujemo odgovornost, koje su posljedice preuzimanja odgovornosti, izvori odgovornosti (obećanja, zadatak, postavljenje, zakon, običaj, zanimanje državljanstvo/građanstvo, moralna načela), kako i zašto ljudi preuzimaju odgovornosti (učenik, radnik, sudija, svjedok i sl.), kako možemo izabrati između odgovornosti koje se suprotstavljaju jedna drugoj, odgovornosti, utvrđivanje odgovornosti u različitim situacijama.</p>	<p>pravila, zna koje su karakteristike dobrog pravila, u stanju je da primjeni „intelektualno oruđe“ za procjenu da li neko pravilo treba prihvati ili promjeniti. Zna zašto je važno pažljivo birati ljudi na poziciju autoriteta i može koristiti „intelektualno oruđe“ za analizu pozicije autoriteta, u stanju je da odluci koji kandidat ima najbolje kvalifikacije za neku poziciju autoriteta, zna objasnitи zbog čega je važno da se za svaki autoritet definise njegov obim i ograničenja.</p> <p>Zna objasniti pojmove prirodna prava, prirodno stanje, društveni ugovor i saglasnost onih nad kojima se vlada. Zna objasniti šta je to građanska vrlina. U stanju je da uoči razliku između ustavne, autokratske i diktatorske vlasti, može objasniti razdvajanje vlasti i kako spriječiti zloupotrebu moći.</p> <p>Zna koje su karakteristike građanina u demokratiji, zna nabrojati različite načine kako građani mogu učestovati u rješavanju problema zajednice, zna koje su odgovornosti odnosno obaveze građana, zna objasniti zbog</p>	<p>rješavanju problema zajednice.</p> <p>Postaju svjesni važnosti učestvovanja u procesu izrade javne politike odnosno donošenja odluka s ciljem rješavanja problema zajednice.</p> <p>Razvijaju vještine komuniciranja, kritičkog razmišljanja, analiziranja, lobiranja i odbrane vlastitih stavova. Razvijaju osjećaj za uvažavanje različitih mišljenja i građenja kompromisa. Uočavaju vrijednosti timskog rada.</p> <p>Usvajaju stav da uprkos našim željama nije uvijek lako odlučiti da li je nešto pravedno u određenoj situaciji i da zbog toga treba pitanjima pravde prilaziti s najvećom pažnjom i odgovornošću.</p> <p>Izgrađuju vlastiti mehanizam razmišljanja i procjenjivanja pitanja pravde usvajanjem „intelektualnih oruđa“ za procjenu tri različite kategorije pravde: distributivne, korektivne i proceduralne. Uviđaju posebnu važnost proceduralne pravde za razvoj demokratije.</p> <p>Razumiju šta je odgovornost i shvataju njenu važnost. Stiču veću sposobnost da se efikasno bave problemima odgovornosti koje se pojavljuju u njihovom svakodnevnom životu i životu građana u slobodnom društvu.</p> <p>Stiču veće razumijevanje važnosti privatnosti i sposobnost da se s više pažnjom i odgovornosti odnose prema pitanjima privatnosti u vlastom životu i životu svakog pojedinca u slobodnom društvu. Shvataju da je privatnost veoma važno pravo za očuvanje slobode ali isto tako da to nije apsolutno pravo jer postoje situacije kada je neophodno postaviti granice privatnosti.</p>	<p>dobra, razgovaraju sa predstvincima zakonodavne, izvršne, sudske vlasti o njihovim poslovima i zadacima, pronalaze i analiziraju primjere iskazivanja građanskih vrlina, navode i analiziraju primjere autokratske, diktatorske i ustavne vlasti, pronalaze primjere djelovanja različitih grana vlasti.</p> <p>Čitaju i analiziraju tekstove iz udžbenika, komentarišu ilustracije iz udžbenika, diskutuju u grupama i parovima, daju vlastite definicije građaninu u demokratiji, odgovaraju na pitanja iz vježbi kritičkog razmišljanja, pronalaze i iznose primjere učestvovanja građana, odgovaraju na pitanja o vlastitom učestvovanju u životu zajednice (škola, poprođica, općina).</p> <p>Navode vlastite primjere javnih politika i pronalaze takve primjere čitanjem novina, gledanjem TV programa i sl., vode raspravu i predlažu probleme koje žele da obrađuju, glasanjem izabiru problem koji će obrađivati, u grupama prikupljaju</p>	<p>Upućuje učenike da pročitaju određene tekstove iz udžbenika, da pronalaze u novinskim člancima primjere djelovanja vlasti u interesu općeg dobra, da pronalaze primjere djelovanja građana u duhu građanskih vrlina, organizuje debate i diskusije, postavlja pitanja i po potrebi daje šira objašnjenja pojmova kao što su prirodna prava, apsolutna vlast, prirodno stanje, saglasnost, društveni ugovor, ustav, ustavna vlast i slično.</p> <p>Daje uputstva za izradu vježbi, postavlja pitanja i daje odgovore na pitanja učenika, organizuje raspravu o tome treba li učestvovati i na koji način, organizuje debatu o tome da li treba poštovati zakone s kojim se ne slažemo, upućuje učenike da sami razmišljaju i donose sudove o značaju odgovornosti i učestvovanja građana za razvoj demokratije.</p> <p>Objašnjava pojam javne politike, upućuje učenike da sami pronalaze primjere javne politike, daje uputstva i</p>
--	--	--	---	--	--

	<p>Značaj i pojam privatnosti, razlika između situacija kada postoji i ne postoji privatnost, šta može biti predmet privatnosti, zašto ljudi žele da sačuvaju privatnost, zašto se razlikuju ponašanja ljudi kada se radi o privatnosti, koje su moguće posljedice privatnosti, koji bi trebali biti obim i granice privatnosti.</p>	<p>čega je učestovanje građana važno za ustavnu vladavinu.</p> <p>Zna objasniti pojam javne politike, zna nadležnosti i odgovornosti različitih grana i nivoa vlasti, u stanju je procijeniti koji nivo i ogranci vlasti su odgovorni za rješavanje određenih problema u zajednici, u stanju je da izradi svoje mišljene o nekom problemu i da brani vlastite stavove, razumije proces izrade javne politike odnosno proces donošenja odluka s ciljem rješavanja problema u zajednici.</p> <p>Zna razlikovati distributivnu, korektivnu i proceduralnu pravdu, može prepoznati situacije kje pokreću pitanja distributivne, korektivne i proceduralne pravde, u stanju je objasniti korist od klasifikacije pravde na tri kategorije, može definisati i objasniti važnost proceduralne pravde, zna pomoći niza pitanja i odgovora (intelektualnim sredstvom) ispitati pitanja distributivne, korektivne i proceduralne pravde, može prepoznati situacije u kojima se radi oproceduralnoj pravdi, može</p>	<p>informacije o izabranom problemu, rade različite ankete i intervjuje, posjećuje različite institucije radi dobivanja informacija, sugestija, mišljenja i podrške za vlastitu politiku, analiziraju prikupljene informacije, vrše selekciju i izrađuju svoj dio portfolija, pripremaju se za usmenu prezentaciju.</p> <p>Analiziraju i diskutuju o različitim primjerima koji se tiču pravde, procjenjuju o kojim pitanjima pravde se radi, izvode zaključke i daju vlastite definicije za distributivnu, korektivnu i proceduralnu pravdu, rade vježbe kritičkog razmišljanja u vezi niza primjera tri kategorije pravde, komentarišu ilustracije iz priručnika, odgovaraju na pitanja, pronalaze primjere različitih kategorija pravde i raspravljaju o njima urazredu, razgovaraju s predstavnicima zakonodavne i sudske vlasti o pitanjima poštivanja proceduralne pravde.</p> <p>Čitaju različite primjere u vezi sa odgovornosti i kroz diskusiju i pitanja dolaze do odgovora ko je odgovoran, prema kome je odgovoran, iz čega proizlazi određena</p>	<p>objašnjenja u vezi sa sadržajem, ciljevima i zadacima u okviru projekta, organizuje rasprave i glasnje za izbor problema, određuje grupe učenika za izradu dijelova portfolija, nadgleda i pomaze u radu grupa određenih za izradu portfolija, daje uputstva za prikupljanje informacija, podstiče učenike da iznose vlastite stavove i prijedloge, pomaze učenicima u pripremi usmene prezentacije.</p> <p>Daje uvodna objašnjenja o složenosti koncepta pravde, podstiče vodi i sam učestvuje u raspravljanju pojedinih primjera pravde, daje uputstva za vježbe „Rješavanje problema“, vježbe „Kritičkog razmišljanja“ i primjene „Intelektualnog oruđa“, kroz analizu primjera procjenjuje da li su učenici razumjeli koncepte i daje dodatna objašnjenja.</p> <p>Objašnjava svrhu i važnost izučavanja koncepta odgovornosti, daje uputstva za rad na vježbanjima kritičkog razmišljanja, podstiče učenike</p>
--	--	---	---	--

		<p>objasniti potrebne korake za utvrđivanje ispravnosti procedura, u stanju je procjeniti da li su procedure u skladu s poštivanjem ljudskih prava i sloboda.</p> <p>Zna prepoznati odgovornosti i prema kome smo odgovorni u određenim situacijama, zna da izvršavanje odgovornosti donosi nagrade a neizvršavanje kazne, može identifikovati različite izvore odgovornosti i može objasniti kako i zašto ljudi preuzimaju različite odgovornosti, zna koristiti niz pitanja kažko bi ispitao ko ke odgovoran u različitim situacijama.</p> <p>Zna uočiti razliku između različitih situacija u pogledu privatnosti to jest da li u pojedinim situacijam postoji ili ne postoji privatnost, u stanju je da opiše uobičajne objekte privatnosti i razloge zbog čega ljudi žele da sačuvaju privatnost u određenim situacijama. Zna objasnoti faktore koji mogu uticati na različita ponašanja ljudi po pitanju privatnosti, može objasniti da se ljudi iz različitih kultura različito odnose pream pitanju privatnosti. Zna identifikovati moguće posljedice</p>	<p>odgovornost, što bi se desilo ako se ne izvršava odgovornost, prave listu vlastitih odgovornosti u porodici i u školi, istražuju različite primjere odgovornosti iz novina i sl., identifikuju različite izvore odgovornosti, koriste „intelektualno oruđe“ za ispitivanje ko je odgovoran u određenoj situaciji.</p> <p>Čitaju tekstove i diskutuju definiciju privatnosti iz udžbenika, ispituju tipove objekata koje ljudi mogu držati privatnim kao što su činjenice, postupci, mesta, posjedi, misli i osjećanja i komunikacije. Kroz vježbe kritičkog razmišljanja određuju da li postoji ili ne postoji privatnost u određenoj situaciji, Identifikuju objekte privatnosti, ispituju zašto neko želi da sačuva privatnost u određenoj situaciji, diskutuju zašto se ljudi iz različitih kultura ponašaju različito po pitanju privatnosti, razmatraju moguće posljedice privatnosti i situacije kada je neophodno ograničiti privatnost.</p>	<p>da navode vlastite i da istražuju nove primjere odgovornosti. Organizuje, podstiče, upravlja i sam učestvuje u raspravama o pojedinim pitanjima odgovornosti.</p> <p>Daje objašnjenje zbog čega je važno proučavati koncept privatnosti i ističe vezu ovog koncepta sa principima demokratije. Daje uputstva za izvođenje vježbi kritičkog razmišljanja, motivira i usmjerava diskusiju u razredu, upućuje učenike da analiziraju primjere privatnosti iz novina, časopisa i slično.</p>
--	--	---	--	---

		privatnosti, u stanju je da definiše obim i ograničenja privatnosti u specifičnim situacijama, zna objasniti zašto pravo privatnosti nije „apsolutno“ pravo.			
--	--	--	--	--	--

GRAĐANSKO OBRAZOVANJE
Očekivani rezultati/ishodi učenja

Teme	Znanje Učenik:	Sposobnosti i vještine Učenik:	Vrijednosti, stavovi, ponašanje Učenik:
Očekivani ishodi učenja / rezultati učenja	Autoritet	<ul style="list-style-type: none"> - Zna šta je autoritet i kojim vrijednostima se stiče, - Zna koje je potrebno pojmove poznavati za razumijevanje pojma „autoritet“ - Zna identificirati upotrebu autoriteta, - Zna identificirati probleme koji mogu nastati upotrebotom ili pogrešnom upotrebotom autoriteta, - Zna gdje se nalazi autoritet i kasko se njegovo postojanje opravdava, - Zna pronaći vlastite primjere autoriteta, - Zna razlikovati pojmove autoriteta, vlasti, moći, utjecaja, - Zna kako treba birati ljudi na poziciju autoriteta, - Zna utvrditi kvalifikacije ljudi koje biramo, - Zna prosudjivati kandidate prilikom izbora na poziciju autoriteta 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočava bitne vrijednosti autoriteta, - Predviđa, uočava i analizira sadržaj, opseg i doseg pojmove kojim razumijeva pojam „autoritet“, - Predviđa i pretpostavlja značenje pojma „autoritet“ u upotrebi, - Identificira i reformuliše svaku pogrešnu upotrebu pojma „autoritet“ ili pojmove na osnovu kojih izvodi nponjam „autoritet“. - Logički povezuje vrijednosti kojima se autoritet gradi, - Jasno i razgovijetno isključuje dvostrislena značenja, - Gradi vlastiti splement vrijednosti u izboru kandidata na poziciju autoriteta, - Pravilno poima, sudi, zaključuje i promišlja kvalifikacije kandidata na poziciji autoriteta
Očekivani ishodi učenja / rezultati učenja	Privatnost	<ul style="list-style-type: none"> - Zna šta je Privatnost i kako se ostvaruje, - Zna koje je potrebno pojmove poznavati za razumijevanje pojma „privatnost“ - Razumije šta je privatnost i zašto je to razumijevanje važno, - Zna identificirati probleme koji mogu nastati nepoštivanjem privatnosti ili pogrešnim razumijevanjem privatnosti, - Zna što znači imati pravo na privatnost i zašto je to važno, - Zna zašto se razlikuju ponašanja ljudi kada se radi o privatnosti, - Zna pronaći vlastite primjere privatnosti, - Zna koristi i cijene privatnosti, - Zna koji je obim i granica privatnosti, - Zna procijeniti, zauzeti i odbraniti stavove vezane za obim i granice privatnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočava bitne karakteristike privatnosti, - Predviđa, uočava i analizira sadržaj, opseg i doseg pojmove kojim razumijeva pojam „privatnost“, - Predviđa i pretpostavlja značenje pojma „privatnost“ u upotrebi, - Identificira i reformuliše svaku pogrešnu upotrebu pojma „privatnost“ ili pojmove na osnovu kojih izvodi pojam „privatnost“. - Logički povezuje vrijednosti kojima se privatnost ostvaruje, - Jasno i razgovijetno isključuje dvostrislena značenja, - Gradi vlastiti splement koristi i cijene privatnosti, - Pravilno poima, sudi, zaključuje i promišlja stavove vezane za obim i granice privatnosti

Očekivani ishodi učenja / rezultati učenja	<ul style="list-style-type: none"> - Zna šta je odgovornost i kako se ostvaruje, - Zna koje je potrebno pojmove poznavati za razumijevanje pojma „odgovornost“ - Razumije šta je odgovornost i zašto je to razumijevanje važno, - Razumije važnost odgovornosti u slobodnom društvu, - Zna šta znači imati pravo na privatnost i zašto je to važno, - Zna analizirati prednosti i mane odgovornosti - Zna procijeniti, zauzeti i odbraniti stavove vezane za konflikte između konkurentnih odgovornosti - Zna pronaći vlastite primjere odgovornosti, - Zna procijeniti, zauzeti i odbraniti stavove vezane za ličnu odgovornost, - Zna izvore i posljedice preuzimanja odgovornosti, - Zna donijeti odluku o odgovornostima koje su suprotstavljene jedna drugoj 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočava bitne karakteristike odgovornosti, - Predviđa, uočava i analizira sadržaj, opseg i doseg pojmove kojim razumijeva pojam „odgovornost“, - Predviđa i prepostavlja značenje pojma „odgovornost“ u životu, - Identificira i reformuliše svaku pogrešnu elaboraciju odgovornosti. - Logički povezuje vrijednosti kojima se odgovornost pojedinca uspostavlja i prepoznaće, - Jasno i razgovijetno isključuje dvostrislena značenja i razlikuje pojmove nadležnosti i odgovornosti, - Gradi vlastite načine razumijevanja odgovornosti kao društveno važne osobine pojedinca, - Pravilno poima, sudi, zaključuje i promišlja stavove vezane za odgovornost pojedinca i društva, - Prepoznaće, analizira i cijeni odgovornost pojedinca i društva, 	<ul style="list-style-type: none"> - Samostalno formira stav o odgovornosti na temelju vlastitih saznanja, - Elaborira i argumentira ispravnost ili neispravnost razumijevanja pojmove iz kojih se izvodi pojam „odgovornost“, - U konačnoj formulaciji stava, učenik prikuplja sva relevantna iskustva i konsultira druga mišljenja i stvarne situacije, - Koristi literarne izvore kao komparativno iskustvo i druge dokumente vezanih za odgovornost pojedinca i zajednice, - Kreira punu slobodu izražavanja i gradi kvalitet ličnog pristupa u dijalogu o odgovornosti, - Cijeni svoje i mišljenja drugih o odgovornosti pojedinca i zajednice, - Svoje ponašanje usklađuje sa dostignutim razumijevanjem pojma „odgovornost“ i argumentirano preispituje svoje i stavove drugih o odgovornosti, - Snagom argumenta gradi drugačije pristupe u društvenim odnosima, utiče na njih, i ličnim primjerom ih prilagođava općem interesu zajednice a u cilju dostizanja što većeg stepena odgovornog pojedinca i odgovornog društva.
---	--	---	--

Očekivani ishodi učenja/ rezultati učenja	Pravda	<ul style="list-style-type: none"> - Zna šta je pravda i kako koristiti osnovne principe pravde, - Zna šta je korektivna, proceduralna i distributivna pravda i zna iz kojih se pojmove izvode, - Zna zašto se pitanje pravde dijeli u tri kategorije, - Zna koristiti intelektualna sredstva pri proučavanju pitanja pravde, Zna koje je potrebno pojmove poznavati za razumijevanje pojma „pravda“, - Zna koristiti principe sličnosti kod razvijanja stavova o distributivnoj pravdi, - Zna pravilno prepoznati važnost i razlike između distributivne, korektivne i proceduralne pravde, - Zna interese i vrijednosti koji su potrebni kod razvijanja stavova o pravdi. - Zna procijeniti, zauzeti i odbraniti stavove vezane za pitanja pravde, - Zna pronaći vlastite primjere, <ul style="list-style-type: none"> - Uočava bitne karakteristike pravde,, - Predviđa, uočava i analizira sadržaj, opseg i doseg pojmljova kojim razumijeva pojam „pravde“, - Predviđa i pretpostavlja značenje pojma „pravda“ u životu, - Identificira i reformuliše svaku pogrešnu elaboraciju pravde, - Logički povezuje vrijednosti kojima se pravda kao osobina pojedinca uspostavlja i prepoznaje, - Jasno i razgovijetno isključuje dvostrislena značenja i razlikuje distributivnu, korektivnu i proceduralnu pravdu, - Gradi vlastite načine razumijevanja pravde kao uvjeta organizacije pravednog društva, - Pravilno poima, sudi, zaključuje i promišlja stavove vezane za pravdu pojedinca i pravdu u društvu, - Prepoznaće, analizira i cijeni osobine pravde i njeno prisustvo u zajednici, <ul style="list-style-type: none"> - Samostalno formira stav o pravdi i principima pravde na temelju vlastitih saznanja, - Elaborira i argumentira ispravnost ili neispravnost razumijevanja pojmljova iz kojih se izvodi pojam „pravda“, - U konačnoj formulaciji stava, učenik prikuplja sva relevantna iskustva i konsultira druga mišljenja i stvarne situacije, - Koristi literarne izvore kao komparativno iskustvo i druge dokumente vezanih za pravdu pojedinca i pravdu u zajednici, - Kreira punu slobodu izražavanja i gradi kvalitet ličnog pristupa u dijalogu o pravdi, - Cijeni svoje i mišljenja drugih o distributivnoj, korektivnoj i proceduralnoj pravdi, - Svoje ponašanje uskladjuje sa dostignutim razumijevanjem pojma „pravda“ i argumentirano preispituje svoje i stavove drugih o pravdi i pravednom postupanju, - Snagom argumenta gradi drugačije pristupe u društvenim odnosima, utiče na njih, i ličnim primjerom ih prilagođava općem interesu zajednice a u cilju dostizanja što većeg stepena odgovornog pojedinca i odgovornog društva.

Profil i stručna spremna nastavnika za realizaciju programa:

Profesor filozofije i sociologije VII stepen stručne spreme

Profesor ili filozofije ili sociologije, VII stepen stručne spreme

Profesor historije VII stepen stručne spreme

Bachelor filozofije i sociologije najmanje 180 ECTS

Bachelor ili filozofije ili sociologije, najmanje 180 ECTS

Bachelor historije najmanje 180 ECTS

14. LIKOVNA KULTURA

TEMATSKI SADRŽAJI	MOTIVI I TEHNIKE	BR.ČASOVA
1. TAČKA I LINIJA - Vrste i funkcije linija: teksturalne i strukturalne linije.Frotaž.	Događanja u neposrednom okruženju; ljudi pri različitim aktivnostima, pojave u prirodi, životinje, objekti...	2
2. BOJA - Gradacija i modelacija tona boje, optičko mješanje boja, mješanje boja podslikanjem.	Akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, flomasteri u boji,kolaž papir.	2
3. PLOHA - Plošno izražavanje u grafici. - Aimetrija i asimetrija u grafici.	Oblik i ploha u realizaciji dvodimenzionalne kompozicije.Realizacija kompozicionih odnosa simetrije i asimetrije u oblasti slikanja.	2
4. POVRŠINA - Tekstura i faktura. Industrijska štampa. - Trodimenzionalna organizacija kompozicije.	Primjena slikarskih tekstura u funkciji predstavljanja različitih karakteristika, vrijednosti i karaktera površine.Površine sa crtama složenim u gušćem i rjeđem rasporedu, tačkama cilju ostvarivanja različitih faktura i ponavljanja oblika.	2
5. MASA I PROSTOR - Odnos mase i prostora. - Prirodni i vještački oblici. - Arhitektura: nosive kompozicije i funkcionalnost prostora.	Izrada makete i funkcionalna organizacija prostora. Upoređivanje elemenata skulptorskog jezika, mase i prostora, na umjetničkim djelima i učeničkim radovima.	3
6. HISTORIJA UMJETNOSTI - Srednjevjekovna umjetnost u BiH, Gotika...		1
UKUPNO:		12

OČEKIVANI REZULTATI

Učenici nastavljaju rad na usvajanju i proširivanju znanja o načinu i mogućnostima upotrebe materijala i sredstava za kreativni rad koji se koriste u oblastima:

Tačka i linija:

- da mogu razlikovati teksturne crte /linije/, i praviti gradaciju između njih
- da spoznaju karakteristike i mogućnosti strukturne linije u realizaciji svojih ideja, osmišljavanju i predstavljanju kompozicionih formi i definisanja prostora
- moći predstaviti kompozicije sa naglašenom strukturom
- moći prepoznati strukturne linije; linije koje definisu neki oblik, linije koje predstavljaju neku formu
- okoristiti se primjenom različitih vrsta u cilju ostvarivanja različitih struktura u osmišljavanju kreativnog rada
- moći prepoznati karakter i karakteristike strukturalnih linija
- ovladavanje kstrukturnim linijama, linija u funkciji predstavljanja oblika /forme/
- primjena savladanog i usvojenog znanja o liniji u cilju predstavljanja teksturalnih razlika /karakteristika različitih materijala/, realizacija kroz crtež, sposobnost predstavljanja karaktera različitih materijala /tekstur/ slaganjem različitih rasporeda ukrštenih linija /šrafurom/
- da usvoji termine: hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat tekstura, zasićena tekstura, prozračna- meka tekstura
- Usvojiti pojam struktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju/: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto /sabijeno/

Slikarstvo:

- da proširuju i dopunjaju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, pastelu, flomasterima u boji, kolažu, mozaiku
- da proširuju znanje o lokalnim bojama /bojama koje karakterišu određeni oblik/
- da prepoznaju i u svojim radovima koriste lokalne boje
- da prošire znanje o tonskom stupnjevanju /stezenovanju/ boje, u cilju predstavljanja prostornosti, plastičnosti /trodimenzionalnosti/ oblika
- da na svojim radovima upotrebljavaju pripremljene /na paleti miješane/ boje u cilju ostvarivanja skale različitih valerskih vrijednosti /primjena svjetlijie i tamnije boje/ jednog tona u realizaciji tonskog stupnjevanja boje
- da proširuju znanje o optičkom miješanju boja i njegovom djelovanju: da dvije osnovne boje postavljene jedna pored druge u formi sitnih tačkica, rezultiraju trećom bojom /kao rezultat daju izvedenu, koja bi se dobila i fizičkim miješanjem, ali je na ovaj način dobijena boja intenzivnija/ Na ovom principu funkcioniše kolor offset štampa
- dalji rad na proširivanju i usvajanju znanja o osnovnim boja i mogućnostima njihove primje-ne
- dalji rad na pravilnoj primjeni slikarskih tehnika, upotrebi materijala i sredstava za rad u oblasti slikanja

Ploha:

- da razviju sposobnost prepoznavanja, procjene i primjene simetričnih i asimetričnih plošnih oblika kompozicija
- da su sposobni u svom kreativnom radu realizovati likovne kompozicije u formi simetričnog i asimetričnog rasporeda elemenata
- da su sposobni realizovati likovne kompozicije u kojima dominiraju pozitivne i negativne forme /oblici/
- dalji rad na savladaju znanja u pripremanju šablonu za visoki tisak, linorez, gipsorez, karton /papir/ grafika u kojima dominira simetrija, asimetrija
- dalji rad na usvajanju primjene dvodimenzionalne organizacije kompozicije u likovnim oblastima; grafike, crtanja i slikanja
- prepoznavanje i primjena u likovnom izrazu pozitivne i negativne forme u organizacije kompozicije
- uočavanje, usvajanje i primjena pozitivnih i negativnih ploha u organizaciji kompozicije /plohe koje predstavljaju geometrijske oblike, pozitivno-negativno/
- usvajanje i primjena simetrije /preslikavanje u ogledalu/ i asimetrije
- Usvojeni pojmovi za oblast ploha:
- simetrija /preslikavanje u ogledalu/, asimetrija, pozitivno, negativno

Površina masa i prostor:

- dalji rad na uočavanju odnosa mase i prostora, uočavanje simetrije i asimetrije u realizaciji prostornih organizacija, prepoznavanje karaktera oblika
- dalji rad na prepoznavanju i usvajanju slikarskih tekstura i faktura /"rukopis" autora/, biti sposoban primijeniti ih u sopstvenom likovno kreativnom izrazu
- da su sposobni prepoznati i razlikovati pozitivne i negativne forme i koristiti ih u svom kreativnom radu
- u prostornom oblikovanju, uočiti i moći predstaviti kontrast oblika i kontrast različitih tekstura u prostornim organizacijama /primjena kompozicije različitih tekstura/
- dalji rad sa primjenom mekih skulptorskih materijala podesnih za realizovanje različitih tekstura
- u okruženju i na skulptorskim djelima prepoznati, moći izvršiti analiziru i procjeniti odnos mase i prostora u odnosu pozitivno i negativno
- biti sposoban uočiti karakteristike simetričnih i asimetričnih oblika
- biti sposoban prepoznati i napraviti složenu prostornu organizaciju, urbanističku prostornu organizaciju /upotrebom simetrije i asimetrije/ u oblasti arhitekture

- moći izvršiti analizu dijelova zgrade i uočiti formu organizacije, prisustvo simetrije-asime-trije
- Usvojeni pojmovi za oblast površina:
- slikarska faktura, rukopis umjetnika /način nanošenja boje kistom ili lopaticom/, skulptorska faktura, /način nanošenja, obrade materijala/
- u oblasti prostornog oblikovanja:
- pozitivne i negativne forme kao elemenat tekture i fakture skulptorski/kiparski/, vajarski materijali, glina, glinamol, vosak, sapun

STRUKTURA PROGRAMA

TAČKA I LINIJA

Likovno područje crtanje:

Usvojiti pojam teksturne crte /linije/, biti sposoban prepoznati njihove različitosti, istražiti putem teksturnih linija, spoznati njihove mogućnosti i moći izraziti različite tekture putem linija/crta i tačaka, imjenama dužina, pravaca i punoće šrafure u predstavljanju različitih tekstura. Prepoznavati u svom neposrednom okruženju, usvojiti i biti sposoban /ovladati/ primjeniti različite vrijednosti tekstura putem linija/crta u cilju predstavljanja različitih kvaliteta /vrsta/ površina. Moći prepoznati različitost između teksturnih i strukturnih linija. Teksturne linije/crte, linije koje objašnjavaju izgled neke plohe u smislu glatka, hrapava, sjajna, mat, zasićena /zatamnjena/, prozračna /svijetla/... Strukturne linije/crte u funkciji definisanja karaktera oblika i položaja u prostoru, linije koje definišu oblik, njegovu formu i materiju. Strukturne linije/crte u funkciji predstavljanja karaktera materije putem šrafura linija, u cilju definisanja oblika i karakteristika materijala. Različite vrste struktura; tvrada /čvrsta/, kristalna /sačinjena od malih kristala /kamen granit, mramor, kocka šećera i sl./, meka /tjesto, plastelin, vata i sl./

BOJA

Likovno područje slikanje:

Dalji rad na razvijanju sposobnosti uočavanja, analitičkog pristupa, vrednovanja i usvajanja lokalnog tona boja. Šta je to lokalna boja? Tonsko stupnjevanje tona boja. Ostvarivanje skale valerskih vrijenosti /količina svjetla u tonu boje/, boje stepenovane do bijele /dodavanje svjetla/ ili do crne /oduzimanje svjetla/.

Optičko miješanje boja na plohi putem slaganja tačkica sa osnovnim bojama /poentilizam –fr. Point = tačka, divizionizam/. Dvije osnovne boje rezultiraju izvedenom bojom /miješaju se u oku posmatrača i stvaraju utisak izvedene boje/, boje koja se dobije fizičkim miješanjem odabranih osnovnih boja. Plava i žuta kao rezultat miješanja daju vizuelni utisak zelene plohe, crvene i žute tačkice utisak narandžaste boje a crvena i plava utisak ljubičaste. Dodavanjem većeg procenta jedne ili druge boje i ton boje se mijenja, boja je svjetlijia ako na plohi ima manje obojenih tačkica a dodavanjem crne boje gubi svoju zasićenost /slabi gubi intenzitet/ i postaje tamnija. Na pomenutom principu optičkog miješanja boja se realizuje i kolor tisak/štampa, offset štampa, koja je danas prisutna u svim sferama života. Siva boja se ostvaruje mješanjem tačkica svih osnovnih boja na jednoj plohi.

PLOHA

Kroz tematsku oblast PLOHA realizovaće se sva likovna područja koja se u svojoj realizaciji predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi /na plohi/; crtaju, slikaju, grafici, primijenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predloška za izvođenje/.

Razvijanje sposobnosti uočavanja karakteristika i primjene u predstavljanju oblika na plohi putem različitih formi komponovanja, korištenjem simetrije i asimetrije. Primjena kompozicije sa naglašenom organizacijom kompozicije u simetričnom rasporedu elemenata.

Realizacija kompozicije kroz formu asimetričnih odnosa elemenata. Dvodimenzionalna organizacija kompozicije i njena primjena u likovnim područjima crtaju, slikaju i grafike, primijenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predloška za izvođenje/.

Pri organizaciji kompozicije plohe mogu imati svoje karakteristike mogu biti: simetrične i asimetrične plohe kao i pozitivne i negativne /svijetle ili tamne, predstavljene u ogledalu/. Ovladavanje

sposobnostima uočavanja, vrednovanja i primjene simetrije i asimetrije, pozitivnih i negativnih ploha, pozitivnog i negativnog /crnog i bijelog/ oblika i prostora na grafičkom listu /otisku/. Rad na daljem savladavanju izrade klišea i principa rada u oblasti grafike, primjene jednobojsnog i višebojnog visokog tiska, u tehnici gipsoreza, linoreza i karton /papir/ grafike.

Primjena tekturnih i strukturnih vrijednosti u grafičkom izrazu, slaganje snopova linija u cilju ostvarivanja odgovarajuće šrafure, predstavljanja plohe ili definisanja oblika /materijala/.

POVRŠINA

U tematskoj oblasti Površina, u likovnim djelima umjetnika prepoznati i analizirati karakteristike slikarskih tekstura i faktura i biti sposoban služiti se njima i primjeniti ih u sopstvenom likovno-kreativnom radu /izrazu/. Tekstura karakteriše plohu i slojevitost nanese-ne boje, a faktura predstavlja rukopis, odnosno način na koji je boja nanesena na neku plohu. Boja nanesena u jednom smjeru, kružno, u različitim smeđrovima /pravcima/, tanjim ili debljim /širim/ kistom.

Karakteristike skulptorskih /vajarskih/ tekstura. U prostornom oblikovanju, realizacijom figura u prostoru /prostornih organizacija/, u niskom i visokom reljefu prepoznati i moći predstaviti kontraste različitih tekstura, pozitivnih i negativnih oblika. i primjene simetrije i asimetrije. Korištenje i upotreba različitih materijala koji su podesni za realizaciju različitih tekstua /površina/ glina glinamol, plastelin i sl. u cilju predstavljanja; hrapavo, izbrzdano, izgrebano, neravno, uglačano, ravno...

MASA I PROSTOR

Tematska cjelina, masa i prostor realizuje se u likovnim oblastima: oblikovanje, građenje, primijenjena umjetnost i dizajn. Od učenika se očekuje da u svom okruženju, na skulptorskim djelima kao i djelima primjenjene umjetnosti i dizajna, mogu registrirati, analizirati i procjeniti odnos mase i prostora. Ako govorimo o volumenu koji je ispunjen /sačinjen/ određenim materijalom, onda on predstavlja masu. Masu definišemo kao materijal koji ispunjava i zauzima neki prostor /primjer: kamen, komad drveta, puna cigla, kao oblik koji je u potpunosti isunjen svojom strukturom/. Masa i prostor, kao naizmjenične forme mogu bit prisutne u realizaciji kompozicionih organizacija odnosa pozitivno-negativno. Organizovanje kompozicija na principu primjene simetričnog rasporeda prostornih elemenata. Primjena asimetrije u realizaciji likovno kreativnih kompozicionih organizacija. Usvajanje od strane učenika pojma linijski istanjena masa, ili masa koja ima izuzetno malen volumen, i koja može da se organizuje na takav način da se sa njom ostvaruju složene kompozicione forme /oblici/.

Arhitektonske i urbanističke organizacije u formi izražavanja strukturnih prostornih kompozicija. Primjena arhitektonskih /urbanističkih/ organizacija u cilju ostvarivanja kompozicionih odnosa simetrije, asimetrije, odnosa pozitivno i negativno. Karakteristika savremene gradnje je jednostavnost, koja se ogleda u odnosu velikih "čistih" ploha u kombinaciji sa savremenim aritektonskim /građevinskim/ materijalima. Prilikom pravljenju urbanističkog rješenja jedan od osnovnih zadataka je racionalnost /iskorištenost/, infra struktura, saobraćajnice, pješačke staze, namjena prostora i objekata svim sferama života, zelene površine /parkovi/, igrališta za djecu i funkcionalnosti prostora.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u VII razredu, podrazumijeva sintetičko koncipiranja vizuelnog doživljaja, povezivanje novih vizuelnih iskustava i spoznaja sa do tada prethodno stečenim znanjem, bogaćenjem novim likovnim sadržajima i likovnim iskustvima, nivoom usvojenog doživlja-vanja likovne umjetnosti, odnosi se fazu likovnog izražavanja vizuelni realizam. Pristup doživljavnjii i percipiranju okoline je intelektualno vizuelni, a mišljenje apstraktno.

Dalje usvajanje znanja, likovnog jezika i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

1. OBLIKOVANJE NA PLOHI - dvodimenzionalna organizacija kompozicije
2. OBLIKOVANJE U PROSTORU – rješavanja trodimenzionalnih formi

Ove dvije podjele kerativnog rada po prostornoj organizaciji kompozicije, realikuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja, koja čine strukturu programa predmeta LIKOVNA KULTURA.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE
- SLIKANJE
- GRAFIKA
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA
- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /u formi skica, izvedbenih predložaka/

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA
- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /realizacija u materijalu, krajnje idejno rješenje/

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz likovno problemske cjeline koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. Razreda, /što trenutno nije slučaj, od 1-3 razreda/.

1. TAČKA I LINIJA
2. BOJA
3. PLOHA
4. POVRŠINA
5. MASA I PROSTOR

Ovakva forma ima za cilj da obezbijedi kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Likovno problemske cjeline bi se realizovale kroz likovno kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta uključena u realizaciju u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio bi veću preglednost u sistematizovanju gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje likovno problemskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentira-nja novih sadržaja i znanja.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju i razriješe ga putem likovno tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiraje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija.

Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivni proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema, sposobnosti analize i vrednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatih nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Poticajne preferencije su motivi – teme /likovni sadržaji/

Prikladne teme za likovno kreativni rad predstavljaju učenički doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive
2. Nevizuelne motive
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/
 - iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, muzika, muzički spotovi, znakovi vizuelnih komunikacija, palakati /sportski, muzički, kulturnih dešavanja.../, objekti, pojave u prirodi, biljke
 - sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /priča, roman, pripovijetka, poezija/, matematike, prirode i društva, glazbene kulture, tjelesne i zdravstvene kulture i kulture življenja
 - iz narodnih običaja /tradicije/; značajni datumi, praznici, etnografsko nasljeđe
 - značajna umjetnička ostvarenja iz svjetske likovne /baštine/ umjetnosti
 - likovni i kompozicioni elementi; shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata /likovnog jezika/

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE: usvojiti pojmove: usvojiti pojm tekstura, hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat teksturazasaćena tekstura, prozračna- meka tekstura

Usvojiti pojam struktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju/: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto /sabijeno, kompaktno/

SLIKANJE: proširivanje usvojenih pojnova za tematsku oblast boja: lokalna boja, stepeno-vanje boje /valerske vrijenosti/, optičko miješanje boja /boje se miješaju u oku posmatrača i nataj način ostvaruju utisak, privid izvedene boje/, slikarska faktura, rukopis umjetnika /način nanošenja boje kistom ili lopaticom/

GRAFIKA: proširivanje usvojenih pojnova za oblast ploha: lik, ploha, dvodimenzionalno, simetrija, asimetrija, pozitivno, negativno, višebojna grafika

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE:

Usvojeni pojmovi za oblast površina: skulptorska faktura /način nanošenja, obrade materi-jala/, pozitivne i negativne forme kao elemenat teksture i fakture, skulptorski/kiparski/ vajarski materijali, glina, glinamol, vosak, sapun, linijski istanjena masa, oblikovanje žicom, prostorna organizacija, urbanizacija prostora, selo /ravničarsko, planinsko..../, grad, naselje...

OCJENJIVANJE

Ocenjivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, s obzirom na to da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži kompleksne sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navaka, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u formu likovnog izraza. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

1. estetskog
2. psihološkog
3. pedagoškog.

Ako prihvatimo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenja, onda su svi ti radovi odraz unutrašnjeg stanja života /„duše“ djeteta i kao takvi moraju biti dobri, ne mogu biti loši. Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i sa opravdanjem se postavlja pitanje šta u takvim situacijama raditi? Stav nastavnika bi trebao biti, da učenici koji nisu nadareni ne bi trebali biti “kažnjeni” slabim ocjenama zato što je priroda “zaboravila” da ih obdari sposobnošću za likono-kreativno izražavanje /zato što ne posjeduju likovni talenat/.

Predmet Likovna kultura složen je iz dva segmenta;

1. Likovna Forma /Likovni jezik/ i
2. Likovnih sadržaja

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe kompo-novanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti /naučiti/.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavaju. Prilikom ocjenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji dijete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. To znači da nastavnik, dobar pedagog može iznaći način za riješavanje tog „problema“ uzimajući u obzir trud /zalaganje/, aktivnost na času, želju za postizanjem rezultata i sl. Nema loših dječijih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetnosti, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini. Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno “prepisuju” percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne kulture ne odgovara osnovnim principima savremene nastave, ciljevima i zadacima koji se pred nju postavljaju.

15. MUZIČKA KULTURA

CILJEVI	OEČKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
<ul style="list-style-type: none"> - Poznaje karakteristike narodnih igara bošnjačkog,hrvatskog i srpskog stanovništva BiH kao i njihovih tradicionalnih nošnji,muzičke instrumente - Poznaje orkestarske instrumente po grupama (gudačke,duhačke i udaraljke) i izvođačke sastave (ansamble), razlikuje: solo-pjevač ili solo-instrument,orkestar ili grupa orkestarskih instrumenata,hor - Razlikuje glasove:dječiji,ženski(sopran,alt), muški(tenor-bas) - Prepoznaće vokalno,instrumentalno, i vokalno-instrumentalno izvođenje - Poznaje i pamti imena kompozitora i njihova djela 	<ul style="list-style-type: none"> - Sa većom sigurnošću prepoznaće oznake za dinamiku,tempo i artikulaciju - Poznaje karakteristike narodnih igara naroda i narodnosti u BiH - Svjesno obrazlaže primjenu raznih orkestarskih instrumenata - Prethodna muzička znanja i termine koristi u daljem učenju - Pamti imena bosansko-hercegovačkih i svjetskih kompozitora i njihova najznačajnija djela - Sa sigurnošću prepoznaće horsko izvođenje,te vokalnu,instrumentalnu,i vokalno-instrumentalnu muziku

STRUKTURA SADRŽAJA:
MUZIČKE IGRE/PLESOVI 3 ČASA
SLUŠANJE MUZIKE 14 ČASOVA

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE
<p>MUZIČKE IGRE/PLESOVI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Šota, igra ili Anterija kolo, gradsko kolo bošnjačke tradicije iz Sarajeva, 2. Hercegovački lindo, Neum Klek 3. Igre iz Sarajevskog polja,seosko srpsko stanovništvo <p>SLUŠANJE MUZIKE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Refleks za flautu, klarinet,violinu, klavir, udaraljke,Andante, Jasmin Osmić 2. Varijacije za gudački kvartet, (I-IV), Julio Marić 3. Tri burleske, Vlado Milošević 4. Jutarnje raspoloženje i Anitritn ples iz Peer Gynta, Suite br. 1. op. 46, E. Grieg 5. Valcer u As-duru, J.Brahms i Arabeska u C-duru op. 18., Robert Schumann 6. Brandenburgski koncert br.3 u G-duru, I stav Allegro moderato, Johan Sebastian Bach 7. Čarobna frula: Arija Papagena i Papagene i arija Kraljice noći, W.A. Mozart 8. Koncert za mandolinu i gudače u C-duru RV 425, I stavak, Antonio Vivaldi 9. Igra satova, odломak iz opere "La Gioconda" (Đokonda), Amilcare Ponchielli 10. Tako je govorio Zaratustra op. 30., simfonijjska poema, Introduction, Richard Strauss, timpani 11. Runolist, austrijska narodna, izmjuzikla „Moje pjesme moji snovi“ (The sound of music, Richard Rogers) 12. XIV Rukovet, pjesma: Što no mi se Travnik zamaglio, S. S. Mokranjac (ženski ili mješoviti hor) 13. Na času pjevanja,Cherubini, Kanon (dječiji hor) 14. I opet mi duša za tobom sanja ili Proljeće iz filma "Moj brat Alekса" 	<ul style="list-style-type: none"> - Primjenjuje ranija znanja; - Prepoznaće pojedine tradicionalne nošnje; - Primjećuje i razumije da svaka zemљa ima svoje tradicionalne igre i plesove; - Poznaje instrumente narodnog orkestra. - Shvata značaj poznavanja umjetničkih djela kao vrijednosti; - Zna naslov djela i saopštava ime kompozitora; - Prepoznaće orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački, udaraljke); - Razlikuje izvođačke ansamble: solo- pjevač ili solo-instrument, orkestar ili grupa orkestarskih instrumenata, hor ; - Razlikuje glasove: dječiji, ženski (sopran-alt), muški (tenor-bas); - Prepoznaće vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje; - Prepoznaće narodnu muzičku tradiciju; - Poznaje i pamti imena bh. kompozitora i njihova najpoznatija djela; - Poznavanje italijanskih oznaka za tempo; - Prepoznavanje filmske muzike

16. TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

PROGRAM NASTAVE TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE ZA SEDMI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

Osnovni cilj tjelesne i zdravstvene kulture je osposobiti lica za primjenu osnovnih kineziologičkih znanja i kinezioloških iskustava - koja će mu omogućiti samostalno tjelesno vježbanje u funkciji usavršavanja psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti i stimulisanja normalnog rasta i razvoja, a sve to u interesu njegovanja i zaštite zdravlja i opće dobrobiti lica.

Komplementarni ciljevi tjelesne i zdravstvene kulture tiču se napora usmjerenog ka stvaranju sistema uslova, koji će licima pomoći da: (1) usvoji osnovna znanja i razvije interes i naviku za njegu i zaštitu zdravlja; (2) usvoji osnovna kineziologička znanja (iz područja naučnih disciplina kineziologije) i stekne kineziološka iskustva (iz područja psihomotoričkih aktivnosti) za cjeloživotno tjelesno vježbanje; (3) usvoji znanja o kontroli osnovnih parametara kineziološkog statusa; (4) aktivno koristi slobodno vrijeme i snalazi se u urgentnim situacijama; (5) zadovolji potrebu za igrom i kretanjem i razvije interes za bavljenje sportskim, rekreativnim i, eventualno, kinezioterapijskim aktivnostima; (6) razumije, poštuje i promoviše ekološke vrijednosti u duhu biocentrizma; (7) uvažava svoje kompetencije i racionalno ih afirmira.

Polazni kriteriji za što kvalitetniji obrazovni standard tjelesne i zdravstvene kulture jesu: (1) objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uslovima, (2) primjerenošć sadržaja dobi i spolu lica, (3) sigurnost lica, (4) korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreatiju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti, (5) razvoj antropoloških obilježja učenika i (6) interes i potreba lica. U ovom ciklusu, pored obavezognog, realizuje se i program koji škola mora da ponudi a lica biraju, i to: a) sportsko rekreativni sadržaji; b) sport za sportiste; c) umjetnički sadržaji (ples, sportski ples, folklor). Ovaj program realizuje se jedanput sedmično sa po jednim časom, a uključivanje lica je dobrovoljno. Sadržaji zdravstvenog odgoja uslovljeni su činjenicom da je ovaj razvojni period karakterističan ne samo po burnom tjelesnom rastu i razvoju, koji vodi do biološke i spolne zrelosti pojedinca, već i po razvoju psiholoških obilježja ličnosti. U tom kontekstu, sadržaji zdravstvenog odgoja trebaju biti preventivnog i usmjeravajućeg karaktera, a u odnosu na očekivane i stvarne probleme lica u ovoj razvojnoj dobi.

Po svojoj koncepciji, program uklanja granicu između nastave i vannastavnih aktivnosti, zbog toga je potrebno da škola, zajedno sa društvenim subjektima, pomaže svim oblicima slobodne aktivnosti lica (sportske sekcije, sportska društva), a u prvom redu u osiguranju stručnog kadra, materijalnih i prostornih uslova.

Ciljevi, sadržaji i ishodi

Cilje	Sadržaji	Ishodi	Učeni	Učeni
1. Obrazovni	Štetna djelovanja nikotina, alkohola, dopinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje (*)	Posjeduje osnovna znanja o štetnosti nikotina, alkohola, dopinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje.	x	x
	Lica sa posebnim potrebama	Vježbe somatskog statusa	x	x
	Nedostatci lica sa posebnim potrebama	Zna da je razvojni period burnog tjelesnog rasta i razvoja povoljan za razvoj i usavršavanje snage i brzine te koordinacije i gibljivosti.		
	Djelovanje tjelesnog vježbanja na čovjekov metabolizam te funkciju krvožilnog, dišnog i koštano-zglobnog sistema	Posjeduje osnovna znanja o djelovanju tjelesnog vježbanja na čovjekov metabolizam te funkciju krvožilnog, dišnog i koštano-zglobnog sistema.	x	x
	Iskrena lica sa posebnim potrebama	Ishrana sportista	x	x
	Korisni i štetni sadržaji tjelovježbe za vrijeme mjesecnoga ciklusa (*)	Posjeduje osnovna znanja o korisnim i štetnim sadržajima tjelovježbe za vrijeme mjesecnoga	x	
			x	x
	Dobrobiti igre i boravka u prirodi	Posjeduje osnovna znanja o dobrobiti igre i boravka u prirodi.	x	x
			x	x
	Kultura i pravilno odijevanje u cilju zaštite tijela i zdravlja od nepovoljnih vanjskih uticaja u različitim uslovima	Posjeduje osnovna znanja o kulturi i pravilnom odijevanje u cilju zaštite tijela i zdravlja od nepovoljnih vanjskih uticaja u različitim uslovima.	x	x
2.Osnovna motorička	1. Trčanja: - - Trčanje na 20 m	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: štafetnom trčanju s predajom palice odozdo te trčanju na 20 m.	x	x
	2. Skakanja: - Skok uvis prekoračnom tehnikom „škare“ iz polukružnog zaleta	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: skoku uvis prekoračnom tehnikom „škare“ iz polukružnog zaleta.	x	x
	3. Bacanja: - Bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja kopila	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja kopila te bacanje male medicinke do 3 kg bočnom tehnikom.	x	x

	4. Prevrtanje - Vježbe za lica sa posebnim potrebama	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o prevrtanju na povišenje od mehkih strunjača.	x	x
	5. Vježbe na ripstolu - vježbe za lica sa posebnim potrebama - okreti za 180 stepeni - vaga - Različite varijante premeta u stranu	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: podmetnom saskoku iz visa stoećeg prednjeg s prečke; njihu na prečci; različitim varijante premeta u stranu; saltu natrag odrazom iz visa stoećeg na dočelnim karikama; premasima odnožno na dvovisinskom razboju uz saskok s premahom odnožnim i okretom za 90°; naskoku na gredu visine 80-120 cm s premahom odnožnim	x	x
	6. Ritmičke i plesne strukture: - Engleski valcer (*) - Složeniji koraci aerobike niskog i visokog intenziteta - Okreti - Valovite kretnje rukama i tijelom	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: engleskom valceru; složenijim koracima aerobike niskog i visokog intenziteta; okretima; valovitim kretnjama rukama i tijelom; skokovima sa spravom po izboru; „mačjem“ skoku na niskoj gredi. Vježbe uz muziku za lica sa posebnim potrebama	x	x
	7. Koreografija aerobike			
	8. Igre: Rukomet: -s k o k š u t - Skok sa tla Košarka: - dvokorak i kretanje u odbrani - Skok šut Odbojka: - prijem servisa podlakticama - Dizanje lopte visoko na mrežu - Napad iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – “kuhanje” -igra na trecu loptu	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: rukomet - šutu s pozicija krila i kružnog napadača; pojedinačnom i grupnom protunapadu, košarka - odbrambenom stavu i kretanju u odbrani; ubacivanju lopte u koš jednom rukom odozgo nakon dodane lopte - košarkaški dvokorak ; kontranapadu - završna akcija, odbojka - dizanju lopte visoko na krajeve mreže; napadu iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – “kuhanje”; mini odbojci 4:4, nogomet - tehnići ubacivanja lopte u igru rukama; zaustavljanju lopte natkoljenicom principom amortizacije; oduzimanju lopte presjecanjem.	x	x

		(*) - Mini odbojka 4:4 Nogomet: - Tehnika ubacivanja lopte u igru rukama - Zaustavljanje lopte natkoljenicom principom amortizacije			
2. Antropološki	1. Motoričke sposobnosti	Odgovarajući sadržaji iz: 1.2..1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., I 8., kao drugi kineziološki sadržaji, a shodno potrebama učenika i mogućnostima škole i okoline	S potrebnom snagom i brzinom izvodi složenije Posjeduje neophodnu nervno-mišićnu kordinaciju i kontrolu složenijih pokreta. Posebnu pažnju poklanja usavršavanju snage i brzine te koordinacije i gibljivosti. Postiže optimum motoričkih sposobnosti snage, brzine, koordinacije, gibljivosti i ravnoteže.	x x	x x
	Ciklična kretanja u zadatom vremenskom okviru laganoj inteziteta	Samostalno primjenjuje aerobne programe za razvoj poboljšanje maksimalnog primitka kisika.	x x		
	2. Funkcionalne sposobnosti: Intervalna trčanja na kratke staze	Pozitivno utiče na krvožilni sistem radom na poboljšanju aktivnosti dišnog sistema.	x x		
	3. Morfološke osobine:	Vježbama snage pozitivno utiče na razvoj mišićnog i gustoću koštanoga tkiva te poboljšava posturu, odnosno pravilan uspravni položaj tijela. Različitim vježbama istezanja pozitivno utiče na fleksibilnost	x x		
4. Odgojni	Odnos između slobode i odgovornosti i sposobnost izražavanja samopoštovanja i poštovanje drugih	Ima pravilan odnos prema slobodi i odgovornosti, samopoštovanju i poštovanju drugih bez obzira na njihove individualne i kolektivne karakteristike.	x x		
	Odnos prema tjelesnoj težini i tijelu uopće	Posjeduje zdrave prehrambene navike i zdrav stil života i racionalno se odnosi prema modnim izazovima zasnovanim na upotrebi tjelesnih osobina	x x		
	Emocionalna samoregulacija (*)	Uspješno kontroliše agresivnost u igri.	x x		
	Vježbe za lica sa posebnim potrebama	Posjeduje ekološke navike i aktivno učestvuje u rješavanju ekoloških problema.	x x		
	Kultura ponašanja	Uljudno se ponaša na času i u školi. Aktivno, interaktivno i kreativno učestvuje u rješavanju problema u školi i među vršnjacima. Postepeno	x x		

Ovaj razvojni period karakterističan je po burnom tjelesnom rastu i razvoju, koji vodi do biološke i spolne zrelosti lica. Ubrzani tjelesni rast i razvoj odvija se po fazama "ispružanja i popunjavanja" pa se često stiče utisak tjelesne disharmonije. Učešće mase međusobno se mijenja i prema dijelovima cijelog tijela. Ove proporcionalne promjene utiču na kontinuirani razvoj motoričkih sposobnosti, odnosno dovode do određene stagnacije ili usporenog razvoja, što lica teško prihvataju. Dodatni problem ovog razvojnog perioda prestavlja razvoj psihičkih obilježja ličnosti. Društveni zahtjevi, kao i biološke promjene u ovom razvojnom periodu, vode ka emocionalnoj neujednačenosti. Pravilno vođena tjelesna aktivnost može značajno da kompenzira ovaj veoma osjetljiv period i da veliki doprinos za stvaranje i oblikovanje zdrave ličnosti.

Obzirom da su lica naročito zainteresovani za produbljivanje znanja i širenje sadržaja rada, ovaj period je veoma pogodan za početak sportske aktivnosti. Zbog efikasnosti vježbe i bolje motivacije, u zadnje tri godine program tjelesne i zdravstvene kulture zahtijeva savremeniji didaktičko-metodički postupak nastavnika, što se, u prvom redu, odnosi na slobodniju kompoziciju časa tjelesne i zdravstvene kulture i na usavršavanje i osavremenjivanje tehnologije nastave.

Cetverodijelnu kompoziciju časa treba shvatiti samo kao bavezno polazište, koje osigurava optimalne psihološke, fiziološke i pedagoške preduslove za realizaciju neposrednog zadatka časa tjelesne i zdravstvene kulture. Na toj osnovi, sa dosta slobode, treba i komponovati konačnu strukturu časa za svaki zadatak. Intezivnije se koriste metode rada kao što su: metod dopunskog vježbanja, kružno- intervalni metod, metod stanica, tangent-trening i sl. Da bi intenzitet vježbanja bio optimalan, treba voditi računa o racionalnom korištenju objekata, sprava, rekvizita i ostalog nastavnog pribora te o racionalnijem korištenju raspoloživog vremena za čas i sl.

S obzirom da je ovo razdoblje optimalno za usvajanja motoričkih znanja, obrazovna komponenta prepostavlja usvajanje naprednih kinezioloških motoričkih znanja koja, upotpunjena temeljnim teorijskim znanjima iz kineziologije, podstiču razvoj ličnosti učenika. Uz **opća motorička znanja** za razvoj (a) razvoj funkcionalnih sposobnosti (aerobnih i anaerobnih) i (b) razvoj motoričkih sposobnosti (koordinacije, ravnoteže, brzine, preciznosti, fleksibilnosti, eksplozivne, repetitivne, staticke snage i dinamometrijske sile te (c) regulaciju morfoloških obilježja (aktivne mišićne mase i balastne mase), potrebno je učenicima osigurati i mogućnost sticanja znanja **specificiranih** kao: (a) monostrukturalna motorička znanja, koja su dominantno obilježje aktivnosti tipa atletike, plivanja, biciklizma i dr., (b) aciklična motorička znanja, koja su bitno obilježje tzv. borilačkih aktivnosti, kao što su boks, hrvanje, judo, karate i dr., (c) kompleksna motorička znanja, dakle ciklična i aciklična, koja se susreću u sportskim igrama, kao što su nogomet, rukomet, košarka i dr., ta (d) "estetska" motorička znanja (ili znanja za koja je estetski kriterij važan faktor uspjeha), koja su sadržana u aktivnostima tipa gimnastike, ritmičke gimnastike, skokova u vodu i dr.

Ocenjuju se: sadržaji označeni sa (*)

Procjenjuju se: morfološke osobine, funkcionalne i motoričke sposobnosti učenika u odnosu na njihovo inicijalno, stvarno i očekivano stanje osobina i sposobnosti, kao i lica sa posebnim potrebama.

SADRŽAJ

1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	153
2.	ENGLESKI JEZIK-prvi strani jezik	157
3.	NJEMAČKI JEZIK, prvi strani jezik.....	161
4.	ENGLESKI JEZIK - drugi strani jezik	164
5.	NJEMAČKI JEZIK, drugi strani jezik.....	168
6.	MATEMATIKA	170
7.	FIZIKA.....	174
8.	BIOLOGIJA	180
9.	GEOGRAFIJA	181
10.	HISTORIJA	182
11.	TEHNIČKA KULTURA.....	183
12.	INFORMATIKA	188
13.	GRAĐANSKO OBRAZOVANJE	191
14.	LIKOVNA KULTURA	200
15.	MUZIČKA KULTURA	207
16.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ.....	208
	SADRŽAJ	213

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE
AND SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

NASTAVNI PLAN

VIII RAZRED

SADRŽAJ

1.	BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST.....	216
2.	ENGLESKI JEZIK – prvi strani jezik	224
3.	NJEMAČKI JEZIK – prvi strani jezik	227
4.	ENGLESKI JEZIK – drugi strani jezik (35 časova)	230
5.	NJEMAČKI JEZIK - drugi strani jezik	234
6.	MATEMATIKA	236
7.	FIZIKA.....	239
8.	HEMIJA/KEMIJA	242
9.	BIOLOGIJA.....	245
10.	GEOGRAFIJA	247
11.	HISTORIJA	248
12.	TEHNIČKA KULTURA.....	249
13.	INFORMATIKA	255
14.	LIKOVNA KULTURA	256
15.	MUZIČKA KULTURA	263
16.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	264

1. BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

PRIJEDLOG PROGRAMA ZA VIII. RAZRED DEVETOGODIŠNJE OBRAZOVANJA				
Književni tekstovi (22 ČASA)	Književno – teorijski pojmovi	Odgovorno – obrazovni zadaci	ISHODI UČENJA	
			MINIMALNI	MAKSIMALNI
Narodna književnost Lirska narodna pjesma (Ljubavni rastanak, Nesretna djevojka ili Majka Fatu kroz tri godine viče) Smrt Omara i Merime, narodna epsko-lirska pjesma	Motivi, slike, glazbeni/muzički elementi stiha, stilska obilježja lirske narodne pjesme Kompozicija, likovi, idejno – tematska svojstva, stilski postupci, jezik Odlike epskog i lirskog Misaona (refleksivna) pjesma Misaoni motivi	Uočavanje obilježja lirske narodne pjesme Poticati osjećaje i um čitanjem i slušanjem narodnih pjesama Buđenje plemenitih osjećaja i potrebe da se prevladavaju nepravedni ljudski odnosi koji guše slobodu ličnosti, pravo na samostalno odlučivanje i opredjeljenje Uočavanje teme i motiva u misaonim i duhovnim pjesmama Razlikovati tematsku i vrstovnu podjelu pjesama Primijeniti znanja o strofi, stihu, lirskoj pjesmi i stilskim sredstvima u interpretaciji soneta Uočavanje kompozicije, priповjednih tehnika i njihove uloge u proznom djelu Zapažanje postupka u karakterizaciji likova Prepoznavanje uloge opisa u priopovjedanju (statičan, dinamičan opis, zaustavljanje i pokretanje)	Uočavanje stilskih sredstava i osnovnog osjećaja u pjesmi Mogućnost sažetog prepričavanja pjesme Izražavanje doživljaja i dojmova Uočava i izdvaja gradaciju i hiperbolu Razlikuje pjesme prema obliku Iznosi redoslijed događaja i određuje naslov svakoj kompozicijskoj jedinici Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja Razvrstavanje likova prema mjestu i važnosti u djelu i prema socijalnim kriterijima Otkrivanje zanimanja za putopisne teme Opisivanje jednog svog putovanja Uočava ustrojstvo dramske radnje Izdvaja protagonistе i antagonistе i određuje temeljni sukob	Obrazlaganje i dokumentiranje tvrdnji citatima iz teksta Otkrivanje povezanosti jezično-stilističkih elemenata i osjećaja u pjesmi Razumije sadržaj misaonog motiva (osjećaj, misao) Objašnjava alegoriju Iznosi lična zapažanja o dramskom djelu Ocenjuje postupke likova s etičkog, društvenog ili idejnog stajališta
Umjetnička poezija Dobriša Cesarić: Oblak Sergej Jesenjin: Pismo majci 9. S. Kulenović: Stećak				
Prozni tekstovi Slavko Kolar: Breza (odlomak) E. Koš: Ujka Filip Ivo Andrić: Knjiga E. Čolaković: Legenda o Alipaši (odlomak iz romana) B. Ćoپić: Bašta sljezove boje E. Hemingvej: Starac i more (odlomak iz romana)				
I. Sekulić: Oslo pod snijegom (odlomak iz putopisa Pisma iz Norveške)	Fabula – razvijena u romanu i priopovijetci; sažeta u basni i anegdoti uočavanje uz interpretaciju teksta)			

Milan Ogrizović: Hasanaginica (odlomak iz drame)	<p>Glavni dijelovi epskog teksta (funkcija preokreta)</p> <p>Kompozicija fabule – odnos pojedinih događaja u fabuli, odnos narativnih i ostalih dijelova priče</p> <p>Lik – unutrašnji monolog kao sredstvo slikanja lika</p> <p>Psihološka analiza lika: posebna funkcija opisnih, dijaloških i monoloških mјesta</p> <p>Uloga opisa u pripovijedanju</p> <p>Humor, ironija i satira u proznom djelu</p> <p>Karakterizacija glavnog lika (fizička, psihološka)</p> <p>Naučno – fantastični roman</p> <p>Roman odrastanja</p> <p>Obilježja putopisa: granične književne vrste</p> <p>Kompozicija i značajke drame</p> <p>Protagonist, antagonist</p> <p>Dramatizacija</p>	<p>radnje)</p> <p>Uočavanje motiva u putopisnom djelu, objektivnog i subjektivnog stava pisca i načina stvaranja ugodaja</p> <p>Analiziranje bitnih problema dramskog djela</p> <p>Čitanje i razumijevanje dramskog djela</p> <p>Scensko oblikovanje dramskog djela</p>		
---	---	---	--	--

Lektira

1. N. Bazdulj: Ruža I-II
2. D. Cesarić: Lirika (izbor poezije)
3. P. Kočić: Jazavac pred sudom / Izabrane pripovijetke
4. Zoran M. Jovanović: Bulke pored pruge

RJEČNIK, GRAMATIKA (22 časa)			
Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
<p>Značenje riječi</p> <p>Sinonimi; istoznačnice, sličnoznačnice</p> <p>Homonimi / istozvučnice</p> <p>Antonimi – riječi suprotna značenja</p> <p>Arhaizmi – zastarjelice</p> <p>Vrste riječi</p> <p>Zamjenice i njihova uloga u rečenici (upitne, odnosne i neodređene zamjenice)</p> <p>Pisanje i izgovor prijedloga, priloga, veznika i čestica</p> <p>Pravilan uporaba prijedloga uz pojedine padeže</p> <p>Jednostavni i složeni prijedlozi</p> <p>Prilozi i prijedlozi – pisanje (iz daleka svijeta i izdaleka)</p> <p>Glagolski prilozi</p> <p>REČENICA</p> <p>Jednostavna neproširena, jednostavna proširena, besubjektna i neoglagoljena rečenica</p> <p>Članovi rečenice: samostalni (glavni) i nesamostalni (sporedni)</p> <p>Nesamostalni rečenični članovi: atribut i apozicija</p> <p>Složena rečenica – nezavisna i zavisna</p> <p>Stvaranje složene rečenice nizanjem,</p>	<p>Značenje i prepoznavanje sinonima, antonima, homonima i arhaizama</p> <p>Razumjeti uloge povratne i povratno – posvojne zamjenice u rečenici</p> <p>Prepoznati priloge, prijedloge, veznike i čestice u rečenici</p> <p>Pravilno rabiti veznike, čestice, usklike u govorenju i pisanju</p> <p>Prepoznati i razlikovati glagolski prilog prošli</p> <p>Prepoznavanje i imenovanje bsubjektne rečenice</p> <p>i neoglagoljenu rečenicu</p> <p>Utvrditi znanje o glagolskom i imenskom predikatu</p> <p>Imenica, pridjev, zamjenica, broj i prilog kao dio imenskog predikata</p> <p>Ponavljanje i produbljivanje znanja o objektu i priložnim oznakama</p> <p>Prepoznavanje atributa i apozicije i njihovih gramatičkih svojstava</p> <p>Atribut i apozicija kao članovi subjektnog, objektnog ili priložnog skupa</p> <p>Razumjeti načine sklapanja jednostavnih rečenica u složenu</p> <p>Udruživati jednostavne rečenice u složenu nizanjem i povezivanjem</p>	<p>Svojim riječima zna objasniti pojmove: sinonim, antonim, homonim, arhaizam</p> <p>Pravilno piše složene zamjenice s česticom god (nekoliko najčešćih primjera)</p> <p>Mogućnost prepoznavanja i imenovanja nepromjenjivih vrsta riječi</p> <p>Pravilno upotrebljavanje glagolskih priloga</p> <p>Prepoznaće subjekt i riječi koje ga dopunjaju</p> <p>Prepoznaće predikat i riječi koje ga dopunjaju</p> <p>Uočava vrste objekta i priložnih oznaka</p> <p>Uočava vrste riječi kojima izričemo objekt i priložne oznake</p> <p>Prepoznaće apoziciju i prikladno rabi atribut i apoziciju u govorenju i pisanju</p> <p>Uočava kako udruživanjem jednostavnih rečenica nastaje složena</p> <p>Prepoznaće vrste nezavisno složenih rečenica i zna tipične veznike</p> <p>Uočava da je nezavisno složena</p>	<p>Mogućnost razlikovanja priloga i prijedloga te priloga i pridjeva u primjerima istoobličnih riječi</p> <p>Prepoznaće veznička sredstva: veznike, vezničke skupove, priloge i zamjenice kao vezničke riječi</p> <p>Razlikuje vrste veznika u nezavisno složenim rečenicama i pravilno piše zarez</p> <p>Pisanje zareza u zavisno složenoj rečenici s obzirom na različita mesta zavisne surečenice</p>

<p>povezivanjem i uvrštavanjem</p> <p>Nezavisno složena rečenica: vezničke i nevezničke rečenice (rečenični niz)</p> <p>Vrste nezavisno složenih rečenica: sastavna, rastavna, suprotna, isključna i zaključna</p> <p>Zavisno složena rečenica</p> <p>Vrste priložnih rečenica: mjesna, vremenska, načinska, namjerna, uzročna, posljedična, dopusna rečenica</p>	<p>Razumjeti značenje različitih vrsta nezavisno složenih rečenica</p> <p>Prepoznati zavisno složenu rečenicu</p> <p>Prepoznati glavnu i zavisnu rečenicu u zavisno složenoj rečenici</p> <p>Razumjeti značenje predikatne, subjektne, objektne i atributne rečenice</p> <p>Prepoznavanje zavisno složene rečenice</p> <p>Prepoznavanje glavne i zavisne rečenice u zavisnosloženoj rečenici</p> <p>Prepoznavati priložne rečenice i razumjeti njihovo značenje</p>	<p>rečenica složena od rečenica koje ne ovise jedna o drugoj</p> <p>Uvrštava jednostavne rečenice u složenu</p> <p>Uočava veznička sredstva</p> <p>Prepoznaće glavnu i zavisnu surečenicu u zavisno složenoj rečenici</p> <p>Prepoznaće priložne rečenice i razumije njihovo značenje</p>	
---	---	---	--

PRAVOGOVOR I PRAVOPIS		ISHODI UČENJA	
Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadatci	MINIMALNI	MAKSIMALNI
<p>Veliko početno slovo u imenima društava, organizacija, udruga i ustanova, društvenih i stilski pokreta, povijesnih događaja i javnih skupova</p> <p>Pisanje neodređenih zamjenica i prijedloga, zamjenica i čestice god</p> <p>Pisanje riječi s glasovima č, č, dž, đ, ije, je</p> <p>Pisanje zareza u zavisno složenim rečenicama</p> <p>Upravni i neupravni govor u pisanju</p>	<p>Pravilno pisati veliko slovo u najčešćim primjerima</p> <p>Pravilno pisati neodređene zamjenice s prijedlogom i česticom god</p> <p>Uvježbati pisanje i izgovor riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, č, dž, đ, ije, je</p> <p>Pisanje upravnog govora u rečenicama</p>	<p>Veliko slovo u jednostavnijim i češće rabljenim primjerima</p> <p>Pravilno pisanje i govorenje u skladu s pravopisnom pravogovornom i gramatičkom normom</p> <p>Pravilo piše zarez u jednostavnoj rečenici</p> <p>Odvajanje zarezom vokativa i apozicije</p> <p>Zarezom odvaja rečenice u nizu</p> <p>Pisanje upravnog govora u skladu s pravopisom</p>	<p>Primjena pravopisne norme u svakodnevnom pisanju i čitanju</p> <p>Razvijena sposobnost primjene stečenih znanja u novonastalim situacijama (slušanje, govorenje, razgovaranje, čitanje i pisanje)</p>

KULTURA USMENOGA I PISMENOGA IZRAŽAVANJA				
Oblici izražavanja	Programski sadržaji	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadatci	Očekivana postignuća u usmenom i pismenom izražavanju	
			MINIMALNA	MAKSIMALNA
NARACIJA	Stvaranje zamišljene priče Odabratи zanimljivu, neobičnu i originalnu temu iz fantastičnog, računalnog, životinjskog i biljnog svijeta ili iz djeće svakodnevnice	Poticati maštu i objediniti znanje iz teorije književnosti Pričanje u 1. ili 3. licu	Sposobnost stvaranja priče koja ima naslov, temu, kompoziciju (dijelove fabule), likove Likovi imaju imena (obična i neobična), vlastite osobine, jezik i međusobno su povezani.	Sposobnost uvođenja u priču stvarnik personificiranih likova U oblikovanju priče upotrebljava pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog U portretiranju i karakterizaciji likova koristi se humorom
DESKRIPCIJA	Opis zatvorenog prostora (interijera) Pisanje putopisa	Uočavanje pojedinosti i ostvarivanje prostornih i drugih veza među njima Njegovanje slikovitosti u izražavanju Uočavanje obilježja putopisa i mogućnost opisa osobnog putovanja	Kompozicija sastava ostvarena, pazi na redoslijed pojedinosti u interijeru Opisuje stvarno, nepristrano, objektivno Mogućnost pisanja putopisa o vlastitom zavičaju Putopis ima elemente slikovitosti ostvarene epitetom i usporedbom	Subjektivno, pristrano, na temelju vlastitih dojmova opisuje doživljaj zatvorenog prostora Izražena maštovitost, slikovitost i subjektivnost u putopisu Piše putopis o udaljenim krajevima
RASPRAVLJANJE	Problemski članak Odabratи temu koja predstavlja neki problem iz oblasti sporta, znanosti, stanovanja, zabave, čuvanja okoliša itd. Pisanje scenarija (uočavanje obilježja scenarija)	Uočiti da je problemski članak vrsta raspravljanja i da se zasniva na mišljenju i prosuđivanju pojava, stvari, bića i događaja Uspoređivanje literarnog djela i scenarija	Sposobnost stvaranja kompozicije problemskog članka: najava problema (tvrdnja), traganje za rješenjima problema, predlaganje najboljeg rješenja i zaključak Mogućnost preoblike nekog kraćeg književnog teksta iz čitanke u scenarij Scenarij ima dva tekstovna dijela: video i audio	Mogućnost samostalnog izbora teme i pisanja problemskog članka prema shemi: NASLOV TVRDNJA DOKAZI I PRIJEDLOZI ZAKLJUČAK Pokušaj stvaranja vlastitog scenarija

ČITANJE	Provodenje artikulacijskih akcenatskih i intonacijskih govornih vježbi	Prepisati sve glasove s kojima učenici imaju problema pri izgovoru	Pravilno čita naglasnu ili akcenatsku cjelinu Pravilno čita prozne, lirske i dramske tekstove Zamjećuje ulogu rečeničnih znakova i njihovu vezu s govornim vrijednotama	Interpretativno čitanje lirskih, pripovjednih i dramskih tekstova
PISANJE	Pisanje diktata: kontrolni diktat, diktat sa sprječavanjem grešaka, izborni diktat Pisanje dviju školskih zadaća tijekom školske godine.	Preoblikovati pripovjedni tekst u dramski	Vrši dramatizaciju na kratkim primjerima	Dramatizira opširniji tekst

MEDIJSKA KULTURA (4 časa)			
Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadatci	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
Igrani film	Prepoznavanje i objašnjavanje obilježja igranog filma	Prepoznaće i imenuje obilježja igranoga filma: postojanje glumaca i izmišljene filmske priče	Uočavanje ideje filma
Vrste igranog filma	Razumijevanje nastanka filma od priče do snimanja	Uočava obavijesnu, obrazovnu i zabavnu ulogu radija	Razlikovanje vrsta igranog filma
Radio	Razlikovanje vrsta radijskih emisija	Mogućnost iznošenja doživljaja jedne obavijesne i jedne zabavne televizijske emisije	Razvijanje kulture slušanja, razmišljanja, govora i prosuđivanja
Vrste radijskih emisija: obavijesne, obrazovne, zabavne	Razlikovanje vrsta televizijskih emisija s obzirom na njihovu namjenu		
Televizijske emisije (informativne, obrazovne, dokumentarne, zabavne)			
Biblioteka opšti podaci			

2. ENGLESKI JEZIK – prvi strani jezik

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog kao prvog stranog jezika u osmom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A2.1 i djelimičnom dostizanju nivoa A2.2**. Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR.

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može uz znatan napor razumjeti jednostavan, formalan i neformalan razgovor o temama koje su za njega od neposredne važnosti - može razumjeti glavnu poentu u kratkim, jednostavnim porukama (uputstva, objave) i pratiti promjenu teme na TV vijestima - može razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikulisan standardnim jezikom i brzinom sporijom od normalne. Često mora zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti kratke, jednostavne tekstove koji sadrže najfrekventniji vokabular (privatna pisma, kratke vijesti, jednostavna uputstva) - može razumjeti glavne ideje i neke detalje u tekstu koji se sastoji od nekoliko parusa
Govor	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može dati kratak, jednostavan opis u okviru poznate teme za koju je lično vezan - vlada osnovnim vokabularom, fondom jednostavnih naučenih fraza i osnovnim gramatičkim strukturama u proširenoj usmenoj produkciji, ali još uvijek pravi osnovne greške
Pisanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može pismeno opisati nekolicinu svakodnevnih situacija - zna napisati kratke, jednostavne poruke (lična pisma, bilješke) u vezi sa svakodnevnim potrebama - zna popuniti jednostavne formulare ličnim podacima - Zna pisati jednostavne opise i sastave na poznate teme (stvarne i izmišljene ličnosti, doganaji, vlastiti planovi i planovi članova porodice)
Znanje o jeziku	Učenici svjesno stječu znanje o jeziku, primjenjujući različite strategije učenja.

Nivo	Teme	Fukcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
8. razred Osnovna škola Prvi nivo osnovnog znanja	Škola Prijate-ljstvo Nauka i Tehnologija Zdravlje i dobra kondicija Praznici i tradicija	Učenici će moći da: - opišu nešto opširnije: - osobe, predmete, mesta, osjećanja - postavljaju i daju odgovore na lična pitanja, kao i pitanja u vezi sa mišljenjima drugih - traže, daju i slijede uputsva (npr. kako da koriste neku napravu) - koriste javne usluge (npr. banka, željeznička /autobuska stanica/ aerodrom, telefon) - govore/pišu o dobrim i lošim stranama na datu temu	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I REAGOVANJE Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovat će: - davanjem kratkih i nešto dužih odgovora - uočavanjem opće i posebne informacije - spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem stubaca - predvinjanjem osnovnog sadržaja teksta - popunjavanjem praznina i tabela - rješavanjem zadataka: - tačno/netačno - višestrukog izbora b) ČITANJE I REAGOVANJE Učenici će čitati kratke tekstove, u sebi ili naglas, i reagovat će: - uočavanjem opće ili posebne informacije - predvinjanjem sadržaja ili suštine teksta - rješavanjem zadataka tačno/netačno, višestrukog izbora PRODUKCIJA a) GOVOR	Učenici će obnavljati i učiti: Imenice: - brojive i nebrojive, u vezi sa riječima koje izražavaju neodrenenu količinu ili broj: <i>some, any</i> , i konstrukcijom <i>There is / There are</i> Zamjenice: - Lične - Pokazne - Upitne - Prisvojne - Neodrenene - Odnosne zamjenice: <i>who, which, that</i> Pridjeve: Prisvojne pridjeve Glagole: - Present Simple i Past Simple - Present Perfect (sa <i>for, since, just, yet, already</i>) - Present Perfect vs. Past Simple - Modalne glagole: <i>must, have to, may, might, can, could, should</i>	Učenici će obnavljati ili učiti vokabular koji se odnosi na date teme: - Školski predmeti i prostorije u školi, nešto proširen rječnik, npr. <i>crafts room, assembly hall, computer room, gymnasium, laboratory, library</i> itd. -Prijateljstvo, nešto proširen rječnik, npr. <i>good friend, best friend, close friend, old friend</i> - Nauka i tehnologija i njihov utjecaj na naš svakodnevni život, uglavnom osnovni rječnik, npr. <i>home appliances, camera, telephone, computers</i> itd. - Zdravlje i dobra kondicija, osnovni rječnik, npr. <i>smoking, drinking, fast food</i> itd. - Kultura i umjetnost, osnovni rječnik, npr. <i>music, drama, literature, musician, guitarist, orchestra, painter, actor</i> itd. -Nacionalni praznici i proslave u različitim zemljama, npr.

		<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učestvovati u jednostavnim: <p>- razgovorima i diskusijama iz svakodnevnog života (npr. izražavajući slaganje i neslaganje uz obrazloženje)</p> <p>- aktivnostima u kojima se igra po ulogama</p> <p>b) PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisati: <p>- kratke poruke, - kraću priču, različite opise</p> <p>- ključne riječi i izraze</p>	<p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>If</i> - rečenice (prvi tip) - Vremenske (koje započinju sa <i>when</i>) 	<i>weddings, birthday parties, marriages, births, funerals, carnivals</i> itd.
--	--	---	--	--

3. NJEMAČKI JEZIK – prvi strani jezik

(35 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u osmom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A2.1 i djelimičnom dostizanju nivoa A2.2** Evropskog okvira za strane jezike (prvi stepen osnovnog znanja).

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">Učenik može uz znatan napor razumjeti jednostavan formalan i neformalan razgovor o temama koje su za njega od neposredne važnosti.Može razumjeti glavnu poentu u kratkim jednostavnim porukama (uputstva, objave) i pratiti promjenu teme na TV vijestima.Može razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikuliran standardnim jezikom i brzinom sporijom od normalne. Često mora zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">Učenik može razumjeti kratke jednostavne tekstove koji sadrže najfrekventniji vokabular (privatna pisma, kratke vijesti, jednostavna uputstva).Može razumjeti glavne ideje i neke detalje u tekstu koji se sastoji od nekoliko pasusa. Može locirati, komparirati, kontrastirati jednu ili više određenih informacija u nešto širem tekstu. Ponekad je u stanju da pogodi iz konteksta značenje nepoznatih jezičkih jedinica.Čita i razumije kratke odlomke teksta.
Govor	<ul style="list-style-type: none">Učenik može dati kratak jednostavan opis u okviru poznate teme za koju je lično vezan. Može razumjeti kratke informacije društvenog tipa, te obavljati dosta transakcija (kupiti poštanske marke na pošti, pitati za cijenu, u restoranu tražiti pomoć konobara i sl.). Može nakratko povesti razgovor, ali je rijetko u stanju da ga dragovoljno nastavi jer ne razumije dovoljno.Izgovara bez poteškoća neke poznate nizove ali pravi mnogo veoma primjetnih pauza i grešaka kod započinjanja.Izgovor učenika je općenito dovoljno jasan i razumije se čak i u slučaju kada sagovornici zahtijevaju da im ponešto ponovi.Vlada najosnovnijim gramatičkim strukturama, ali još uvijek pravi mnogo osnovnih grešaka.
Pisanje	<ul style="list-style-type: none">Učenik je u stanju da pismeno opiše nekolicinu svakodnevnih situacija.Zna napisati kratke jednostavne poruke (lična pisma, bilješke) u vezi sa svakodnevnim potrebama.Zna popuniti jednostavne formulare ličnim podacima.Zna pisati jednostavne opise i sastave na veoma poznate teme (stvarne i izmišljene ličnosti, događaji, vlastiti planovi i planovi članova porodice).Zna dosta tačno pisati najčešće riječi ali stalno pravi osnovne greške (vremena, afiksi) i daje mnogo nespretnih formulacija.
Znanje o jeziku	<ul style="list-style-type: none">Učenici svjesno usvajaju znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Prijateljstvo
2. Život u gradu
3. Zdravlje i dobra kondicija
4. Praznici i tradicija
5. Zemlje njemačkog govornog područja

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumjeti tekst oglasa, prospakta i slično - uspostaviti kontakt telefonom ili mailom - diskutirati pro i kontra - opisati značaj prijateljstva - imenovati institucije u gradu (pozorište, muzej...) - opisati put - nešto obrazložiti - opisati mjesto stanovanja - izraziti osjećanja - govoriti o svom hobiju - nabrojati vrste sportova. - iskazati mišljenje o nečem - nešto uporediti - razgovarati sa ljekarom - opisati proslave - čestitati praznike - opisati život u porodici - nabrojati zemlje njemačkog govornog područja i neke poznate znamenitosti u pojedinim gradovima 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati</p> <ul style="list-style-type: none"> - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnjki - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa CD-a i sl. - popunjavanjem praznina u tekstu, - popunjavanjem tabela, rješavanjem zadataka višestrukog izbora <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove, - tražiti osnovne informacije u tekstu pritom rješavajući zadatke poput: pridruživanja slike tekstu, pridruživanja podnaslova dijelovima teksta, označavanja tačnih i netačnih tvrdnjki, - odgovaranja na postavljena pitanja, dopunjavanja teksta, popunjavanja tabela i sl. <p>GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - govoriti kratke iskaze sa mnogo pauza i tražeći odgovarajuće izraze, - postavljati jednostavna pitanja, - davati važne informacije o sebi i neposrednom okruženju, - riječi i grupe riječi i 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dativ množine - Složenice <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične zamjenice u dativu - Pokazne zamjenice dieser, diese, dieses u nominativu - Upitne zamjenice welcher, welche, welches u nominativu - Neodređene zamjenice viele, nichts, etwas, man <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Komparacija pridjeva (pravilna i nepravilna) <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prezent povratnih glagola - prezent glagola werden, - futur I, - preterit pomoćnih glagola - perfekt slabih glagola <p>Prijedlozi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prijedlozi sa dativom - Prijedlozi sa akuzativom <p>Rečenica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Red riječi u zavisnosloženoj rečenici - Zavisnosložena rečenica sa veznicima weil i dass <p>Učenici će koristiti ali ne i učiti o sljedećem:</p> <p>Priloge</p> <p>najfrekventnije priloge za mjesto i vrijeme</p>	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>Prijateljstvo: jemanden gut verstehen, gemeinsame Interessen haben, jemandem vertrauen, jemandem zuhören, lügen, verzeihen, loben, Toleranz, Freundschaften schließen, Missverständnis . . .</p> <p>Život u gradu: der Bahnhof, das Rathaus, die Kirche, das Schwimmbad, die Brücke, der Markt, die Ampel, geradeaus, die zweite Straße links, durch den Park, an der Post vorbei, bis zur nächsten Kreuzung, sich orientieren, vom Markt zum Rathaus, einen Weg beschreiben . . .</p> <p>Zdravlje i dobra kondicija: (un)gesund leben, nicht rauchen dürfen, Übergewicht, gesundes Essen, Medikamente nehmen, die Apotheke, sich bewegen, Fitness, Sportarten, Sport treiben, einen Rekord aufstellen itd.</p> <p>Praznici i tradicija: Weihnachten, Weihnachtslieder, Ostern, Bajram, Familienfeste, Karneval, Valentinstag, feierlich, gemütlich, ein Fest vorbereiten, Glückwünsche, sich bedanken .</p> <p>Zemlje njemačkog govornog područja: Hauptstädte, Sehenswürdigkeiten, In welchen Ländern spricht man Deutsch?, Reisen und Ausflüge machen</p> <p>Napomena: Navedena leksika je samo prijedlog moguće leksike te se ne smije shvatiti kao obavezan leksički minimum.</p>

	<p>rečenice povezivati jednostavnim veznicima i, ili, onda</p> <ul style="list-style-type: none"> - igrati uloge, - pripremati i provoditi jednostavne dijaloge, - voditi dijaloge prema datoј skici. <p>PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati rečenice i kraće tekstove, - rekonstruirati riječi i rečenice, - dopunjavati izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice, - pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstualnom modelu - samostalno napisati kratki tekst (vođeno pisanje) 		
--	---	--	--

PRAĆENJE I VREDNOVANJE

U osmom razredu osnovne škole iskazuju se broјčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cjelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik/nastavnica kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuje se kraća pismena provjera u formi kontrolnog ili usmena provjera, kao i izrada dva testa (po jedan u svakom polugodištu).

Konačnu ocjenu ne treba izvoditi na osnovu proste aritmetičke sredine ocjena. Svaka konačna ocjena treba da istovremeno odražava stvarni i mjerljivi napredak koji su djeca postigla tokom školovanja i utisak predmetnog nastavnika/nastavnice o napredovanju.

4. ENGLESKI JEZIK – drugi strani jezik (35 časova)

8. razred

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti jednostavne i često korištene rečenice (npr. kratke informacije o nekoj osobi, porodici, poslu, bližoj okolini, u okviru datih tema). - razumije kratka uputstva i instrukcije, - može dati informacije o kratkim tekstovima koje je slušao više puta, - može pratiti standardan govor ukoliko se govori tempom sporijim od normalnog i ako mu se neko obraća direktno. Često mora zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti kratke, jednostavne tekstove koji sadrže najfrekventniji vokabular (privatna pisma, kratke vijesti, jednostavna uputstva) - može razumjeti glavne ideje i neke detalje u tekstu koji se sastoji od nekoliko pasusa
Govor	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može dati kratak, jednostavan opis u okviru poznate teme za koju je lično vezan - vlada osnovnim vokabularom, fondom jednostavnih naučenih fraza i osnovnim gramatičkim strukturama u proširenoj usmenoj produkciji, ali još uvijek pravi osnovne greške
Pisanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može pismeno opisati nekolicinu svakodnevnih situacija - zna napisati kratke, jednostavne poruke (lična pisma, bilješke) u vezi sa svakodnevnim potrebama - zna popuniti jednostavne formulare ličnim podacima - Zna pisati jednostavne opise i sastave na poznate teme (stvarne i izmišljene ličnosti, događaji, vlastiti planovi i planovi članova porodice)
Znanje o jeziku	Učenici svjesno stiču znanje o jeziku, primjenjujući različite strategije učenja.

ENGLESKI JEZIK, drugi strani jezik

U nastavi engleskog kao drugog stranog jezika u osmom razredu osnovne škole treba težiti potpunom dostizanju nivoa A2.1 Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR (funkcionalno početno znanje), odnosno svih ciljeva i rezultata tog nivoa u odgojno- obrazovnom radu.

Stepen / Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
8. Razred – drugi strani jezik, treća godina učenja 35 nastavnih sati	-Dom i porodica -Zabava i slobodne aktivnosti -Svijet sutrašnjice -Prošli događaji -London -Film i TV Problemi	Učenici će: -upućivati odgovarajuće pozdrave i odgovarati na njih -predstaviti sebe i druge -obraćati se drugima -upoznavati druge -koristiti rječnik i naučiti voditi svoj vlastiti -opisivati buduće planove -prihvativi ili odbiti ponude -izražavati zahtjeve i prijedloge -tražiti i davati savjete -opisivati ljudi, predmete i raspoloženja i stanja -postavljati pitanja i odgovarati na njih -tražiti i davati informacije -slušati očekujući da čuju određenu informaciju	a) SLUŠANJE Učenici će reagirati neverbalno i verbalno na sljedeći način: -slušati živi i snimljen govor reagujući ponavljanjem riječi, fraza, izraza, rečenica, kao i odgovaranjem, izvršavanjem uputa i naređenja; • moći spajati slike i tekstove, tačne i netačne izraze, te povezivati sadržaje, • prepoznavati netačne/tačne tvrdnje i dopunjavati nedovršene rečenice • moći razumjeti smisao kratkih, jasnih i jednostavnih poruka i kratkih objava • moći razumjeti fraze i izraze vezane za oblasti najbližih prioriteta (npr. osnovne lične i porodične informacije, kupovina, lokalna geografija, zapošljavanje) s tim da je govor sporo i jasno artikuliran b) ČITANJE Učenici će: • znati pronaći određene informacije, spajanjem slika i tekstova, traženjem i ispravljanjem netačnih informacija u tekstu, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji • razumijevanjem kratkih tekstova koji sadrže najfrekventniji vokabular, uključujući dio zajedničkih međunarodnih tema • znaju locirati specifične informacije u jednostavnim materijalima (reklame,	Učenici će učiti da koriste, ponavljati i učiti o sljedećem: Imenice: -Brojive i nebrojive -Pravilna i nepravilna množina Zamjenice: -Lične (subject i object) -Pokazne (this, that, these, those) -Upitne (who, which, what, whose) -Prisvojne (mine, yours...) -Neodređene zamjenje sa –body i –thing (somebody, anybody, nobody, something...) Pridjevi: -Članovi: a/an (uz profesije), the (razgovor o poznatom) -Određeni član the uz nazive gradova i država, uz izuzetke the USA, the UK, -Prisvojni pridjevi, -Pokazni pridjevi (this, that, these, those) - Pridjevi neodređene količine i broja (some, any, much, many) -Opisni pridjevi (najčešći oblici): u okviru datih tema -Nepravilno poređenje pridjeva (povezivanje sa ranijim gradivom)	Učenici će ponavljati i učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme, kao npr. -Dom i porodica nešto prošireniji vokabular npr. family members and their relationship -Zabava i slobodne aktivnosti nešto prošireniji rječnik npr. favourite sports and hobbies, going out to the cinema/theatre/party/a musement park -Svijet sutrašnjice i rječnik vezan uz transport (by train/by plane/by car/on foot) -Prošli događaji (opisati kako su proveli dan uz upotrebu pravilnih i nepravilnih glagola) -Priloške odredbe za vrijeme, riječi koje idu zajedno -Problemi učenicia u školi i životu, školska pravila (must, mustn't, can) -Antonimi u vezi sa datim temama (fast - slow, big-small, long-short, hot - cold) -Složenice u vezi sa datim temama (football, basketball, swimming pool, penfriend,) -Kolokacije u vezi sa datim temama (outdoor sports, do homework, make a phone call, have a shower, have breakfast/lunch/dinner, go home, go to schools)

		<p>oglaši za posao...)</p> <ul style="list-style-type: none"> • razumiju neka pravila i propise, npr. o sigurnosti, kada su napisani jednostavnim jezikom • znati odgovoriti na pitanja iz cijelih kratkih tekstova jednostavnim rečenicama • prepoznati i nakon čitanja upotrijebiti novi vokabular u konkretnim primjerima/rečenicama, prepoznavanjem netačnih tvrdnji, dopunjavanjem nepoznatih rečenica itd. <p>c) GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • praviti kratke jednostavne dijaloge koji se zasnivaju na temama o kojima se raspravljalio i prepričavati kratke priče, • učestvovati u razgovoru o zadanim temama uz upotrebu poznatog vokabulara. • diskutirati o svakodnevним praktičnim temama na jednostavna način kada se razgovor vodi sporo, jasno i direktno • izraziti namjeru o tome šta žele da rade, gdje da idu <p>d) PISANJE</p> <p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisati diktate i prepričavati/prepisivati kratke tekstove • pisati sastave na određenu temu koja je od ličnog interesa ili je poznata • pisati lična mišljenja o apstraktnim ili kulturnim temama kao što je muzika ili film opisujući osnovne karakteristike na zadatu temu 	<p>Prilozi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnovni prilozi na +ly (slowly, quickly) <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Present Simple Tense (potvrDNA, odrična, upitna forma) - Present Continuous Tense (potvrDNA, odrična, upitna forma) - Past Simple pravilnih i nepravilnih glagola (najčešći pravilni/nepravilni glagoli) - Future sa will (predviđanje) i going to (bliska budućnost) - Modalni glagoli: can, may, have to, must, mustn't - Imperativ <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Red riječi u kratkim rečenicama u Present Simple/Past Simple Tense (uz upotrebu priloga za vrijeme – always, sometimes, every, yesterday) - There is a/There are some.../ Is there a...? / Are there any...? (opis) 	
--	--	--	---	--

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ

Učenici će također učiti jezik i proširivati svoj Vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta.

INTERKULTURALNE VJEŠTINE

Učenici će se:

- upoznavati sa kulturom svoje zemlje i učiti daje bolje poštju i cijene,
- upoznavati sa nekim osnovnim razlikama između svoje kulture i kulture naroda sa engleskog govornog područja
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče.

UČENJE: KAKO TREBA UČITI?

Učenici će učiti da:

- razvijaju pozitivan stav prema učenju jezika,
- budu odgovorni i aktivni u situacijama kada se uči jezik,
- koriste ključne metode iz prakse pri radu u parovima ili malim grupama,
- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i stepen svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve.

5. NJEMAČKI JEZIK - drugi strani jezik

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRZOVOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika kao drugog stranog jezika u osmom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A1.2**

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	Učenik: <ul style="list-style-type: none">- može uz znatan napor razumjeti jednostavan, formalan i neformalan razgovor o temama koje su za njega od neposredne važnosti- može razumjeti glavnu poentu u kratkim, jednostavnim porukama (uputstva, objave)- može razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikulisan standardnim jezikom i brzinom sporijom od normalne. Često mora zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	Učenik: <ul style="list-style-type: none">- može razumjeti kratke, jednostavne tekstove koji sadrže najfrekventniji vokabular (privatna pisma, kratke vijesti, jednostavna uputstva)- može razumjeti glavne ideje i neke detalje u tekstu
Govor	Učenik: <ul style="list-style-type: none">- može dati kratak, jednostavan opis u okviru poznate teme za koju je lično vezan- vlada osnovnim vokabularom, fondom jednostavnih naučenih fraza i osnovnim gramatičkim strukturama u proširenoj usmenoj produkciji, ali još uvijek pravi osnovne greške
Pisanje	Učenik: <ul style="list-style-type: none">- može pismeno opisati nekolicinu svakodnevnih situacija- zna napisati kratke, jednostavne poruke (lična pisma, bilješke) u vezi sa svakodnevnim potrebama- zna popuniti jednostavne formulare ličnim podacima- Zna pisati jednostavne opise i sastave na poznate teme (stvarne ličnosti, događaji, vlastiti planovi i planovi članova porodice)
Znanje o jeziku	Učenici svjesno stječu znanje o jeziku, primjenjujući različite strategije učenja.

Nivo	Teme	Fukcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
8. razred Osnovna škola 3. godina učenja njemačkog jezika	Moja okolina Stanovanje tijelo i zdravlje Odjevni predmeti Putovanje	<p>Učenici će moći da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opišu nešto opširnije osobe, predmete, mesta, osjećanja - postavljaju i daju odgovore na lična pitanja, kao i pitanja u vezi sa mišljenjima drugih - koriste javne usluge (npr. banka, željeznička /autobuska stanica/ aerodrom, telefon) - govore/pišu o dobrim i lošim stranama na datu temu 	<p>RECEPCIJA</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGOVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovorenii tekst I reagovat će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kratkih i nešto dužih odgovora - uočavanjem opće i posebne informacije - spajanjem pitanja i odgovarajućih odgovora, te spajanjem stubaca - predviđanjem osnovnog sadržaja teksta - popunjavanjem praznina i tabela - rješavanjem zadatka: - tačno/netačno - višestrukog izbora <p>b) ČITANJE I REAGOVANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove, u sebi ili naglas, i reagovat će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uočavanjem opće ili posebne informacije - predviđanjem sadržaja ili suštine teksta - rješavanjem zadatka - tačno/netačno - višestrukog izbora <p>PRODUKCIJA</p> <p>a) GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učestvovati u jednostavnim: - razgovorima i diskusijama iz svakodnevnog života (npr. izražavajući slaganje i neslaganje uz obrazloženje) - aktivnostima u kojima se igra po ulogama <p>b) PISANJE</p> <p>Učenici će pisati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kratke rečenice - kratke poruke - kraću priču - različite opise - ključne riječi i izraze 	<p>Učenici će obnavljati ili učiti:</p> <p>Imenice</p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične u dativu - Pokazne - Upitne - Prisvojne - Neodrenene <p>Pridjeve:</p> <p>Prisvojne pridjeve</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prezent nenaglašenih glagola, refleksivnih glagola - modalni glagoli dürfen, sollen - futur I <p>Negacija „kein“ u akuzativu</p> <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - weil / dass 	<p>Učenici će obnavljati ili učiti vokabular koji se odnosi na date teme:</p> <p>Moja okolina: nešto proširen rječnik, npr. einen Ausflug machen, das Wetter, die Sachen packen, mitkommen</p> <p>Stanovanje: nešto proširen rječnik, npr. Räume, wohnen, Möbel</p> <p>Naše tijelo i zdravlje: uglavnom osnovni rječnik, npr. Körperteile, Sport machen</p> <p>Odjevni predmeti: osnovni rječnik, npr. Kleidung, anziehen, tragen itd.</p> <p>Putovanje: npr. reisen, Reise, Verkehrsmittel itd.</p>

6. MATEMATIKA

UVOD

Programski sadržaj matematike za osmi razred koncipiran je kao logički nastavak nastave matematike iz ranijih razreda, utvrđuje i proširuje do sada stečena znanja i vještine.

Prva tema Vektori- nudi osnovne pojmove i operacije sa vektorima. U drugoj temi proširuje se do sada stečeno znanje o brojevima i osnovnim računskim operacijama sa njima. Naime, uvodi se izračunavanje procenta broja, pojam kvadratnog broja, pojam iracionalnog i realnog broja. U trećoj temi stiče se znanje o Pitagorinoj teoremi i njenim primjenama.U četvrtoj temi formiraju se pojmovi vezani za koordinatni sistem i funkcije direktnе i obrnute proporcionalnosti. U petoj temi polaznici se upoznaju sa pojmom stepena i operacijama sa njima, a ova znanja proširuju do pojma polinoma i računanja sa polinomima.

Naredne dvije teme obnavljaju i produbljuju znanja iz oblasti geometrije i daju nove spoznaje o uglovima, trouglu, četverouglu, kružnici i krugu. Proširuju se osnovna znanja o međusobnim odnosima tih pojmove u ravni i stiču nova znanja o osnovnim konstruktivnim problemima i zadacima. Također uvodi se pojam broja π i na osnovu njega definišu se pojmovi obima i površine kruga i upoznaju se formule za njihovo izračunavanje. Nastavni sadržaj matematike za osmi razred devetogodišnje osnovne škole, namijenjen obrazovanju odraslih, koncipiran je u sedam nastavnih tema:

Programski sadržaj:

I. TEMA - **VEKTORI** (3 časa)

- Usmjerena duž –vektor, jednakost vektora. Sabiranje vektora.
- Množenje vektora prirodnim brojem.
- Neke primjene vektora.

Vježba: Nakon svake tematske cjeline **uraditi grupu jednostavnijih zadataka** primjerih usvojenom predznanju polaznika

II. TEMA - **REALNI BROJEVI** (10 časova)

- Kvadrat cijelih i racionalnih brojeva.
- Rješenje jednačine $x^2 = a$ ($a \geq 0$).
- Kvadratni korijen racionalnog broja.
- Iracionalni brojevi. Realni brojevi i brojevna prava.
- Uređenost u skupu realnih brojeva.
- Osnovne računske operacije sa realnim brojevima i njihova svojstva.

Vježba: Nakon svake tematske cjeline **uraditi grupu jednostavnijih zadataka** primjerih usvojenom predznanju polaznika

III. TEMA - **PITAGORINA TEOREMA I NJENA PRIMJENA** (13 časova)

- Pitagorina teorema.
- Obrat Pitagorine teoreme.
- Primjena Pitagorine teoreme na kvadrat i pravougaonik.
- Primjena Pitagorine teoreme na jednakostranični/jednakokraki trougao i romb.

Vježba: Nakon svake tematske cjeline **uraditi grupu jednostavnijih zadataka** primjerih usvojenom predznanju polaznika

IV. TEMA - PROPORCIONALNOST. FUNKCIJA DIREKTNE I OBRNUTE PROPORCIONALNOSTI (13časova)

- Mjerenje duži. Samjerljive i nesamjerljive duži.
- Razmjera duži. Proporcionalne duži.
- Dijeljenje duži na jednakе dijelove.
- Pravougli koordinatni sistem u ravni.
- Proporcionalne veličine. Proporcija i njena svojstva.
- Primjena direktne i obrnute proporcionalnosti. Primjeri iz svakodnevnog života
- Procentni račun. Primjena na primjerima iz života i prakse.

Vježba: Nakon svake tematske cjeline **uraditi grupu jednostavnijih zadataka** primjerih usvojenom predznanju polaznika

V. TEMA – CIJELI RACIONALNI IZRAZI (20 časova)

- Stepen čiji je izložilac prirodan broj.
- Operacije sa stepenima- množenje i dijeljenje stepena jednakih osnova.
- Stepen proizvoda. Proizvod stepena jednakih izložilaca.
- Stepen količnika. Količnik stepena jednakih izložilaca. Stepen stepena.
- Konstante i promjenljive. Cijeli racionalni izrazi.
- Osnovne računske operacije sa monomima (sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje).
- Polinomi, stepen polinoma.
- Sabiranje, oduzimanje i množenje polinoma
- Rastavljanje polinoma na faktore primjenom zakona distributivnosti.
- Kvadrat binoma
- Rastavljanje polinoma na faktore, kvadrat binoma.
- Razlika kvadrata
- Rastavljanje polinoma na faktore, razlika kvadrata.

Vježba: Nakon svake tematske cjeline **uraditi grupu jednostavnijih zadataka** primjerih usvojenom predznanju polaznika

VI. TEMA – MNOGOUGAO (POLIGON) (5 časova)

- Mnogougao, podjela mnogouglova.
- Zbir unutrašnjih i zbir vanjskih uglova mnogougla.
- Broj dijagonala mnogougla.
- Pravilan mnogougao i njemu karakterističan trougao.
- Površina mnogouglova.

Vježba: Nakon svake tematske cjeline **uraditi grupu jednostavnijih zadataka** primjerih usvojenom predznanju polaznika

VII. TEMA – KRUŽNICA I KRUG (5 časova)

- Dijelovi kružnice i dijelovi kruga
- Omjer obima kruga i prečnika kruga – broj π
- Površina kruga.

Vježba: Nakon svake tematske cjeline **uraditi grupu jednostavnijih zadataka** primjerih usvojenom predznanju polaznika

PODRUČJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI
ZNANJE	<p>STJECANJE ZNANJA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usvajanje pojma vektora i osnovnih operacija sa vektorima; - upoznavanje i shvatanje pojma iracionalnog broja i proširivanje skupa racionalnih brojeva u skup realnih brojeva; - shvatanje da je tek sada moguće jednoznačno pridruživanje između realnih brojeva i tačaka brojevne prave; - računanje sa realnim brojevima; - usvajanje Pitagorine teoreme i obrnute teoreme; - primjenjivanje Pitagorine teoreme u zadacima o trouglu i četverougлу; - shvatanje Dekartove ideje pridruživanja uređenih parova realnih brojeva tačkama ravnih; - shvatanje direktne i obrnute proporcionalnosti u zadacima praktične primjene - usvajanje sadržaja o stepenima - usvajanje operacija sa polinomima - proširivanje znanja o trouglu i četverougлу do mnogougla - proširivanje i produbljivanje znanja o krugu i kružnici; - da se uvjeri u stalnost omjera, obima i prečnika kruga i usvoji pojам iracionalnog broja π; - da polaznik shvati i upamti obrazac za računanje površine kruga; 	<p>POLAZNIK ĆE ZNATI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikovati racionalne od iracionalnih brojeva kada su dati u decimalnom zapisu - da se svaki realan broj, kako racionalan tako i iracionalan može zapisati kao beskonačan decimalni razlomak - primjenjivati Pitagorinu teoremu u jednostavnijim zadacima sa praktičnom primjenom; - rješavati zadatke iz svakodnevnog života primjenom direktne i obrnute proporcionalnosti - računati postotak u zadacima sa svakodnevnom primjenom - izvoditi operacije sa stepenima u jednostavnijim zadacima; - izvoditi osnovne operacije sa polinomima; - rastavljati polinome na faktore izvlačenjem zajedničkog faktora i prepoznavanjem formula za kvadrat binoma i razliku kvadrata; - prepoznati pojedine mnogouglove, pravilne mnogouglove i njihove karakteristične trouglove; - izračunati zbir unutrašnjih uglova i broj dijagonala mnogougla; - definisati krug i kružnicu te uočavati njihove dijelove - izračunavati obim i površinu kruga
SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p>RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI I VJEŠTINA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitanje i razumijevanje matematičkih simbola; - precizno formulisanje pojmova; - razvijanje sposobnosti za posmatranje i zapažanje; - razvijanje kreativnog mišljenja i rasuđivanja; - razvijanje smisla za samostalan rad 	<p>POLAZNIK ĆE MOĆI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izražavati se matematičkim jezikom; - raditi sistematicno, ustrajno, precizno i postupno; - logički povezivati podatke i izvoditi zaključke; - planski pristupiti problemima i rješavati ih; - razumjeti odgovarajući sadržaj prirodnih nauka.
VRIJEDNOSTI I STAVOVI	<p>RAZVIJANJE SPOZNAJA O DRUŠTVENIM VRIJEDNOSTIMA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijanje osjećaja odgovornosti; - kritički odnos prema radu i rezultatima rada; - sticanje navike grupnog (ekipnog rada) - razvijanje matematičke radoznalosti i motivacije u stjecanju znanja - izgrađivanje pozitivnih osobina polaznikove ličnosti. 	<p>POLAZNIK ĆE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizirati i vrednovati rezultate svoga rada; - uočavati greške; - razvijati smisao za saradnju u procesu učenja; - pružati pomoć drugim polaznicima koji se ne nalaze u radu; - prepoznati primjenu matematičkog mišljenja u životu savremenog čovjeka.

7. FIZIKA

Tematske cjeline/ Teme	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/ OBRAZOVNI ISHODI Znanje fizike: Proces i sadržaj		Vrijednosti, stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
	Učiti:	Učenik:			
Međudjelovanje, sila	Međudjelovanje, sila, klasifikacija sila; Mjerenje sile, njutn (N); Kretanje, relativnost kretanja; položaj, pomak, putanja i pređeni put; brzina; Ravnomjerno pravolinjsko kretanje; ubrzanje;	- zna da postoje različite vrste međudjelovanja u prirodi i da su promjene svojstava i stanja tijela uzrokovani međudjelovanjem; - razumije silu kao mjeru međusobnog djelovanja tijela; - zna jedinicu za silu - prepoznaće različite vrste kretanja u prirodi ; - razlikuje pojmove putanja, pređeni put i pomak, srednja i trenutna brzina -zna izvesti jedinice brzine i ubrzanja; - rješava jednostavne eksperimentalne i računske zadatke;	Razvijanje svijesti o: - vezi između znanja fizike i svakodnevnog iskustva Razvijanje svijesti o povezanosti fizike i matematike Razvijanje navika da rade timski	-identificuju različite tipove međudjelovanja, odnosno sila u prirodi; -ispituju istezanje elastične opruge -diskutuju o različitim vrstama kretanja, uslovima nastanka i efektima - rade i analiziraju jednostavnije zadatke,pripremaju se za pismeni rad	-polazeći od iskustva i jednostavnih ogleda, pomaže u formiranju pojam sile; -upućuje na korištenje raznovrsnih izvora informacija; - priprema nizove zadataka za kontrolne rade i ocjenjuje polaznike -pomaže učenicima da istražuju kretanja, koristeći se različitim medijim - simuliranje određene vrste kretanja
Kretanje i sile	Veza između ubrzanja, sile i mase; Prvi, Drugi i Treći Newtonov zakon; Gravitaciona sila, sila teže, težina tijela, beztežinsko stanje; Ravnoteža i stabilnost tijela Trenje klizanja, sila trenja, faktor trenja, efekti djelovanja sile trenja;	-razumije vezu između ubrzanja, sile i mase tijela; izvodi jedinicu sile; zna da je inertnost svojstvo tijela da se protivi promjeni stanja kretanja i da je masa mjeru inertnosti tijela; razumije da tijelo na koje djeluje stalna sila izvodi ravnomjerno ubrzano pravolinjsko kretanje; zna da je uzrok gravitacionog međudjelovanja masa tijela; - zna vezu između mase i težine tijela; - razlikuje stabilnu, labilnu i indiferentnu ravnotežu - objašnjava djelovanje sile trenja na kretanje tijela i opisuje primjere koji pokazuju važnost sile trenja;	Razvijanje navike istraživanja	-mjere pređeni put i proteklo vrijeme, -dinamometrom mjere silu teže na tijela poređuju mase i težine tijela; -opisuju i tumače beztežinsko stanje -određuju težiste tijela; -istražuju ravnotežna stanja i stabilnost tijela; -istražuju zavisnost sile trenja o vrsti podloga, veličine dodirnih površina i težini	-obraća pažnju na učeničke miskonceptije u vezi sa težinom tijela; -ukazuje na razlike i povezanost mase i težine tijela; -pomaže učenicima da uoči veze između veličina koje karakterišu stabilnost tijela i trenje;

Pritisak Energija i rad	Pritisak u čvrstim tijelima; Pritisak u tečnostima; Atmosferski pritisak Mjerenje pritiska; Arhimedov zakon, potisak; Različiti oblici energije u prirodi, džul (J), značaj energije; Kinetička i potencijalna energija Rad, džul (J); Snaga, vat(W); -prosti mehanizmi	<ul style="list-style-type: none"> - zna da je pritisak količnik sile i površine na koju sila djeluje pod pravim uglom; - zna jedinicu za pritisak - razumije da se pritisak kroz čvrsta tijela i fluide ne prenosi na isti način; - zna da su hidrostatički pritisak i atmosferski pritisak posljedica težine slojeva tečnosti odnosno vazduha; - zna da je sila potiska jednaka težini istisnute tečnosti - identificiraju različite oblike energije; - zna fizički smisao energije i njenu povezanost sa radom; - zna jedinicu energije; - povezuje kinetičku energiju sa brzinom kretanja; - opisuje vezu između rada, sile i pređenog puta; - razumije da je za vršenje rada potrebna energija - razumije fizički smisao snage, koristi veće i manje jedinice od vata; - razumije i objašnjava zakonitost poluge i njenu primjenu, te strmu ravan 	Razvijanje svijesti o potrebi racionalnog korištenja energije, očuvanju okoliša i nužnosti pronalaženja alternativnih izvora energije	Razvijanje svijesti da svako tijelo ima određenu energiju	<ul style="list-style-type: none"> -navode različite primjere pritiska iz života, raspravljaju o primjerima u kojima je važna veća odnosno manja vrijednost pritiska; -ispituju prenošenje pritiska kroz različite sredine; -diskutuju o razlozima zbog kojih neko tijelo uronjeno u tečnost prividno postaje lakše; -diskutuju o značenju energije u različitim kontekstima, identificiraju različite oblike energije u prirodi i komentarišu njihovo korištenje -identificiraju pojave prilikom kojih se mijenjaju kinetička i potencijalna energija -razlikuju sile koje vrše rad od onih koje ne vrše rad;
------------------------------------	---	---	---	---	--

Toplota	<p>Termičko kretanje molekula, temperatura, toplota, količina toplice, džul (J), razmjena toplice, termičko širenje tijela,</p> <p>Prenošenje toplice;</p> <p>Promjena agregatnih stanja:</p> <p>Očvršćavanje, topljenje, isparavanje i kondenzacija</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje pojmove temperatura, toplota, količina toplice; - zna da se unutrašnja energija tijela može mijenjati radom i toplotom; - opisuje primjere toplotnog širenja iz života, povezuje i objašnjava zavisnost zapremine tijela odnosno gustine o temperaturi - razumije princip termometra - klasifikira tvari na dobre i loše provodnike toplice - zna da tvari mogu prelaziti iz jednog u drugo agregatno stanje dovođenjem ili oduzimanjem toplice; - objašnjava razliku između ključanja i isparavanja; 		<ul style="list-style-type: none"> - određuju temperaturu kao jednu od veličina koje opisuju stanje posmatranog tijela, - zna jedinicu za temperaturu - ispituju kako se mijenja temperatura različitih tvari pri dovođenju jednakih količina toplice; - mijere promjenu temperature pri promjeni agregatnog stanja tvari; 	<ul style="list-style-type: none"> - demonstrira različite vrste termometara; - demonstrira i objašnjava različite načine prenošenja toplice; - demonstrira i objašnjava ciklus promjene agregatnih stanja vode; - upućuje učenika u istraživanja specifičnosti agregatnih stanja; - ukazuje na značaj zakona održanja u fizici;
----------------	--	---	--	--	---

8. HEMIJA/KEMIJA

TEMATSKE CJELINE-teme	Ciljevi i zadaci	Očekivani rezultati kandidata	Vrijednosti Stavovi ponašanje	Aktivnosti kandidata	Aktivnosti nastavnika
I -UVOD U HEMIJU/ KEMIJU <ul style="list-style-type: none"> -Značaj hemije kao prirodne nauke; -Naučiti prepoznavati laboratorijsko posude i pribor -Definisanje, svojstva i rasprostranjenost Tvari;-Pojam smjese i čiste tvari; -Metode razdvajanja tvari iz smjese; Sastav vode i vazduha; svojstva -Osnovni zagađivači, problem onečišćenja -Pojam i građa atoma,atomskii maseni broj, elektronski omotač; -Elementi u prirodi i podjela; -Simboli hemijskih elemenata 	<ul style="list-style-type: none"> -Spoznaja da je hemija/kemija prirodna nauka i njen značaj -Poznavanje osnovnog laboratorijskog posuđa i njena upotreba; -Spoznaja o znakovima opasnosti i mjerama zaštite pri radu sa hemikalijama -Stečenim znanjem razlikuje: taloženje, filtracija, destilacija,kristalizacija; -Shvata da je zrak smjesa plinova a voda spoj ili jedinjenje prostih čistih tvari vodika i kiska -Razumije osnovne probleme o kvaliteti zraka i čistoći vode; -Sticanje spoznaje o atomu; -Sticanje saznanja da se pojam hemijski element odnosi na vrstu atoma. 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvijanje misaonih sposobnosti (logičkog mišljenja, zaključivanja), odgovornosti prema radu -Razvijanje saradnje sa drugim kandidatima -Razvijanje samopouzdanja kroz usvojeno znanje; -Razvijanje ekološke svijesti -Razvijanje naučnog pogleda na svijet; -Poticanje znatiželje za mikrosvijetom 	<ul style="list-style-type: none"> - Stičeno teoretsko znanje primjeniti u daljem radu; - Prepoznaže znakove opasnosti pri radu sa hemikalijama Razlikovanje pojmove čiste, složene tvari; smjese i spoja ili jedinjenja; Shvatanje građe prirode Shvataju sićušnost atoma Uče simbole najznačajnijih elemenata(H,O,C,N,S,M g,Ca,Na,Al, 	<p>Nastavnik treba pratiti rad i usvojenost znanja putem pismenih i usmenih zadataka, Osigurava potrebnu literaturu sa slikama</p> <p>Potiče kandidate narazmišljjan eoraznolikostitvari kao i njihovu znatiželju</p> <p>Usvajanje irazumjevanje stečenog znanja; Dodatno pojašnjava neke pojmove; zadaje zadatke kandidatima da sami izrade paneos s ključnim pojmovima</p>	

III-HEMIJSKA SISTEMATIKA	<ul style="list-style-type: none"> -Zakon periodičnosti (grupe i periode) veza PSE-a i građe atoma; -Definisanje valencije, jonske i kovalentne veza; -pojam i podjela molekula; -Pisanje formule na osnovu valencije; -Formule za izračunavanje relativne atomske i molekulske mase; -Izračunavanje Mr i procentnog sastava. 	<ul style="list-style-type: none"> -Uči strukturu PSE-a; -Čita podatke o atomima elemenata na osnovu njegovog položaja u PSE-a; -Određuje valenciju elemenata; -Razlikuje atome od jona; -računski zadaci -Zna uslove pod kojim dolazi do hemijske promjene; -Definisanje hemijskih promjena; -Hemijska analiza i sinteza; -Opisivanje hemijske reakcije jednačinom; -Lavoazijev zakon -Prustov zakon. 	<ul style="list-style-type: none"> -Poticanje saradničkog učenja, diskusije i osobne kreativnosti; -Promovisanje općih vrijednosti; -Stvaranje radnih navika. Ppoticanje kandidatana istraživanje prirode i njene zakonitosti 	<ul style="list-style-type: none"> -Uočavanje hemijske sličnosti elemenata iste skupine u PSE-a; -Izrađuju modele nekih molekula; -Izrada plakata sa hemijskim formulama. -Vrše hemijska izračunavanja na osnovu hemijskih formula i jednačina 	<ul style="list-style-type: none"> -Ukazuje na načine provođenja određenih aktivnosti u usvajaju gradiva valencije i hemijskih veza; -Ukazivanje na važnost rješavanja osnovnih računskih zadataka iz hemije . -Preporučuje se da nastavnik bude modelator i voditelj nastave pri usvajaju novih pojmova.
IV –HEMIJSKE REAKCIJE I HEMIJSKI ZAKONI					

V-NEMETALI	-Svojstva metala i nemetala kao i njihov položaj u PSE-a; Svojstva, nalaženje, dobivanje i upotreba vodika i kisika;	-Spoznaјa o svojstvima metalova i nemetalova, njihovim razlikama;	-Usvajanje pravila o radu o spojevima H,O,N,S,Cl kao i pravilno skladištenje.	-Trebaju savladati gradivo o metalima i nemetalima.	-Nastavnik treba da aktivno učestvuje u pripremanju kandidata u procesu usvajanja znanja.
VRSTE HEMIJSKIH JEDINJENJA	-Oksidi -Kiseline -Hidroksidi -Soli	-Svojstva i hemijska jedinjenja nitrogena (NH ₃ ,HNO ₃); - Naučiti osobine sumpora,hlora, njihova najznačajnija jedinjenja. -Oksidi, oksidacija;vrste oksida i njihova svojstva; -Najvažnije neorganske Kiseline, svojstva i primjena; - Svojstva lužina i nastajanje; - Dobivanje soli,reakcija neutralizacije;	-Poznavanje načina dobivanja, svojstvima i glavni spojevi koje grade vodik, kisik,klora azot i sumpor -Shvatanje značenja ovih spojeva za život na Zemljji; -Učenje mjere opreza pri radu s ovim hemikalijama.	-Kandidati trebaju steći Teoretska znanja o ovim spojevima; -Uče kako se skladište ove hemikalije.	-Priprema kandidata za rad Sa hemikalijama; -Upućuje na opasnosti i mјere zaštite od hemikalija.

9. BIOLOGIJA

Programski sadržaji:

I. Tematska cjelina

➤ Uvod u ekologiju	➤ Pojam ekologija ➤ Podjela ekologije prema predmetu I problemu proučavanja ➤ Značaj ekologije za čovjeka ➤ Ekološki faktori ➤ Stanište – biotop ➤ Životna zajednica – biocenoza ➤ Ekosistem
➤ Životne sredine	➤ Karakteristike vazdušne i vodene sredine
➤ Ekosistem vazdušne sredine	➤ Listopadna šuma ➤ Sprat grmova i šibova ➤ Sprat zeljastih biljaka ➤ Sprat mahovina i šumske stelje ➤ Četinarska šuma ➤ Biljni i životinjski svijet spratova ➤ Biljni i životinjski svijet četinarske šume
➤ Lanći ishrane vazdušne sredine	➤ Lanac ishrane ➤ Trofička piramida ➤ Biološka ravnoteža
➤ Značaj sume za čovjeka	➤ Negativan utjecaj čovjeka na šumu ➤ Erozija, sukcesija, zagađenje, sjeća ➤ Koristi; Lov, ljekovito bilje, drvna, masa, proizvodnja oksigena,...
➤ Krš	➤ Nastanak krša ➤ Biljni i životinjski svijet ➤ Medonosne biljke
➤ Livada	➤ Vrste i nastanak ➤ Biljni i životinjski svijet livada

II. Ekosistem vodene sredine

➤ Tekućica	➤ Distribucija organizama u tekućici ➤ Gornji tok tekućice ➤ Mirniji tok tekućice ➤ Ušće rijeka u more
➤ Bara – jezero	➤ Nastanak i vrste bara ➤ Biljni i životinjski svijet bare ➤ Eko sistem bare (životne forme) ➤ Distribucija organizama u bari ➤ Plankton, perifiton, nekton, bentos
➤ More	➤ Osobine morske vode ➤ Horizontalni i vertikalni raspored organizama koji žive u moru ➤ Ekosistem mora – trofička piramida ishrane i prehrambena mreža ➤ Značaj mora za čovjeka
➤ Zaštita i unapređenje životne sredine	➤ Zagadživanje tla ➤ Zagadživanje voda ➤ Zagadživanje vazduha
➤ Endemične i rijetke vrste životinja i biljaka	➤ Pojam endema ➤ Endemi BiH ➤ „Crvena knjiga“ ➤ Biodiverzitet

10. GEOGRAFIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	AZIJA	- prirodno-geografskim i društveno-geografskim odlikama Azije, najznačajnijim zemljama Jugozapadne Azije, Centralne Azije, Zakavkazja, Srednjeg Istoka, Monsunske Azije (Južna i Jugoistočna) i Dalekog Istoka
2.	AFRIKA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Afrike, najznačaj-nijim zemljama Sjeverne, Ekvatorijalne (Zapadne, Središnje i Istočne) i Južne Afrike
3.	AMERIKA/AMERIKE	- geografskom položaju, prirodno-geografskim i društveno-geografskim odlikama Amerike, najznačaj-nijim zemljama Sjeverne, Srednje i Južne Amerike
4.	AUSTRALIJA I OKEANIJA	- prirodno-geografskim i društveno-geografskim odlikama Australije i Okeanije
5.	POLARNE OBLASTI	- geografskom položaju Arktika i Antarktika, prirodno-geografskim odlikama polarnih oblasti na Zemlji

11. HISTORIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	EVROPA-NOVI VIJEK	
2.	GRAĐANSKO DRUŠTVO NACIONALNE DRŽAVE	
3.	BOSNA U XIX VIJEKU	<ul style="list-style-type: none"> - velikim geografskim otkrićima, reformaciji i protivreformaciji, kapitalizmu, industrijskog revoluciji - nastanku i razvoju SAD-a, Francuskoj revoluciji, Napoleonu Bonapartu, revolucijama 1848/49, ujedinjenju Italije i Njemačke - pokretu za autonomiju Bosne, Husein – kapetanu Gradaščeviću, društvu, privredi, Omer paši Latasu, Berlinskom kongresu, austro – ugarskoj okupaciji BiH, Benjaminu Kalaju, vjerskom životu, aneksiji, obrazovnim i kulturno – prosvjetnim prilikama

12. TEHNIČKA KULTURA

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHODI Znanje Tehničke kulture: Proces i sadržaj		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
ELEKTROTEHNIKA Izvori električne energije	Elektrane: podjela, princip rada, razlike, opis, prenos i distribucija električne energije	Izrađuje crtež uproštenog presjeka hidro i termoelektrane, opisuje princip rada, razlike, prednosti i nedostatke; Shvata prednosti električne energije nad energijom čvrstih i tečnih goriva;	Donošenje sudova i zaključaka na osnovu provjerjenih činjenica i izgranih kriterija; Afirmacija rada i stvaralaštva;	Aktivno prate izlaganja i prezentaciju predmetnog nastavnika o elektranama;	Izlaže nastavno gradivo primjenom različitih metoda rada u cilju što kvalitetnije i afirmativnije prezentacije gradiva; Priprema nastavnu tehniku i tehnologiju;
Simboli i sheme u elektrotehnici	Skiciranje simbola i izrada shema - značaj simbola i shema	Crta i čita simbole i sheme;	Razvijanje pozitivnih stavova prema tehnički ličnim primjerom i djelovanjem u razredu; Ispoljavanje spremnosti za saradnju i pružanje pomoći drugima;	Usvajaju znanja vezana za simbole i sheme u elektrotehnici; Samostalno skiciraju i izrađuju sheme;	Izrađuje didaktički materijal; Primjenjuje modele interaktivne nastave;
Elektroinstalacioni materijali	Vrste i primjena elektroinstalacionih materijala	Pravilno vrši izbor i upotrebu Elektroinstalacionih materijala;	Ispoljavanje spremnosti za saradnju i pružanje pomoći drugima	Usvajaju osnovna znanja o Elektroinstalacionim materijalima, o izboru i montaži;	Ostvaruje radnu i stvaralačku atmosferu u razredu;
Alati i pribori u elektrotehnici	Osnove o alatima i priborima u elektrotehnici, rukovanje i održavanje	Vrši pravilan izbor alata i pribora;	Ispoljavanje spremnosti i sposobnosti za stjecanje novih znanja i vještina i njihovu primjenu u rješavanju praktičnih problema;	Prate izlaganje i demonstriranje upotrebe i rada s pojedinim alatima i priborima, te i sami učestvuju u tim aktivnostima;	Prezentira učenicima najčešće korištene elektroinstalacione materijale, objašnjava namjenu i montažu;
Kućanski električni aparati	Električni uređaji i aparati u domaćinstvu sa posebnim osvrtom na važnost pravilnog rukovanja i održavanja	Ospozobljava se za otklanjanje sitnih kvarova u domaćinstvu;	Razvijanje smisla za ekonomično korištenje energije i materijala; Maksimalno poštovanje kućnog reda pri radu u školskoj radionici;	Prate izlaganje i uputstva nastavnika te, samostalno ili po grupama, Proračunavaju snagu pojedinih elektro-potrošača ili obračuna-vaju utrošak električne energije domaćinstva;	Prezentira učenicima izbor i upotrebu pojedinih alata i pribora te ih usmjerava na pravilan izbor i rad; Ukazuje učenicima na važnost pravilnog rukovanja i održavanja elektrouredaja u domaćinstvu te značaj ekonomičnog korištenja električne energije;

TEMATSKE CJELINE	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Vježbe i praktičniradovi	Korištenje simbola i shema u elektrotehnici, izrada jednostavnijih shema, upotreba različitih alata, pribora i aparata – izrada jednostavnijih električnih uređaja i uređaja za ispitivanje električnih instalacija, opće i lične mjere zaštite na radu	Izrađuje jednostavnije sheme u elektrotehnici; Ospoznjava se za izbor potrebnih alata i pribora i izradu prostijih elektro-uređaja; Ispituje ispravnost pojedinih električnih instalacija;	Ispolvavanje vještina i navika u cilju profesionalne orientacije učenika; Razvijanje svijesti o značaju elektrotehnike i elektronike u životu čovjeka;	Shvataju značaj poštivanja općih i ličnih mjera zaštite na radu; Koristeći različite alate i uz pomoć nastavnika, izrađuju različite električne uređaje; Imaju uvid u sadržaj kutije prve pomoći i po potrebi pružaju prvu pomoć;	Daje neophodna uputstva učenicima pri rješavanju praktičnih problema; Vodi računa o bezbjednosti učenika u radionici; Vodi računa o ispravnosti alata i mašina u radionici;
Elektromotori	Elektromotori: pogon, princip rada, održavanje	Razumije značaj pravilnog izbora, montaže i održavanja elektromotora;	Donošenje zaključaka na osnovu argumenata, izvršene analize i sinteze; Ispolvavanje spremnosti za primjenu steklenih znanja i vještina u praksi;	Pažljivo prate izlaganje i demonstriranje nastavnika o elektromotorima i njihovim sklopovima; značaju elektromotora u privredi i domaćinstvima;	Prezentira modele elektromotora: objašnjava princip rada, održavanje, zaštitne mjere, rukovanje;
ELEKTRONIKA Elektronički uredaji	Uvođenje učenika u elektroniku: prenos govora, muzike i pokretnih slika na daljinu	Shvata korelaciju nastavnih sadržaja fizika – tehnička kultura te prenos govora i muzike transformacijom zvučnih signala u električne i obrnuto;	Razvijanje svijesti o značaju elektronike u životu čovjeka;	Pažljivo prate izlaganje nastavnika i prezentaciju pojedinih sklopova: telefona, radio aparata; Učestvuju u analizi sklopova;	Podseća učenike na sadržaje koje su već radili na časovima fizike, objašnjava visoko-frekventne i niskofrekventne oscilacije; Priprema grafičke priloge, sklopove pojedinih elektro-ničkih uređaja i sve to na što jednostavniji i razumljiviji način objašnjava učenicima;
Simboli i sheme u elektronici	Skiciranje i čitanje simbola i shema u elektronici	Čita i crta simbole i sheme;	Ispolvavanje vještina čitanja i crtanja elektronskih shema;	Pažljivo slušaju nastavnika, analiziraju sklopove, a onda ih i grafički predstavljaju;	Priprema grafičke priloge, sklopove pojedinih elektro-ničkih uređaja i sve to na što jednostavniji i razumljiviji način objašnjava učenicima;
Osnovni elektronički elementi	Otpornici, kondenzatori, poluprovodnici	Prepoznaje i vrši pravilan izbor elektroničkih elemenata;	Donošenje zaključaka o znajaju elektronskih elemenata u savremenim uređajima;	Analiziraju elektroničke elemente i njihovu ugradnjnu u sklopove;	Praktično objašnjava značaj i primjenu pojedinih elektro-ničkih elemenata;
Alati i pribori u elektronici	Osnovni alati, instrumenti i pribori u elektronici, rukovanje, održavanje	Pravilno vrši izbor i upotrebljava alat, instrumente i pribor;	Ispolvavanje vještina pravilnog korištenja alata i pribora uz primjenu mjera HTZ-e;	Prate izlaganje i demonstriranje upotrebe i rada sa pojedinim alatima, instrumentima i priborom i učestvuju u tim aktivnostima;	Prezentira i usmjerava učenike na izbor i upotrebu pojedinih alata, instrumenata i pribora;

TEMATSKE CJELINE	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Vježbe i praktični radovi	Korištenje simbola i shema u elektronici, izrada jednostavnijih shema, upotreba različitih pribora i alata, montiranje jednostavnijih radio-prijemnika, radio i TV antena uz pomoć nastavnika	Koristi potrebne alate, Instrumente i pribore, demontira i montira prostije uređaje i aparate u elektrotehnici;	Donošenje zaključaka na osnovu argumenata, izvršene analize i sinteze; Ispoljavanje spremnosti za primjenu stičenih znanja i vještina u praksi;	Pažljivo slušaju i prate rad nastavnika; Pojedine sklopove radio i TV aparata demontiraju po odobrenju i uz prisustvo nastavnika;	Pažljivo prati rad učenika i daje neophodna uputstva; Priprema didaktičke materijale;
TELEKOMUNIKACIJE Razvoj komunikacija	Osnovna znanja iz oblasti komunikacija: razvoj, telefonija, telegrafija	Shvata značaj telekomunikacija u životu čovjeka;	Shvatanje značaja blagovremene i ispravne komunikacije među ljudima;	Usvajaju osnovna znanja iz oblasti komunikacija: instalacionih vodova i materijala;	Priprema didaktičke materijale;
NV telefonija	Sastavni dijelovi telefonskih centrala, organizacija telefonske mreže	Razumije značaj pravilnog održavanja telefonskih aparata i mreže;	Shvatanje značaja kulture korištenja telefona i njegovog održavanja;	Imaju uvid u sastavne dijelove telefonskih centrala, u organizaciju telefonske mreže i u značaj održavanja;	Uz pomoć grafičkih priloga, instalacija, telefonskih aparatova objasniti učenicima značaj fiksne i mobilne telefonije;
Telegrafija	Osnovna znanja iz oblasti telegrafije, telegrafskih sistema i mreže	Shvata značaj razvoja i održavanja telegrafije u razvoju telekomunikacija i vanrednim situacijama;	Shvata značaj telegrafije u razvoju telekomunikacija i vanrednim situacijama;	Prate izlaganje nastavnika o principu rada telegrafskih uređaja;	Upoznaje učenike sa telegrafskim sistemima i načinom rada;
SAOBRAĆAJNA KULTURA	Pravilno korištenje sredstava javnog saobraćaja; faktori koji utječu na bezbjednost u saobraćaju – čovjek (dijete); saobraćajne nesreće i njihovi uzročnici	Shvata značaj pridržavanja propisa u saobraćaju;	Razvijanje svijesti o značaju ponašanja i pridržavanja propisa u saobraćaju, s ciljem bezbjednosti svih učesnika u saobraćaju, sa naglaskom na bezbjednost djece;	Usvajaju znanja potrebna za pravilno ponašanje u saobraćaju u cilju lične bezbjednosti, kao i bezbjednosti ostalih učesnika u saobraćaju;	Objašnjava značaj propisnog ponašanja u saobraćaju i ukazuje na opasnosti uslijed nepridržavanja tih propisa;
ENERGIJA I OKOLINA	Racionalno korištenje energije i materijala, pravilan izbor goriva za domaćinstvo, pravilan odnos prema prirodi i čovjekovoj okolini	Ospozobljava se za racionalno korištenje energije, odabir najpovoljnijeg goriva za domaćinstvo, pravilno zbrinjavanje otpada;	Prave skicu urednog odlagališta za otpad; Međusobno komuniciraju s ciljem stjecanja novih znanja i vještina;	Usvajaju znanja o racionalnom korištenju energije, goriva za domaćinstva i pravilnom odnosu prema okolini;	Objašnjava značaj: racionalnog korištenja energije, pravilnog zbrinjavanja otpada, značaj pravilnog odnosa prema prirodi i čovjekovoj okolini;

OPERATIVNI PLAN NASTAVNOG GRADIVA IZ TEHNIČKE KULTURE ZA VIII RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

R.BR.	PROGRAMSKI SADRŽAJ – NASTAVNA JEDINICA	DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE
1 - 2	Upoznavanje sa programom rada, organizacijom rada u kabinetu tehničke kulture. Elektrotehnika.	<p>Upoznati učenike sa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programskim sadržajima uz demonstraciju praktičnih radova, - Pravilnicima o organizaciji rada i mjerama HTZ-e u kabinetu tehničke kulture, - Značaju udžbenika, dnevnika rada i drugih izvora znanja - Pojmom i značajem elektrotehnike u životu i radu čovjeka.
3 - 4	Izvori električne energije	<ul style="list-style-type: none"> - Izvorima električne energije, - Prednostima električne energije nad energijom čvrstih i tečnih goriva, - Hidro i termo elektranama, - Agregatima, baterijama i akumulatorima.
5 - 6	Prijenos i distribucija električne energije. Električni kućni priključci. Mjere zaštite od strujnog udara. Pružanje prve pomoći.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa elektroenergetskom mrežom, - Vrstama i karakteristikama kućnih priključaka - Značaju poduzimanja mjera zaštite od strujnog udara, - Uzemljenje i nulovanje, i FID sklopka, - Postupku pružanja prve pomoći unesrećenom uslijed strujnog udara.
7 - 8	Simboli i sheme u elektrotehnici	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa grafičkim simbolima koji se koriste za predstavljanje elektroinstalacionog materijala i uređaja u elektrotehnici, - Čitanje električnih shema strujnih kola, - Crtanje shema jednostavnijih strujnih kola.
9 - 10	Alat i pribor za elektrotehniku. Elektroinstalacioni materijal.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa alatom i priborom koji se koristi za izradu električnih instalacija i ugradnju elektroinstalacionog materijala i priključenje pojedinih električnih uređaja, - Upoznati učenike sa osnovnim elektroinstalacionim materijalima koji se koriste u električnim kućnim instalacijama, njihovom namjenom i glavnim karakteristikama. - Analizirati način izrade jednostavnijih strujnih kola.
11 - 12	Elektromotori	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa vrstama elektromotora, njihovom namjenom i principom rada, - Prepoznavanje osnovnih dijelova elektromotora, - Izrada jednostavnijeg modela elektromotora.
13 - 14	Električni kućni aparati. Elektromehanički kućni aparati	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje učenika sa značajem električnih kućnih aparata u životu i radu savremenog čovjek, - Podjela električnih kućnih aparata, - Osnovne karakteristike elektromehaničkih kućnih aparata, njihova namjena, osnovni dijelovi i princip rada,

		<ul style="list-style-type: none"> - Značaj pravilnog i ekonomičnog korištenja elektromehaničkih aparata, - Provjera ispravnosti priključnog kabla i otkrivanja manjih kvarova mjernim instrumentom.
15 - 16	Elektroplinski kućni aparati	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovne karakteristike elektroplinskih kućnih aparata, njihova namjena, osnovni dijelovi i princip rada, - Razlika u otpornosti provodnika u zavisnosti od vrste materijala od kojeg su izrađeni, njihove dužine i poprečnog presjeka, - Značaj ekonomičnog korištenja elektroplinskih aparata, - Postupak kontrole ispravnosti uređaja i otkrivanja jednostavnijih kvarova mjernim instrumentom (ommeterom).
17 - 18	Sistemizacija učenih sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> - Provjera učenih sadržaja – Test.
19 - 20	Kombinovani električni kućni aparati	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa vrstama kombinovanih električnih kućnih aparata, osnovnim dijelovima, namjenom i principom rada, - Pridržavanja mjera zaštite od strujnog udara, - Značaj energetskog razreda pri izboru električnog aparata, - Postupak kontrole ispravnosti uređaja i otkrivanja jednostavnijih kvarova mjernim instrumentom (ommeterom).
21 - 22	Elektrotehnika. Alat i pribor za elektrotehniku.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati učenike sa pojmom elektrotehnike i njenim značajem u životu i radu ljudi. - Elektronski uređaji u domaćinstvu, - Upoznavanje sa alatom i priborom za izradu elektronskih sklopova i uređaja, - Mjerjenje napona, struje i otpora univerzalnim mjernim instrumentom (tokom vježbe koristiti maksimalno napon od 24 V!).
23 - 24	Grafički simboli i sheme u elektronici Elektronski elementi. Pasivni elektronski elementi.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa grafičkim simbolima koji se koriste za predstavljanje elektronskih elemenata u sklopovima i uređajima, - Čitanje i analiza jednostavnijih elektronskih shema, - Podjela elektronskih elemenata, - Pasivni elektronski elementi: otpornik, kondenzator, zavojnica, - Vrste, namjena i karakteristike pasivnih elemenata, - Mjerjenje (ili očitavanje) vrijednosti otpornika ommetrom.
25 - 26	Aktivni elektronski elementi. Ostali elektronski elementi.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa osnovnim aktivnim elementima: dioda, tranzistor, integralno kolo, - Vrste, namjena i karakteristike dioda i tranzistora, - Analiza jednostavnijih jednostavnijih sklopova sa diodama i/ili tranzistorima, - Ispitivanje ispravnosti diode ommetrom, - Ostali elektronskim elementima koji se koriste za izradu elektronskih sklopova i uređaja.
27 - 28	Telekomunikacije. Telegraf. Telefon.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa značajem razvoja telekomunikacija u životu i radu ljudi,

		<ul style="list-style-type: none"> - Pojam i elementi telekomunikacionog sistema, - Princip rada telegrafa (prijenos električnog signala), - Vrste, osnovni dijelovi i princip rada telefona – prijenosa glasa na daljinu, - Kultura korištenja telefona, - Održavanje telefonskog aparata.
29 - 30	Radio veza. Televizija.	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje učenika sa značajem bežičnog prijenosa glasa, muzike i drugih zvučnih signala između dva geografski udaljena mjesta, - Povezivanje sadržaja fizike (oscilacije, talasna kretanja...) - Princip rada radio veze. Radio predajnik i radio prijemnik. - Uočavanje uloge elektronskih elemenata u radio vezi, - Princip rada televizije, - Namjena TV antene i osnovnih sklopova TV prijemnika. -
31 - 32	Saobraćajna kultura	<ul style="list-style-type: none"> - Pravilno korištenje sredstava javnog saobraćaja, - Faktori koji utiču na bezbjednost saobraćaja, - Čovjek - djeca u saobraćaju, - Saobraćajne nesreće i njihovi uzročnici, - Analiziranjem i istraživanjem po grupama izraditi panoe za svaku podtemu.
33 - 34	Energija i okolina	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje učenika sa povezanošću energije i okoline, - Pravilan izbor goriva za domaćinstvo, obnovljivi i neobnovljivi izvori energije, biomasa, - Racionalno korištenje energije i materijala (povezati sa učenim sadržajima iz građevinske tehnike – gradnja stambenih objekata), - Pravilan odnos prema prirodi i čovjekovoj okolini.
35 - 36	Sistematizacija učenih sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> - Provjera učenih sadržaja – završni Test.

13. INFORMATIKA

VIII RAZRED			
Odgojno – obrazovni ciljevi			
Sadržaj	Znanje	Sposobnosti	Vrijednosti, stavovi, ponašanje
1. OSNOVE INFORMATIKE Brojni sistemi	Definiše pojam informatika, informacije i podatka Prepoznae ulaznu i izlaznu informaciju Objasniti načine obrade informacija i opodataka	Razlikuje pojam informacije od pojma podatak Razlikuje ulaznu informaciju od izlazne Razvija sposobnosti selekcije i korištenja raspoloživih informacija	Razvija pozitivan stav prema informacijama koje mu stope na raspolaganju, posebno u procesu učenja u školi i kod kuće Inicira naviku logičkog zaključivanja Podstiče radoznalost za spoznajama u oblasti informatike
	Definiše osnovne elemente brojnog sistema Upotrebljava decimalni, binarni, oktalni i heksadekadni brojni sistem Pretvara brojeve iz jednog brojnog sistema u drugi	Prepoznae težinske vrijednosti broja Zapisuje brojeve u binarnom, decimalnom, heksadecimalnom i oktalnom brojnom sistemu Prevodi brojeve iz jednog brojnog sistema u drugi	Prihvata pravilan stav prema matematičkim osnovama rada računara Inicira naviku logičkog zaključivanja Iskazuje interes za proučavanje matematičkih osnova funkcionišanja računara

Binarna aritmetika	Definiše binarnu aritmetiku Primjenjuje stečena znanja kroz binarnu aritmetiku (sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje binarnih brojeva) Povezuje sabiranje i oduzimanje sa množenjem i dijeljenjem binarnih brojeva	Ukazuje na značaj binarne aritmetike kao matematičke osnove funkcionišanja (rada računara) Demonstrira znanja iz binarne aritmetike Vježba zadatke iz binarne aritmetike	Prihvata stav o ulozi binarne aritmetike u načinu rada računara Slijedi pravila u vezi sa binarnom algebrrom Prihvata pravilan stav prema matematičkim osnovama rada računara
---------------------------	--	--	---

2. PROGRAMI ZA REPRODUKCIJU SLIKE, ZVUKA I VIDEA	Prepoznae mogućnosti rada sa slikovnim, zvučnim i video datotekama Upotrebljava proceduru kreiranja video zapisa Interpretira proceduru sinteze multimedijalnih zapise	Razvija sposobnost kombinovanja tekstualnih, slikovnih, zvučnih i video zapisa Napravi zadane video zapise Kombinira obrazovne multimedijalne programe i snalaziti se u njima	Razvija kreativnost u radu Kombinira elektronskih sredstva za bilježenje događaja Ispoljava progresivne ideje pri korištenju multimedijalnih sadržaja
---	--	---	---

3. PRIMJENA RAČUNARA Proračunske tablice	Nabrala programe za tabelarne proračune koji se danas koriste: Microsoft Excel, Lotus 1-2-3, Quattro Pro Prepoznae radno okruženje Microsoft Excela Primjenjuje alate za unos podataka, uređivanje i oblikovanje radnih stranica u Excelu Koristi operacije i operatore u Excelu Obavlja proračun u Excelu Kreira grafikone u Excelu Ispisuje radne stranice	Pokreće programe za tabelarne proračune Prepoznae osnovne elemente prozora Demonstrira unos podataka, uređivanje i oblikovanje radne stranice Izvršava tablične proračune upotrebom formula Dizajnira grafikone Demonstrira način ispisu radne stranice	Upotrebljava tablični kalkulator u procesu učenja i pisanja raznih izvještaja Prihvata timski oblik rada pri rješavanju problema Ispoljava estetske osobine pri uređivanju grafikona Razvija kreativnost u radu Koristi znanje za predstavljanja podataka u tablicama i kreiranje grafikona
Program za izradu prezentacija	Prepoznae radno okruženje Microsoft PowerPoint-a Obraduje tekst i tablični proračun za kreiranje prezentacija Kreira prezentaciju sa slajdovima koji sadrže animacijske efekte Interpretira napravljenu prezentaciju	Pokreće program za izradu prezentacija Napravi slajdove s tekstom, vlastitim crtežima i slikama iz galerija, te audio i video zapisi Dodaje animacijske efekte na slajdove Dizajnira prezentaciju	Prihvata timski oblik rada pri rješavanju problema Upotrebljava PowerPoint u procesu učenja Razvija kreativnost u radu Koristi znanje za izradu prezentacija

14. LIKOVNA KULTURA

TEMATSKI SADRŽAJI	MOTIVI I TEHNIKE	BR.ČASOVA
<p>1. TAČKA I LINIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gledanje kroz različite perspektive:linearna, ptičja, žablja. - Usvajanje različitosti elemenata u prostoru i mogućnost njihovog predstavljanja. 	Neposredno okruženje, enterijer i ekterijer, ljudi pri različitim aktivnostima, predjeli, sportske aktivnosti, biljke, vanjski prostor..	2
<p>2. BOJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje valerskih vrijednosti, tonska skala, stepenovanje boja. - Predstavljanje trodimenzionalnih oblika i prostora putem izmjene odnosa toplo-hladno. - Stepenovanje boja u cilju ostvarivanja trodimenzionalnosti oblika i predstavljanje dubine prostora.. 	Akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, tuševi u boji, mozaik.	2
<p>3. PLOHA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dvodimenzionalna organizacija kompozicije, linearna perspektiva-proporcija i ravnoteža. - Organizacija kompozicije po principu bliže-dalje. - Primjena linearne perspektive. 	Realizacija kompozicije primjenomodnosa ravnoteže i proporcije u oblasti slikanja, ostvarenih različitim slikarskim tehnikama.	2
<p>4. POVRŠINA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Linija na horizontu(linija očišta)kao ishodišne tačke perspektivnih odnosa: bližedenje, veće-manje u cilju prikazivanja volumena. - Meki skulptorski materijali. Plizki reljef. 	Prepoznati različite perspektivne odnose na umjetničkim djelima.Iluija volumena na plohi, plitki reljef(metalni novčić, grb..)	3
<p>5. MASA I PROSTOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plošno istanjene mase kao forma u trodimenzionalnoj organizaciji. - Ravnoteža kao oblik definisanja prostorne organizacije: simetrične, asimetrične, - Složene prostorne kompozicije u definisanju odnosa veće-manje sa naglašenim prisustvom ritma u organizaciji asimetrične ravnoteže. 	Sagledavanje i usvajanje forme skulptorskog jezika, ritma, plošno istanjene mase, proporcije i ravnoteže na skulptorskim djelima.Ovladavanje već poznatih skulptorskih materijala: glinamol, glina, sapun, meko drvo..	3
<p>6. HISTORIJA UMJETNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Romantizam i impresionizam 		1
	UKUPNO:	12

OČEKIVANI REZULTATI

Učenici nastavljaju rad na usvajanju i proširivanju znanja o načinu i mogućnostima upotrebe materijala i sredstava za kreativni rad koji se koriste u oblastima:

Tačka i linija:

- da mogu razlikovati teksturne crte /linije/, i praviti gradaciju između njih
- da spoznaju karakteristike i mogućnosti strukturne linije u realizaciji svojih ideja, osmišljavanju i predstavljanju kompozicionih formi i definisanja prostora
- moći predstaviti kompozicije sa naglašenom strukturom
- moći prepoznati strukturne linije; linije koje definišu neki oblik, linije koje predstavljaju neku formu
- okoristiti se primjenom različitih vrsta u cilju ostvarivanja različitih struktura u osmišljanju kreativnog rada
- moći prepoznati karakter i karakteristike strukturalnih linija
- ovladavanje kstrukturnim linijama, linija u funkciji predstavljanja oblika /forme/
- primjena savladanog i usvojenog znanja o liniji u cilju predstavljanja teksturalnih razlika /karakteristika različitih materijala/, realizacija kroz crtež, sposobnost predstavljanja karaktera različitih materijala /tekstur/ slaganjem različitih rasporeda ukrštenih linija /šrafurom/
- da usvoji termine: hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat tekstura, zasićena tekstura, prozračna- meka tekstura
- Usvojiti pojam struktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju/: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto /sabijeno/

Slikarstvo:

- da proširuju i dopunjaju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, pastelu, flomasterima u boji, kolažu, mozaiku
- da proširuju znanje o lokalnim bojama /bojama koje karakterišu određeni oblik/
- da prepoznaju i u svojim radovima koriste lokalne boje
- da prošire znanje o tonskom stupnjevanju /stezenovanju/ boje, u cilju predstavljanja prostornosti, plastičnosti /trodimenzionalnosti/ oblika
- da na svojim radovima upotrebljavaju pripremljene /na paleti miješane/ boje u cilju ostvarivanja skale različitih valerskih vrijednosti /primjena svjetlijih i tamnijih boja/ jednog tona u realizaciji tonskog stupnjevanja boje
- da proširuju znanje o optičkom miješanju boja i njegovom djelovanju: da dvije osnovne boje postavljene jedna pored druge u formi sitnih tačkica, rezultiraju trećom bojom /kao rezultat daju izvedenu, koja bi se dobila i fizičkim miješanjem, ali je na ovaj način dobijena boja intenzivnija/ Na ovom principu funkcioniše kolor ofset štampa
- dalji rad na proširivanju i usvajanju znanja o osnovnim boja i mogućnostima njihove primjene
- dalji rad na pravilnoj primjeni slikarskih tehnika, upotrebi materijala i sredstava za rad u oblasti slikanja

Ploha:

- da razviju sposobnost prepoznavanja, procjene i primjene simetričnih i asimetričnih plošnih oblika kompozicija
- da su sposobni u svom kreativnom radu realizovati likovne kompozicije u formi simetričnog i asimetričnog rasporeda elemenata
- da su sposobni realizovati likovne kompozicije u kojima dominiraju pozitivne i negativne forme /oblici/
- dalji rad na savladaju znanja u pripremanju šablonu za visoki tisak, linorez, gipsorez, karton /papir/ grafika u kojima dominira simetrija, asimetrija
- dalji rad na usvajanju primjene dvodimenzionalne organizacije kompozicije u likovnim oblastima; grafike, crtanja i slikanja
- prepoznavanje i primjena u likovnom izrazu pozitivne i negativne forme u organizacije kompozicije
- uočavanje, usvajanje i primjena pozitivnih i negativnih ploha u organizaciji kompozicije /plohe koje predstavljaju geometrijske oblike, pozitivno-negativno/

- usvajanje i primjena simetrije /preslikavanje u ogledalu/ i asimetrije
- Usvojeni pojmovi za oblast ploha:
- simetria /preslikavanje u ogledalu/, asimetrija, pozitivno, negativno

Površina masa i prostor:

- dalji rad na uočavanju odnosa mase i prostora, uočavanje simetrije i asimetrije u realizaciji prostornih organizacija, prepoznavanje karaktera oblika
- dalji rad na prepoznavanju i usvajanju slikarskih tekstura i faktura /”rukopis” autora/, biti sposoban primijeniti ih u sopstvenom likovno kreativnom izrazu
- da su sposobni prepoznati i razlikovati pozitivne i negativne forme i koristiti ih u svom kreativnom radu
- u prostornom oblikovanju, uočiti i moći predstaviti kontrast oblika i kontrast različitih tekstura u prostornim organizacijama /primjena kompozicije različitih tekstura/
- dalji rad sa primjenom mekih skulptorskih materijala podesnih za realizovanje različitih tekstura
- u okruženju i na skulptorskim djelima prepoznati, moći izvršiti analiziru i procjeniti odnos mase i prostora u odnosu pozitivno i negativno
- biti sposoban uočiti karakteristike simetričnih i asimetričnih oblika
- biti sposoban prepoznati i napraviti složenu prostornu organizaciju, urbanističku prostornu organizaciju /upotrebo simetrije i asimetrije/ u oblasti arhitekture
- moći izvršiti analizu dijelova zgrade i uočiti formu organizacije, prisustvo simetrije-asimetrije
- Usvojeni pojmovi za oblast površina:
- slikarska faktura, rukopis umjetnika /način nanošenja boje kistom ili lopaticom/, skulptorska faktura, /način nanošenja, obrade materijala/
- u oblasti prostornog oblikovanja:
- pozitivne i negativne forme kao elemenat tekture i fakture skulptorski/kiparski/, vajarski materijali, gлина, glinamol, vosak, sapun

STRUKTURA PROGRAMA

TAČKA I LINIJA

Likovno područje crtanje:

- Usvojiti pojam teksturne crte /linije/, biti sposoban prepoznati njihove različitosti, istražiti putem teksturnih linija, spoznati njihove mogućnosti i moći izraziti različite tekture putem linija/crta i tačaka, imjenama dužina, pravaca i punoće šrafure u predstavljanju različitih tekstura. Prepoznavati u svom neposrednom okruženju, usvojiti i biti sposoban /ovladati/ primjeniti različite vrijednosti tekstura putem linija/crta u cilju predstavljanja različitih kvaliteta /vrsta/ površina. Moći prepoznati različitost između teksturnih i struktturnih linija. Teksturne linije/crte, linije koje objašnjavaju izgled neke plohe u smislu glatka, hrapava, sjajna, mat, zasićena /zatanjena/, prozračna /svijetla/... Strukturne linije/crte u funkciji definisanja karaktera oblika i položaja u prostoru, linije koje definišu oblik, njegovu formu i materiju. Strukturne linije/crte u funkciji predstavljanja karaktera materije putem šrafura linija, u cilju definisanja oblika i karakteristika materijala. Različite vrste struktura; tvrada /čvrsta/, kristalna /sačinjena od malih kristala /kamen granit, mramor, kocka šećera i sl./, meka /tijesto, plastelin, vata i sl./.

BOJA

Likovno područje slikanje:

Dalji rad na razvijanju sposobnosti uočavanja, analitičkog pristupa, vrednovanja i usvajanja lokalnog tona boja. Šta je to lokalna boja? Tonsko stupnjevanje tona boja. Ostvarivanje skale valerskih vrijenosti /količina svjetla u tonu boje/, boje stepenovane do bijele /dodavanje svjetla/ ili do crne /oduzimanje svjetla/.

Optičko miješanje boja na plohi putem slaganja tačkica sa osnovnim bojama /poentilizam –fr. Point = tačka, divizionizam/. Dvije osnovne boje rezultiraju izvedenom bojom /miješaju se u oku posmatrača i stvaraju utisak izvedene boje/, boje koja se dobije fizičkim miješanjem odabranih osnovnih boja. Plava i žuta kao rezultat miješanja daju vizuelni utisak zelene plohe, crvene i žute tačkice utisak

narandžaste boje a crvena i plava utisak ljubičaste. Dodavanjem većeg procenta jedne ili druge boje i ton boje se mjenja, boja je svjetlija ako na plohi ima manje obojenih tačkica a dodavanjem crne boja gubi svoju zasićenost /slabi gubi intenzitet/ i postaje tamnija. Na pomenutom principu optičkog mješanja boja se realizuje i kolor tisk/štampa, offset štampa, koja je danas prisutna u svim sferama života. Siva boja se ostvaruje mješanjem tačkica svih osnovnih boja na jednoj plohi.

PLOHA

Kroz tematsku oblast PLOHA realizovaće se sva likovna područja koja se u svojoj realizaciji predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi /na plohi/; crtaju, slikaju, grafici, primijenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predloška za izvođenje/.

Razvijanje sposobnosti uočavanja karakteristika i primjene u predstavljanju oblika na plohi putem različitih formi komponovanja, korištenjem simetrije i asimetrije. Primjena kompozicije sa naglašenom organizacijom kompozicije u simetričnom rasporedu elemenata.

Realizacija kompozicije kroz formu asimetričnih odnosa elemenata. Dvodimenzionalna organizacija kompozicije i njena primjena u likovnim područjima crtaju, slikaju i grafike, primijenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predloška za izvođenje/.

Pri organizaciji kompozicije plohe mogu imati svoje karakteristike mogu biti: simetrične i asimetrične plohe kao i pozitivne i negativne /svijetle ili tamne, predstavljene u ogledalu/. Ovladavanje sposobnostima uočavanja, vrednovanja i primjene simetrije i asimetrije, pozitivnih i negativnih ploha, pozitivnog i negativnog /crnog i bijelog/ oblika i prostora na grafičkom listu /otisku/. Rad na daljem savladavanju izrade klišea i principa rada u oblasti grafike, primjene jednobojnog i višebojnog visokog tiska, u tehnički gipsoreza, linoreza i karton /papir/ grafike.

Primjena teksturnih i strukturnih vrijednosti u grafičkom izrazu, slaganje snopova linija u cilju ostvarivanja odgovarajuće šrafure, predstavljanja plohe ili definisanja oblika /materijala/.

POVRŠINA

U tematskoj oblasti Površina, u likovnim djelima umjetnika prepoznati i analizirati karakteristike slikarskih tekstura i faktura i biti sposoban služiti se njima i primjeniti ih u sopstvenom likovno-kreativnom radu /izrazu/. Tekstura karakteriše plohu i slojevitost nanese-ne boje, a faktura predstavlja rukopis, odnosno način na koji je boja nanesena na neku plohu. Boja nanesena u jednom smjeru, kružno, u različitim smeđrovima /pravcima/, tanjim ili debljim /širim/ kistom.

Karakteristike skulptorskih /vajarskih/ tekstura. U prostornom oblikovanju, realizacijom figura u prostoru /prostornih organizacija/, u niskom i visokom reljefu prepoznati i moći predstaviti kontraste različitih tekstura, pozitivnih i negativnih oblika. i primjene simetrije i asimetrije. Korištenje i upotreba različitih materijala koji su podesni za realizaciju različitih tekstura /površina/ glina, glinamol, plastelin i sl. u cilju predstavljanja; hrapavo, izbrazdano, izgrebano, neravno, uglačano, ravno...

MASA I PROSTOR

Tematska cjelina, masa i prostor realizuje se u likovnim oblastima: oblikovanje, građenje, primijenjena umjetnost i dizajn. Od učenika se očekuje da u svom okruženju, na skulptorskim djelima kao i djelima primijenjene umjetnosti i dizajna, mogu registrovati, analizirati i procjeniti odnos mase i prostora. Ako govorimo o volumenu koji je ispunjen /sačinjen/ određenim materijalom, onda on predstavlja masu. Masu definisemo kao materijal koji ispunjava i zauzima neki prostor /primjer: kamen, komad drveta, puna cigla, kao oblik koji je u potpunosti isunjen svojom strukturom/. Masa i prostor, kao naizmjenične forme mogu biti prisutne u realizaciji kompozicionih organizacija odnosa pozitivno-negativno. Organizovanje kompozicija na principu primjene simetričnog rasporeda prostornih elemenata. Primjena asimetrije u realizaciji likovno kreativnih kompozicionih organizacija. Usvajanje od strane učenika pojma linijski istanjena masa,

ili masa koja ima izuzetno malen volumen, i koja može da se organizuje na takav način da se sa njom ostvaruju složene kompozicione forme /oblici/.

Arhitektonske i urbanističke organizacije u formi izražavanja strukturnih prostornih kompozicija. Primjena arhitektonskih /urbanističkih/ organizacija u cilju ostvarivanja kompozicionih odnosa simetrije, asimetrije, odnosa pozitivno i negativno. Karakteristika savremene gradnje je jednostavnost, koja se ogleda u odnosu velikih "čistih" ploha u kombinaciji sa savremenim aritektonskim /građevinskim/ materijalima. Prilikom pravljenju urbanističkog rješenja jedan od osnovnih zadataka je racionalnost /iskorištenost/, infra struktura, saobraćajnice, pješačke staze, namjena prostora i objekata svim sferama života, zelene površine /parkovi/, igrališta za djecu i funkcionalnosti prostora.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u VII razredu, podrazumijeva sintetičko koncipiranja vizuelnog doživljaja, povezivanje novih vizuelnih iskustava i spoznaja sa do tada prethodno stečenim znanjem, bogaćenjem novim likovnim sadržajima i likovnim iskustvima, nivoom usvojenog doživljavanja likovne umjetnosti, odnosi se fazu likovnog izražavanja vizuelni realizam. Pristup doživljavni i percipiranju okoline je intelektualno vizuelni, a mišljenje apstraktno.

Dalje usvajanje znanja, likovnog jezika i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

- OBLIKOVANJE NA PLOHI - dvodimenzionalna organizacija kompozicije
- OBLIKOVANJE U PROSTORU – rješavanja trodimenzionalnih formi

Ove dvije podjele kerativnog rada po prostornoj organizaciji kompozicije, realikuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja, koja čine strukturu programa predmeta LIKOVNA KULTURA.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE
- SLIKANJE
- GRAFIKA
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA
- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /u formi skica, izvedbenih predložaka/

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA
- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /realizacija u materijalu, krajnje idejno rješenje/

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz likovno problemske cjeline koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. Razreda, /što trenutno nije slučaj, od 1-3 razreda/.

1. TAČKA I LINIJA
2. BOJA
3. PLOHA
4. POVRŠINA
5. MASA I PROSTOR

Ovakva forma ima za cilj da obezbijedi kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Likovno problemske cjeline bi se realizovale kroz likovno kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta uključena u realizaciju u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio

bi veću preglednost u sistematizovanju gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje likovno problemskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentiranja novih sadržaja i znanja.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju i razriješe ga putem likovno tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiraje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija.

Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivni proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema, sposobnosti analize i vrednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatih nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Poticanje preferencije su motivi – teme /likovni sadržaji/

Prikladne teme za likovno kreativni rad predstavljaju učenički doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive
2. Nevizuelne motive
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/
 - iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, muzika, muzički spotovi, znakovi vizuelnih komunikacija, palakati /sportski, muzički, kulturnih dešavanja.../, objekti, pojave u prirodi, biljke....
 - sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /priča, roman, pri povjetka, poezija/, matematike, prirode i društva, glazbene kulture, tjelesne i zdravstvene kulture i kulture življenja
 - iz narodnih običaja /tradicije/; značajni datumi, praznici, etnografsko nasljeđe
 - značajna umjetnička ostvarenja iz svjetske likovne /baštine/ umjetnosti
 - likovni i kompozicioni elementi; shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata /likovnog jezika/

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE: usvojiti pojmove: usvojiti pojmovi tekstura, hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat teksturazasaćena tekstura, prozračna- meka tekstura

Usvojiti pojmom struktura ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto sabijeno, kompaktno/

SLIKANJE: proširivanje usvojenih pojmove za tematsku oblast boja: lokalna boja, stepeno-vanje boje /valerske vrijenosti/, optičko miješanje boja /boje se miješaju u oku posmatrača i nataj način ostvaruju utisak, privid izvedene boje, slikarska faktura, rukopis umjetnika način nanošenja boje kistom ili lopaticom.

GRAFIKA: proširivanje usvojenih pojmove za oblast ploha: lik, ploha, dvodimenzionalno, simetrija, asimetrija, pozitivno, negativno, višebojna grafika

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE:

Usvojeni pojmovi za oblast površina: skulptorska faktura /način nanošenja, obrade materijala/, pozitivne i negativne forme kao elemenat teksture i fakture, skulptorski/kiparski/ vajarski materijali, glina, glinamol, vosak, sapun, linijski istanjena masa, oblikovanje žicom, prostorna organizacija, urbanizacija prostora, selo /ravničarsko, planinsko..../, grad, naselje...

OCJENJIVANJE

Ocenjivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, s obzirom na to da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži kompleksne sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navka, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u formu likovnog izraza. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

- estetskog
- psihološkog
- pedagoškog.

Ako prihvatimo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenja, onda su svi ti radovi odraz unutrašnjeg stanja života / „duše“ djeteta i kao takvi moraju biti dobri, ne mogu biti loši. Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i sa opravdanjem se postavlja pitanje šta u takvim situacijama raditi? Stav nastavnika bi trebao biti, da učenici koji nisu nadareni ne bi trebali biti “kažnjeni” slabim ocjenama zato što je priroda “zaboravila” da ih obdari sposobnošću za likono-kreativno izražavanje /zato što ne posjeduju likovni talenat/.

Predmet Likovna kultura složen je iz dva segmenta;

- Likovna Forma /Likovni jezik/ i
- Likovnih sadržaja

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe komponovanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti /naučiti/.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavaju. Prilikom ocenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji dijete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. To znači da nastavnik, dobar pedagog može iznaći način za riješavanje tog „problema“ uzimajući u obzir trud /zalaganje/, aktivnost na času, želju za postizanjem rezultata i sl. Nema loših dječjih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetnost, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini. Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno “prepisuju” percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne kulture ne odgovara osnovnim principima savremene nastave, ciljevima i zadacima koji se pred nju postavljaju.

15. MUZIČKA KULTURA

CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
<p>Sticanje novih znanja i primjena tečenih i upotreba usvojenih pojmova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dinamika – poznavanje italijanskih - Oznaka za dinamiku - Tempo –poznavanje italijanskih oznaka za Sporo, umjereno i brzo - Poznaje violinski i bas ključ - Poznaje pojmove: minijatura, preludij, - Sonta,poloneza, nokturno,čardaš - Opereta, uvertira, opera(arija, duet) - Koncert,s imfonija , balet – bez ulaženja - U analizu muzičkog djela - Poznaje stilske periode u muzičkoj umjetnosti - Upoznavanje aerofonih tradicionalnih instrumenata 	<ul style="list-style-type: none"> - Pojeduju znanja vezana za dinamiku i tempo - Prepoznaaju pojedine tradicionalne nošnje i zna da svaka zemlja ima svoje tradicionalne igre i plesove – poznaje sirtaki, valcer, tango - Poznaje imena kompozitira, njihova djela i informativno Muzičku formu djela - Poznaje orkestarske instrumente po grupama(gudački, Duhački, udaraljke) - Razlikuje glasove: dječiji, ženski (sopran i alt),muški (tenor i bas) - Razlikuje izvođačke ansamble; olo- pjevač ili solo-instrument, orkestar ili grupe orkestarskih instrumenata,hor - Poznaje i pamti imena BiH kompozitora i njihova najvažnija djela - Poznaje narodnu muzičku tradiciju

STRUKTURA SADRŽAJA

1. MUZIČKE /GLAZBENE IGRE/PLESOVI 3 ČASA
2. SLUŠANJE MUZIKE 14 ČASOVA

SADRŽAJ	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
MUZIČKE /GLAZBENE IGRE/PLESOVI <ol style="list-style-type: none"> 1. Grk Zorba – Mikis Teodorakis(sirtaki) Grčka 2. Dunavki valovi- I.(Josif) Ivanović (valcer)Rumunija 3. Tango Jalonsie(Tango ljubomore) –Jacob Gade (tango) Danska i Blu Tango –Leroy Anderson –Amerika SLUŠANJE MUZIKE <ol style="list-style-type: none"> 1. „Kraj potoka bistre vode „, Sevdalinka u interpretaciji poznatih izvođača narodne muzike i „Voljelo se dviže mladih) sevdalinka u interpretaciji poznatih izvođača zabavne muzike 2. „Ah što ćemo ljubav kriti „III čin iz opere „Haanaginica“ Asim Horozić – sevdalinka u operi 3. studije za klavir (VII,IV;V) Nada Ludvig Pečar 4. Tri minijature –Evgeny Derbenko (harmonika) 5. Male kompozicije za klavir, Menuet g- mol BWV 115 i Preludij u D-duru BWV 936 iz šest malih preludija Johan Sebatijan Bach 6. Poloneza As-dur op. 53 i Nokturno op. 9 br. 2 Frederik Šopen 7. Simfonija br. 5 u c- molu Ludvig Van Bethoven 8. Sonata C-dur K 545 Facile W.A. Mozart 9. Uvertira i Čardaš (Klange der Heimat) iz Operete „Šišmiš“ J.Strauss mladi 10. Habanera iz opere „Carmen“ G. Bizet 11. Napitnica iz opere „Traviata“ i Hor Jevreja iz Opere „Nabuko“ G. Verdi 12. Vltava iz ciklusa „Moja domovina“ B. Smetana i Slavenski ples op. 46 br. 8 g-mol 13. Moja mala baletina Charles Chaplin, muzika iz filma „Svetla pozornice“ 14. Nagovještaj proljeća i Proljetna kola (Plesovi mladih djevojaka) iz baleta „Povećenje proljeća“ I dio Igor Stravinski 	<ul style="list-style-type: none"> - Cijeni i upoznaje narodne tradicionalne instrumente - Prepoznaaje pojedine narodne nošnje - Razumije da vaka zemlja ima tradicionalne igre i plesove - Prepoznaaje : sirtaki, valcer ,tango - Svjestan je činjenice da narodno muzičko stvaralaštvo - Može biti utkano u zabavnu muziku ali isto tako i u umjetničku - Poznaje i pamti imena BiH kompozitora kao i njihova djela - Prepoznaaje instrumentalno,vokalno i vokalno-instrumentalno izvođenje - Poznaje informativno muzičke forme: minijatura, menuet, mazurka ,nokturno polka,sonata ,simfonija,preludij, poloneza,uvertira habanera - Informativno zna osnovne podatke o programskoj muzici kao i filmskoj.

16. TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

Opći cilj tjelesnog i zdravstvenog odgoja kompatibilan je sa ciljevima kineziologije u kineziološkoj edukaciji i tiče se optimalne stimulacije i podrške procesima formiranja antropološkog statusa učenika u korelaciji sa faktorima ograničenja. Antropološki status suponiran je integralnim skupom biopsihosocioloških obilježja definiranih kao morfološka, funkcionalna, motorička, kognitivna, konativna, sociološka i zdravstvena.

Osnovni cilj tjelesnog i zdravstvenog odgoja je osposobiti učenika za usvajanje i primjenu osnovnih kineziologičkih znanja i kinezioloških iskustava - koja će mu omogućiti samostalno tjelesno vježbanje u funkciji optimalne stimulacije i podrške razvoju psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti i morfoloških osobina u interesu njegovanja i zaštite zdravlja i opće dobrobiti učenika.

Poseban cilj tjelesnog i zdravstvenog odgoja je optimalna stimulacija i podrška zadovoljavanju posebnih kinezioloških potreba i interesa učenika u sportu, sportskoj rekreaciji, kinezioterapiji i adaptivnoj edukaciji.

Komplementarni ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja tiču se napora usmjerenog ka stvaranju sistema uvjeta, koji će učeniku pomoći da: (1) usvoji osnovna znanja i razvije interes i naviku za njegu i zaštitu zdravlja; (2) usvoji osnovna kineziologička znanja i stekne kineziološka iskustva za cjeloživotno tjelesno vježbanje; (3) usvoji znanja o kontroli osnovnih parametara kineziološkog statusa; (4) aktivno koristi slobodno vrijeme i snalazi se u urgentnim situacijama; (5) zadovolji potrebu za igrom i kretanjem i razvije interes za bavljenje sportskim, rekreativnim i, eventualno, kinezio-terapijskim i adaptivnim aktivnostima; (6) razumije, poštuje i promovira ekološke vrijednosti u duhu biocentrizma; (7) uvažava svoje kompetencije i racionalno ih afirmira.

Polazni kriteriji za što kvalitetniji standard tjelesnog i zdravstvenog odgoja jesu: (1) objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uvjetima, (2) primjereno sadržaju dobi i spolu učenika, (3) sigurnost učenika, (4) korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti, (5) razvoj antropoloških obilježja učenika i (6) interes i potreba učenika.

Metodički principi u nastavi tjelesnog i zdravstvenog odgoja su: (1) postupnost (od biotičkih do specijalnih motoričkih znanja, od jednostavnijih ka složenijim motoričkim znanjima, od manje ka tjelesno zahtjevnijim kineziološkim sadržajima, od jednostavnijih ka složenijim uvjetima vježbanja), (2) intezifikacija (što manje "praznog hoda", pauza, prekida, zastoja, stajanja i čekanja na času, što više kretanja i dinamičnosti, održavanje intenziteta opterećenja) i (3) situjalizacija (priблиžavanje nastave životnim potrebama i situacijama, što više natjecanja, igre i utilitarnih sadržaja).

Peto razvojno razdoblje karakteriziraju izražene razlike između učenica i učenika u morfološkim, motoričkim i funkcionalnim obilježjima. Ovaj period rasta i razvoja djece započinje sa 8. razredom osnovne i završava sa 1. razredom srednje škole. U ovom ciklusu, pored obavezogn realizira se i program koji škola mora da ponudi učenicima za dobrovoljan izbor i to: a) sportsko-rekreativni sadržaji; b) sport za sportiste; c) umjetnički sadržaji (ples, sportski ples, folklor). Program se realizira jedanput sedmično sa po jednim časom.

Sadržaji zdravstvenog odgoja uvjetovani su činjenicom da je ovaj razvojni period karakterističan ne samo po burnom tjelesnom rastu i razvoju, koji vodi do biološke i spolne zrelosti pojedinca, već i po razvoju psiholoških i socioloških obilježja ličnosti. U tom kontekstu, sadržaji zdravstvenog odgoja trebaju biti preventivnog i usmjeravajućeg karaktera a u odnosu na očekivane i stvarne probleme djece u ovoj razvojnoj dobi.

Cilj	Sadržaji	Izhodi	Učeni ce	Učeni ci
Obrazovni	Štetna djelovanja nikotina, alkohola, dopinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje (*)	Zna da su nikotin, alkohol, droge i druga sredstva ovisnosti štetni po zdravlje i ponaša se u skladu s tim.	x	x
	Lica sa posebnim potrebama	Vježbe somatskog statusa		
	Nedostaci lica sa posebnim potrebama	Posjeduje osnovna znanja o djelovanju tjelesnog vježbanja na čovjekov metabolizam, te funkciju krvožilnog, dišnog i koštano-zglobnog		
	Razvojna korelacija kinezioloških i drugih dimenzija antropološkog prostora (*)	Posjeduje osnovna znanja o međuzavisnosti kinezioloških i drugih dimenzija antropološkog prostora u pojedinim fazama rasta i razvoja.	x	x
	Poseban dnevni raspored uzimanja hrane i tekućine u vrijeme povećanih tjelesnih napora	Zna da su hrana i tečnost neophodan izvor povećanim tjelesnim naporima i ponaša se u skladu s tim.	x	x
	Korisni i štetni sadržaji tjeлоavježbe za vrijeme mjesecnog ciklusa (*)	Zna kako tjeļorježbe utječu na vrijeme mjesecnog ciklusa i ponaša se u skladu s tim.	x	
	Dnevna organizacija rada, odmora i zabave i njen značaj	Posjeduje osnovna znanja o dnevnoj organizaciji rada, odmora i zabave i njenom značaju za zdravlje, i ponaša se u skladu s tim.	x	x
	Dobrobiti igre i boravka u prirodi	Posjeduje osnovna znanja o dobrobiti igre i boravka u prirodi i ponaša se u skladu s tim.	x	x

	Kultura i pravilno odijevanje u cilju zaštite tijela i zdravlja od nepovoljnih vanjskih utjecaja u različitim uslovima	Pravilno se odijeva u cilju zaštite tijela i zdravlja od nepovoljnih vanjskih utjecaja u različitim uvjetima.	x	x
Osnovna motorička znanja	1. Trčanja: - Osnove brzog hodanja (*) - Trčanje na kratke staze	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o bržim hodanjem i kinematičkim razlikama u trčanju na kratke i duge staze.	x	x
	2. Skakanja: - Tehnike skoka u vis	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o skoku uvis »flop« te o polusaltu na povišenje.	x	x
	3. Bacanja: - Bacanje loptice tehnikom O'Brien	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o bacanju loptice tehnikom O'Brien.	x	x
	6. Ritmičke i plesne strukture: - Bečki valcer (*) - Latinoamerički ples po izboru - Okreti za 180° na tlu - »Kozački« skok	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: bečkom valceru, izabranom latinoameričkom plesu, okretu za 180° , skoku „kozačoki“.	x	x
	7. Sastavi - Vježba na tlu (*) - Koreografija sa ili bez rekvizita	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o vježbi na tlu te o koreografiji sa ili bez izabranog rekvizita.	x	x
			x	
			x	

		<p>8. Igre:</p> <p>Rukomet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Finte (*) - Zona 6: 0 i napad na zonu <p>Košarka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skok šut nakon vođenja ili dodane lopte - Igra košarka 3 : 3 ili 5 : 5 (*), pravila igre <p>Odbojka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Smeč iz zaleta visoko dodane lopte - Gornji servis <p>Nogomet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udarci lopte vanjskom stranom stopala - Volej i/ili poluvolej - Udarac glavom iz kretanja sa skokom 	<p>Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o:</p> <p>rukomet – fintama, zoni 6: 0 i napadu na zonu</p> <p>košarka - skok šutu nakon vođenja ili dodane lopte, igri košarke 3 : 3 ili 5 : 5;</p> <p>odbojka - smeču iz zaleta visoko dodane lopte, gornjem servisu</p> <p>nogomet - udarcima lopte vanjskom stranom stopala, voleju i/ili poluvoleju, udarcu glavom iz kretanja sa skokom.</p>	x	x	
Antropološki sposobnosti	Motoričke sposobnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Snaga: - Brzina: - Koordinacija: - Gibljivost: - Ravnoteža: - Preciznost: 	<p>Odgovarajući sadržaji iz: 1.2..1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. i 9., kao drugi kineziološki sadržaji, a shodno potrebama i mogućnostima učenika i vanjskim restriktorima</p>	<p>Posjeduje optimum neuro-muskularne sposobnosti.</p> <p>Posjeduje optimum neuro-energetske sposobnosti.</p> <p>Posjeduje optimum informacijske sposobnosti.</p> <p>Posebnu pažnju usmjerava na optimalizaciju brzine, repetitivne i eksplozivne snage te koordinacije, gibljivosti, ravnoteže i preciznosti.</p>	x	x
		2. Funkcionalne sposobnosti:	Cikličke aktivnosti malog i umjerenog intenziteta	Razvijanje aerobne sposobnosti.	x	x
			Aktivnosti velikog intenziteta	Unapredjenje anaerobne sposobnosti.	x	x
		3. Morfološke osobine:		Uvažava značaj kinezioloških aktivnosti i koristi ih za optimalizaciju masnog tkiva, voluminoznosti i gibljivosti zglobovnih tijela i skupina zglobova.	x	x
		Snalaženje u kineziološkim relacijama: unutrašnje – vanjsko – individualno - kolektivno		Prihvata zdravlje za primarni kriterij vlastitog biopsihosocijalnog integriteta.	x	x

Lica su naročito zainteresovana za produbljivanje znanja i širenje sadržaja rada, te je ovaj period veoma pogodan za početak sportske aktivnosti. Zbog efikasnosti vježbe i bolje motivacije, u zadnje tri godine Program tjelesne i zdravstvene kulture zahtijeva savremeniji didaktičko-metodički postupak nastavnika, što se, u prvom redu, odnosi na slobodniju kompoziciju časa tjelesne i zdravstvene kulture i na usavršavanje i osavremenjivanje tehnologije nastave.

Po svojoj konцепцији, Program uklanja granicu između nastave i vannastavnih aktivnosti, zbog toga je potrebno da škola, zajedno sa društvenim subjektima, pomaže svim oblicima slobodne aktivnosti lica (sportske sekcije, sportska društva), a u prvom redu u osiguranju stručnog kadra, materijalnih i prostornih uslova.

Četverodijelnu kompoziciju časa treba shvatiti samo kao obavezno polazište, koje osigurava optimalne psihološke, fiziološke i pedagoške preduslove za realizaciju neposrednog zadatka časa tjelesne i zdravstvene kulture. Na toj osnovi, sa dosta slobode, treba i komponovati konačnu strukturu časa za svaki zadatak. Intenzivnije se koriste metode rada kao što su: metod dopunskog vježbanja, kružno-intervalni metod, metod stanica, tangent-trening i sl. Da bi intezitet vježbanja bio optimalan, treba voditi računa o racionalnom korištenju objekata, sprava, rekvizita i ostalog nastavnog pribora, te o racionalnijem korištenju raspoloživog vremena za čas i sl.

Uz razvijanje zdravstvenih, estetskih, zabavnih i kompetentivnih ili takmičarskih motiva tjelesne i zdravstvene kulture, a s obzirom da je ovo razdoblje optimalno za usvajanja motoričkih znanja, obrazovna komponenta prepostavlja usvajanje naprednih kinezioloških motoričkih znanja koja, upotpunjena temeljnim teorijskim znanjima iz kineziologije, podstiču integritet razvoja ličnosti lica. Uz **opća motorička znanja** za razvoj (a) *razvoj funkcionalnih sposobnosti* (aerobnih i anaerobnih) i (b) *razvoj motoričkih sposobnosti* (koordinacije, ravnoteže, brzine, preciznosti, fleksibilnosti, eksplozivne, repetitivne, staticke snage i dinamometrijske sile te (c) *regulaciju morfoloških obilježja* (aktivne mišićne mase i balastne mase), potrebno je licima osigurati i mogućnost stjecanja znanja **specificiranih** kao: (a) *monostrukturalna motorička znanja*, koja su dominantno obilježje aktivnosti tipa atletike, plivanja, biciklizma i dr., (b) *aciklična motorička znanja*, koja su bitno obilježje tzv borilačkih aktivnosti kao što su boks, hrvanje, judo, karate i dr., (c) *kompleksna motorička znanja*, dakle ciklična i aciklična, koja se susreću u sportskim igrama kao što su nogomet, rukomet, košarka i dr. te (d) *"estetska" motorička znanja* (ili znanja za koja je estetski kriterij važan faktor uspjeha), koja su sadržana u aktivnostima tipa gimnastike, ritmičke gimnastike, skokova u vodu i dr.

Ocjenuju se: sadržaji označeni sa (*)

Procjenjuju se: morfološke osobine, funkcionalne i motoričke sposobnosti lica u odnosu na njihovo inicijalno, stvarno i očekivano stanje osobina i sposobnosti.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE
AND SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

IX razred

1. Bosanski,hrvatski, srpski jezik i književnost

KNJIŽEVNOST

Književni tekstovi	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Minimalna postignuća	Maksimalna postignuća
<p>1. A.B. Šimić: Opomena</p> <p>2. S.S. Kranjčević: Moj dom</p> <p>3. O. Davičo: Hana (odломak iz poeme)</p> <p>4. M. Dizdar: Zapis o zemlji</p> <p>5. E. Mulabdić: Zeleno busenje (odломak)</p> <p>6. M. Selimović. Tvrđava (odломак)</p> <p>7. M. Jergović: Rutta Tannenbaum(odломак)</p> <p>8. I.G. Kovačić: Mrak na svjetlim stazama</p> <p>9. V. Skot Ajvanho (odломак)</p> <p>10. O. Pamuk: Istanbul, grad, uspomene (odломак)</p> <p>11. I. Andrić: A.G. Matos (esej)</p> <p>12. Narodna lirska pjesma (sevdalinka) po izboru</p> <p>13. D. Sušić Veliki vezir</p> <p>14. Narodna lirska pjesma (sevdalinka) po izboru</p>	<p>Lirika <i>Stilska sredstva</i>-metafora, inverzija, kontrast;</p> <p><i>Vrste</i> -refleksivna, šaljiva, deskriptivna, domoljubna, ljubavna pjesma</p> <p>Epika <i>Lik</i>-psihološko-etička karakterizacija, <i>Portret</i>-vanjski i unutarnji, forme priopovjedanja</p> <p>Pustolovni i povijesni romani</p> <p>Granične književne vrste: ljetopis, putopis, dnevnik, esej</p> <p>Drama Komedija i historijska drama</p> <p>Usmena književnost Termini balada i romansa</p> <p>Epsko – lirske karakteristike</p>	<p>Prepoznaće metaforu, inverziju, kontrast i njihovu ulogu u književnome tekstu;</p> <p>Prepoznaće osnovna obilježja opisne, domoljubne i šaljive pjesme;</p> <p>Može okarakterizirati lik;</p> <p>Uočava glavne značajke povijesnoga i pustolovnog romana</p> <p>Uočava glavne značajke drame: dialog, likovi</p> <p>Uočava glavne karakteristike lirske i epsko – lirske poezije</p>	<p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnom tekstu;</p> <p>Prepoznaće osnovno osjećanje u lirske pjesme;</p> <p>Prepoznaće glavne značajke povijesnoga i pustolovnog romana</p> <p>Uočava razliku između drame i drugih književnih vrsta</p> <p>Prepoznaće usmenoknjiževne vrste</p>	<p>Uočava glavne karakteristike ljetopisa, putopisa, dnevnika, esaja</p> <p>Uočava glavne karakteristike usmene književnosti</p>

RJEČNIK, GRAMATIKA, PRAVOPIS ZA IX RAZRED (15 + 7)

Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
RJEČNIK			
Riječi iz drugih jezika (tuđice, posuđenice)	Razlikovati domaće (književne i dijalektne) i strane (potrebne i nepotrebne) riječi	Razlikuje domaće i strane riječi Zamjenjuje riječi i izraze zavičajnog govora književnim jezikom	U skladu s normom izgovora i piše riječi u kojima se smjenjuju ije/je/e/i
Žargonizmi, vulgarizmi, neologizmi	Razvijati osjetljivost za ljepotu riječi (izbjegavanje vulgarizma i nepotrebnih tuđica)	Uočava glasovne promjene na jednostavnim primjerima Uočava osnovne pojmove i tvorbene načine	Stvara nove riječi svim tvorbenim načinima Uočava važnost primjene pravopisne norme u drugim nastavnim predmetima
Arhaizmi, dijalektizmi	Znati kako nastaje glas i podjelu glasova po zvučnosti i mjestu tvorbe	Piše veliko slovo u skladu s pravopisom Primjenjuje stečena znanja u govoru, čitanju i pisanju	
Glas: govorni organi, samoglasnici i suglasnici	Uočiti i prepoznati glasovne promjene i provoditi ih u govorenju i pisanju	Pravilno piše i izgovara niječnicu ne uz glagole	
Glasovne promjene: sibilarizacija, jotacija, palatalizacija, nepostojano a, prelazak l u o, gubljenje suglasnika, refleksi glasa jot	Izgovarati i pisati riječi u kojima se smjenjuju ije/je/e/i u skladu s normom Uočiti načine nastajanja novih riječi		
TVORBA RIJEČI			
Sastav riječi: korijen riječi, nastavak	Prepoznati obilježja višestruko složene rečenice		
Načini tvorbe riječi: izvođenje, prefiksacijom, slaganjem (s pomoću spojnog samoglasnika i bez njega)	Prepoznati i primjenjivati pravopisna načela o pisanju velikog slova u višečlanim imenicama		
Tvorba glagola	Uvježbati pisanje i izgovor riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ē, dž, đ, ije, je		
Rečenica	Pisati kratice u skladu s pravopisom		
Sročnost – slaganje riječi u rečenici po rodu, broju, padežu i licu			
Red riječi u rečenici			
Višestruko složena rečenica			
Pravopis i pravogовор			
Usustavljanje znanja iz prethodnih razreda o pisanju velikog slova u višečlanim imenima			
Rečenični i pravopisni znakovi			
Pisanje riječi s glasovima č, ē, dž, đ, ije, je			
Pisanje kratica			
Sastavljeni i rastavljeni pisanje riječi			

KULTURA USMENOG I PISMENOG IZRAŽAVANJA IX RAZRED

Oblici izražavanja	Programski sadržaj	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadaci	ISHODI UČENJA	
			MINIMALNI	MAKSIMALNI
Različitost stilova Administrativno-poslovni stil	Vrste stilova: književnoumjetnički, znanstveni, novinarski, administrativno-poslovni i razgovorni stil Zapisnik, zahtjev, prijava Životopis, molba, dopis	Upoznati stilska obilježja zapisnika, zahtjeva i prijave Razviti vještina pisanja životopisa i molbe kao administrativnih vrsta tekstova nužnih prilikom upisivanja u škole ili zapošljavanja	Prepoznaće i razlikuje različite stile Zna što su administrativni obrasci i kako ih popuniti, odnosno kako napisati zahtjev, prijavu i sl. uz popunjeno primjerak Zna napisati kratki životopis, molbu	Zamjećuje obilježja različitih stilova
RASPRAVLJANJE	Rasprava	Razvijati sposobnost rješavanja problemskih situacija Razvijati vještina dokazivanja (argumentiranja) Osvijestiti potrebu za izricanjem vlastitog stava Uočiti sve elemente rasprave	Jasno iznosi svoje dokaze (argumente) izražavajući misli i stavove u pisanoj i govornoj komunikaciji Razumije što je kritika i tko je kritičar	
NARACIJA Čitanje Pisanje	Pričanje smiješnih događaja Čitanje tekstova pisanih različitim stilovima: književnoumjetnički, znanstveni, novinski, administrativni Pisanje teksta na raznim obrascima, uplatnicama, priznanicama, telegramima Pisanje diktata Pisanje dviju školskih zadaća	Mogućnost uvođenja novih elemenata u pripovijedanje Ospozobljavanje učenika za uporabu različitih stilova u pisanju	Humor u pripovijedanju ostvaruje humorističnim poredbama, epitetima Razvijena samostalnost u pisanju po diktatu i pisanju sastava koji su programska obveza	Mogućnost snalaženja u svim oblicima izražavanja

MEDIJSKA KULTURA ZA IX RAZRED

Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni zadaci	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
Prezentacija bh kinematografije – filmovi sa osvojenim nagradama Dokumentarni film Scenarij-scenarist; knjiga snimanja-redatelj Mreža (Internet)	Praćenje razvoja bh kinematografije Razlikovati dokumentarni od igranog filma Razlikovati scenarij i knjigu snimanja Prema mogućnostima i uslovima u školi	Zaintresiranost učenika za domaću kinematografiju Prepoznaće filmske rodove: animirani, dokumentarni i igrani film Razumije ulogu redatelja i glumaca u filmskom ili kazališnom djelu	Razlikuje vrste dokumentarnih filmova Razlikuje scenarij i knjigu snimanja

LEKTIRA

1. M. Dizdar: Pjesme (izbor)
2. Šekspir: Romeo i Julija
3. S. Kolar: Breza
4. M. Jergović: Mama Leone (izbor)

2. ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog kao prvog stranog jezika u osmom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A2.1 i djelimičnom dostizanju nivoa A2.2** Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR.

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti dovoljno da zadovolji osnovne, konkretnе potrebe. Može, s izvjesnim naporom, razumjeti samo suštinu izravnog, stvarnog, usmenog diskursa u kontekstu osrednje težine; - može razumjeti iskaz ukoliko se govori sporije i koristi standardan, jasan jezik; može često zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti glavne misli i neke detalje u osrednje teškim tekstovima iz svakidašnjice koji se sastoje od dva-tri pasusa (reklame, pisma, jelovnici, raspored) i u tekstovima baziranim na činjenicama (uputstva, kratke vijesti); - može naći novu predvidivu informaciju u jednostavnom i jasno strukturiranom tekstu o poznatim temama; može povremeno pogoditi značenje nepoznatih riječi prema njihovom obliku i kontekstu; - često mora ponovno pročitati i koristiti rječnik.
Govor	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razmjenjivati rutinske informacije i voditi kratke razgovore o, za njega, važnim temama; može zahtijevati da mu se pomogne ili svjesno izbjegavati neke teme; - u proširenoj usmenoj produkciji pravi mnogo osnovnih grešaka koje mogu povremeno prouzrokovati nerazumijevanje.
Pisanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - je u stanju pismeno opisati uobičajene svakodnevne situacije; - zna u veoma kratkim crtama opisati neki običan događaj, ranije aktivnosti i lična iskustva ili ono što se svakodnevno piše u njegovom okruženju (kratka pisma, bilješke, molbe, telefonske poruke); - zna koristiti svakodnevni osnovni vokabular i konstrukcije te najčešće veznike; - zna napisati najčešće riječi i konstrukcije, ali pravi mnogo grešaka kod pisanja ostalih formi I konstrukcija i daje nespretnе formulacije.
Znanje o jeziku	Učenici svjesno stječu znanje o jeziku, primjenjujući različite strategije učenja.

Nivo	Teme	Fukcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
9. razred Osnovna škola	Učenje i Školovanje Putovanja Dokolica Ljudi i događaji u prošlosti Zanimanja /Karijere Moja Domovina Svijet budućnosti	<p>Učenici će moći da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izraze usmeno ili pismeno; - svoj stav u vezi sa datim temama, dajući argumente za i protiv; - dopadanje i nedopadanje, - slaganje i neslaganje; - opišu: <ul style="list-style-type: none"> - osobe, predmete, mjesta; - osjećanja; - neki događaj u prošlosti; - traže, daju i slijede uputstva; - postavljaju pitanja i daju odgovore na lična pitanja, kao i pitanja u vezi sa mišljenjima drugih; - pišu: <ul style="list-style-type: none"> - prijavu na dati oglas, kraći sastav / opis; - koriste javne usluge (npr. banku, željeznicu, telefon) 	<p>RECEPCIJA</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGOVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovat će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - davanjem kratkih i nešto dužih odgovora; - uočavanjem opće i posebne informacije; - povezivanjem odgovarajućih dijelova; - popunjavanjem praznina i tabela; - rješavanjem zadatka: <ul style="list-style-type: none"> - tačno/netačno; - zadatka višestrukog izbora. <p>b) ČITANJE I REAGOVANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove u sebi ili naglas i reagovat će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uočavanjem opće ili posebne informacije, - predviđanjem sadržaja ili suštine teksta; - rješavanjem: - zadatka tačno/netačno, zadatka višestrukog izbora. <p>c) PRODUKCIJA</p> <p>a) GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izraziti mišljenje, navodeći prednosti i nedostatke nečega u okviru date teme; <p>b) PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisati: kratke poruke, lična pisma, razglednice (aktivnosti koje vodi nastavnik, a koje se zasnivaju na prethodnom čitanju, slušanju ili korištenju bilježaka); - kraću priču, radove u kojima se iznosi mišljenje; različite kraće opise; - popunjavati obrascе 	<p>Učenici će ponavljati i učiti:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - broj, rod i padež (npr. <i>He gave me a letter. He gave a letter to me.</i>) <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične - Pokazne - Upitne - Prisvojne - Neodređene - Odnosne zamjenice: <i>who, which, that..</i> <p>Pridjeve:</p> <p>- Determinatore:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Članove: <i>a/an, the, zero</i> - Prisvojne pridjeve <p>-Pridjeve za neodređenu količinu i broj, npr. <i>some, any, much, many, all, (a) few, (a) little</i>, itd.</p> <p>- Upitne pridjeve: <i>what, which, whose</i></p> <p>- Pridjeve i priloge (npr. <i>good – well, friendly – in a friendly way / manner</i>)</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Present Simple -Present Continuous -Past Simple -Past Continuous -Present Perfect -Future Tense -<i>Going to</i> – forma - Modalne glagole: <i>have to / not have to, must, mustn't, needn't;</i> <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>If</i> - rečenice (prvi tip) – Vremenske rečenice (when) 	<p>Učenici će učiti ili ponavljati vokabular koji se odnosi na date teme:</p> <p>Učenje kako treba učiti, osnovni vokabular, npr. <i>the importance of education, self-assessment, lifelong learning</i> itd; razlike UK, USA, BiH;</p> <p>Različiti načini putovanja, prošireniji vokabular neophodan za opisivanje mjesta, npr. <i>journey, excursion, trip, outing</i> itd.;</p> <p>Dokolica, nešto prošireniji vokabular, npr. <i>film, theatre, TV series, soap operas, reading books</i>, itd.;</p> <p>Ljudi i događaji u prošlosti, vokabular vezan uz znamenite ljudi i događaje iz prošlosti, te izume koji su promijenili svijet, sa osvrtom na BiH, npr. <i>scientific discoveries, the wheel, the telephone</i> itd.;</p> <p>Zanimanja / karijere, osnovni vokabular uz upotrebu fraznih glagola i izraza, kao što su: <i>set up, drop out, leave, apply for a job, free lance, give up, attend a training course, read, advert</i> itd.;</p> <p>Moja domovina, osnovni vokabular za opisivanje u okviru odabranog aspekta prikazivanja svoje domovine;</p> <p>Svijet budućnosti, osnovni vokabular vezan uz predviđanja događaja i razvoja u budućnosti naše planete itd.;</p>

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ

Učenici će također učiti jezik i proširivati svoj vokabular, oslanjajući se na znanje stećeno kroz učenje drugih školskih predmeta u okviru datih tema.

INTERKULTURALNE VJEŠTINE

Učenici će se:

- upoznavati sa sličnostima i različitostima između Bosne i Hercegovine i zemalja engleskog govornog područja u oblasti kulture, edukacije, slobodnog vremena učenika, načina življenja u okviru datih tema,
- navikavati da se ophode učivo u komunikaciji sa pripadnicima kulture o kojoj uče, - učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče,
- Obraćajući posebnu pažnju na odnose među ljudima pri neposrednom kontaktu, komunikaciji itd.,
- naučiti da poštuju tradiciju, običaje, navike drugih ljudi itd.

UČENJE KAKO SE TREBA UČITI

Učenici će učiti da:

- budu odgovorni i aktivni kada uče jezik,
- koriste različite radne metode i strategije učenja tipične za učenje jezika, kao što je razumijevanje smisla iz konteksta itd.,
- nadoknađuju praznine u znanju korištenjem različitih metoda, kao što je parafraziranje, - koriste informacionu tehnologiju kod učenja jezika,
- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i nivo svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve i , ako je potrebno, mijenjaju metode rada, - koriste samostalno udžbenike, rječnike i druge priručnike.
-

9. razred	Slušanje i razumijevanje	Govorenje	Čitanje i razumijevanje	Pisanje
Nivoi	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2

3. NJEMAČKI JEZIK, PRVI STRANI JEZIK

(32 časa godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u devetom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A2.2 i djelomično B1.1.** Evropskog okvira za strane jezike.

Jezičke vještine	Očekivani rezultati / ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenik može razumjeti dovoljno da zadovolji osnovne, konkretnе potrebe. Može s izvjesnim naporom razumjeti samo suštinu direktnog, stvarnog, usmenog diskursa u kontekstu osrednje težine.• Učenik može uglavnom razumjeti temu rasprave kojoj prisustvuje. Može razumjeti niz običnih riječi i veoma ograničen broj idioma u logički povezanom govornom iskazu u kojem se raspravlja o poznatim temama ili općepoznatim stvarima.• Može razumjeti iskaz ukoliko se govori sporije i koristi standardan, jasan jezik. Može često zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenik može razumjeti glavne misli i neke detalje u osrednje teškim tekstovima iz svakidašnjice koji se sastoje od dva-tri pasusa (reklame, jelovnici, raspored) i u tekstovima baziranim na činjenicama (uputstva, kratke vijesti).• Može naći novu predvidivu informaciju u jednostavnom i jasno strukturiranom tekstu o poznatim temama. Može povremeno pogoditi značenje nepoznatih riječi prema njihovom obliku i kontekstu .• Često mora ponovno pročitati i koristiti rječnik.
Govor	<ul style="list-style-type: none">• Učenik može razmjenjivati rutinske informacije i voditi kratke razgovore o za njega važnim temama. Može zahtijevati da mu se pomogne ili svjesno izbjegavati neke teme.• Govori relativno tečno, ali su još uvijek veoma primjetni različiti tipovi zastajkivanja.• Izgovor je razumljiviji, uprkos primjetnog страног akcenta i grešaka fonološke prirode.• Relativno dobro vlada svakodnevnim vokabularom i ograničenim brojem idioma. U stanju je da koristi razne jednostavne konstrukcije i neke složene.• U proširenoj usmenoј produkciji pravi mnogo osnovnih grešaka koje mogu povremeno prouzrokovati nerazumijevanje.
Pisanje	<ul style="list-style-type: none">• Učenik je u stanju pismeno opisati najuobičajenije svakodnevne situacije.• Zna u veoma kratkim crtama opisati neki običan događaj, ranije aktivnosti i lična iskustva ili ono što se svakodnevno piše u njegovom okruženju (kratka pisma, bilješke, molbe, telefonske poruke).• Zna koristiti svakodnevni osnovni vokabular i konstrukcije te najčešće veznike.• Zna napisati najčešće riječi i konstrukcije, ali pravi mnogo grešaka kod pisanja ostalih formi i konstrukcija i daje nespretnе formulacije.
Znanje o jeziku	<ul style="list-style-type: none">• Učenici svjesno usvajaju znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Prva ljubav
2. Sredstva informiranja:
3. Okoliš i zaštita okoliša
4. Izbor zanimanja
5. Moja domovina

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> -govoriti o svojim navikama -pronaći potrebne informacije u prospektu - opisati mjesto u kojem žive ili provode odmor -argumentirati svoju odluku, nekoga uvjeriti u njenu ispravnost - imenovati probleme - dati savjete - definirati pravila ponašanja i komuniciranja - govoriti o prednostima i nedostacima nekog zanimanja -razumjeti reklamne tekstove -govoriti o vremenu -govoriti o ekološkim problemima -govoriti o tome kako sami doprinose zaštiti okoliša -reći koliko svako može učiniti za zaštitu okoliša - pravilno upotrebljavati sredstva informisanja - dati osnovne informacije o svojoj domovini 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati</p> <ul style="list-style-type: none"> - povezivanjem slike i slušanog teksta, - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa nosača zvuka i sl. - popunjavanjem praznina u tekstu, - popunjavanjem tabele, - rješavanjem zadataka višestrukog izbora - <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE</p> <p>Učenici će</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove, - tražiti osnovne informacije u tekstu pritom rješavajući zadatke poput: pridruživanja slike tekstu, pridruživanja podnaslova dijelovima teksta, označavanja tačnih i netačnih tvrdnji, - odgovaranja na postavljena pitanja, dopunjavanja teksta, - popunjavanja tabele <p>GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - govoriti kratke iskaze sa mnogo pauza i tražeći odgovarajuće izraze, - postavljati jednostavna pitanja, - davati važne informacije o sebi i neposrednom okruženju, - riječi i grupi riječi i rečenice povezivati jednostavnim veznicima i, ili, onda -igrati uloge, - pripremati i sprovoditi jednostavne dijaloge, - voditi dijaloge prema datoj skici <p>PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati rečenice i kraće tekstove, - rekonstruirati riječi i rečenice, - dopunjavati izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice, - pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstuálnom modelu - samostalno napisati kratki tekst (vođeno pisanje) 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti:</p> <p>Imenice: Sistematisacija znanja o deklinaciji imenica</p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične i prisvojne zamjenice – sistematizacija - Neodređene zamjenice jemand i niemand <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atributivno upotrijebljen pridjev u nominativu (slaba, jaka, mješovita deklinacija) <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - perfekt jakih gлагola - perfekt gлагola sa nenaglašenim prefiksom i глагола на –ieren - perfekt gлагола sa razdvojivim prefiksom <p>Prijedlozi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prijedlozi sa dativom i akuzativom <p>Brojevi do 1000</p> <p>Rečenica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vremenska rečenica sa veznicima wenn i als <p>Učenici će koristiti ali ne i učiti o sljedećem:</p> <p>Priloge najfrekventnije priloge za mjesto i vrijeme</p>	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr.:</p> <p>Prva ljubav: Npr. verliebt sein, erste Liebe, Gefühle....</p> <p>Sredstva informiranja: Fernsehprogramm, Nachrichten, Werbung, Sportreportage, Zeitung, Zeitschrift, Rundfunk, Medien früher und heute, berichten itd.</p> <p>Okoliš i zaštita okoliša Wetterbericht, Temperatur, stark bewölkt, Nebel, Regen, Wolken, die Temperatur steigt auf 10 Grad, Umweltaktionen in der Schule, Abfall, Tierschutz, Müll, Verpackung itd.</p> <p>Izbor zanimanja Vorteile, Nachteile eines Jobs, Geld verdienen, Teamarbeit, Erfahrungen sammeln, Spaß haben, Traumberuf, Nebenjobs itd.</p> <p>Moja domovina: Hauptstadt, große Städte, Sehenswürdigkeiten itd.</p> <p>Napomena: Navedena leksika je samo prijedlog moguće leksičke. Ne smije se shvatiti kao obvezan leksički minimum.</p>

PRAĆENJE I VREDNOVANJE

U devetom razredu osnovne škole iskazuju se brojčane ocjene za postignute rezultate u nastavi. Ocjena iz stranog jezika odraz je cijelokupnog učenikovog odnosa prema školskim obavezama, njegovog aktivnog učešća u nastavnom procesu i pokazanih rezultata koje će nastavnik/nastavnica kontinuirano pratiti i ocijeniti. U tu svrhu preporučuje se kraća pismena provjera u formi kontrolnog ili usmena provjera, kao i izrada dva testa (po jedan u svakom polugodištu).

Konačnu ocjenu ne treba izvoditi na osnovu proste aritmetičke sredine ocjena. Svaka konačna ocjena treba da istovremeno odražava stvarni i mjerljivi napredak koji su djeca postigla tokom školovanja i utisak predmetnog nastavnika/nastavnice o napredovanju.

4. Engleski jezik – drugi strani jezik (32 časa)

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može uz znatan napor razumjeti jednostavan formalni i neformalni razgovor o temama koje su za njega od neposredne važnosti. - može razumjeti glavnu poenu u kratkim jednostavnim porukama (uputstva, objave) i pratiti promjenu teme na TV vijestima. - može razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikuliran standardnim jezikom i brzinom sporijom od normalne, često mora zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti kratke jednostavne tekstove koji sadrže najfrekventniji vokabular (privatna pisma, kratke vijesti, jednostavna uputstva). - može razumjeti glavne ideje i neke detalje u tekstu koji se sastoji od nekoliko pasusa. - može locirati, komparirati, kontrastirati jednu ili više određenih informacija u nešto širem tekstu, ponekad je u stanju da pogodi iz konteksta značenje nepoznatih jezičkih jedinica. - sporo čita i teže razumije čak i relativno kratke odlomke teksta.
Govor	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može dati kratak jednostavan opis u okviru poznate teme za koju je lično vezan. - može razumjeti kratke informacije društvenog tipa, - može nakratko povesti razgovor, ali je rijetko u stanju da ga dobrovoljno nastavi jer ne razumije dovoljno. - izgovara bez poteškoća neke poznate nizove, ali pravi mnogo veoma primjetnih pauza i grešaka kod započinjanja. - izgovara dovoljno jasno i razumije se čak i u slučaju kada sagovornici zahtijevaju da im ponešto ponovi. - vlada najosnovnijim gramatičkim strukturama, ali još uvijek pravi mnogo osnovnih grešaka.
Pisanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - je u stanju da pismeno opiše nekolicinu svakodnevnih situacija. - zna napisati kratke jednostavne poruke (lična pisma, bilješke) u vezi sa svakodnevnim potrebama. - zna pisati jednostavne linearne opise i sastave na veoma poznate teme (stvarne i izmišljene ličnosti, događaji, vlastiti planovi i planovi članova porodice). - zna dosta tačno pisati najčešće riječi ali stalno pravi osnovne greške (vremena, afiksi) i daje mnogo nespretnih formulacija.
Znanje o jeziku	<ul style="list-style-type: none"> - Učenici svjesno stiču znanje o jeziku.

5. ENGLESKI JEZIK, DRUGI STRANI JEZIK – (32 ČASA)

Cilj:

U nastavi engleskog kao drugog stranog jezika u devetom razredu osnovne škole treba težiti potpunom dostizanju nivoa A2.2 Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR (funkcionalno početno znanje), odnosno svih ciljeva i rezultata tog nivoa u odgojno- obrazovnom radu.

Stepen / Nivo	Teme	Funkcije i vještine	Vještine	Gramatika	Vokabular
9. Razred – drugi strani jezik, četvrta godina učenja 32 nastavna sata Osnovna škola	<ul style="list-style-type: none"> - Moj dom, posao, okruženje - Ljudsko tijelo i odjeća - Ličnost, karakteristike (opis) - Zabava i slobodne aktivnosti - Prošlost i prošli događaji - Medijska kultura – sport, film - Zanimanja 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koristiti rječnik i naučiti voditi svoj vlastiti - učiti i vježbati fonetski izgovor - opisivati buduće planove - prihvativi ili odbiti ponude - izražavati zahtjeve i prijedloge - tražiti i davati savjete - Opisivati ljude, predmete, neka raspoloženja i stanja - trenutnu aktivnost - prošle radnje - dopadanja i nedopadanja - postavljati pitanja i odgovarati na njih - tražiti i davati informacije - slušati očekujući da čuju određenu informaciju - pisati kratke poruke i opise 	<p>a) SLUŠANJE</p> <p>Učenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mogu identificirati temu razgovora u govoru koji se odvija jasno i razgovjetno • mogu postupiti po uputstvima i reagovati verbalno ili neverbalno na dana uputstva • mogu prepoznati smisao u kratkim, jednostavnim porukama i obavještenjima reagujući tako što će dopuniti izjave, odgovoriti kratkim odgovorom na pitanja, prepoznati da li je informacija tačna ili netačna • razumjeti sadržaj informacije većine slušanog teksta na poznatu temu i pratiti promjenu tematike u razgovorima na poznatu temu reagujući izvršavanjem naredbi ili potvrđivanjem da li je informacija tačna ili netačna <p>b) ČITANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove, u sebi ili naglas, i reagirati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Neverbalno spajanjem slika i tekstova, označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji, prezentiranjem određenih dijelova teksta mimikom, dopunjavanjem teksta itd. - Verbalno postavljanjem pitanja i odgovaranjem na pitanja, prepričavanjem dijelova ili cijelih kratkih tekstova proširenim rečenicama, upotrebom novog vokabulara u konkretnim primjerima/rečenicama, reagiranjem na tvrdnje itd. <p>Učenici će:</p>	<p>Učenici će učiti i ponavljati, te učiti o sljedećem:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brojive i nebrojive - Pravilna i nepravilna množina <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične (subject i object) - Pokazne (this, that, these, those) - Upitne (who, which, what, whose) - Prisvojne (mine, yours...) - Neodređene zamjenice sa –body, -thing, no- (somebody, anybody, nobody, something...) <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Član a/an, the (nepoznato/poznato, profesije) - Određeni član the uz nazive ulica, parkova, trgova, planina, jezera, mora, okeana - Prisvojni pridjevi, - Pokazne pridjeve (this, that, these, those) - Pridjeve neodređene količine i broja (some, any, much, many, all) - Upitni pridjevi (what, which, whose) - Opisne pridjeve (najčešći oblici): u okviru datih tema - Poređenje pridjeva (pravilno i nepravilno) - Brojevi: glavni i redni 	<p>Učenici će ponavljati i učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme kao npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tijelo/odjeća, - ličnost, karakteristike, rječnik vezan uz odrastanje: age, height, weight, tall, white, big, health, - pravila u okruženju (must/mustn't, should/shouldn't) - zabava i slobodne aktivnosti - nešto prošireniji rječnik, npr. favourite sports, hobbies, likes/dislikes, - medijska kultura, spor, film i TV, npr. drama, documentaries, quizshows, news, comedies, rječnik vezan uz poznate kultumo-sportske događaje - Zanimanja – <p>Osim što će stalno proširivati vokabular, učenici će ponavljati ili učiti da koriste (u vezi sa datim temama): afikse, antonime, složenice i kolokacije</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • moći pronaći specifične informacije u tekstu potrebne za izvršavanje zadatka koji im je povjeren • prepoznati osnovne tipove pisama (upit, naredba...) • razumjeti glavne ideje, analizirati njihovu razradu kroz pojedinačne detalje i sažimati tekstove koji se sastoje od nekoliko pasusa. <p>c) GOVOR</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učestvovati u kratkim jednostavnim dijalozima • pripremati dijaloge prema zadatim elementima • davati važne informacije o sebi i svom okruženju • prepričavati kratke sadržaje /govoriti kratke iskaze • učestvovati u razgovoru o zadanim temama <p>d) PISANJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisati pravilno ustaljene idiome, povezane kratke rečenice i jednostavne tekstove o poznatim temama iz neposrednog okruženja. • pisati kratke sastave prema datom modelu - vođeno pisanje • sastavljati kratke rečenice od niza poznatih riječi • primjenjivati pravopisna pravila, veliko slovo i osnovni opseg znakova interpunkcije s višim stepenom sigurnosti. 	<p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Present Simple (potvrDNA, odričNA, upitNA forma) - Present Continuous (potvrDNA, odričNA, upitNA forma) - Past Simple pravilnih i nepravilnih glagola (potvrDNA, odričNA, upitNA forma) - Future Simple: will/going to (potvrDNA, odričNA, upitNA forma) - Modalni glagoli: can, may, must, mustn't, have to, should, - Present Perfect Simple with since, for - Passive (Present Simple/Past Simple Tense) <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - First Conditional - Kratke rečenice uz priloške odredbe za Present Simple/Present Perfect/Past Simple 	
--	--	--	---	--

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ

Učenici će također učiti jezik i proširivati svoj Vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta.

INTERKULTURALNE VJEŠTINE

Učenici će se:

- upoznavati sa kulturom svoje zemlje i učiti daje bolje poštiju i cijene,
- upoznavati sa nekim osnovnim razlikama između svoje kulture i kulture naroda sa engleskog govornog područja
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče.

UČENJE: KAKO TREBA UČITI?

Učenici će učiti da:

- razvijaju pozitivan stav prema učenju jezika,
- budu odgovorni i aktivni u situacijama kada se uči jezik,
- koriste ključne metode iz prakse pri radu u parovima ili malim grupama,
- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i stepen svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve.

6. NJEMAČK JEZIK 9. RAZRED, drugi strani jezik

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika kao drugog stranog jezika u devetom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A1.2 i djelimičnom dostizanju nivoa A2.1**

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti dovoljno da zadovolji osnovne, konkretnе potrebe. Može, s izvjesnim naporom, razumjeti samo suštinu izravnog, stvarnog, usmenog diskursa u kontekstu osrednje težine; - može razumjeti iskaz ukoliko se govori sporije i koristi standardan, jasan jezik; može često zahtijevati da mu se nešto ponovi.
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razumjeti glavne misli i neke detalje u osrednje teškim tekstovima iz svakidašnjice koji se sastoje od dva-tri parusa (pisma, jelovnici, raspored) i u tekstovima baziranim na činjenicama (uputstva, kratke vijesti); - može naći novu predvidivu informaciju u jednostavnom i jasno strukturiranom tekstu o poznatim temama; može povremeno pogoditi značenje nepoznatih riječi prema njihovom obliku i kontekstu; - često mora ponovno pročitati i koristiti rječnik.
Govor	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - može razmjenjivati rutinske informacije i voditi kratke razgovore za njega važnim temama; može zahtijevati da mu se pomogne; - u proširenoj usmenoј produkciji pravi mnogo osnovnih grešaka koje mogu povremeno prouzrokovati nerazumijevanje.
Pisanje	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - je u stanju pismeno opisati uobičajene svakodnevne situacije; - zna u veoma kratkim crtama opisati neki običan događaj, aktivnosti i lična iskustva ili ono što se svakodnevno piše u njegovom okruženju (kratka pisma, bilješke, molbe, telefonske poruke); - zna koristiti svakodnevni osnovni vokabular i konstrukcije te najčešće veznike; - zna napisati najčešće riječi i konstrukcije, ali pravi mnogo grešaka kod pisanja ostalih formi I konstrukcija i daje nespretnе formulacije.
Znanje o jeziku	Učenici svjesno stječu znanje o jeziku, primjenjujući različite strategije učenja.

Nivo	Teme	Fukcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
9. razred Osnovna škola 4. godina učenja njemačkog jezika	Države njemačkog govornog područja Zanimanja Prijateljstvo Praznici i tradicija Moja domovina	Učenici će moći da: - izraze usmeno ili pismeno: - svoj stav u vezi sa datim temama, dajući argumente za i protiv; - dopadanje i nedopadanje, - slaganje i neslaganje; - opisu: osobe, predmete, mjesta, osjećanja, neki događaj - traže, daju i slijede uputstva; - postavljaju pitanja i daju odgovore na lična pitanja, kao i pitanja u vezi sa mišljenjima drugih; - pišu: - prijavu na dati oglas, kraći sastav / opis; - koriste javne usluge (npr. banku, željeznicu, telefon)	RECEPCIJA a) SLUŠANJE I REAGOVANJE Učenici će slušati izgovorenii tekot i reagovati će: -davanjem kratkih i nešto dužih odgovora; -uočavanjem opće i posebne informacije; -povezivanjem odgovarajućih dijelova; -popunjavanjem praznina i tabela; -rješavanjem zadatka: - tačno/ netačno; - zadatka višestrukog izbora. b) ČITANJE I REAGOVANJE Učenici će čitati kratke tekstove u sebi ili naglas i reagovati će: -uočavanjem opće ili posebne informacije, -predviđanjem sadržaja ili suštine teksta; -rješavanjem: -zadatka tačno/ netačno, -zadatka višestrukog izbora. c) PRODUKCIJA a) GOVOR Učenici će: - izraziti mišljenje, navodeći prednosti i nedostatke nečega u okviru date teme; b) PISANJE Učenici će: -pisati: - kratke poruke, lična pisma, razglednice (aktivnosti) koje vodi nastavnik, a koje se zasnivaju na prethodnom čitanju, slušanju ili korištenju bilježaka), kraću priču, radove u kojima se iznosi mišljenje, različite kraće opise; -popunjavati obrasce	Učenici će ponavljati i učiti: Imenice Zamjenice: - Lične - Pokazne - Upitne - Prisvojne - Neodređene Pridjeve: - komparacija pridjeva Glagole: -Prezent -Preterit od haben i sein Prilozi: - dativ, akuzativ Rečenice: – Vremenske rečenice (wenn)	Učenici će učiti ili ponavljati vokabular koji se odnosi na date teme: Države njemačkog govornog područja: osnovni vokabular, npr. die Schweiz, Deutschland, Österreich, die Hauptstadt, die Sehenswürdigkeiten Zanimanja: prošireniji vokabular neophodan za opisivanje zanimanja, npr. der Beruf, die Ausbildung, einen Beruf vorstellen itd.; Prijateljstvo: nešto prošireniji vokabular, npr. Freundschaft, bester Freund itd.; Praznici i tradicije: vokabular vezan uz praznike i tradiciju, npr. proslave, hrane i pića npr. feiern, Neues Jahr, Bajram, Weihnachten, essen, trinken, Geschenke itd.; Moja domovina: osnovni vokabular za opisivanje svoje domovine, npr. Heimat vorstellen, Einiges über die Städte in Bosnien-Herzegovina

7. MATEMATIKA

Programski sadržaji:

1. Tema: Tačka, prava i ravan – 5 sati/časova

- Tačka, prava i ravan i njihovi uzajamni odnosi
- Tačka, prava i ravan i njihovi uzajamni odnosi
- Tačka, prava i ravan i njihovi uzajamni odnosi
- Projekcije tačke, duži i prave na ravan.
- Projekcije tačke, duži i prave na ravan.
- Projekcije tačke, duži i prave na ravan, praktična primjena.
- Projekcije tačke, duži i prave na ravan, praktična primjena.
- Projekcije tačke, duži i prave na ravan, praktična primjena.

Vježba – Jednostavniji primjeri sa primjenom naučenog i povezani sa primjerima iz svakodnevnog života i prilagođeni mogućnostima polaznika.

2. Tema: Linearna jednačina sa jednom nepoznatom – 10 sati/časova

- Osnovni pojmovi linearnih jednačina, jednakosti i jednačine.
- Rješavanje linearnih jednačina grafičkom metodom.
- Rješavanje linearnih jednačina grafičkom metodom.
- Algebrasko rješavanje linearnih jednačina sa jednom nepoznatom
- Algebrasko rješavanje linearnih jednačina sa jednom nepoznatom
- Linearna nejednačina
- Linearna nejednačina
- Primjena linearnih jednačina u jednostavnijim zadacima problemskog tipa
- Primjena linearnih jednačina u jednostavnijim zadacima problemskog tipa
- Primjena linearnih jednačina u jednostavnijim zadacima problemskog tipa

Vježba – Jednostavniji primjeri sa primjenom naučenog i povezani sa primjerima iz svakodnevnog života i prilagođeni mogućnostima polaznika.

3. Tema: Linearne jednačine sa dvije nepoznate – 15 sati/časova

- Linearna jednačina sa dvije nepoznate i njena rješenja
- Linearna jednačina sa dvije nepoznate i njena rješenja
- Sistem od dvije linearne jednačine sa dvije nepoznate
- Grafičko rješavanje sistema sa dvije nepoznate
- Grafičko rješavanje sistema sa dvije nepoznate
- Algebarski postupak riješavanja sistema - metoda zamjene
- Algebarski postupak riješavanja sistema - metoda zamjene
- Metoda suprotnih koeficijenata
- Metoda suprotnih koeficijenata
- Sistemi od dvije linearne jednačine sa dvije nepoznate
- Sistemi od dvije linearne jednačine sa dvije nepoznate
- Primjena sistema linearnih jednačina u jednostavnijim zadacima problemskog tipa
- Primjena sistema linearnih jednačina u jednostavnijim zadacima problemskog tipa
- Primjena sistema linearnih jednačina u jednostavnijim zadacima problemskog tipa
- Primjena sistema linearnih jednačina u jednostavnijim zadacima problemskog tipa

Vježba – Jednostavniji primjeri sa primjenom naučenog i povezani sa primjerima iz svakodnevnog života i prilagođeni mogućnostima polaznika.

4. Tema: Stereometrija – Geometrijska tijela – 30 sati/časova

- Rogalj i polieder
- Pojam prizme, elementi, vrste presjeci
- Mreža i površina prizme
- Zapremina prizme
- Mreža, površina i zapremina prizme
- Mreža, površina i zapremina prizme
- Kocka i kvadar
- Kocka i kvadar
- Kocka i kvadar
- Praktični zadaci sa primjenom prizme, kocke i kvadra
- Piramida, vrste, elementi, presjeci
- Mreža i površina piramide
- Zapremina piramide
- Mreža, površina i zapremina piramide
- Mreža, površina i zapremina piramide
- Praktični zadaci sa primjenom piramide.
- Valjak pojam elementi i presjeci
- Mreža i površina valjka
- Zapremina valjka
- Mreža, površina i zapremina valjka
- Mreža, površina i zapremina valjka
- Praktični zadaci sa primjenom valjka
- Kupa, presjeci kupe
- Mreža i površina kupe
- Zapremina kupe
- Mreža, površina i zapremina kupe
- Mreža, površina i zapremina kupe
- Praktični zadaci sa primjenom kupe
- Lopta, površina i volumen lopte
- Lopta, površina i volumen lopte

Vježba – Jednostavniji primjeri sa primjenom naučenog i povezani sa primjerima iz svakodnevnog života i prilagođeni mogućnostima polaznika.

Područja	Ciljevi	Očekivani rezultati
Znanje	<p>Stjecanje znanja</p> <p>usvajanje pojma tačke, prave, duži i ravni usvajanje i razlikovanje pojma jednakosti i jednačine</p> <p>upoznavanje koordinatnih pravih i koordinatne ravnine (sistema),</p> <p>usvajanje znanja o jednačinama i nejednačinama s jednom nepoznatom i dvije nepoznate</p> <p>usvajanje znanja o različitim načinima rješavanja jednačina, nejednačina i sistema jednačina</p> <p>upotreba jednačina u različitim kontekstima, u drugim predmetima i svakodnevnom životu, o rješavanju aritmetičkih izraza,</p> <p>usvajanje znanja o geometrijskim tijelima, podjelama, njihovim osobinama, vrstama (prizma, piramida, valjak, kupa i lopta) elementima i načinima izračunavanja njihovih osnovnih elemenata, površine i zapremine</p>	<p>Polaznik će znati</p> <p>prepoznati, razumjeti i pravilno koristiti matematičke simbole,</p> <p>matematičkim simbolima zapisati odnos dviju ili više veličina,</p> <p>prepoznati projekciju, nacrtati jednostavnije primjere, kao i već nacrtane obrazložiti, procijeniti i provjeriti tačnost rezultata,</p> <p>obavljati sve četiri računske operacije u sklopu rješavanja jednačina i nejednačina,</p> <p>rješavati jednostavnije jednadžbe nejednadžbe u skupu R,</p> <p>naučiti će izračunavati površine i zapremine geometrijskih tijela (prizma, piramida, valjak, kupa i lopta) i povezati sa primjerima iz prakse i primjeniti u praksi</p>
Sposobnosti i vještine	<p>Razvijanje sposobnosti i vještina</p> <p>uspoređivanja, slaganja,</p> <p>postupanja po uputama, prostornog organiziranja i orijentiranja,</p> <p>vizualizacije i vizuelnog grupiranja,</p> <p>procjenjivanja,</p> <p>prepoznavanja obrasca,</p> <p>različitih načina matematičkog izražavanja i komuniciranja,</p> <p>matematičkog jezika,</p> <p>prikupljanja, selektiranja i korištenja informacija</p> <p>pronalaženja primjera u praksi za naučeno i usvojeno</p>	<p>Polaznik će moći:</p> <p>promatrajući otkrivati nova svojstva u okruženju i pokušati logički ih povezivati</p> <p>nakon obavljenog zapažanja i izvoditi zaključke,</p> <p>raditi po određenom planu,</p> <p>rješavati jednostavnije praktične zadatke problemskog tipa,</p> <p>koristiti pomagala za crtanje osnovnih geometrijskih pojmova, jednostavnijih okomitih projekcija ...,</p> <p>prepoznavati i u praksi primjenjivati određene odnose među veličinama i elementima geometrijskih tijela</p>
Vrijednosti i stavovi	<p>Razvijanje spoznaja o društvenim vrijednostima</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijanje argumentacije u branjenju ličnih stavova i stavova drugih, - o važnosti donošenja sudova na osnovu provjerenih činjenica i izgrađenih kriterija, - rada, posebno kolektivnog (timskog) rada, - pozitivnim crtama osobnosti i individualnosti, - važnosti radovanja osobnom uspjehu, kao i uspjehu drugih, - ocjenjivanje i samoocjenjivanje na osnovu objektivnog i konstruktivnog vrednovanja, - samopouzdanja i samoaktualizacije, - uloge kritičkog mišljenja i zaključivanja u donošenju različitih odluka 	<p>Polaznik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokazivati više zanimanja za timski rad i socijalizaciju, - naučiti da sluša i koristi argumentaciju i kritički preispituje i uspoređuje osobne stavove i stavove drugih, - polaznik će naučiti prepoznavati i razvijati vlastito razmišljanje i vlastito prosudjivanje, - pokazati više razumijevanja i spremnosti da pomogne drugima, -pokazati više senzibiliteta prema matematici i kritičkom mišljenju uopće, - prepoznati važnost matematičkih znanja u rješavanju svakodnevnih, životnih problema i sveprisutnost matematike u univerzumu

8. FIZIKA

Tematske cjeline / Teme	CILJEVI I ZADACI / OBRAZOVNI ISHODI		Vrijednosti, stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
	Učiti:	Učenik:			
Naelektrisanje u našem okruženju	Električni naboј, kulon (C) Međudjelovanje naboja	Zna da je naboј svojstvo nanelektrisanog tijela i da su elektroni i protoni nosioci negativnog, odnosno pozitivnog naboja; zna da električna sila može biti privlačna ili odbojna; zna mjeru jedinicu naboja; zna objasniti nanelektrisanje tijela trenjem i dodirom	Razvijanje svijesti o raznovrsnosti prirodnih fenomena i njihovoј povezanosti	Izvode različite oglede nanelektrisanja tijela trenjem, dodirom	Priprema pribor za izvođenje različitih ogleda, motiviše učenike da predviđaju i objašnjavaju ishode tih ogleda;
Električni naboјi	Električno polje; jačina električnog polja, kulon po metru kvadratnom (C/m^2)		Podsticanje radoznalosti i maštanja	Navode primjere pojave statičkog naboja u svakodnevnom životu;	Pomaže učenicima da usvoje činjenicu da pri nanelektrisavanju tijela elektroni prelaze sa jednog tijela na drugo
Električno polje	Električni potencijal i napon, volt (V)		Razvijanje osjetljivosti na probleme	Prave jednostavan elektroskop;	Pomaže učenicima da dođu do spoznaje o električnom polju
Električna struja	Nastanak električne struje u provodniku;	Razumije nastanak električnog polja; zna odrediti jačinu polja tačkastog naboja u nekoj tački polja	Razvijanje navike istraživanja	Istražuje od kojih veličina zavisi kapacitet pločastog kondenzatora i određuje kapacitete kondenzatorskih baterija;	Upoznaje učenike sa različitim vrstama el izvora
Istosmjerna električna struja stalne jačine	Izvori električne struje, elektromotorna sila; Električni krug i njegovi elementi;	Zna mjerne jedinice; razumije električni kapacitet provodnika i zna njegovu mjeru jedinicu; navodi različite vrste kondenzatora	Sastavljaju jednostavne krugove i istražuju »put« električne struje, spajajući različite provodnike	Istražuju koji uslovi trebaju biti ispunjeni da sijalica svijetli u krugu;	Pomaže učenicima da isprave pogrešne predodžbe o električnoj struci koje su prisutne u svakodnevnom životu;
Zakonitosti u strujnom krugu	Veličine koje mjerimo u strujnom krugu, napon, jačina električne struje, amper (A); Otpornici; vezivanje otpornika u strujni krug;	Zna da se u provodniku javlja električna struja kada na njegovim krajevima postoji razlika potencijala crta sheme i sastavlja strujne krugove	Istražuju strujne krugove;	Istražuju strujne krugove;	Priprema pribor za sastavljanje strujnih krugova za samostalan ili grupni rad učenika;
	Ohmov zakon za zatvoreni strujni krug;	Zna jedinicu za jačinu električne struje i koristiti se ampermeterom i voltmetrom zna Ohmov zakon za dio električnog kruga; razlikuje otpornike prema namjeni;			

	Rad i snaga električne struje	Rad i snaga električne struje, voltamper (VA), kilovatsat (kWh);	Zna mjerne jedinice za rad i snagu električne struje;	Razvijanje navike kritičkog analiziranja veza i odnosa među fizičkim veličinama	Raspravljaju o primjeni toplotnog dejstva struje u svakodnevnom životu i djelovanju osigurača kao zaštite električnih aparata;	Upoznaje ih sa mjerama zaštite i nadgleda njihovo istraživanje;
Magnetsko polje	Magnetsko polje električne struje	Primjena efekata električne struje, opasnost i zaštita od električnog udara;	Zna osnovne mjere zaštite od opasnog djelovanja električne struje i način pružanja prve pomoći;	Sticanje navike pažljivog rukovanja sa električnim uređajima	Opisuje svoje doživljaje za vrijeme nevremena;	Upozorava učenike na opasnosti pri radu sa električnim aparatima;
Djelovanje magnetskog polja na električnu struju		Nadelektisanje oblaka; Munja, grom;	Zna osnovne osobine magneta i djelovanje magnetske sile; zna uzrok nastanka i osobine magnetskog polja;	Razvijanje svijesti o ulozi i značaju fizike za razvoj novih tehnologija	Istražuju i otkrivaju osnovna svojstva trajnih magneta;	Koristi ilustracije pojava;
		Magnet, magnetsko polje trajnog magneta; Magnetsko polje Zemlje;	Zna da se oko provodnika kojim teče struja stvara magnetsko polje razumije princip rada elektromagneta I njegovu primjenu;	Razvijanje svijesti o povezanosti fizike sa stvarnim životom	Istražuju djelovanje električne struje na magnetsku iglu;	Upozorava učenike na ponašanje u slučaju nevremena;
		Magnetsko polje pravolinjskog provodnika;	Zna djelovanje magnetskog polja na pravolinjski provodnik	Razvijanje svijesti o ulozi i značaju fizike za razvoj tehnike	Istražuju rad električnog zvona;	Razmatra sa učenicima domete mikroelektronike
		Magnetsko polje zavojnica; Elektromagnet;			Opisuju primjenu elektromotora u uređajima iz svakodnevnog života;	Priprema magnete raznih oblika, željeznu prašinu, sitne predmete i usmjerava učenike na istraživanje magnetskog polja, podstiče diskusiju o svojstvima i primjeni magneta;
		Provodnik sa strujom u magnetskom polju, Elektromotor;				
		Električni mjeri instrumenti;				
Djelovanje magnetskog polja na električnu struju	Valovi	Pojava elektromagnetske indukcijeIzvori naizmjenične struje; Transformatori.	zna osnovne karakteristike naizmjenične struje;	Podsticanje učenika na stvaralaštvo	Diskutuju o povezanosti električnih i magnetskih pojava;	-Pomaže učenicima u istraživanju rada električnog zvona;
Nastanak i vrste valova		Valovi, izvori valova, longitudinalni i transverzalni valovi	Zna osnovne karakteristike periodičnog i oscilatornog kretanja; zna opisati postanak valova	Razvijanje navike analiziranja pojava	Diskutuju o različitim vrstama kretanja;	-Sarađuje sa nastavnikom tehničkog odgoja u prikupljanju i izradi pribora za ogled;
Brzina širenja valova		Brzina širenja vala u različitim sredinama	zna osnovne karakteristike vala: valnu dužinu, period i frekvenciju;		Navode primjere periodičnog, odnosno oscilatornog kretanja iz svakodnevnog života;	-Postavljanjem odgovarajućih pitanja, omogućava učenicima da uoče razliku između titranja čestice sredine i širenja vala u toj sredini;
Odbijanje i prelamanje valova		Odbijanje valova na ravnim površinama;	Zna da se energija prenosi valovima određenom brzinom; zna vezu između brzine širenja vala, valne dužine i perioda		Pomoću valne dužine i perioda, određuje brzinu valova;	-Priprema pribor za izvođenje ogleda;
Zvučni valovi		Prelamanje valova na granici dvije sredine	Zna zakon odbijanja valova; zna da dolazi do loma valova pri prelazu iz jedne sredine u drugu zbog različite brzine prostiranja valova u tim sredinama;		Izvode oglede i raspravljaju o uzroku prelamanja valova na granici dvije sredine;	-Usmjerava ih na pravilno slušanje muzike;
		Izvori zvuka; brzina zvuka; ultrazvuk; primjena	Zna opisati nastanak zvuka i vrstu zvučnih izvora; razlikuje ton i šum; zna da brzina zvuka zavisi od sredine kojom se zvuk širi;		-Raspravljaju o štetnosti buke;	

Svjetlost	Izvori svjetlosti, pravolinijsko prostiranje svjetlosti, brzina	Razlikuje primarne i sekundarne izvore svjetlosti; usvaja predstavu o pravolinijskom prostiranju svjetlosti, pojavu sjenke; zna da brzina svjetlosti u vakuumu iznosi $300\ 000\ km/s$ i da je to najveća brzina u prirodi;	Razvijanje svijesti o širokoj primjeni znanja optike za poboljšanje kvaliteta življenja	Koristeći se primjerima iz svakodnevnog života, iznose svoje mišljenje o razlici između zvučnih, svjetlosnih i drugih valova;	Podstiče učenike na razmišljanje o svjetlosti;
Odbijanje svjetlosti	Odbijanje svjetlosti od ravnog ogledala, primjena	Zakon prelamanja svjetlosti	Razumije da i za svjetlosne valove vrijedi zakon odbijanja	Razmatraju različite svjetlosne efekte;	Demonstrira različite svjetlosne efekte i korištenje lasera kao izvora;
Prelamanje svjetlosti	Razlaganje svjetlosti			Primjenju znanje o odbijanju mehaničkih valova na svjetlosne valove	Daje uputstvo kako napraviti tamnu komoru i sa njom vršiti određena istraživanja;
Prirodne strukture	Priroda svjetlosti				Demonstrira odbijanje svjetlosti;
Svijet atoma	Otkriće atoma				Diskutuje sa učenicima o pojavi prelamanja svjetlosti i njenim efektima;
Radioaktivnost	Ježgro atoma	Elektroni u atomu	zna da je lom svjetlosti na granici dvije optičke sredine posljedica promjene brzine svjetlosti u drugoj sredini zna objasniti razlaganje svjetlosti, različite boje tijela i nastanak dugih;	Analiziraju oglede i donose odgovarajuće zaključke;	Demonstrira prelamanje svjetlosti na ravnom dioptru
	Sile u atomu		zna da je svjetlost dvojne prirode	Koristeći se internetom, ilustriraju čestičnu prirodu svjetlosti	Demonstrira prolaz svjetlosti kroz prizmu i planparalelnu ploču;
	Fizijska, fuzija, primjena		Zna strukturu atoma i sile koje djeluju u atomu i jezgri atoma; Zna da radioaktivni elementi emitiraju, i zračenje, primjenu radioaktivnih izotopa, kao i opasnosti od zračenja	Sistematisiraju znanja o svijetu atoma; Raspravljaju o koristi radioaktivnosti, ali i štetnom djelovanju;	Povezuje znanje fizike sa znanjem hemije; Ocjenjuje znanje učenika, uvažavajući njihovu kreativnost, sposobnost istraživanja i kritičke stavove;

9. HEMIJA/KEMIJA

Tematske cjeline Teme	Ciljevi i zadaci Učiti	Očekivani rezultati Učenik	Vrijednosti, stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
I-METALI Hemijski sastav Zemljine kore Željezo Čelik Aluminij Korozija i zaštita metala III –UGLJIK -Pojam ugljik i organske tvari -Ugljik-građa atoma i sastav organskih spojeva	Stijene, minerali kao sastojeći Zemljine kore; Uloga željeza u organizmu; Svojstva, dobivanje, spojevi željeza Vrste i upotreba čelika Svojstva i dobijanje Osnovni proces korozije i zaštita metala. Kruženje ugljika u prirodi; Svojstva ugljika i način povezivanja; Od čega je izgrađen organski spoj; Podjela organskih spojeva.	Naučiti koji je osnovni značaj metala za život i u kojoj su mjeri zastupljeni u Zemljinoj kori; Razlike između stijena, minerala ruda; Biološki značaj ovih elemenata Tehnološki značaj čelika; Zašto željezo korozira a zlato ne. Znati da se ugljik u prirodi javlja u elementarnom stanju; Napisati nastajanje ugljen-dioksida uz dovoljan i nedovoljan pristup zraku; Gradivni elementi organskih spojeva.	Razvoj interesa i smisla za istraživanja. Poticanje znatnje za prirodom i pojave u njoj Razvijanje svijesti o potrebi racionalnog gospodarenja sirovinama.	Teoretski ovladati sadržajima; Uočavanje procesa korozije željeza. Sticanje saznanja o ugljen - dioksidu u mineralnoj vodi i izdahnutom zraku.	-Planiranje nastavnih sadržaja; -Navođenje kandidata na logičko mišljenje, zaključivanje o procesima u prirodi. -Nastavnik je modelator voditelj nastavnog procesa; -Tematski povezuje hemijske sadržaje sa sadržajima drugih predmeta
IV UGLJKOVODONICI -Zasićeni ugljikovodonici; -Nezasićeni ugljikovodonici; -Nafta; -Aromatski ugljikovodonici V-ORGANSKI SPOJEVI I ŽIVI SVIJET -Ugljikohidrati -Alkoholi -Karbonske kiseline -Masti i ulja -Sapuni i džeterdženti -Aminokiseline i bjelančevine	-Podjela ugljikovodonika; Metan,svojstva i nalaženje; -Alkeni i alkini, veza atoma; -Upotreba etena i etina; -Nafta i zemni Plin; Benzen-svojstva. -Značaj organskih spojeva za čovjeka; -Podjela i značaj ugljikohidrata; -Svojstva , dobivanje etanola i sirčetne kiseline; -Razlika između masti i ulja, značaj za organizam; -Uloga i nastajanje sapuna i deterdženata -Podjela bjelančevina; -Upotreba bjelančevina; -Jednostavne bjelančevine.	-Poznavanje različnosti zasićenih i nezasićenih ugljikovodona; -Prikazati jednačinama reakcije supstitucije i adicije; -Znati strukturu benzena. -Znati napisati reakciju fotosinteze i alkoholnog vrenja; -Značaj ugljikohidrata u ishrani -Uočiti funkcionalne grupe kod različitih spojeva;	-Naglašavanje opreznosti pri radu sa ugljikovodonicima; -Isticanje važnosti pravilne upotrebe ugljikohidrata u prehrani čovjeka; -Oblikovanje stavova o štetnosti alkohola; -Shvatiti važnost nezasićenih masnih kiselina u prehrani;	Uočavati promjene tvari i iskazivati pismenim putem; -Sastavlјati i izradivati modele jednostavnih ugljikovodika; -Rješavanje računskih zadataka. -Poznavati princip rada hemijskog alkotesta; -Ispitati topljivost masti i ulja	Pripremanje pismenih i praktičnih zadataka za rad. -Uloga nastavnika je da rukovodi nastavom; Kontinuirano prati i vrednuje zalaganje kandidata i njihov rad.

II-EKOLOGIJA	-Industrija i saobraćaj -najveći izvor onečišćenja; -Recikliranje otpada.	-Kisele kiše, učinak staklenika, umjetna gnojiva, podzemne vode; -Uticaj automobila na zagađenje okoliša; -Sortiranje otpada kao prva faza gospodarenja otpadom.	-Razvijanje ekološke svijesti i pozitivnog odnosa prema prirodi i aktivno uključivanje u ekološke akcije; -Ukazati na opasnost plastičnih materijala;	-Kandidati trebaju izraditi panoc i ukazati na važnost očuvanja životne sredine.	Uloga nastavnika je u unapređivanju ekološke svijesti; -Voditi računa o pozitivnom odnosu prema okolini i prirodi.
---------------------	--	--	--	--	---

10. BIOLOGIJA

Tematske cjeline/teme	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHOD		Vrijednosti, stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
	Proces i sadržaj	Učiti:	Učenik:		
UVOD	-ciljevi i zadacina stave biologije vezani su za biološke discipline:genetika, evolucija, antropologija	-upoznati literaturu za učenje/udžbenik, internet, enciklopedije...	-razvijanja kritičkog mišljenja i odgovornosti za vlastiti uspjeh	-vode diskusiju sa nastavnikom o načinu rada i sadržaju gradiva	-motiviše učenike/ce na važnost kontinuiranog cjeloživotnog obrazovanja
GENETIKA	-pojam genetike i njen značaj	-znati predmet i problem izučavanja bioloških disciplina:genetika,anatomija,a,fiziologija....	-zaključiti da se osobine bilo koje vrste nasleđuju preko molekuleDNA sa zapisom za sintezu bjelančevina t.j.u krajnjoj liniji razvoj organizma	-promatraju sličnosti i različitost živih bića	-predlaže obaveznu i dodatnu literaturu
HROMOSOMI	-pojam i značaj biološkog nasleđivanja	-sumirati značaj primjene genetičkih dostignuća u savremenom životu čovjeka i djelatnostima kojima se bavi/ šumarstvo, poljoprivreda....	-uočiti da je različitost bogatstvo i temelj rezvitka čovjeka i svijeta	-rješavaju jednostavne zadatke vezane za nasleđivanje	-izrada didaktičkog materijala u svrhu produbljivanja interes a za gradivo genetike
GENI	-izgled i hemijska grada hromosoma	-znaju šta je genom	-diskutuju o ličnim primjerima nasleđivanja	-vodi raspravu o naslednjim osobinama	-objašnjava na jednostavnom primjeru važnost molekula nukleinskih kiselina
genetička šifra	-nukleinske kiselineDNA i RNA	-shvati da se nasleđni materijal nalazi u hromosomima	-razumijevanje i poštovanje drugih i drugačijih	-kombinuju nukleotide te izrađuju modele DNA	-povezuje gradivo genetike sa sadržajima iz hemije-biološki važni spojevi te sadržajima geografske-strukture stanovništva
EVOLUCIJA	-broj hromosoma/dipl oidan i haploidan/	-zna da postoje ćelije sa različitim brojem hromosoma/pojam diploidan i haploidan/	Samopoštovanje:imam pravo na svoju osobnost-po čemu sam poseban i jedinstven	-rade istraživačke aktivnosti na temelju ljudi se mijenjaju gotovo svakodnevno	demonstracija slika,šema.
UVOD U ANATOMIJU	-upoznati pojmom gena	-imenovati DNA i RNA kao nasleđnu tvar	-preuzimanje odgovornosti za razvoj sposobnosti i talenta shodno svojoj prirodi	-izrađuju modele molekula DNA	-priprema prezentaciju sa najčešćim bolestima
ORGANSKI SISTEMI	-dominantni i recessivni geni	-ovladati pojmom nukleotid	-prepoznavaju značaj zdravog življenja za razvoj zdravog potomstva	-otkrivaju genetsku povezanost	-priprema didaktički materijal za izradu modela molekula
Koštani sistem	-fenotip i genotip	-prepoznati gene kao nosioce nasleđivanja	-razvijanje interesa za dodatno istraživanje iz oblasti biološke raznolikosti /BIODIVERZITETA	-prepoznavaju genetičke bolesti u porodici iz radom porodičnog stabla	-savjetuje i preporučuje dodatnu literaturu iz oblasti nasleđivanja
MIŠIĆNI SISTEM	-molekule DNA nositelji genetičke poruke ili koda	-znati da su geni sastavljeni od DNA	-uspoređuju slike fosila i današnjih oblika te zaključiti važnost evolucije	-ispituju način života sa nepravilnostima u razvoju kostura	-ističe značaj genetičkih otkrića u liječenju bolesti/banke gena/
SISTEM ORGANA ZA VARENJE	-prepisivanje i prevodenje šifre/koda	-prpoznati nasleđivanje spola djeteta	-razvijanje sposobnosti uočavanja,promatranja i zaključivanja	-diskutuju sa nastavnikom o tipovima promjenljivosti i nasleđivanja	-razvija interes za Darvinovo učenje
SISTEM ORGANA ZA DISANJE I GLAS	-uvod u organsku evoluciju	-uočiti mogućnosti i uzroke pojave mutacija	-opisuju tipove selekcije iz svog okruženja	-uspoređuju svoje osobine sa osobinama svojih predaka	-pripremi slike fosilnih ostataka
Njega i bolesti organa za disanje	-pojam i značaj organske evolucije	-otkriti i prepoznati najčešće mutacije i modifikacije u svojoj okolini	-rješavaju jednostavne genetičke zadatke	-posmatraju modele i slike ljudskog tijela	-povezati gradivo evolucije sa sadržajima biologije iz prethodnih razreda
SISTEM ORGANA ZA KRVOTOK	Dokazi evolucije	-kombinuju nasleđne osnove sa uticajem životne sredine/fenotipske odlike/	-poveati način života sa nepravilnostima u razvoju kostura	-posmatraju na vlastitom tijelu organe i organske sisteme	-priprema didaktičkog materijala
SISTEM ORGANA ZA IZLUČIVANJE	-faktori evolucije	-uočiti postepeni razvoj živog svijeta	-razvijanje svijesti o tijelovježbe i pravilne ishrane za pravilan razvoj organizma	-upućuje na otkrivanje primjera iz okoline	-priprema zanimljivosti iz oblasti nasleđivanja
- bubrezi,mokračovo di,mokračna bešika,izvodna mokračna cijev	SASTAV ČOVJEČIJEG TIJELA	-sagledati razvoj živog svijeta od prvočasnih prabičara do danas	-poveati način života sa nepravilnostima u razvoju kostura	-posmatranje	
KOŽNI SISTEM	anatomija,fiziologija i higijena čovjeka	-upoznati dokaze evolucije te lakše shvatiti postepeni razvoj živog svijeta	-razvijanje svijesti o tijelu i porukama koje tijelo šalje drugima(gestkulacija)		
Građa i funkcija kože	Ćelija,tkivo,organ ,organski sistem,organizam kao cjelina	-zna objasniti proces nasleđivanja kao faktor u očuvanju stecenog stanja a promjenljivost kao faktor nastanka novih osobina	-opće vrijednosti: čistoća, urednost i zdravlje		
NERVNI/ŽIVČA NI SISTEM	-građa i funkcija kostiju kostur/skelet	-shvatanje mutacija kao korisnih promjena za biološku raznolikost			
OSNOVA NERVNOG SISTEMA	-njega i bolesti				
ČULNI SISTEM					
ENDOKRINI SISTEM-SISTEM ŽLIJEZDA SA UNUTRAŠNIM LUČENJEM					
SPOLNOST ČOVJEKA					
PORIJEKLO ČOVJEKA					

	<p>koštanog sistema</p> <ul style="list-style-type: none"> -mišićni sistem -vrste mišićnog tkiva -glatko -poprečno - prugasto -srčani mišić -organi za varenje: usta, Ždrijelo, želudac, tanko i debelo crijevo -probavne žlijezde jetra i gušterića -hrana: osnovni sastojci -probavni sokovi -mehanička i hemijska obrada hrane -resorpcija hranjivih sastojaka -bolesti probavnih organa -trovanja -organi za disanje: nosna šupljina, ždrijelo, bronhije i bronhole, alveole -grkljan i glasne žice -vitalni kapacitet pluća -plućno i ćelijsko disanje -njega i bolesti -sastav krvi i limfe -srce i krvni sudovi, limfni sudovi -optok krvi, veliki i mali krvotok -limfotok -transportna i zaštitna uloga krvi -krvne grupe -transfuzija krvi -mane i bolesti srca i krvnih sudova -građa i funkcija 	<ul style="list-style-type: none"> -upoznati tipove izolacije -shvatanje pojma selekcije kroz borbu za opstanak -stiče znanja o građi i funkcionisanju ljudskog organizma -razlikuje biološke discipline naspram predmeta i problema njihovog proučavanja -poimanje ćelije kao osnovne jedinice grade ljudskog organizma -uočiti građu ćelije sa organelama -zna osnovne tipove diobe ćelije/mitoza,mejoza/ -opisati usložnjavanje gradeljudskog organizma/ćelija-tkivo-.../ -zna imenovati i pokazati organe na modelu čovjeka -zna vrste tkiva i njihovu funkciju -ukazati na ulogu kostura kao potpore organizmu -znati razlikovati kosti po obliku/duge,kratke,pljosnate -obrazložiti ulogu kostura pri kretanju i zaštiti unutarnjih organa -zna razlikovati veze medju kostima -zna pružiti prvu pomoć kod povreda koštanog sistema(prijelom,uganuće i isčašenje) -shvatiti ulogu koštane srži u stvaranju krvnih zrnaca -znati razlikovati kosti glave,trupa i udova -može navesti glavne bolesti i nepravilnosti u razvoju kostura -zna razlikovati poprečnoprugaste mišiće koji rade pod kontrolom naše volje od glatkih i srčanog mišića koji rade bez uticaja naše volje -može obrazložiti prirodu rada mišića -može povezati veze mišića i kostiju sa pokretanjem tijela -usporediti promjene u mišićima tokom mišićnog rada, odmora i umora -zna imenovati dijelove probavnog sistema i opisati probavnu ulogu organa 	<p>preparata ćelija i tkiva</p> <ul style="list-style-type: none"> -crtanje i označavanje istih -prepoznavanje i označavanje ćelijskih organela na pripremljenim slikama -diskutuju o ulozi pojedinih tkiva -posmatra, prepoznaće i uspoređuje modele kostiju -crta gradju duge kosti i označava djelove -uočava na kosturu dijelove i imenuje ih -na vlastitom tijelu prepoznaće veze medju kostima -demonstrira pružanje prve pomoći kod prijeloma -sudjeluje u vježbama pravilnog sjedenja, držanja i hodanja -posmatraju mišiće na slikama, folijama, modelima -prate rad mišića na grimasama mišića -razmjenjuju poruke grimasama -prepoznaće i označavaju dijelove pravbnog sistema -prave dnevni jelovnik uključujući sve potrebne sastojke hrane -izračunavaju svoju tjelesnu masu i doveđe je u vezu sa prehrambenim navikama -prave listu otrovnih gljiva -provjeravaju deklaracije na proizvodima -izrada i demonstracija modela pluća Izvesti ogled dokazivanja CO2 -savladati jedan od načina pružanja prve pomoći putem vještačkog disanja 	<ul style="list-style-type: none"> -priprema zanimljive diskusije -prilagođava modele,folije, slike naspram interesa polaznika -ističe važnost poznavanja fiziologije organa u svrhu očuvanja zdravlja -priprema preparate za mikroskopiranje -demonstrira slike,plakate,folije diobe ćelije -povezuje nastavne sadržaje sa sadržajima genetike -demonstrira slike: kostura životinja, vanjskog i unutrašnjeg preloma kosti, model kostura čovjeka -navodi učenike da prepoznaće kosti na modelu i prepoznaće ih na svom tijelu -demonstrira pružanje prve pomoći kod zbrinjavanja povreda koštanog sistema -rukovodi relaksacijskom vježbom pravilno sjedenje -demonstrira: Slike, izraze lica sportaša, isječci iz novina -razvija diskusiju -pootiče učenike na donošenje zaključaka -demonstriraju slike probavnih organa, model čovjeka -eksperimenti razgradnje namirnice -šema razmjene tvari između organizma i okoline -priprema upitnike za razumijevanje vlastitih prehrambenih navika, tablica hranjivih i energetskih vrijednosti hrane, tablica idealne tjelesne mase -povezuje gradivo sa sadržajima prethodnih razreda: gljive i parazitske gliste
--	--	---	--	--

	<p>organa za izlučivanje</p> <p>-nastanak i izlučivanje mokraće</p> <p>-njega i bolesti mokračnih organa</p> <p>-organj kože:žljezdani,rožnati,čulni</p> <p>-funkcije kože</p> <p>-njega i bolesti kože</p> <p>-nervna ćelija /građa i funkcija/</p> <p>-nervno tkivo</p> <p>-nervi ili živci</p> <p>-centralni nervni sistem:mozak ikičmena moždina</p> <p>-refleksi i refleksni luk</p> <p>Vegetativni nervni sistem:simpatički i parasympatički</p> <p>-nega i bolesti nervog sistema</p> <p>-ovisnosti i zaštita od bolesti ovisnosti</p> <p>-oko,građa i funkcija</p> <p>-mane i bolesti oka</p> <p>-uhu građa i funkcija</p> <p>-čula osjetljiva na hemijske draži</p> <p>-hormoni</p> <p>-žljezde sa unutrašnjim lučenjem</p> <p>-hormonska regulacija</p> <p>-muški i ženski polni organi</p> <p>-roditelji i potomci</p> <p>-ontogenetski razvoj čovjeka</p> <p>-razvojni put čovjeka</p>	<ul style="list-style-type: none"> -obrazložiti ulogu probave u razgradnji hrane -povezati građu probavnog sistema sa ishranom te namirnicama biljnog i životinjskog porijekla -razlikovati najvažnije sastojke hrane -prepoznati važnost unošenja balansiranih tvari i redovitog pražnjena crijeva -navesti važnost higijenskih navika, redovite i pravilne njegе zuba -nabrojati najčešće bolesti probavnog sistema -zna opisati i navesti organe za disanje -opisati razmjenu gasova u plućima -objasniti razliku između plućnog i ćelijskog disanja -obrazložiti štetnost pušenja za disajne organe i glasnice -navesti uzroke i načine zaštite od najčešćih oboljenja disajnih organa - rasčlaniti sastav krv i obrazložiti ulogu krvи -zna količinu krvи -navesti bolesti koje se prenose krvlju -istaknuti potrebu opreza pri dodiru s tudom krvи -povezati građu srca s otokom krvи - obrazložiti ulogu srca kao pumpе -razlikovati arterije i vene -odrediti položaj srca u grudnom košu -temeljem praktičnog rada prikazati mjerjenje pulsa i krvnog pritiska -zna 4 krvne grupe -zna pojam i vrste imuniteta -obrazložiti osnovnu građu i funkciju bubrega -pokazati položaj bubrega na tijelu -protumačiti sastav mokraće -razumjeti važnost transplantacije za zdravlje ljudi 	<p>komunikacijskih osobina-razumijevanje drugih,suosećanje,toleriranje,govor tijela</p> <p>-osobna odgovornost za vlastito zravljе-okusi i mirisi nas čuvaju,upozoravaju</p> <p>-vladanje sobom-prihvatanje sebe i drugih</p> <p>-kako se nositi s burnim osjećajima</p> <p>-upućivanje na primjereni proživljavanje stresa-sport,šetnja,opuštanje u prirodi</p> <p>-razvijanje humanističkih vrijednosti:retoričko pitanje-pada li jabuka daleko od stabla</p> <p>-tolerancija i poštovanje različitosti</p> <p>-razvijanje logičkog mišljenja,uočavanja,zaključivanja</p>	<ul style="list-style-type: none"> -posmatraju krvne ćelije pod mikroskopom -određuju položaj srca u grudnom košu -ispituju vlastito bilo/puls -praktični rad:mjerjenje krvnog pritiska/tlaka -demonstriraju plakat sa krvotokom -učestvuju u disekciji bubrega/demonstriraju model ili sliku -crtaju i označavaju dijelove bubrega -učestvuju u diskusiji -popunjavaju nastavne listice -ispituju masnoću kože pomoću upijajućeg papira -prave otiske prsta i usporeduju njihov izgled -posmatra, demonstrira,zaključuje -pounjava nastavne listice -označava dijelove mozga -demonstriraju slike,modele frađe nervne ćelije i dijelova mozga -popunjavaju nastavne listice -učestvuju u praktičnim vježbama:mirisi hrane -diskutuju sa nastavnikom -iznose svoja lična iskustva -prepoznaju na sebi reakcije hormona -diskutuju sa nastavnikom -istražuju i prepoznaju primjere nasljeđivanja u prirodi -raspravljaju sa nastavnikom i međusobno o nasljeđivanju i promjenljivosti -diskutuju sa nastavnikom, posmatraju,zaključuju 	<p>-demonstracija pluća životinja, slika, model pluća, ogled dokazivanje CO2 u izdahnutom zraku slikovito pokazati(video zapis) tehnike vještačkog disanja</p> <p>-priprema mikroskopske preparate</p> <p>-demonstrira model srca</p> <p>-demonstrira slike krvotoka</p> <p>-nabavlja pribor za vježbe</p> <p>-pripremiti životinjski bubreg za disekciju ili model,sliku za demonstraciju</p> <p>-pripremiti zanimljive prezentacije iz oblasti naučnih dostignuća:transplantacija,donorska mreža</p> <p>-demonstrira građu kože na slikama,plakatama,folijama...</p> <p>-diskutuje sa učenicima o sredstvima za zaštitu kože</p> <p>-demonstrira slike,panoe,modele frađe nervne ćelije i dijelova mozga</p> <p>-priprema nastavne listice sa slikama nervnog sistema</p> <p>-priprema zanimljive podatke i obrazovne ilmove na temu "Ovisnost"</p> <p>-demonstracija prirodnog materijala(govede oko)</p> <p>-demonstracija slike grade oka</p> <p>-demonstracija slike građe uha</p> <p>-demonstracija slike,obrazovni film o osjetilima okusa i mirisa</p> <p>-razgovor, demonstracija slika, postera</p> <p>-rad na tekstu</p> <p>-diskusija-kakve promjene u pubertetu primjećuju učenici na</p>
--	--	--	---	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> -shvate važnost uzimanja tekućine za pravilno funkcionisanje fizioloških procesa u organizmu -znaju navesti neke najčešće bolesti bubrežnog sistema -može povezati gradi i višestruke funkcije/uloge kože -navesti važnost kože za zdravlje organizma -obrazložiti štetnost djelovanja prekomjernog izlaganja kože suncu s nastankom raka -povezuju gradi i funkciju nervne stanice/kratki i dugi nastavci -razlikovati centralni,periferi,vegetativni nervni sistem -obrazložiti refleks i njegovu zaštitnu ulogu -znati dijelove mozga i njihovu funkciju -znati funkciju kičmene moždine -razlikovati vrste živaca -obrazložiti pojam ovisnosti -razlikovati kratkotrajne i dugotrajne posljedice ovisnosti po zdravlje ljudi -nabrojati najčešće bolesti nervnog sistema -imenovati dijelove oka na osnovu slike (glavne i pomoćne) -opisati nastanak slike u oku i mozgu -navesti svojstva oka i nedostatke oka -imenovati dijelove uha -opisati zaštitu pri radu s bukom -prepoznati zanimanja koja ugrožavaju sluh -navesti mane i bolesti sluha -istaknuti značenje osjeta za preživljavanje,kvalitet življjenja i međusobno sporazumijevanje -razlikovati žljezde sa spoljašnjim i unutrašnjim lučenjem -usporediti i povezati ulogu nervnog sistema s ulogom žljezda sa unutrašnjim lučenjem 		<p>sebi</p> <ul style="list-style-type: none"> -demonstriraju slike,plakate građe spolnih organa -pripremaju popularno znanstvene prezentacije o kloniranju demonstriraju naučne filmove,slike razvojnog puta čovjeka -ističu karakteristike pojedinih etapa razvoja
--	--	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> -nabrojati nekoliko žljezda i njihove hormone -prpoznati i razlikovati osnovne dijelove reproduktivnog sistema -razlikovati spolno od nespolnog ražmnožavanja -obrazložiti važnost raznolikosti za opstanak živog svijeta -opisati kako muške spolne ćelije(spolni hromosomi YX) određuju spol djeteta -prepoznaju faze i karakteristike razvoja čovjeka od začeća do smrti -uociti osnovna obilježja čovjeka i majmuna koji ukazuju na njihovo međusobno srodstvo -uociti glavne etape u razvojnom putu čovjeka 		
--	--	---	--	--

11. GEOGRAFIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	BOSNA I HERCEGOVINA	- nazivu, historijskom razvoju, prirodnim i kulturnim baštini, geografskom položaju Bosne i Hercegovine
2.	PRIRODNO GEOGRAFSKE ODLIKE	- reljefu, klimi, vodama, tlu i biogeografskim karakteristikama Bosne i Hercegovine
3.	DRUŠTVENO GEOGRAFSKE ODLIKE	- stanovništvu, naseljima, privredi, geografskim cjelinama Bosne i Hercegovine

12. HISTORIJA

REDNI BROJ	PROGRAMSKI SADRŽAJI	OČEKIVANJA ZNANJA O
1.	EVROPA I EVROPSKE ZEMLJE DO PRVOG SVJETSKOG RATA	- kolonijalnim pitanjem, stvaranju blokova velikih sila i krize pred I svjetski rat
2.	PRVI SVJETSKI RAT	- Sarajevskom atentatu, ratnim operacijama i stanju na glavnim frontovima, završetku i posljedicama rata
3.	SVIJET IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA	- nastanku novih država, Društvu naroda, antikolonijalnim borbama, «Velikoj krizi (1929 – 1933), fašizmu i nacizmu
4.	DRUGI SVJETSKI RAT	- «Munjevitom ratu», ratnim operacijama i stanju na glavnim frontovima, završetku i posljedicama rata
5.	SAVREMENO DOBA (1945-1990)	- Ujedinjenim nacijama, vojnopolitičkim blokovima, nastanku novih država u Aziji i Africi, privrednom i tehnološkom razvoju
6.	BOSNA I HERCEGOVINA U XX VIJEKU	- Bosni i Hercegovini u I svjetskom ratu, stanju u BiH u sastavu Kraljevine SHS i Jugoslavije, BiH kao centru NOB-a, zasjedanjim AVNOJ-a i ZAVNOBIH-a, agrarnoj reformi i kolonizaciji, nacionalizaciji, Cazinskoj buni, razvoju obrazovanja, nauke i kulture; političkoj i ekonomskoj krizi SFRJ i njen raspad, referendumu o samostalnosti BiH, međunarodnom priznanju BiH, agresiji na BiH

13. TEHNIČKA KULTURA

TEMATSKE CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHODI Znanje Tehničke kulture: Proces i sadržaj		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Mehatronika-mašinstvo	Prenos signala i snage pomoću hidrauličnih i pneumatskih sistema; Osnovni elementi hidrauličkog sistema; Primjena hidrauličnih sistema; Osnovni elementi pneumatskih sistema; Primjena pneumatskih sistema; Veze između karakterističnih veličina hidrauličnopneumatskih sistema;	Prepoznaće osnovne elemente hidrauličkog i pneumatskog sistema; Koristi instrumente za mjerjenje hidraulično-pneumatskih veličina;	Razvijanje svijesti o uticaju naučno-tehnološkog razvoja na život čovjeka; Razvijanje vještina i navika u cilju profesionalne orijentacije učenika; Afirmaција rada i stvaralaštva; Poštivanje kućnog reda; Poštivanje i provođenje općih i ličnih mjera zaštite na radu;	Prate izlaganja i prezentacije predmetnog nastavnika; Pažljivo rukuju i održavaju mjerne i kontrolne instrumente; Analiziraju elemente hidrauličko-pneumatskih sistema;	Ostvaruje radnu i stvaralačku atmosferu u razredu; Izrađuje didaktički materijal; Priprema očigledna nastavna sredstva vezana za hidraulične i pneumatske sisteme (pumpe, kompresori, ventili, mjerni instrumenti) i prezentira njihov rad i funkciju;
Mehatronika-elektrotehnika	Veza između glavnih elemenata elektromotornog pogona (elektromotor, radni mehanizam, spojni elementi elektromotora sa radnim mehanizmom, elementi za priključivanje na izvor struje); Karakteristične osobine radnih mehanizama (izbor motora, snaga, priključni napon...); Primjena pravila i propisa pri provjeri mehatroničkih sistema; Izrada osnovne tehničke dokumentacije pri mjerenu;	Prepoznaće elemente elektromotornog pogona i shvata njihove funkcije; Koristi mjerne instrumente u elektrotehnici i objašnjava greške do kojih dolazi pri mjerenu i očitavanju; Provodi mjere zaštite na radu;	Shvatanje značaja modernizacije proizvodnje u cilju povećanja produktivnosti rada; Donošenje sudova i zaključaka na osnovu provjerenih činjenica;	Analiziraju elemente elektro-motornog pogona, uočavaju funkciju i značaj ovih elemenata, koristeći model ili grafički prikaz; Vježbaju očitavanje pojedinih mjernih veličina i uočavaju greške mjerjenja;	Bira zadatke i probleme u skladu sa NPP i mogućnostima učenika; Postavlja različite vrste jednostavnih pitanja u cilju poticanja učenika na razmišljanje i davanje ispravnih odgovora; Priprema modele elektromotornog pogona, crteže i sheme;

TEMATSKE CJELINE	CILJEVI I ZADACI		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Mehatronika-elektronika	Mjerenje veličina u elektronici; Signalni uređaji, analiza signala u mehatroničkom sistemu; Analiza mjernih vrijednosti u upravljačkom sistemu; Priključivanje, elektronska obrada podataka i memorisanje podataka;	Razvija svijest o značaju elektronike u životu čovjeka (TV, telefon, signalni uređaji); Mjeri veličina u elektronici, montira, demontira i otklanja kvarove na električnom zvonu; Koristi pojedine signalne uređaje i analizira signale u mehatroničkom sistemu;	Ispoljavanje spremnosti za saradnju i pružanje pomoći drugim; Shvatanje značaja blago-vremene i ispravne komunikacije među ljudima; Ispoljavanje spremnosti za saradnju; Ispoljavanje spremnosti za primjenu stičenih znanja i vještina u praksi; Donošenje logičnih i samostalnih zaključaka o značaju tehničkih tvorevina i tehnoloških dostignuća u životu čovjeka;	Prepoznaju osnovne elemente elektroničkog sistema i shvataju njihovu ulogu; Uz prisustvo nastavnika vrše mjerenje pojedinih veličina u elektronici, analiziraju rad pojedinih signalnih uređaja uz primjenu očiglednih nastavnih sredstava i shema;	Koristi model interaktivne nastave; Podstiče učenike na samostalnost i kreativnost; Priprema elektroničke elemente i upoznaje učenike s njihovom funkcijom i montažom; Priprema mjerne instrumente, upoznaje učenike s njima, obučava ih u očitavanju mjernih veličina i u uočavanju grešaka u procesu mjerenja;
Automatika i sistem upravljanja	Osnovni pojmovi automatskog upravljanja; Automatizacija procesa rada; Podjela automatiziranih sredstava za rad (sredstva za rad sa mehaničkim upravljanjem, sredstva za rad sa elektronskim odnosno numeričkim upravlja-njem, sredstva za rad za kombinovanim upravljanjem); Prednosti automatskih mašina za obradu metala nad klasičnim mašinama; CNC mašine – način upravljanja;	Prepoznaće osnovne mehanizme mašina: pogonski, prenosni i izvršni; Uočava prednosti mašina sa automatskim upravljanjem nad klasičnim mašinama, kao i uticaj mehanizacije na produktivnost proizvodnje;	Razvijanje navike održavanja sredstava za rad, primjene mjera zaštite na radu i zaštite okoline; Afirmacija znanja i stvaralaštva; Razvijanje svijesti o potrebi racionalnog korištenja energije i potrebi očuvanja okoline.	Prate izlaganje nastavnika; analiziraju grafičke priloge i druga očigledna nastavna sredstva i izvlače zaključke o značaju automatike u sistemu proizvodnje;	Objašnjava učenicima važnost signalnih uređaja u zaštiti objekata, imovine; Priprema očigledna nastavna sredstva i izlaže nastavnu građu, vodeći računa o mogućnostima i potrebama učenika; Pruža neophodnu pomoć učenicima pri sagledavanju uticaja mehanizacije na produktivnost rada;
Obnovljivi izvori energije	Energija – uspostavljenje korelacije sa sadržajima iz fizike; Podjela izvora energije (obnovljivi izvori, neobnovljivi izvori); Obnovljivi izvori energije (vodenii tokovi, plima i oseka, vjetrovi, energija sunca); Problemi energije u svijetu;	Uočava i razumije: značaj energije u savremenom svijetu, prednosti obnovljivih izvora energije nad neobnovljivim, proces transformacije energije;	Analiziraju grafičke priloge na kojim su prikazana pojedini obnovljivi izvori električne energije; Uočavaju značaj finalne energije u: industriji, domaćinstvima, saobraćaju;		Priprema grafičke prikaze rada pojedinih tipova mehatroničkih uređaja i objašnjava njihov rad; Skreće pažnju učenicima na: moguće kvarove na pojedinim elektroinstalacijama, alatima i aparativima; Pruža prvu pomoć u slučaju povreda.

OPERATIVNI PLAN NASTAVNOG GRADIVA IZ TEHNIČKE KULTURE ZA IX RAZRED
DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

RB.	PROGRAMSKI SADRŽAJ – NASTAVNA JEDINICA	DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE
1.	Upoznavanje sa programom rada, organizacijom rada u kabinetu tehničke kulture. Mehatronika.	<p>Upoznati učenike sa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programskim sadržajima uz demonstraciju praktičnih radova, - Pravilnicima o organizaciji rada i mjerama HTZ-e u kabinetu tehničke kulture, - Značaju udžbenika, dnevnika rada i drugih izvora znanja, - Pojmom i osnovne karakteristike mehatronike zavisno od vrste sistema.
2.	Mehatronika - mašinstvo	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa primjenom mašinskih elemenata u mehatronici, - Demonstracija gotovih mehatroničkih sklopova ili modela i uočavanje osnovnih elemenata sistema, - Mjere zaštite pri radu.
3.	Hidraulični sistemi	<ul style="list-style-type: none"> - Prenos signala i snage pomoću hidrauličnih i pneumatskih sistema, - Osnovni elementi hidrauličkog sistema, - Primjena hidrauličnih sistema, - Analiza modela hidrauličnog sistema i uočavanje osnovnih elemenata.
4.	Pneumatski sistemi	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni elementi pneumatskih sistema, - Primjena pneumatskih sistema, - Veze između karakterističnih veličina hidrauličnopneumatskih sistema, - Analiza modela pneumatskog sistema i uočavanje osnovnih elemenata.
5.	Mehatronika - elektrotehnika	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa primjenom električnih elemenata u mehatronici, - Demonstracija gotovih mehatroničkih sklopova ili modela i uočavanje osnovnih elemenata sistema, - Mjere zaštite pri radu.
6.	Elektromotorni pogon i radni mehanizmi	<ul style="list-style-type: none"> - Veza između glavnih elemenata elektromotornog pogona (elektromotor, radni mehanizam, - Spojni elementi elektromotora sa radnim mehanizmom, elementi za priključivanje na izvor struje), - Karakteristične osobine radnih mehanizama (izbor motora, snaga, priključni napon...), - Primjena pravila i propisa pri provjeri mehatroničkih sistema, - Izrada osnovne tehničke dokumentacije pri mjerenu
7.	Mehatronika - elektronika	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa primjenom elektronskih elemenata u mehatronici, - Demonstracija gotovih mehatroničkih sklopova ili modela i uočavanje osnovnih elemenata sistema, - Mjere zaštite pri radu.
8.	Signali i mjerne veličine	<ul style="list-style-type: none"> - Mjerenje veličina u elektronici, - Signalni uređaji, analiza signala u mehatroničkom sistemu, - Analiza mjernih vrijednosti u upravljačkom sistemu, - Prikupljanje, elektronska obrada podataka i memorisanje podataka;
9.	Automatika i sistem upravljanja	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni pojmovi automatskog upravljanja, - Osnovni elementi sistema: pogonski, prenosni i izvršni, - Uočavanje prednosti automatskog upravljanja, - Automatizacija procesa rada.
10.	Automatizirana sredstva za upravljanje	<ul style="list-style-type: none"> - Podjela automatiziranih sredstava za rad, - Sredstva za rad sa mehaničkim upravljanjem,

		<ul style="list-style-type: none"> - Sredstva za rad sa elektronskim - numeričkim upravljanjem, - sredstva za rad za kombinovanim upravljanjem.
11.	Automatske mašine za obradu metala	<ul style="list-style-type: none"> - Prednosti automatskih mašina za obradu metala nad klasičnim mašinama (povezati sa učenim sadržajima iz mašinske tehnike u VII razredu) - CNC mašine – način upravljanja.
12.	Obnovljivi izvori energije	<ul style="list-style-type: none"> - Energija – pojam i značaj u savremenom svijetu (uspostavljenje korelacije sa sadržajima iz fizike i tehničke kulture u predhodnim razredima), - Podjela izvora energije (obnovljivi izvori, neobnovljivi izvori), - Proces transformacije energije.
13.	Primjena obnovljivih izvora energije u BiH i Svijetu	<ul style="list-style-type: none"> - Obnovljivi izvori energije (vodeni tokovi, plima i oseka, vjetrovi, energija sunca); - Problemi energije u svijetu, - Primjenom stečenih znanja i istraživanjem u drugim izvorima znanja izraditi pano na temu obnovljivih izvora energije.
14.	Sistematizacija učenih sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> - Provjera učenih sadržaja – završni Test.

14. INFORMATIKA

IX RAZRED			
Odgojno – obrazovni ciljevi			
Sadržaj	Znanje	Sposobnosti	Vrijednosti, stavovi, ponašanje
1. PRIMJENA RAČUNARA Programi za upravljanje bazama podataka.	Definiše osnovne pojmove o bazama podataka Daje primjer za jednostavniju bazu podataka Dizajnira aplikaciju baze podataka	Izdvaja podatke za bazu podataka Upravlja bazom podataka Inovira efikasnost baze podataka	Prihvata prednosti upotrebe baza podataka kao alata za brzo i efikasno dobijanje i distribuciju podataka Mjenja baze podataka u cilju rješavanja različitih problema Modificira baze podataka u cilju rješavanja različitih problema
2. RAČUNARSKA GRAFIKA Grafički programi. Programi za stolno izdavaštvo - DTP.	Definiše strukturu grafičkih sistema Razlikuje vrste računarske grafike Manipulira elementima slike Dizajnira grafičke elemente Odabire adekvatan grafički program za obradu crteža i slika na računaru Kreira dokument korištenjem adekvatnog programa za stolno izdavaštvo	Povezuje znanja o grafičkim sistemima sa prethodno stečenim znanjima Objašnjava vrste računarske grafike Pravi korekcije na crtežu ili slici Kombinuje grafičke i DTP programe	Opisuje strukturu grafičkih sistema Koristi stečena znanja za rješavanje različitih problema Djeli stečena znanja sa drugim učenicima Priprema se za rad u timu
3. MULTIMEDIJA	Razlikuje osnovne pojmove o multimediji Koristi komunikacione programe Primjenjuje multimedijalne obrazovne programe Ukazuje na značaj neophodnosti hardverske i softverske podrške Povezivanje hiperteksta i hipermedije Ukazuje na značaj primjene računara u različitim djelatnostima Povezuje aplikativne programske pakete sa primjenom u djelatnostima Koristi adekvatne aplikativne programe za rješavanje problema u različitim djelatnostima	Objašnjava osnovne pojmove o multimediji Ponavlja korištenje multimedijalnih i komunikacionih programa do nivoa rutine Ovladava korištenjem hipertekstualnih hipermedijalnih dokumenata Ovladava korištenjem različitih aplikativnih programskih paketa Izvršava složenje zadatke primjenom adekvatnih aplikativnih programa uz nadzor nastavnika	Prakticira primjenu multimedijalnih i komunikacionih programa Podržava upotrebu hipertekstualnih hipermedijalnih dokumenata Prilagođava se novim aplikativnim programskim paketima Primjenjuje aplikativnih programa za rješavanje problema u različitim djelatnostima
4. RJEŠAVANJE PROBLEMA UZ POMOĆ RAČUNARA Konstrukcija algoritma za rješavanje problema. Put od algoritma do programa	Opisuje algoritam Primjenjuje programske strukture za donošenje odluka i ostvarenje grananja u programima Kreira programske petlje u kojima se isti niz naredbi ponavlja do ispunjenja zadana uvjeta Utvrđuje da potprogrami mogu pozivati druge potprograme te da je za rješavanje određenih problema korisno da pozivaju i sami sebe. Zaključuje koji su koraci rješavanja problema od algoritma do programa	Prati plan rješavanja problema Konstruiše različite programske strukture u cilju rješavanja zadatog problema. Ovladava načinom korištenja različitih programskih struktura Izrađuje složeniju programsku strukturu primjenom stečenih znanja	Prosudiže i pristupa pravilnoj analizi problema Prihvata činjenicu da se postavljeni problemi moraju rješavati planski, poštujući redoslijed postupaka Koristi algoritamski način razmišljanja

5. PROGRAMIRANJE Programski jezici Osnovni elementi Osnovne naredbe. Programske strukture.	Prepoznaže osnovne karakteristike programskih jezika Opisuje proceduralno i neproceduralno programiranje Koristi strukturirani pristup razvoju programa sa proceduralnim i neproceduralnim programiranjem Primjenjuje osnovne elemente BASIC-a Kombinuje osnovne naredbe BASIC-a i programske strukture za pisanje programskog koda Kreira zadatak za koji je moguće napisati program	Objašnjava razliku između proceduralnih i objektno orientiranih programskih jezika Prepoznaže razliku između proceduralnog i neproceduralnog programiranja Demonstrira pravila struktuiranog razvoja programa Konstruiše matematičke izraze korištenjem elemenata BASIC-a Dizajnira jednostavnije programe u basic-u upotrebom programskih naredbi i struktura Pravi jednostavniji program u BASIC-u Demonstrira napisani program	Prihvata primjenu programskih jezika u cilju rješavanja problema Uočava razliku između proceduralnog i neproceduralnog programiranja Slijedi najčešće korištenu strategiju programiranja (top-down) Podržava stav da je za razumijevanje funkcionalnosti računara i drugih elektronskih uređaja potrebno poznavati osnovne programske jezike Koristi svoja iskustva u programiranju sa drugim učenicima
---	--	---	---

Didaktičko metodska uputstva

Nastavne cjeline/teme: Arhitektura računara, Primjena računara, Prenos podataka i računarske mreže, Rješavanje problema uz pomoć računara i Programiranje izučavaju se u 6., 7., 8. i 9. razredu. Program je tako koncipiran da se pojedini nastavni sadržaji nadograđuju na gradivo izučavano u prethodnom razredu.

- Koncept organizacije nastavnog procesa i realizacije nastavih sadržaja se zasnovana na samostalnom radu učenika na računaru, po principu: jedan računar – jedno radno mjesto – jedan učenik.
- Odjeljenja se dijele u dvije grupe, pri čemu svaka posebno ostvaruje predviđeni sedmični fond časova. Grupe ne treba da imaju više od 16 učenika.
- Nastavnik organizuje i izvodi nastavni proces primjenom svih savremenih oblika i metoda rada, koristeći raspoloživa nastavna sredstva i pomagala. U realizaciji nastavnog programa, oni imaju mogućnost:
 - izbora softvera (sistemske i aplikativne) koji će biti preferirani u nastavi,
 - određivanja broja sati za pojedine teme,
 - izbora vježbi i praktičnih radova koje treba kombinovati sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.
- Pri obradi nastavnih tema Programiranje i Rješavanje problema uz pomoć računara, ne preporučuje se upotreba više od jednog programske jezika. U programu je preferiran BASIC, ali nastavnici mogu koristiti i neki drugi programske jezike, vodeći računa da realizuju kompletnu strukturu odabranog programske jezika.
- Izvedbeni program, kojeg sačinjavaju nastavnici, mora biti tako koncipiran da učenici na svakom času izvode vježbe i rješavaju probleme uz pomoć računara.
- U nastavi informatike nema časova na kojima se obrađuju isključivo teoretski sadržaji.
- Neposredna povezanost nastave informatike sa nastavnim sadržajima drugih predmeta treba da omogući bolje razumijevanje i korisniju upotrebu ICT.

Međupredmetna povezanost

INFORMATIKA	NASTAVNI PREDMET	OBLAST	KOMPETENCIJE
Binarna aritmetika	Matematika	matematičke osnove funkcionalisanja računara	Temeljno znanje i razumijevanje brojki i mjeri te sposobnost njihovog korištenja u nizu svakodnevnih situacija je temeljna vještina koja uključuje osnovne metode računanja i razumijevanje osnovnih oblika matematičkog prikazivanja poput grafikona, formula i statistike.
Arhiktetura računara.	Tehnička kultura	Računari kao sastavni dio tehničkih naprava i sistema	Sposobnost primjene IRT-a, iskazivanjem inovativnosti, kreativnosti, kritičkog razmišljanja u raznim oblastima ljudskog djelovanja.(na poslu, kod kuće, u slobodno vrijeme i ...)
Programi za obradu teksta	Maternji jezik i književnost	Rad sa tekstom i veza sa funkcionalnom pismenošću	Sposobnost komunikacije, izražavanja u pisanim oblicima, primjenom funkcionalne gramatike, stila i funkcije jezika korištenjem savremenih sredstava komunikacije.
Programi za crtanje i multimediju	Likovna kultura	Računarski dizajn, grafički i slikovni prikazi.	Upotreba multimedijalne tehnologije za predstavljanje i razmjenu grafičkih informacija primjenom estetskih i etičkih načela.

15. LIKOVNA KULTURA

PREGLED PROGRAMSKIH SADRŽAJA

TEMATSKI SADRŽAJI	MOTIVI I TEHNIKE	BR.ČASOVA
1. TAČKA I LINIJA <ul style="list-style-type: none"> - Istraživati, prepoznati i likovno oblikovati liniju u njenoj suštinskoj dominantnosti. - Dominacija među ravnim, krvudavim, iskidanim, ravnim i lučnim, mekanim, oštrim i tvrdim linijama. - Harmonija proporcija-usklađenost sličnosti i razlika. 	Likovni primjeri na nekim poznatim umjetničkim djelima. I dalje se radi na povezivanju sa drugim nastavnim predmetima.	3
2. PLOHA <ul style="list-style-type: none"> - Početi od temeljnih primjera o razlikama: hladnoća-toplota, mehko-tvrdo, glatko-hrapavo, svjetlo-tamno, crno-bijelo. - Simetrični oblici u umjetnosti-ornamentalne forme. Asimetrični način organizacije-dinamika. 	Neposredni predmeti, stvari iz okruženja, enterijer i eksterijer. Akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, tuševi u boji, mozaik, kolaž različitim materijalima.	2
3. BOJA <ul style="list-style-type: none"> - Kontrastne osobine boja. Kompozicijom boja slijedila je obrada pri izradi slika, odjeće, mozaika. Utjecaj boja na volumen, toplotu, emocije, psihu. Upotreba različitih nijansi dominacijom više tonaliteta. - Dvobojne, trobojne i četvorobojne kombinacije. Ritam boje, ravnoteža i kolorit. 	Poseban izbor predmeta i stvari iz užeg i šireg okruženja: pokretne pojave u različitim aktivnostima, pojave u prirodi, predjeli, objekti, vanjski prostor, slobodne dekorativne kompozicije.	3
4. POVRŠINA Linearna tekstura: posmatranje reprodukcija sa ciljem rješavanja plastičnosti, svjetlosne vrijednosti i vrijednosti obojenih površina, linija. Raznovrsnost snage linije: oštra, tvrda, isprekidana, tačkasta. Fantastika u svijetu oblika: posmatranje bez uobičajene logike.	Segmenti materijalne stvarnosti: stijena, velikiplimni val, ograda, nasip, kameni sitniji oblutci, nišani, stećci, razno rastinje, ruže, lišće. Kolaž novina, strip, reprodukcioni materijal u raznim bojama	2
5. MASA I PROSTOR Kontrast oblika i veličine. Načelo veće-manje, ravnomjerno-neravnomjerno.	Uvećavanje, odnosto smanjivanje određenih pojedinosti-ornament. Oblikovanje glinom ili kartonom.	1
6. HISTORIJA UMJETNOSTI Umjetnost 20. stoljeća		1
UKUPNO:		12

OČEKIVANI REZULTATI

Učenici nastavljaju rad na usvajanju i proširivanju znanja o načinu i mogućnostima upotrebe materijala i sredstava za kreativni rad koji se koriste u oblastima:

Tačka i linija:

- da mogu razlikovati teksturne crte /linije/, i praviti gradaciju između njih
- da spoznaju karakteristike i mogućnosti strukturne linije u realizaciji svojih ideja, osmišljavanju i predstavljanju kompozicionih formi i definisanja prostora
- moći predstaviti kompozicije sa naglašenom strukturom
- moći prepoznati strukturne linije; linije koje definisu neki oblik, linije koje predstavljaju neku formu
- okoristiti se primjenom različitih vrsta u cilju ostvarivanja različitih struktura u osmišljanju kreativnog rada
- moći prepoznati karakter i karakteristike strukturalnih linija
- ovladavanje kstrukturnim linijama, linija u funkciji predstavljanja oblika /forme/
- primjena savladanog i usvojenog znanja o liniji u cilju predstavljanja teksturalnih razlika /karakteristika različitih materijala/, realizacija kroz crtež, sposobnost predstavljanja karaktera različitih materijala /tekstur/ slaganjem različitih rasporeda ukrštenih linija /šrafurom/
- da usvoji termine: hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat tekstura, zasićena tekstura, prozračna-meka tekstura
- Usvojiti pojmu struktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju/: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto /sabijeno/

Slikarstvo:

- da proširuju i dopunjaju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, pastelu, flomasterima u boji, kolažu, mozaiku
- da proširuju znanje o lokalnim bojama /bojama koje karakterišu određeni oblik/
- da prepoznaju i u svojim radovima koriste lokalne boje
- da prošire znanje o tonskom stupnjevanju /steponovanju/ boje, u cilju predstavljanja prostornosti, plastičnosti /trodimenzionalnosti/ oblika
- da na svojim radovima upotrebljavaju pripremljene /na paleti miješane/ boje u cilju ostvarivanja skale različitih valerskih vrijednosti /primjena svjetlike i tamnije boje/ jednog tona u realizaciji tonskog stupnjevanja boje
- da proširuju znanje o optičkom miješanju boja i njegovom djelovanju: da dvije osnovne boje postavljene jedna pored druge u formi sitnih tačkica, rezultiraju trećom bojom /kao rezultat daju izvedenu, koja bi se dobila i fizičkim miješanjem, ali je na ovaj način dobijena boja intenzivnija/ Na ovom principu funkcioniše kolor ofset štampa
- dalji rad na proširivanju i usvajanju znanja o osnovnim boja i mogućnostima njihove primjene
- dalji rad na pravilnoj primjeni slikarskih tehnika, upotrebi materijala i sredstava za rad u oblasti slikanje

Ploha:

- da razviju sposobnost prepoznavanja, procjene i primjene simetričnih i asimetričnih plošnih oblika kompozicija
- da su sposobni u svom kreativnom radu realizovati likovne kompozicije u formi simetričnog i asimetričnog rasporeda elemenata
- da su sposobni realizovati likovne kompozicije u kojima dominiraju pozitivne i negativne forme /oblici/
- dalji rad na savladaju znanja u pripremanju šablona za visoki tisak, linorez, gipsorez, karton /papir/ grafika u kojima dominira simetrija, asimetrija
- dalji rad na usvajanju primjene dvodimenzionalne organizacije kompozicije u likovnim oblastima; grafike, crtanja i slikanja
- prepoznavanje i primjena u likovnom izrazu pozitivne i negativne forme u organizacije kompozicije
- uočavanje, usvajanje i primjena pozitivnih i negativnih ploha u organizaciji kompozicije /plohe koje predstavljaju geometrijske oblike, pozitivno-negativno/

- usvajanje i primjena simetrije /preslikavanje u ogledalu/ i asimetrije
- Usvojeni pojmovi za oblast ploha:
- simetrija /preslikavanje u ogledalu/, asimetrija, pozitivno, negativno

Površina masa i prostor:

- dalji rad na uočavanju odnosa mase i prostora, uočavanje simetrije i asimetrije u realizaciji prostornih organizacija, prepoznavanje karaktera oblika
- dalji rad na prepoznavanju i usvajaju sličarskih tekstura i faktura /”rukopis” autora/, biti sposoban primijeniti ih u sopstvenom likovno kreativnom izrazu
- da su sposobni prepoznati i razlikovati pozitivne i negativne forme i koristiti ih u svom kreativnom radu
- u prostornom oblikovanju, uočiti i moći predstaviti kontrast oblika i kontrast različitih tekstura u prostornim organizacijama /primjena kompozicije različitih tekstura/
- dalji rad sa primjenom mekih skulptorskih materijala podesnih za realiziranje različitih tekstura
- u okruženju i na skulptorskim djelima prepoznati, moći izvršiti analiziru i procjeniti odnos mase i prostora u odnosu pozitivno i negativno
- biti sposoban uočiti karakteristike simetričnih i asimetričnih oblika
- biti sposoban prepoznati i napraviti složenu prostornu organizaciju, urbanističku prostornu organizaciju /upotrebo simetrije i asimetrije/ u oblasti arhitekture
- moći izvršiti analizu dijelova zgrade i uočiti formu organizacije, prisustvo simetrije-asimetrije
- Usvojeni pojmovi za oblast površina:
- sličarska faktura, rukopis umjetnika /način nanošenja boje kistom ili lopaticom/, skulptorska faktura, /način nanošenja, obrade materijala/
- u oblasti prostornog oblikovanja:
- pozitivne i negativne forme kao elemenat tekture i fakture skulptorski/kiparski/, vajarski materijali, gлина, glinamol, vosak, sapun

STRUKTURA PROGRAMA

1. TAČKA I LINIJA

Likovno područje crtanje:

Usvojiti pojam teksturne crte /linije/, biti sposoban prepoznati njihove različitosti, istražiti putem teksturnih linija, spoznati njihove mogućnosti i moći izraziti različite teksture putem linija/crta i tačaka, imjenama dužina, pravaca i punoće šrafure u predstavljanju različitih tekstura. Prepoznavati u svom neposrednom okruženju, usvojiti i biti sposoban /ovladati/ primjeniti različite vrijednosti tekstura putem linija/crta u cilju predstavljanja različitih kvaliteta /vrsta/ površina. Moći prepoznati različitost između teksturnih i struktturnih linija. Teksturne linije/crte, linije koje objašnjavaju izgled neke plohe u smislu glatka, hrapava, sjajna, mat, zasićena /zatamnjena/, prozračna /svijetla/... Strukturne linije/crte u funkciji definisanja karaktera oblika i položaja u prostoru, linije koje definišu oblik, njegovu formu i materiju. Strukturne linije/crte u funkciji predstavljanja karaktera materije putem šrafura linija, u cilju definisanja oblika i karakteristika materijala. Različite vrste struktura; tvrada /čvrsta/, kristalna /sačinjena od malih kristala /kamen granit, mramor, kocka šećera i sl./, meka /tijesto, plastelin, vata i sl./

2. BOJA

Likovno područje slikanje:

Dalji rad na razvijanju sposobnosti uočavanja, analitičkog pristupa, vrednovanja i usvajanja lokalnog tona boja. Šta je to lokalna boja? Tonsko stupnjevanje tona boja. Ostvarivanje skale valerskih vrijenosti /količina svjetla u tonu boje/, boje stepenovane do bijele /dodavanje svjetla/ ili do crne /oduzimanje svjetla/.

Optičko miješanje boja na plohi putem slaganja tačkica sa osnovnim bojama /poentilizam –fr. Point = tačka, divizionizam/. Dvije osnovne boje rezultiraju izvedenom bojom /miješaju se u oku posmatrača i stvaraju utisak izvedene boje/, boje koja se dobije fizičkim miješanjem odabranih osnovnih boja. Plava i žuta kao rezultat miješanja daju vizuelni utisak zelene plohe, crvene i žute tačkice utisak narandžaste boje a crvena i plava utisak ljubičaste. Dodavanjem većeg procenta jedne ili druge boje i ton boje se mijenja, boja je svjetlijia ako na plohi ima manje obojenih tačkica a dodavanjem crne boja gubi svoju zasićenost /slabi gubi intenzitet/ i postaje tamnija. Na pomenutom principu optičkog miješanja boja se realizuje i kolor tisk/štampa, offset štampa, koja je danas prisutna u svim sferama života. Siva boja se ostvaruje miješanjem tačkica svih osnovnih boja na jednoj plohi.

PLOHA

Kroz tematsku oblast PLOHA realizovaće se sva likovna područja koja se u svojoj realizaciji predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi /na plohi/; crtaju, slikaju, grafici, primjenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predloška za izvođenje/.

Razvijanje sposobnosti uočavanja karakteristika i primjene u predstavljanju oblika na plohi putem različitih formi komponovanja, korištenjem simetrije i asimetrije. Primjena kompozicije sa naglašenom organizacijom kompozicije u simetričnom rasporedu elemenata.

Realizacija kompozicije kroz formu asimetričnih odnosa elemenata. Dvodimenzionalna organizacija kompozicije i njena primjena u likovnim područjima crtaju, slikaju i grafike, primjenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predloška za izvođenje/.

Pri organizaciji kompozicije plohe mogu imati svoje karakteristike mogu biti: simetrične i asimetrične plohe kao i pozitivne i negativne /svijetle ili tamne, predstavljene u ogledalu/. Ovladavanje sposobnostima uočavanja, vrednovanja i primjene simetrije i asimetrije, pozitivnih i negativnih ploha, pozitivnog i negativnog /crnog i bijelog/ oblika i prostora na grafičkom listu /otisku/. Rad na daljem savladavanju izrade klišea i principa rada u oblasti grafike, primjene jednobojnog i višebojnog visokog tiska, u tehnici gipsoreza, linoreza i karton /papir/ grafike. Primjena teksturnih i struktturnih vrijednosti u grafičkom izrazu, slaganje snopova linija u cilju ostvarivanja odgovarajuće šrafure, predstavljanja plohe ili definisanja oblika /materijala/.

3. POVRŠINA

U tematskoj oblasti Površina, u likovnim djelima umjetnika prepoznati i analizirati karakteristike slikarskih tekstura i faktura i biti sposoban služiti se njima i primjeniti ih u sopstvenom likovno-kreativnom radu /izrazu/. Tekstura karakteriše plohu i slojevitost nanese-ne boje, a faktura predstavlja rukopis, odnosno način na koji je boja nanesena na neku plohu. Boja nanesena u jednom smjeru, kružno, u različitim smeđrovima /pravcima/, tanjim ili debljim /širim/ kistom.

Karakteristike skulptorskih /vajarskih/ tekstura. U prostornom oblikovanju, realizacijom figura u prostoru /prostornih organizacija/, u niskom i visokom reljefu prepoznati i moći predstaviti kontraste različitih tekstura, pozitivnih i negativnih oblika. i primjene simetrije i asimetrije. Korištenje i upotreba različitih materijala koji su podesni za realizaciju različitih tekstua /površina/ glina glinamol, plastelin i sl. u cilju predstavljanja; hrapavo, izbrazdano, izgrebano, neravno, uglačano, ravno...

4. MASA I PROSTOR

Tematska cjelina, masa i prostor realizuje se u likovnim oblastima: oblikovanje, građenje, primijenjena umjetnost i dizajn. Od učenika se očekuje da u svom okruženju, na skulptorskim djelima kao i djelima primijenjene umjetnosti i dizajna, mogu registrovati, analizirati i procjeniti odnos mase i prostora. Ako govorimo o volumenu koji je ispunjen /sačinjen/ određenim materijalom, onda on predstavlja masu. Masu definisemo kao materijal koji ispunjava i zauzima neki prostor /primjer: kamen, komad drveta, puna cigla, kao oblik koji je u potpunosti isunjen svojom strukturom/. Masa i prostor, kao naizmjenične forme mogu biti prisutne u realizaciji kompozicionih organizacija odnosa pozitivno-negativno. Organizovanje kompozicija na principu primjene simetričnog rasporeda prostornih elemenata. Primjena asimetrije u realizaciji likovno kreativnih kompozicionih organizacija. Usvajanje od strane učenika pojama linijski istanjena masa, ili masa koja ima izuzetno malen volumen, i koja može da se organizuje na takav način da se sa njom ostvaruju složene kompozicione forme /oblici/.

Arhitektonske i urbanističke organizacije u formi izražavanja strukturalnih prostornih kompozicija. Primjena arhitektonskih /urbanističkih/ organizacija u cilju ostvarivanja kompozicionih odnosa simetrije, asimetrije, odnosa pozitivno i negativno. Karakteristika savremene gradnje je jednostavnost, koja se ogleda u odnosu velikih "čistih" ploha u kombinaciji sa savremenim aritektonskim /građevinskim/ materijalima. Prilikom pravljenju urbanističkog rješenja jedan od osnovnih zadataka je racionalnost /iskorištenost/, infra struktura, saobraćajnice, pješačke staze, namjena prostora i objekata svim sferama života, zelene površine /parkovi/, igrališta za djecu i funkcionalnosti prostora.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u VII razredu, podrazumijeva sintetičko koncipiranja vizuelnog doživljaja, povezivanje novih vizuelnih iskustava i spoznaja sa do tada prethodno stečenim znanjem, bogaćenjem novim likovnim sadržajima i likovnim iskustvima, nivoom usvojenog doživljavanja likovne umjetnosti, odnosi se fazu likovnog izražavanja vizuelni realizam. Pristup doživljajnji i percipiranju okoline je intelektualno vizuelni, a mišljenje apstraktno.

Dalje usvajanje znanja, likovnog jezika i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

1. OBLIKOVANJE NA PLOHI - dvodimezionalna organizacija kompozicije
2. OBLIKOVANJE U PROSTORU – rješavanja trodimenzionalnih formi

Ove dvije podjele kerativnog rada po prostornoj organizaciji kompozicije, realikuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja, koja čine strukturu programa predmeta LIKOVNA KULTURA.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE
- SLIKANJE
- GRAFIKA

- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA
- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /u formi skica, izvedbenih predložaka/

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE
- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA
- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /realizacija u materijalu, krajnje idejno rješenje/

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz likovno problemske cjeline koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. Razreda, /što trenutno nije slučaj, od 1–3 razreda/.

1. TAČKA I LINIJA
2. BOJA
3. PLOHA
4. POVRŠINA
5. MASA I PROSTOR

Ovakva forma ima za cilj da obezbijedi kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Likovno problemske cjeline bi se realizovale kroz likovno kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta uključena u realizaciju u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio bi veću preglednost u sistematizovanju gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje likovno problemskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentira-nja novih sadržaja i znanja.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju i razriješe ga putem likovno tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiraje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija.

Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivni proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema, sposobnosti analize i vrednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatih nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Poticanje preferencije su motivi – teme /likovni sadržaji/

Prikladne teme za likovno kreativni rad predstavljaju učenički doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive
2. Nevizuelne motive
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/
 - iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, muzika, muzički spotovi, znakovi vizuelnih komunikacija, palakati /sportski, muzički, kulturnih dešavanja.../, objekti, pojave u prirodi, biljke.....
 - sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /priča, roman, pripovjetka, poezija/, matematike, prirode i društva, glazbene kulture, tjelesne i zdravstvene kulture i kulture življena
 - iz narodnih običaja /tradicije/; značajni datumi, praznici, etnografsko nasljeđe
 - značajna umjetnička ostvarenja iz svjetske likovne /baštine/ umjetnosti

- likovni i kompozicioni elementi; shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata /likovnog jezika/

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE: usvojiti pojmove: usvojiti pojm tekstura, hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat teksturazasićena tekstura, prozračna- meka tekstura

Usvojiti pojam struktura ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto sabijeno, kompaktno/

SLIKANJE: proširivanje usvojenih pojmoveva za tematsku oblast boja: lokalna boja, stepeno-vanje boje /valerske vrijenosti/, optičko miješanje boja /boje se miješaju u oku posmatrača i nataj način ostvaruju utisak, privid izvedene boje, slikarska faktura, rukopis umjetnika način nanošenja boje kistom ili lopaticom.

GRAFIKA: proširivanje usvojenih pojmoveva za oblast ploha: lik, ploha, dvodimenzionalno, simetrija, asimetrija, pozitivno, negativno, višebojna grafika

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE:

Usvojeni pojmovi za oblast površina: skulptorska faktura /način nanošenja, obrade materi-jala/, pozitivne i negativne forme kao elemenat teksture i fakture, skulptorski/kiparski/ vajarski materijali, glina, glinamol, vosak, sapun, linijski istanjena masa, oblikovanje žicom, prostorna organizacija, urbanizacija prostora, selo /ravniciarsko, planinsko..../, grad, naselje...

OCJENJIVANJE

Ocjenvivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, s obzirom na to da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži kompleksne sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navaka, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u formu likovnog izraza. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

1. estetskog
2. psihološkog
3. pedagoškog.

Ako prihvatomo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenja, onda su svi ti radovi odraz unutrašnjeg stanja života /„duše“ djeteta i kao takvi moraju biti dobri, ne mogu biti loši. Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i sa opravdanjem se postavlja pitanje šta u takvim situacijama raditi? Stav nastavnika bi trebao biti, da učenici koji nisu nadareni ne bi trebali biti „kažnjeni“ slabim ocjenama zato što je priroda „zaboravila“ da ih obdari sposobnošću za likono-kreativno izražavanje /zato što ne posjeduju likovni talent/.

Predmet Likovna kultura složen je iz dva segmenta;

1. Likovna Forma /Likovni jezik/ i
2. Likovnih sadržaja

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe komponovanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti /naučiti/.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavaju. Prilikom ocjenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji dijete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. To znači da nastavnik, dobar pedagog može iznaći način za riješavanje tog „problema“ uzimajući u obzir trud /zalaganje/, aktivnost na času, želju za postizanjem rezultata i sl. Nema loših dječjih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetnost, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini. Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno „prepisuju“ percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne

kulture ne odgovara osnovnim principima savremene nastave, ciljevima i zadacima koji se pred nju postavljaju.

16. MUZIČKA KULTURA

CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
<p>Sticanje novih znanja, primjena i sistematizacija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dinamika - poznavanje italijanskih oznaka za dinamiku; - tempo - poznavanje italijanskih oznaka za lagana (spora), umjerena i brza tempa, - uvođenje pojmove (muzičke forme): tokata, gigue, badineri, suita, fuga, kantata, oratorij; - poznavanje i primjena pojmove: sonata, simfonija, svita, opereta, opera, uvertira, arija, duet, balet, koncert, filmska muzika, jazz; - stilske epohe: renesansa, barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, 20. stoljeće - upoznavanje kordofonih tradicionalnih instrumenata. 	<ul style="list-style-type: none"> - Prilikom analize elemenata, primjenjuju ranija znanja i iskustva, stiču nova saznanja i vrše analizu djela; - Samostalno primjenjuju naučene pojmove (melodija, dinamika, tempo) - Svjesno obrazlažu najadekvatniju primjenu raznih instrumenata - Poznate su im muzičke forme: tokata, gigue, badineri, suita, fuga, kantata, oratorij, sonata, simfonija, svita, opereta, opera, uvertira, arija, duet, balet, koncert, filmska muzika, jazz - Poznate su im muzičke stilske epohe - Poznaju kordofone tradicionalne instrumente

SRTUKTURA SADRŽAJA (slušanje muzike 16 časova)

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE
SLUŠANJE MUZIKE <ol style="list-style-type: none"> 1. Kapija Asim Horozić 2. Romanija Polka-Bela Bartok i O fortuna,Carnina Burana,Karl Orf 3. Gigue iz Francuske suite br. 4 BWV 815 i Badinerie iz suite u H-molu BWV 1067,za flautu i gudački orkestar, J.S. Bach 4. Preludij i fuga BWV 875 br.6 D-mol, J.S. Bach 5. Hallelujah iz oratorija "Mesija" G.F.Handel 6. Kocert za violinu i orkestar u E-molu I stav F.Mendelson 7. Arabeska br.2 C.Debisi 8. Chatanooga Choo Choo Glen Miller i When the saints go marching in,Louis Armstrong 9. Die Forelle (Pastrmka),solo pjesma, Franz Schubert 10. Casta Diva iz opere Norma, Vincenzo Bellini 11. Hor seljaka iz opere Prodana nevjeta i Ples komedijaša (finale) Bedrich Smetana 12. Pjesma Splitu, opereta Splitski akvarel, Ivo Tijardović 13. Valcer, I stav br.6 i Panorama II stav br. 17 iz baleta Uspavana ljepotica op. 66, P.I.Čajkovski 14. Grlica,momačka igra iz prvog čina,balet Ohridska legenda,Stevan Hristić 15. 15.Sonata F-mol op.2 br.1,I stav i Oda radosti iz IX simfonije Ludvig van Beethowen 16. 16.Bulbul pjeva okolo Mostara, stihovi: Alekса Šantić,muzika: Ismet Alajbegović Šerbo i Emina, stihovi: Alekса Šantić – narodna muzika 	<ul style="list-style-type: none"> - Shvata značaj poznavanja umjetničkih djela - Ima bogat fond djela koja su mu poznata - Zna naslov djela,informativno poznaje muzičku formu, te saopštava ime kompozitora - Prepoznaće orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački, udaraljke) - Razlikuje izvođačke ansamble - Razlikuje glasove: dječiji, ženski (soprano-alt), muški (tenor-bas) - Prepoznaće vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje - Prepoznaće narodnu muzičku tradiciju - Poznaje i pamti imena bh. i svjetskih kompozitora i njihova najpoznatija djela

17. TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

KURIKULUM TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE ZA DEVETI RAZRED
OSNOVNE ŠKOLE

Svrha kineziološke edukacije je u doprinosu integralnom razvoju i ostvarenju ličnosti, shodno njenim maksimalnim biopsihosocijalnim kapacitetima sa kojima aktivno, interaktivno i kreativno može učestvovati u unapređenju kvaliteta života i suživota.

Cilj kineziološke edukacije je naučna i profesionalna podrška optimalnom rastu i razvoju, ispoljenju i očuvanju kinezioloških dimenzija antropološkog prostora koje značajno učestvuju u unapređenju kvaliteta života i suživota ličnosti.

Komplementarni ciljevi kineziološke edukacije mogu biti: (1) antropološki, (2) obrazovni i (3) odgojni. **Antropološki ciljevi kineziološke edukacije** su u korelaciji sa procesom kinezioloških transformacija antropoloških: (1) sposobnosti – (a) psihomotoričkih i (b) funkcionalnih; (2) osobina – (a) morfoloških. **Obrazovni ciljevi kineziološke edukacije** u korelaciji su sa procesom učenja i stjecanja kinezioloških znanja, i to: (1) kognitivnih – (a) verbalnih informacija, (b) intelektualnih vještina i (c) kognitivnih strategija; (2) psihomotoričkih – (a) informacija, (b) znanja, (c) iskustva i (d) motoričkih programa. **Odgojni ciljevi kineziološke edukacije** u korelaciji su sa procesom razvoja kinezioloških (1) ineresa, (2) stavova i (3) navika.

Ciljevi, dalje, mogu biti: (1) osnovni, (2) posebni i (3) specifični. Osnovni ciljevi kineziološke edukacije su ciljevi nastave tjelesne i zdravstvene kulture. Posebni ciljevi kineziološke edukacije su ciljevi izvannastavnih i izvanškolskih kinezioloških aktivnosti. Specifični ciljevi kineziološke edukacije lica sa posebnim potrebama.

Lista osnovnih zadataka kineziološke edukacije u osnovnoj školi usmjerena je na optimalno stimulisanje procesa rasta, razvoja i sazrijevanja lica, kroz profesionalnu podršku licima u aktivnostima tokom kojih će oni, pojedinačno: (1) usvojiti osnovna znanja i razviti interes i naviku za njegu, zaštitu i promociju zdravlja kineziološkim sredstvima, (2) usvojiti teorijska i motorička znanja i iskustava korisna za svakodnevne i urgentne kineziološke situacije, (3) optimalno razviti opće, posebne, te specifične kineziološke osobine i sposobnosti; (4) razviti interes i naviku za cjeloživotni kineziološki angažman, (5) ospособiti se za samostalnu kontrolu i vrednovanje kinezioloških parametara koji sudjeluju u definisanju zdravlja i održavanju kineziološke kondicije, (6) steći samopouzdanje da doslijedno i kontinuirano uvažava, razvija i afirmira vlastite kineziološke mogućnosti i kompetencije u prilog kvalitetu života i suživota.

Standardi kineziološke edukacije jesu: (1) naučna zasnovanost; (2) usmjereno na izvođenje – operacionalizaciju; (3) izazovnost i afirmativnost; (4) objektivnost prilagođenost sadržaja prirodnim i društvenim uslovima; (5) primjereno sadržaja dobi, spolu i zdravlju lica; (6) sigurnost lica; (7) korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti; (8) razvoj antropoloških dimenzija lica i (9) interes i afiniteti lica.

Osnovni sadržaj kineziološke edukacije je pokret i kretanje i na njima razvijene teorijske i praktične situacije i strategije, namijenjene operacionalizaciji ciljeva, odnosno realizaciji zadataka edukacije shodno individualnim potrebama lica i uslovima za edukaciju. Pošto je dominantno pod genetskim koordinatama, u kineziologiji potreba je uvijek u funkciji mogućnosti: kao prirodna potreba kretanja, ima funkciju biološkog amaneta i stimuliše ne samo rast i razvoj, već i homeostazu i stabilnost organskih sistema i životnih funkcija.

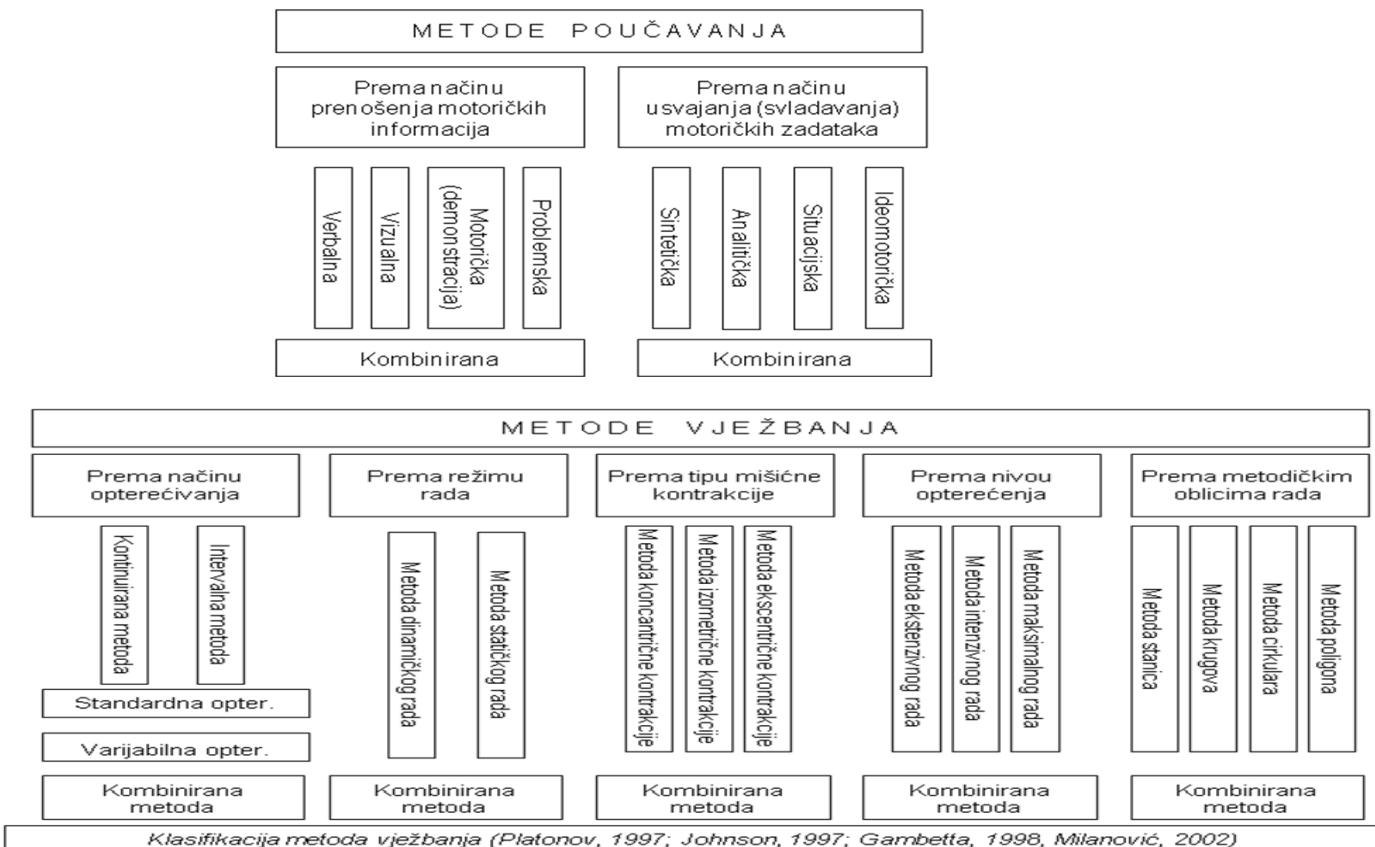
Očekivani ishodi kineziološke edukacije su u korelaciji sa operacionalizacijom ciljeva kineziološke edukacije s obzirom na (1) uzrast, (2) spol i (3) ambijentalne prilike. Na kraju trećega odgojno-obrazovnog ciklusa, odnosno **po završetku devetog razreda svako lice bi trebalo da:** (1) zna i ima interes i naviku da njeguje i štiti vlastito zdravlje i zdravlje okoline; (2) posjeduje osnovna kineziologička znanja i kineziološka iskustva koja će mu omogućiti kineziološki aktivni život; (3) uvažava i razvija vlastite opće i posebne kineziološke potrebe i kompetencije i racionalno ih afirmira; (4) zna i ima interes i naviku da kontroliše i vrednuje osnovne parametare vlastitog kineziološkog stanja; (5) razumije, poštuje, razvija i promoviše lokalne ekološke vrijednosti u duhu globalno što humanijeg biocentrizma.

Ciljevi, sadržaji i ishodi

Cilj	Lista sadržaja		Poželjni ishodi		U-e	U-i	
1. Osnovna teorijska znanja	Poznavanje pojmoveva i termina iz domena kineziologije	Korektno opisuje osnovne edukativne, sportske i rekreativne kineziološke sadržaje i aktivnosti	x	x			
	Poznavanje prostornih, vremenskih, tehničkih, taktičkih i administrativnih pojmoveva i termina značajnih za kineziološku aktivnost	Korektno opisuje osnovne prostorne, vremenske, tehničke, taktičke i administrativne sadržaje i uvjete značajne za izvođenje sportskih i rekreativnih kinezioloških aktivnosti	x	x			
	Nivoi razvoja lica sa posebnim potrebama	Karton nivoa razvijenosti i sposobnostima tjelesne vježbe	x	x			
	Kontrola psihomotoričkog kineziološkog statusa	Posjeduje osnovna znanja o testiranju i procjeni stanja: gibljivosti, ravnoteže, preciznosti, brzine, koordinacije, izdržljivosti, eksplozivne snage, repetitivne snage	x	x	x		
	Kriva rasta i razvoja - adolescencija	Posjeduje osnovna znanja o kineziološkim aspektima adolescencije - završne faze procesa sazrijevanja ličnosti	x	x			
	Djelovanje kinezioloških aktivnosti na antropološki status	Posjeduje najosnovnija znanja o pozitivnim uticajima tjelesne i zdravstvene kulture, sporta i sportske rekreacije na ljudski organizam	x	x			
	Kultura ishrane	Posjeduje osnovna znanja o međuzavisnosti kvaliteta i kvantiteta hrane i tečnosti, "životnih namirnica", i uspjeha u kineziološkim aktivnostima - sa energetskog i, prevashodno, zdravstvenog aspekta	x	x			
	Kultura odjevanja	Posjeduje osnovna znanja o pozitivnim i negativnim uticajima izbora odjeće i obuće na kineziološko stanje i na zdravlje uopće	x	x			
	1. Hodanja i trčanja: - Obnoviti tehnike hodanja i brzog hodanja - Obnoviti tehnike trčanja na 100m, 400m i 800 m	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o hodanju i brzom hodanju, te trčanju na 100m, 400m i 800 m, korektno ih primjenjuje u rekreaciji i sportu	x	x			
	2. Skakanja: - Obnoviti tehnike skoka udalj i skoka uvis	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o skoku udalj i skoku uvis, korektno ih primjenjuje u rekreaciji i sportu	x	x			
1. Obrazovni	3. Vježbe na tlu: - Pravolinijska i krivolinijska valjanja, puzanja i kolutanja u ograničenom prostoru	Zna značaj ovih oblika kretanja i spretno ih izvodi	x	x			
	4. Osnove planinarenja i boravka u planini u različitim prostornim i atmosferskim uvjetima	Posjeduje osnovna znanja o planinarenju i boravku u planini u različitim prostornim i atmosferskim uvjetima	x	x			
	5. Ritmičke i plesne strukture: - Narodne igre i plesovi iz Bosne i Hercegovine	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o narodnim igrama i plesovima iz Bosne i Hercegovine	x	x			
	6. Igre: - Takmičenja u rukometu, košarci, odbojci, nogometu	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o rukometu, košarci, odbojci i nogometu i korektno ih koristi u rekreaciji i sportu	x	x			
2. Antropološki	1. Motoričke sposobnosti	Odgovarajući praktični sadržaji iz: 1.2.1., 1.2.2., 1.2.3., 1.2.4., 1.2.5. i 1.2.6. kao drugi kineziološki sadržaji, shodno potrebama učenika i mogućnostima škole i okoline	S potrebnom snagom i brzinom izvodi složene pokrete i kretanja	x	x		
			Normalno podnosi kineziološka opterećenja				
			Posjeduje neophodnu nervno-mišićnu kordinaciju i kontrolu složenih pokreta i kretanja	x	x		
			Posebnu pažnju poklanja usavršavanju snage i brzine, te kordinacije i gibljivosti	x	x		
			Postiže optimum motoričkih sposobnosti snage, brzine, izdržljivosti, kordinacije, gibljivosti, ravnoteže i preciznosti	x	x		
	2. Funkcionalne sposobnosti:		Samostalno primjenjuje programe za održavanje aerobne izdržljivosti	x	x		
			Normalno reagira u aktivnostima u kojima je dominantna anaerobna komponenta	x	x		
	3. Morfološke osobine:	Održava poželjan odnos visine i težine tijela; održava funkcionalnost lokomotornog sistema na poželjnom nivou	x	x			

	1. Kultura tijela	Posjeduje zdrave prehrambene navike i zdrav stil života i racionalno se odnosi prema modernim izazovima zasnovanim na upotrebi tjelesnih osobina i sposobnosti	x	x
	2. Emocionalna samoregulacija	Prepoznaje se po zadovoljstvu, opuštenosti, otvorenosti i spremnosti za saradnju, zajednicka razmišljanja, diskusije i usuglašavanje postupaka	x	x
	3. Odnos prema ekološkim problemima	Posjeduje ekološke navike i aktivno i kreativno sudjeluje u rješavanju ekoloških problema	x	x
3. Odgojni	4. Kultura ponašanja	Redovno prisustvuje nastavi i vannastavnim aktivnostima; zainteresiran, motiviran, spreman na tjelesne i mentalne napore, zna, hoće i može sudjelovati u njima natječući se sa samim sobom, s drugima i zajedno s drugima; ima pravilan odnos prema slobodi i odgovornosti, samopoštovanju i poštovanju drugih bez obzira na njihove individualne i kolektivne osobenosti, te korektni stav prema autoritetima	x	x
	Ocjena i vrednovanje obrazovne i odgojne komponente tjelesne i zdravstvene kulture	Obrazovna i odgojna komponenta tjelesne i zdravstvene kulture se ocjenjuju	x	x

U trećem ciklusu, pored obaveznog, realizira se i program koji škola mora ponuditi i to: (1) sportsko rekreativni sadržaji, (2) sport za sportiste, (3) umjetnički sadržaji (ples, sportski ples, folklor).

Na satu tjelesne i zdravstvene kulture u školi treba, ako je ikako moguće, pružiti učenicima priliku da snažno ispolje sputanu radost, koja oplemenjuje duh i razigrava organe. Nastava tjelesne kulture mora biti čas radosti (Boigey, 1939).

SADRŽAJ

1.	Bosanski,hrvatski, srpski jezik i književnost	270
2.	ENGLESKI JEZIK, prvi strani jezik	273
3.	NJEMAČKI JEZIK, PRVI STRANI JEZIK	276
4.	Engleski jezik – drugi strani jezik (32 časa).....	279
5.	ENGLESKI JEZIK, DRUGI STRANI JEZIK – (32 ČASA)	280
6.	NJEMAČK JEZIK 9. RAZRED, drugi strani jezik	283
7.	MATEMATIKA	285
8.	FIZIKA.....	288
9.	HEMIJA/KEMIJA	291
10.	BIOLOGIJA.....	293
11.	GEOGRAFIJA	298
12.	HISTORIJA	298
13.	TEHNIČKA KULTURA.....	299
14.	INFORMATIKA	303
15.	LIKOVNA KULTURA	305
16.	MUZIČKA KULTURA	314
17.	TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	316

RELIGIJSKA KULTURA

(od I-IX razreda)

OPŠTI CILJEVI

- Da se učenici, u pogledu rasuđivanja o standardnim životnim pitanjima , čija geneza izvire iz prakse življenja, osposobe za kritičko i pragmatičko promišljanje o različitim religijskim pogledima na svijet te takva saznanja koristiti u izgradnji progresivne i moralne ličnosti, te u kontekstu razumijevanja složenosti religijskih fenomena, razumije svoj položaj i svoj status u društvu i naspram svog statusa, razumjeti različitosti među ljudima i njihov, materijalni, intelektualni i moralni trend u društvu u kojem živi, te iznalaze okvirna rješenja za situacije u kojima se teorijski ili praktično nalaze. U jedinstvu različitosti vrednovati univerzalne vrijednosti i njihovo religijsko, kulturno, etičko i svjetovno značenje.

Razvijati svijest o sebi i drugima kroz:

- Shvatanje izvornih poruka svetih knjiga, i njihovo povezivanje sa svakodnevnim osobnim i društvenim životom, razvijanje osjećaja zahvalnosti za roditeljsku ljubav i dobrotu, osposobljavanje učenika za uzvraćanje socijalne pravde, solidarnosti i pobuditi zahvalnost jednih prema drugima, izgradnju osjećaja poštovanja prema različitim kulturama, konfesijama i religijama, razumijevanje drugih religijskih i nereligioznih svjetonazor, razvijanje sposobnosti za oblikovanje svijesti o samom sebi, svom identitetu, razvijanje sposobnosti za razumijevanje drugih ljudi i suradnju s njima. osposobljavanje za kritičnost prema negativnim pojавama u vezi s religijom (religiozna/nereligiozna netrpeljivost, fanatizam); poticati svijest o tome kako su rituali i štovanje uvijek bili dio ljudskog odgovora na život i misterij božanstva.

POSEBNI CILJEVI

- U izučavanju predmeta Religijska kultura, učenici obrađuju i religijske i klasično etičke teme, rasprave i eseje i stiču mogućnost da racionalno promišljaju izvore i okolnosti nastanka religijskih fenomena, njihove geneze i funkcije u društvu, kao i njihovih uticaja na uspostavu opće slike svijeta,
- Učenici stvaraju široku osnovu za nastavak školovanja ili studija čiji predmet je u većoj mjeri , kritički prožet religijskim i općenito društveno-humanističkim temama,
- Učenicima se omogućava da samostalno interpretiraju i vrednuju različite izvore informacija o religijama i njihovom razvitku i uticaju na život suvremenog čovjeka,
- Učenici se osposobljavaju da razvijaju argument na temelju poznavanja i razumijevanja pojmove i problema koji se aktueliziraju i u drugaćijim teorijskim ili praktičnim pristupima,
- Učenicima se omogućava prepoznavanje aktuelnih i žarišnih životnih i društvenih tendencija i njihova kritika,
- Kod učenika se razvija tolerancija, etičko – human i znanstveni pristup u razumijevanju mira, pravde i čovjeka i nužnosti za razumijevanje jedinstva različitosti
-

ZADACI

- Zadatak nastavnog predmeta Religijska kultura je da učenici ovladaju nastavnim gradivom predviđenim Nastavnim programom.
- Ovladavanje religijskom i etičkom terminologijom, znanje o značenjima pojmove i funkcija pojmove kroz teorijske pravce unutar društva pod utjecajem religije,
- Da o nastavnom gradivu zadatom nastavnim planom, upoznaju osnovne tokove nastanka i razvitka religijske duhovnosti, obrađene kroz nastavu o religijskim fenomenima i različitim religijskim tumačenjima svijeta i čovjeka u svijetu, kroz teorije koje imaju povijesni karakter, u obimu prepoznavanja, poznavanja i elaboracije najosnovnijih informacija, formulisanih

kroz značenje religijske terminologije, te na nivou ovladavanja nastavnim sadržajima, izgrade adekvatne modele mišljenja.

RELIGIJSKA KULTURA – 1. RAZRED

12 časova godišnje

- Različitosti među nama: religija / vjeronomaka
- Drugarstvo: prigodna priča (recimo Stablo i cvijet, ili Pinokio, kratka verzija)
- Ponašanje u školi, prema učenicima, nastavnicima, osoblju
- Kulturno ophođenje – pozdravljanje
- Vrline ljubavi – šta je ljubav, zašto nam treba (zapisivati dječije odgovore), slikanje dječijih primjera ljubavi
- Lijepe i poučne priče za djecu, s naglaskom na ljubavi - Dva pustinjaka ili Ljubav (Ljubav je jednostavna)
- Moja osjećanja – igre s kockicom osjećanja, empatija
- Moja osjećanja – crtanje, banka lica i osjećanja
- Brižno biće – istraživanje pozitivnih i negativnih oblika ponašanja i ophođenja u društvu
- Vrline istine, slikanje dječijeg viđenja istine
- Lijepe i poučne priče za djecu – Istina: Crna kokoš, jadranska legenda
- Porodice su različite – slikovnica za djecu
- Kulturno ophođenje u obitelji
- Dužnosti roditelja prema djeci i djece prema roditeljima
- Vrijeme darivanja i radosti: Praznici u mojoj porodici
- Sta smo naučili – ponavljanje
- Ispravnost; ispravno djelovanje predstavljeno crtežom
- Lijepe i poučne priče, s naglaskom na ispravnom djelovanju: Neka napravi drugi, kineska priča
- Lijepe riječi, dobra djela
- Reagovanje na negativne događaje
- Vrline mira, Mir predstavljen dječijim crtežom
- Lijepe i poučne priče, s naglaskom na miru – Čarobna riječ
- Moje zdravlje
- Različiti običaji pri odijevanju
- Uzajamno pomaganje i saradnja
- Odnos prema prirodi
- Voda kao blagodet
- Volim biljke i životinje
- Ljubav prema pticama – poučna priča, etička analiza
- Ilustracija cjelina priče Ljubav prema pticama
- Vrlin nenasilja, nenasilje kroz dječiji crtež
- Lijepe i poučne priče, s naglaskom na nenasilju – Mali bijeli zec
- Ples Univerzalnog mira: Bubnji moje srce za život
- Ponavljanje i sistematizacija

Kod realizacije plesova, nastavnik treba obavijestiti učenike o tome ko je autor tog plesa i čiji je to pogled - aspekt gledanja na religiju

RELIGIJSKA KULTURA – 2. RAZRED

12 časova godišnje

- Uvod u predmet Religijska kultura
- Kulturno ophođenje – pozdravljanje
- Uzajamno pomaganje i saradnja
- Lijepe i poučne priče*, važnost prijateljstva:
- Ponašanje u školi: prema učenicima, nastavnici, osoblju
- Vjerske oznake: mjesec i zvijezda, križ, krst
- Ramazan: sveti mjesec Bošnjaka
- Izgled džamije
- Kulturno ophođenje i ponašanje u porodici
- Dužnosti roditelja prema djeci i djece prema roditeljima
- Dobrota i poštenje
- Lijepe i poučne priče: Koštica, L.N. Tolstoj*
- Izgled katoličke crkve
- Katolički praznici: Božić
- SPR: Izrada čestitke u povodu katoličkog Božića, kićenje jelke, bojanka...
- Vrijeme radosti i darivanja: praznici u mojoj porodici i porodici prijatelja
- Pravoslavni praznici: Božić
- SPR: Izrada čestitke u povodu pravoslavnog Božića, bojanka....
- Ponavljanje
- Islamski praznici
- Izrada čestitke u povodu Bajrama
- Pozdravi i čestitanja
- Priroda je Božiji dar
- Hrana i odnos prema hrani
- Šta čini osobu (tijelo, duša)
- Lijepe i poučne priče: Mala crvena koka (Crveno pilence), američka priča*
- Pravoslavni i katolički praznici: Uskrs i Vaskrs
- Simbol Uskrsa/Vaskrsa – zec. Pravljenje zeke od rolne toalet-papira
- Iskustvo vjere u druge ljude: Igre povjerenja
- Lijepe i poučne priče: Dječak koji je vikao (Dječak lažljivac), Ezop*
- Kako se ophoditi prema pripadnicima druge vjere
- Različiti običaji pri odijevanju: pokrivanje, nošenje crnine
- Ljudi koji ne slave vjerske praznike – ateisti
- Činjenje dobrih dijela - lijepe i poučne priče: Zvjezdani zlatnici, braća Grimm*
- Ponavljanje, sistematizacija gradiva

RELIGIJSKA KULTURA – 3. RAZRED

12 časova godišnje

- Ponavljanje gradiva iz II razreda
- Uvod u predmet Religijska kultura, III razred
- Šta čini prijateljstvo
- Obilazak gradske džamije
- Vjerski objekti – džamija: izgled džamije, zajedničke molitve (sta smo saznali nakon posjete)
- Ramazan – sveti mjesec muslimana
- Na Bajram
- Sveta knjiga muslimana – Kur'an - stvaranje svijeta po islamskom vjerovanju
- Islamski pozdravi
- O lijepom međusobnom odnosu ljudi (Islamska vjeronauka, str. 104)
- Nišani – nadgrobni spomenici muslimana
- Kako se oblače muslimani
- Islamski ples
- Izrada panoa: Islam – ponavljanje
- Rođenje Isusovo – Božić
- Biblija – sveta knjiga kršćana
- Katolička crkva - izgled crkve, zajedničke molitve (sta smo saznali nakon posjete)
- Stvaranje – Edenski vrt*
- Kain i Abel*
- Noeva barka*
- Rođenje i život Mojsija*
- Deset egipatskih zala
- Deset zapovijedi
- Katolički ples
- Sistematizacija gradiva o kršćanstvu – izrada panoa
- Isus Hristos
- Posljednja večera
- Uskrsnuće – Vaskrs
- Jaje – simbol života: crtanje, modelovanje vaskršnjih jaja
- Posjeta pravoslavnoj crkvi
- Pravoslavna crkva: izgled, zajedničke molitve
- Pravoslavni ples – Lado
- Ponavljanje - zrada panova o pravoslavlju
- Sistematizacija i provjeravanje znanja

RELIGIJSKA KULTURA – 4. RAZRED

28 časova godišnje

- Predstavljanje nastavnih sadržaja IV r., ponavljanje plesova – uvod
- Vjera-vjerovanje
- Religija-pojam
- Vrste religija: politeističke, monoteističke
- Politeističke religije
- Mitovi i legende starih Grka: Dedal i Ikar*
- Mitovi i legende starih Egipćana: po izboru
- Vjerovanja indijanaca
- Indijanska poučna priča: Kako je nastalo drago kamenje, indijanska narodna priča*
- Indijanski ples: Heya nana**
- Ponavljanje gradiva
- Monoteističke religije
- Ponavljanje ranije stečenog znanja o katolicizmu
- Ponavljanje ranije stečenog znanja o pravoslavlju
- Nastanak kršćanstva / hrišćanstva
- Biblija - Stari i Novi zavjet
- Postanak
- Važne ličnosti u Starom zavjetu
- Rođenje Isusa Krista / Hrista
- Život Isusa Krista / Hrista
- Isusova dobra djela – odabratи jedno i detaljnije obraditi (Isus i Samarićani)
- Smrt isusa Krista / Hrista
- Sličnosti i razlike hrišćanskih vjera
- Vjerski praznici-učešće djece
- Poštivanje svojih i običaja drugih ljudi
- Kršćansko / hrišćansko vjerovanje
- Ponavljanje usvojenosti znanja o kršćanstvu / hrišćanstvu
- Čemu nas uči kršćanstvo / hrišćanstvo: poučni citati
- Ples iz hrišćanske / kršćanske tradicije: Kyrie Eleison*
- Likovni doživljaj kršćanstva / kršćanstva, uz adekvatnu zvučnu kulisu
- Provjeravanje usvojenosti znanja o kršćanstvu / hrišćanstvu
- Sistematisacija gradiva
- Računanje vremena: Julijanski, Gregorijanski kalendar, hidžra
- Krsna slava kod pravoslavaca (odabrana priča o Svetom Savi - 27. 1.)
- Ponavljanje ranije stečenih znanja o islamu
- Prepostavke za nastanak islama
- Poslanici, Muhammed a.s. kao posljednji poslanik
- Život Muhammeda a.s. prije hidžre

- Život Muhammeda a.s. poslije hidžre
- Pet stupova islama:
- Islamski praznici: učešće djece, običaji u Bosni i Hercegovini
- Islamsko vjerovanje
- Čemu nas uči islam: poučni citati
- Ilahije i kaside: Kad procvatu behari
- Islamski ples: Allah hu ahad*
- Ponavljanje usvojenosti znanja o islamu, sličnosti i razlike sa kršćanstvom / hrišćanstvom
- Susret sa grupom polaznika Vjeronauke (u zavisnosti čija je vjeronauka zastupljena u školi)
- Plesovi univerzalnog mira – ponavljanje
- Vjerovanje i običaji Roma
- Legende o nastanku Roma
- Likovni doživljaj Roma, uz zvučnu kulisu (Gelem, gelem)
- SPR: Susreti sa romskom djecom, suradnja sa udruženjima Roma
- Ponavljanje usvojenosti znanja o Romima
- Judaizam – nastanak, učenje jevrejske religije
- Judaizam – običaji, obredi
- Judaizam - praznici (Pesah, Hanuka, Šabat)
- Jevrejski ples: Shabbat shalom*
- Ponavljanje usvojenosti znanja o judaizmu
- Provjeravanje usvojenosti znanja
- Tradicija i kultura nacionalnih manjina prisutnih u kraju
- Tradicija i kultura nacionalnih manjina
- Prikupljanje materijala i izrada panoa za sve zastupljene religije u BIH
- Prezentacije napravljenih panoa
- Ponavljanje usvojenih sadržaja
- Hodočašća
- Molitve
- Molitve u islamu
- Molitve u kršćanstvu / hrišćanstvu
- Godišnja sistemazicija i provjeravanje znanja
- Godišnja sistemazicija i provjeravanje znanja

RELIGIJSKA KULTURA – 5. RAZRED

28 časova godišnje

- Upoznavanje s programskim sadržajima
- Religija - osnovni pojmovi: značenje, nastanak, monoteizam, politeizam
- Islam – ponavljanje sadržaja. Tehnika “Grozd”
- Islam – sveti mjesec Ramazan.
- Islam – Plesovi univerzalnog mira: Allah-u-ahad
- Islam - Proslava Ramazanskog Bajrama
- Krištanstvo / hrištanstvo – ponavljanje sadržaja. Tehnika “Grozd”
- Krištanstvo – hrištanstvo: sličnosti i razlike. Tehnika: Venov dijagram
- Krištanstvo – Plesovi univerzalnog mira: „Altisimo korason“
- Judaizam – ponavljanje sadržaja. Tehnika “Grozd”
- Judaizam – Plesovi univerzalnog mira „Šalom, salam“

ISLAM

- Nastanak islama
- Muhamed - misija
- Rasprostranjenost islama
- Islamsko naučavanje: vjerovanje, običaji, Kur'an kao osn. pisani autoritet, pravci u islamu (šiiti i suniti)
- Čemu nas islam uči? Poučni citati.
- Poučne priče – etička analiza (Islamska vjeronomučnost)
- Islamski običaji i obredi
- Etičko naučavanje: a. Dužnosti prema Bogu, b. Dužnosti prema sebi c. Dužnosti šrema drugima,
- Osnovni pojmovi: ahiret, akšam, ahmedija, namaz, dova, mezar, nišan, iftar, hutba, mualim, efendija, medresa, mekteb, šerijat...
- Likovni doživljaj islama, uz zvučnu kulisu. Dozvoljene i zabranjene likovne ilustracije,
- Poučne priče – etička analiza (Islamska vjeronomučnost)
- Plesovi sveopćeg mira: I honor the light within you, islamski ples
- Zajednički čas: mualima, grupa s Vjeronomučnostom
- Provjeravanje usvojenosti znanja - Islam

KRŠĆANSTVO

- Nastanak kršćanstva / hrišćanstva
 - Rasprostranjenost kršćanstva / hrišćanstva (različite grupe kršćana)
 - Kršćansko naučavanje: vjerovanje, obredi, Biblija kao osn. pisani autoritet, učenje o Kristu, križni put
 - Poučne biblijske priče: etička analiza
 - Istočna i zapadna crkva
 - Provjeravanje usvojenosti znanja
 - Isus iz Nazareta: životna priča
- RIMOKATOLIČANSTVO:** rasprostranjenost, praznici, bogomolja, svete knjige
- Biblijske poučne priče
 - Posjeta rimokatoličkoj crkvi u povodu Božića

- Božić-izrada adventnog vijenca
 - Biblijске poučne priče: etička analiza
 - Organizacija rimokatoličke crkve: papa, kardinal, biskupi, svećenici, redovnici, časne sestre
 - Kršćanski običaji i obredi: misa, krštenje, ispovijed, brak, molitva, krizma
 - Osnovni pojmovi: advent, samostan, katedrala, hostija, Sveta stolica, Vatikan, župa, celibat, apostol...
 - Plesovi sveopćeg mira: Da pacem, Domine, kršćanski ples
 - Provjeravanje usvojenosti znanja – Rimokatoličanstvo
- PRAVOSLAVLJE:** rasprostranjenost, organizacija pravoslavne crkve (poglavar)
- Bog u pravoslavlju, pravoslavni hramovi
 - Običaji i praznici
 - Osnovni pojmovi: advent, badnjak, ikona, kandilo, krsna slava, manastir, parastos...
 - Čemu nas Biblija uči: poučni citati
 - Plesovi sveopćeg mira: Lado, pravoslavni ples
 - Posjeta Srpskoj pravoslavnoj crkvi
 - Provjeravanje usvojenosti znanja – Pravoslavlje

JUDAIZAM

- Nastanak, rasprostranjenost judaizma
- Naučavanje židovske religije: Thora i Talmud kao osnovni pisani religijski autoriteti, običaji
- Obredi i praznici
- Etičko naučavanje: jednakost svih pred Bogom, pravila prehrane, odnos oca i sina, pravila pozdravljanja
- Osnovni pojmovi: korota, šalom, antisemitizam, holokaust, kadiš, menora, sefardi, templ...
- Čemu nas uči Talmud: poučni citati
- Plesovi sveopćeg mira: Shekinah, jevrejski ples

HINDUIZAM

- Nastanak i rasprostranjenost hinduizma
- Hinduističko naučavanje: vjerovanje u više bogova - Višnu, Brahma i Šiva, fetišizam (obožavanje krava, majmuna, smokvinog drveta), Bhagavad-gita i Ramayana – izvori etičkog učenja Hindusa, inkarnacija
- Običaji i obredi: svetišta – oltari u kućama, hodočašća (izvorima svetih rijeka), meditacija, yoga, učenje gurua
- Priče iz indijske mitologije
- Čemu nas uči Bhagavad-gita: poučni citati
- Plesovi sveopćeg mira: Hari om tat sat, ples iz hinduizma
- Provjeravanje usvojenosti znanja: hinduizam

BUDIZAM

- Nastanak i rasprostranjenost budizma
- Buda – život i put
- Budističko naučavanje: religija spasenja, nirvana, ljubav prema svim bićima, moralno vladanje i etička načela, odbacivanje neravnopravnosti žena, darma, karma...
- Budistički običaji i obredi: meditacija, religijski rituali u pagodi, paljenje mirisnih štapića...
- Čemu nas uči Buda - poučni citati

- Plesovi sveopćeg mira: Ganesha dans - ples iz budizma
- Provjeravanje usvojenosti znanja – budizam
- Meditacija, likovni doživljaj budizma uz zvučnu kulisu

RELIGIJSKA KULTURA – 6. RAZRED

28 časova godišnje

1. Kultura - pojmovno određenje
2. Religija - pojmovno određenje
3. Uvod u religiju (pojam i podjela religije, monoteizam, politeizam...)
4. Prva religijska shvatanja (totemiza, animizam, fetišizam...) (2)
5. Mit i religija
6. Religija u državama Starog istoka (Egipat, Indija, Perzija, Fenikija, Palestina, Asirija, Babilon...) (3)
7. Religija u Staroj Grčkoj
8. Religija u Starom Rimu
9. Religija u BiH u doba starog vijeka
10. Pojava i širenje kršćanstva
11. Uloga i značaj religije u srednjem vijeku (religijska učenja, uticaj crkve, herze, križarski ratovi, religija i nauka...)
12. Podjela crkve i crkveni raskol
13. Religije u BiH u doba srednjeg vijeka (srednjovjekovna bosanska crkva – značaj za BiH, bogumilstvo, pravoslavlje i katoličanstvo) objasniti sadržajno značenje (2)
14. Kolonizacije i njihov uticaj na širenje kršćanstva
15. Svjetske religije
16. Pojava i širenje islama u Svijetu
17. Islam (pojam, vrste i podjela, rasprostranjenost...)
18. Širenje islama na Balkanski poluotok pod uticajem Osmanlija
19. Pojava i širenje katoličanstva
20. Katoličanstvo u Svijetu (rasprostranjenost i suvremeno shvatanje)
21. Pojava i širenje Pravoslavlja
22. Pravoslavlje u Svijetu (rasprostranjenost i suvremeno shvatanje)
23. Protestantizam i protestantske religije u Svijetu (rasprostranjenost i suvremeno shvatanje)
24. Judeizam u Svijetu (rasprostranjenost i suvremeno shvatanje)
25. Hinduizam u Svijetu (rasprostranjenost i suvremeno shvatanje)
26. Budizam (rasprostranjenost i suvremeno shvatanje)
27. Šintoizam (rasprostranjenost i suvremeno shvatanje)
28. Primitivni oblici vjerovanja u savremenom Svijetu
29. Zajednički elementi monoteističkih religija
30. Religijski znakovi i simboli,
31. Obilazak vjerskih objekata i institucija (6)

RELIGIJSKA KULTURA – 7. RAZRED

14 časova godišnje

1. Islam u BiH (život, običaji, kultura, praznici...) (2)
2. Pravoslavlje u BiH (život, običaji, kultura, praznici...) (2)
3. Katoličanstvo u BiH (život, običaji, kultura, praznici...) (2)
4. Hebreizam u BiH (život, običaji, kultura, praznici...) (2)
5. Položaj religija u BiH u različitim historijskim epohama (srednjovjekovlje, osmanlijsko doba, austrougarsko doba, kraljevine Jugoslavije, socijalističkog perioda) (5)
6. Položaj religija u BiH od raspada socijalističkog sistema do danas (2)
7. Odnosi među religijama u BiH (Međureligijski dijalog) afirmativni pristup (2)
8. Pojam etničkih grupa i religijskih zajednica u BiH (nacionalne i vjerske odrednice, vjerske odrednice) (2)
9. Religije u BiH i odnos prema drugima (2)
10. Vjerske organizacije u BiH i njihova struktura (4)
11. Vjerska obilježja (kao dio identiteta BiH)?

RELIGIJSKA KULTURA – 8. RAZRED

14 časova godišnje

1. Religija u savremenom svijetu
2. Religija u socijalističkim državama (3)
3. Religijska raznolikost u Bosni i Hercegovini
4. Projektna nastava i izrada portfolija (6)
5. Izgradnja zdrave ličnosti (sklad u međuljudskim odnosima, snaga i zdravlje, pružanje pomoći drugima)
6. **Religijsko shvatanje dobra,**
7. **Pravda i istina (religijsko-društveno shvatanje)**
8. Religiozni i društveni odgoj
9. Fenomeni savjesti i odgovornosti, krivnje i kazne
10. Religijsko shvatanje slobode
11. Religiozne vrijednosti
12. Magija i „mana“, magija i religija, crna i bijela magija,
13. Ritualna organizacija, smisao rituala, rituali prelaza,
14. Mit i ritual, božansko karlavstvo, Ozirisov mit, Tamuz-Adonisov mit,
15. Put spasa, put znanja, asketizam, srednji put, put pobožnosti,
16. Grijeh i ispaštanje, Islam, H/Kršćanstvo, mitovi,
17. Kult i molitva, basma i molitva, Rim, Grčka, Egipt, Babilon, Budizam, Konfučijanizam, Judaizam, Kršćanstvo i Islam.
18. Besmrtnost, Mitovi, mumifikacija, monoteistička i politeistička shvatanja.

U naprijed navedenom gdje je u otvorenim zagradama upisan broj, to znači našu preporuku sa koliko časova treba obraditi nastavnu temu

RELIGIJSKA KULTURA – 9. RAZRED

4 časova godišnje

1. Religija i svakodnevni život
2. Religija i drugi oblici svijesti
3. Religija kao grupni fenomen
4. Religija i društveni konflikti
5. Religija i socijalizacija (formiranje religioznih stavova i uvjerenja u porodici)
6. Uticaj religija u društvu
7. Društvene funkcije religije (pozitivne, negativne, spoznajna, integracijska, emotivna, identifikacijska)

8. Religija u funkciji socijalne integracije
9. Religija kao instrument socijalne kontrole
10. Religija u funkciji društvenih promjena
11. Sekularizacija
12. Religija i kultura tolerancije
13. Moral i religija
14. Humanizam i religija
15. Religiozno shvatanje svijeta
16. Religiozno shvatanje čovjeka
17. Religiozno shvatanje prirode
18. Univerzalni karakter religije
19. Socijalna sredina i religija

Nastavu religijske kulture od I-IV razreda osnovne škole mogu izvoditi nastavnici i profesori razredne nastave

Nastavu religijske kulture od V-IX razreda mogu izvoditi nastavnici koji su završili:

Filozofski ili drugi fakultet VII stepen:

1. komparativne religije,
2. fakultet političkih nauka, odsjek za sociologiju,
3. odsjek filozofija,
4. filozofija i sociologija,
5. sociologija i filozofija,
6. odsjek za historiju – povijest,
7. ili odsjek dvopredmetne grupe u kojima je jedan od predmeta, filozofija, sociologija, historija Poštivati redoslijed stručnih profila prilikom angažovanja nastavnika

Izvori od I – IX razreda

Izvori znanja:

- Ivan Cvitković: *Religije u Bosni i Hercegovini*, Igtro Univerzal, Tuzla, 1981.
- Ivan Cvitković: *Religije suvremenoga svijet*, DES Sarajevo, Sarajevo, 2002.
- Džemaludin Latić: *Svjetske religije*, Bosančica-print i Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1999.
- Gorak Haris, Đozić Čamila, Omerdić Tarik, Dreca Husein: *Edukacija – religija – tolerancija*, Visoko, 2008.
- *Bog je s nama – dačka knjiga*, Grafid, Banja Luka
- Lois Rock: *Ilustrirana Biblija za djecu*, Kršćanska sadašnjost - Biblioteka: Kana klub, 2002.
- Josip Laća: *Ilustrirana Biblija*, Mosta, Zagreb, 1996.
- Harun Yahya: *Povijest pejgambera*, NID Bosančica Print, Sarajevo, 2001.
- Ghulam Sarwar: *Islam za najmlađe*, Letra, Sarajevo, 1997.
- Ebu – l – Hasan En – Nedevi: *Kazivanja o vjerovjesnicima*, El – Kelimeh, Sarajevo, 2002.
- *Kur'anske priповijesti*, Bemust, Sarajevo, 1998.
- Eli Tauber: *Leksikon judaizma - religija, istorija, običaji*, IK Magistrat, Sarajevo, 2006.
- *Talmud*, Litteris, Zagreb, 2008.
- Dharmachari Nagaraja: *Buda za laku noć*, Planetopija d.o.o., Zagreb, 2008.
- Anthony Lewis, Lucy Coats: *100 grčkih mitova*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2004.
- Veronica Ions: *Egipatska mitologija*, Otokar Keršovani, Opatija, 1990.
- Vid Jakša – Opačić: *Religije svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2009.
- Leonard Valenta: *Upoznajmo se – Nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini*, OSCE BiH, 2009.
- Maja Dragun: *Podrijetlo, mitologija i vjerovanja Roma*, Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja. 9, 2-3; 317-333 (članak, stručni), Zagreb, 2000.

- www.vjeroučitelji.ba
- www.amica-educa.com, Centar za edukaciju i humani razvoj, Tuzla
- http://www.nadbiskupija-split.com/katehetski/kateheze/poucne_price/index.html
- <http://www.pouke.org/news.php?cid=0>
- http://www.verujem.org/katihizis/pomocna_sredstva.htm

Religija i kultura su neodvojivo međusobno povezane. Religijska kultura kao sadržaj integrirani u nastavni kurikulum, koji je u cijelosti prožet sadržajima različitih religija, njihovim kulturnim duhom, a koje nadilaze granice svake religije ponaosob i ističu notu moralnog prožetog kroz sve religije.

Drži se da niti jedno dijete ne bi trebalo odrasti bez religijske kulture.

Kao izborni predmet, u svakom slučaju se stavlja na raspolaganje roditeljima za odluku o učenju sadržaja istog. Međutim u vremenu, u kojem dominira vrijednosna orijentiranost (racionalnost, instrumentalnost, pragmatičnost) pokazalo se potrebnim aktualizirati religijsku kulturu i intenzivirati je kroz posebno nastavno područje. S obzorom na to škola nudi konfesionalno neovisnu nastavu religijske kulture, gdje mladi čovjek može biti slobodan u kasnijoj odluci za bilo koju od konfesija ili vjeroispovijesti, ako je doživio i upoznao temelje religijskog. U tom smislu i program religijske kulture je prije svega usmjeren na razvijanje temeljnih religijskih vrednota kod učenika.

U NASTAVNOM PROGRAMU NAŠEG KANTONA IZUČAVANJE RELIGIJSKE KULTURE SMO ZASNOVALI NA TRI NIVOA:

- I to,
- Prva trijada, gdje će se njeni sadržaji realizovati po jedan čas sedmično,
 - Druga trijada, sa realizacijom sadržaja u dva časa sedmično,
 - Treća trijada, sa realizacijom sadržaja u jednom času sedmično i to u nekoliko cjelina

KULTURNO PONAŠANJE I OPHOĐENJE

OBIČAJI NAŠIH NAJBLIŽIH, KAO I OBIČAJI OSTALIH NARODA

ODNOS PREMA PRIRODNIM VRJEDNOSTIMA

RAZLIČITE VJERE, NJIHOVI OBJEKTI, SIMBOLI, PROPOVIJEDANJA-SLIČNOSTI I RAZLIKE

LIJEPE I POUČNE PRIČE

OBILAZAK SAKRALNIH VJERSKIH OBJEKATA

SAMOSTALNI PRAKTIČNI RAD UČENIKA

SADRŽAJ

RELIGIJSKA KULTURA.....	321
OPŠTI CILJEVI	321
POSEBNI CILJEVI.....	321
ZADACI.....	321
RELIGIJSKA KULTURA – 1. RAZRED	323
RELIGIJSKA KULTURA – 2. RAZRED	324
RELIGIJSKA KULTURA – 3. RAZRED	325
RELIGIJSKA KULTURA – 4. RAZRED	326
RELIGIJSKA KULTURA – 5. RAZRED	328
RELIGIJSKA KULTURA – 6. RAZRED	330
RELIGIJSKA KULTURA – 7. RAZRED	331
RELIGIJSKA KULTURA – 8. RAZRED	331
RELIGIJSKA KULTURA – 9. RAZRED	331

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE,
KULTURE I SPORTA
PEDAGOŠKI ZAVOD TUZLA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE
AND SPORTS
PEDAGOGICAL INSTITUTE TUZLA

NPP za osnovno obrazovanje odraslih

NASTAVNI PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE

ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI

RIJASSET

Uprava za obrazovanje i nauku

Broj: 03-08-2-43/18.

Datum: 17. rebiu-l-ahir 1439. h.godine
4. januar 2018. godine

Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona

Bosne Srebrenе 119
75000 Tuzla

Predmet: NPP-a Islamske vjeronauke prilagođen za vanredno devetogodišnje osnovno obrazovanje (osnovno obrazovanje odraslih)

Poštovani,

Dostavljamo Vam prilagođenu verziju Nastavnog plana i programa Islamske vjeronauke za potrebe vanrednog devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja (osnovnog obrazovanja odraslih).

Ovaj Nastavni plan i program Islamske vjeronauke je skraćena i prilagođena verzija nastavnih planova i programa usvojenih i propisanih za upotrebu na sjednicama Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini zaključkom broj 2387/2006. od 19.06.2006. od I-III razreda, zaključkom broj 1247/07. od 26.03.2007. za IV razred, zaključkom broj 0143-01/08 od 13.05.2008. za V razred, zaključkom broj 184/09. od 21.01.2009. /za VI razred, zaključkom br. 01-SM-06/2010., od 28. decembra 2009. godine, za VII razred i zaključkom br. 03-08-1599-/11., od 16. marta 2011. godine za VIII i IX razred.

Uz zahvalnost na dosadašnjoj saradnji, srdačno Vas pozdravljamo.

S poštovanjem,

Dostavljeno:

- Imenovanom
- a x a

DIREKTOR

Ibrahim-ef. Begović

Prilog:

- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 1. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 2. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 3. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 4. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 5. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 6. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 7. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 8. razred
- Prilagoden nastavni plan i program Islamske vjeronauke za 9. razred

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA I RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 12 časova**

Nastava jedinica	Parametri deskriptivne evaluacije
1. Naša vjera - Islam mi je vjera, islam mi je spas	usvojenost znanja o nazivu vjere, Božijoj Jednoći i činjenici da vjera traži nauku i rad. razumijevanje da Gospodar voli dobre i iskrene ljudi. poštivanje i uvažavanje pripadnika druge vjeroispovijesti. razlikovanje etičkih normi: dobro-loše, pošteno-nepošteno. uvježbanost pravilnog učenja ilahije.
2. Pozdrav – Naziv, značenje, prijevod i način pozdravljanja	Usvojenost znanja o načinu pozdravljanja sa muslimanima i pripadnicima drugih vjeroispovijesti. razumijevanje pravila lijepog ponašanja. razumijevanje da se pozdravom iskazuju svoja osjećanja, znaci pažnje, ljubavi i međusobnog poštovanja. osposobljenost za komuniciranje sa drugovima, nastavnikom. pozdravljanje u školi, na ulici, u porodici i najbližem okruženju. razvijenost osjećaja da se međusobno cijene, uvažavaju, potpomažu, vole.
3. Učim Euzu i Bismillu s prijevodom i Rabbi jessir	Pravilnost učenja Euze i Bismille. Razvijenost osjećaja da svaku novu aktivnost počinjemo Božijim imenom. Razvijenost uvjerenja da Bog daruje snagu i moć. o prisustvu Božije pomoći te razvijanje navike traženja milosti i zaštite od prokletog šejtana.
4. Moja škola - učenje u ime Allaha	Odnos učenika prema školskim prostorijama i inventaru. Nivo razvijenosti osjećaja za korištenje, čuvanje ličnih i zajedničkih stvari. Razumijevanje pravila ponašanja, rada i reda u školi. Navikavanje na red i rad.
5. Džamija i Allahu najdraža mjesta	Usvojenost znanja o dijelovima i prostorijama u džamiji i njihovoj namjeni, lijepo ponašanje. Usvojenost znanja o tome da se u džamiju ulazi čist, okupan, lijepo i propisno odjeven.
6. Higijena i ja	Usvojenost znanja o održavanju lične higijene, higijene ishrane, higijene stanovanja i higijene okoline. Usvojenost znanja o stavu islama o potrebi održavanja higijene. Razvijenost navike za održavanje lične higijene.
7. Kur'an	Usvojenost elementarnih znanja o Kur'anu (Božija Objava, objavljen Muhammedu, a.s., objavljen na arapskom jeziku). razvijenost saznanja o važnosti Kur'ana u životu muslimana. usvojenost sura iz Kur'ana. usvojenost dove Subhanke.
8. Moja porodica i uloga u zajedničkom životu	Usvojenost znanja o radu i dužnostima članova porodice. raspored poslova među članovima porodice. Nivo razumijevanja uloge i značaja porodice.
9. Ramazan, iftari i bajrami	Usvojenost znanja o ramazanu, iftaru i bajramu Nivo razumijevanja obaveza u toku ramazana. Usvojenost znanja o iftaru i ponašanju prilikom iftara. Razvijenost svijesti da u dovi zahvaljujemo Bogu i mislimo jedni na druge. Nivo razumijevanja značaja dove. Usvojenost znanja o mubarek-danima Ramazanskog i Kurban-bajrama. Usvojenost znanja o načinu čestitanja Bajrama.
10. Muhammed, a.s. - rođenje i djetinjstvo	Usvojenost znanja o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s.. Usvojenost znanja o roditeljima Muhammeda, a.s.. Usvojenost znanja o tradiciji i sadržaju mevluda.
11. Priroda je Božiji dar	Usvojenost znanja o stavu vjere o prirodi i našem odnosu prema njoj. Imenovanje prirodnih bogatstava naše domovine. Usvojenost znanja o pravilima ponašanja u prirodi.
12. Dobrota i poštenje	Usvojenost znanja o dobroti i poštenju. Ustanovljena prisutnost dobrote i poštenja.

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA II RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 12 časova**

Nastava jedinica	Parametri deskriptivne evaluacije
1. Iskreno prijateljstvo i važnost uzajamnog potpomaganja	Razumijevanje pojmova "prijatelj" i "prijateljstvo". Usvojenost osobina iskrenih prijatelja. Razvijenost osjećaja za pomaganje drugome. Otvorenost i spremnost na prijateljstvo. Usvajanje načina čuvanja iskrenih prijateljstava.
2. Islam je naša vjera – pravilno razumijevanje riječi islam i džemat 3. Šehadet - svjedočenje pripadanja islamu	Razumijevanje pojma islam. Ugodno osjećanje (konotativna dimenzija) prema pojmu islama. Zapamćivanje i razumijevanje Šehadeta. Shvatanje pojma džemat. Pozitivno osjećanje džemata. Primjena naučenog o zajedništvu
4. Priroda je Božiji dar (proljeće, ljeto, jesen i zima)	Probuditi osjetljivost za zbivanja, promjene u prirodi. Razvijati učenikove promatračke sposobnosti, sposobnosti zapažanja pojedinačnog, tipičnog, karakterističnog: Osposobljavati učenike za misaone operacije: uočavanje, razlikovanje, imenovanje. Bogatiti rječnik učenika i razvijati sposobnosti izražavanja. Proizvesti početni senzibilitet za dimenziju Božjeg određenja zbivanja u prirodi.
5. Naš vjerovjesnik Muhammed, a.s. (posebnost, gubitak roditelja i salavat na Poslanika, a.s.)	Pričanje zapamćene i shvaćene dječje priče o Muhammedu, a.s.. Analiza priče, apstrahiranje pouke. Memoriranje salavata. Promjene u ponašanju za koje su učenici motivirani naučenim o Muhammedu, a.s.
6. Voda i zdravlje su Allahov dar 7. Abdest (pravilno uzimanje abdesta i njegov značaj)	Učenikovo razumijevanje važnosti vode u čovjekovom životu: šta znači voda u njihovom životu. Revnosnost higijenskih navika. Naučen način uzimanja abdesta. Shvaćanje značenja abdesta. Shvaćena pouka ponuđenih tekstova.
8. Kako se musliman obraća Allahu, dž.š. (namaz, tesbih i dova) 9. Memorisanje sura: Fatiha, Ihlas i Kevser	Znanje o namazu: broj dnevnih namaza, ezan kao poziv na namaz. Razumijevanje značenja namaza kao mogućnosti neposredne komunikacije sa Stvoriteljem. Umijeće iskenog, kreativnog oblikovanja osobne dove. Zapamćena i shvaćena Fatiha te sure Ihlas i Kevser. Razumijevanje značenja tespihskih riječi. Prepoznati zainteresiranost za ezan, namaz, dovu, tespih..
10. Mubarek-dani	Angažiranje učenika u projektima obilježavanja mubarek-dana. Učešće u istraživačkim projektima motiviranim interesom za mubarek-dane. Razumijevanje prigodnih tekstova.
11. Odnos prema čovjeku - najodabranijem Allahovom stvorenju	Primjena naučenog o islamskom kvalitetu odnosa u realnim odnosima u svakodnevniči. Iskrenost, originalnost svjedočenja o odnosu prema bratu, sestri u literarnim i likovnim radovima. Ispoljavanje odnosa prema komšijama: pozdravljanje, pomaganje, posjećivanje.... Razumijevanje principa interkulturalnosti u odnosu s pripadnicima druge konfesije.
12. Volim biljke i životinje	Kvalitet učešća u projektima vezanim za tematsko područje (zainteresiranost, istrajnost, raznolikost...). Razumijevanje obrađenih tekstova. Spremnost za prihvatanje osobina islamskog odnosa prema biljkama i životinjama

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA III RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 12 časova**

Nastava jedinica	Parametri deskriptivne evaluacije
1. Islam mi je sve (pjesma)	Usvojenost Euze, Bismille, dove Rabbi jessir, kratkog salavata i usvojenost dove Rabbi zidni ilma - Gospodaru moj, povećaj moje znanje. Usvojenost islamskih propisa/šarta.
2. Vjerujem u jednog Boga	Usvojenost i razumijevanje prvog imanskog šarta. Ovladanost elementima prirodnog okruženja (nazivi, opis, likovni izraz). Poznavanje vrsta iz životinjskog svijeta (nazivi, opis, likovni izraz). Prepoznavanje na čovjeku savršenstva allahovog, dž.š., stvaranja. Razvijenost navike zahvaljivanja allahu, dž.š..
3. Put do Allahove milosti – obraćanja Allahu dž.š. svakog dana, u ramazanu i na hadžu	Razvijenost osjećaja za potrebu obraćanja Gospodaru. Usvojenost elemenata koji su odnose na pripremu za namaz - uvjeta za namaz.
4. Zekat – prilika za obraćanje Allahu, dž.š.	Usvojenosti naziva dijelova dana i naziva dnevnih namaza. Zapamćivanje: Kaba - mjesto, orijentacijska tačka u namazu. Nivo uvježbanosti pravilnog učenja ilahija. Nivo usvojenosti pravilnog prepričavanja i izvlačenja pouke i zaključaka iz priča.
5. Božiji poslanici prije Muhammeda, a.s. (Adem a.s., Hud, a.s. i Salih, a.s.)	Informiranost o povijesnoj situiranosti pojedinih poslanika. Informiranost ko je Iblis.. Usvojenost osnovnih informacija o poslanicima (imena i situacija u kojoj su djelovali). Začimanje stava osude prema zlu, razbojništvu....
6. Učim Kur'an: Sure En-Nas i El-Felek	Nivo zapamćivanja i reproduciranja izabranih sura i dova.
7. Et-Tehijjatu	Usvojenost uvjeta za stajanje pred Allaha, dž.š.. Senzibilitet prema potrebi obraćanja Allahu, dž.š..
8. Ponovo s Muhammedom, a.s. (djetcinstvo i mladost, prvi ashabi i Poslanikovi unuci)	Usvojenost novih likova iz muslimanske povijesti (njihovih imena i osnovnih osobina).
9. Prva objava	Vrednovati pokazani, pa i naslućeni trag emotivnog odnosa prema onom što se govori o Muhammedu, a.s., hazreti Fatimi, Ebu Bekru, Aliji, Hasanu, Husejnu...
10. Islamski se ponašam - Allah voli ljepotu, čistoću i urednost	Razvijenost osjećaja za uočavanje ljepote Allahovog stvaranja.
11. Zdrava i čista hrana	Usvojenost znanja o načinima čuvanja zdravlja. Isticati pozitivne primjere bavljenja sportom i vrednovati ih. Usvojenost znanja o načinima lijepog ponašanja.
12. Putovanje kroz domovinu	Usvojenost znanja o domovini: geografskom izgledu na karti, grbu, zastavi, glavnom gradu, znamenitim gradovima, rijekama, planinama... Uzrastu primjerena posvećenost postojanja različitih kultura, religija/bogomolja i naroda u bh. Usvojenost znanja o znamenitim pojedincima u Bosni.

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA IV RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 28 časova**

Nastava jedinica-odabrana	Parametri deskriptivne evaluacije
1. Šta ćemo učiti na vjeronauci?	Usvojenost E'uzubille, Bismille, dove Rabbi jessir, kratkog salavata i usvojenost dove <i>Rabbi židni 'ilma – Gospodaru moj, povećaj mi znanje!</i> Usvojenost dove: <i>Allahu moj, pomoži mi da Te stalno imam na umu, da Ti se zahvaljujem i da Ti na najlepši način 'ibadetim.</i>
2. Kako učim: Islamske vrijednosti: redovnost, pravovremenošć, sistematicnost 3. Moj sedmični plan rada	Razina uključenosti i aktivnosti u individualne i grupne zadatke. Revnosnost u realizaciji planiranog.
4. Savršenstvo Allahovog stvaranja: Meleki su nevidljiva duhovna bića 5. Promjenom godišnjih doba mijenjaju se biljke i životinje	Usvojenost znanja o Allahu, melekima i njihovo osobenosti i ulozi. Razvijenost svijesti o različitosti prirodnih procesa kao mudrosti u Allahovom stvaranju. Razvijenost svijesti o blagodatima sunčeve svjetlosti, vode, zraka, vjetra. Uspostavljenost logične veze između živih bića u lancu ishrane. Usvojenost Allahovih imena: Milostivi, Samilosni i Vladar.
6. Učim iz Allahove objave: Bio jedan Ebu Leheb – sura Leheb s prijevodom 7. Uzvišeni Allah pomaže i voli one koji u Njega vjeruju – sura Nasr s prijevodom	Usvojenost sura <i>Iblas, Felek, Nas, Fatiba, Lebeb, Nasr.</i> Jezički ispravno i pravilno artikulirano izražavanje.
8. Idris, a.s., prvi perom piše 9. Nuh, a.s., gradi lađu	Usvojenost znanja o specifičnostima pojedinih analiziranih Allahovih poslanika.
10. Iz života posljednjeg Božijeg poslanika: Uzorito djetinjstvo Muhammeda, a.s. 11. Poslanik, a.s., ženi se Hatidžom 12. Muhammed, a.s., tajno poziva vjeri i iskušenja prvih muslimana 13. Tesninsko vrelo – ilahija. 14. Hrabri i odvažni hazreti Omer i dobročinitelj hazreti Osman	Usvojenost novih saznanja iz života Muhammeda, a.s., hazreti Hatidže, Omera, r.a., i Osmana, r.a.. Sposobnost razlikovanja i važnosti životnih uloga muškarca i žene. Izgrađivanje pozitivnog stava o ljudima bez obzira na boju, rasu, vjeru, jezik..
15. Porodica i škola: Porodica, sigurnost dječijeg uzrastanja 16. Šta učim u školi?	Otvorenost za približavanje svakodnevnog događanja islamskom razumijevanju Dobra.
17. Kako biti aktivan član zajednice: Moj doprinos odjeljenskoj zajednici 18. Sarađujem sa ostalim članovima svoje porodice i pomažem roditeljima 19. Ustat ēu na sehur i ići ēu na bajram-namaz	Aktivnosti koje doprinose jačanju odjeljenske kohezije i socijalnih veza među učenicima. Odnos prema obavezama: učestvovanje u radu odjeljenja i grupe, izvršavanje zadataka....
20. Odlučio sam da naučim klanjati: Ne želim da pokvarim namaz 21. Kome sedždu činiš, brate – ilahija 22. Sastavni dijelovi namaza 23. Allahu moj, oprosti meni i roditeljima mojim – učimo dove s prijevodom 24. Rani sabah	Usvojenost uvjeta za namaz, pojmove džemat i saf, postupaka koji kvare namaz, sabahskih nijjeta, sastavnih dijelova namaza i šta se na njima uči, dova nakon Et-Tehijatu i salavata. Usvojenost broja rekata sabaha, nijeta i šta se uči na kojem rekatu. Elementi lijepog ponašanja.
25. Domovina se gradi ljubavlju 26. Obilježja moga šireg zavičaja	Poznavanje užeg i šireg zavičaja: osobnosti, kulturnih i vjerskih znamenitosti, poljoprivrednih, privrednih posebnosti i potencijala.
27. Raznolikosti svijeta: Bogatstvo i raznolikost jezika 28. Različitosti među ljudima kao znak Božje milosti	Interes i posjedovanje informacija o manifestacijama različitosti i sličnosti među ljudima.

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA V RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 28 časova**

Nastava jedinica-odabrana	Parametri deskriptivne evaluacije
1. Sjetimo se na početku - Allah nam je dao određene dužnosti	Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima. Pratit će i sljedeće elemente: aktivno učešće učenika, razvojno nastojanje učenika, želja za napredovanjem i novim saznanjima, prikazivanje neizvjesnog kao lagahan svakodnevni rad, dosljednost u provođenju plana, razvijanje osjećaja odgovornosti prema vlastitim obavezama
2. Socijalne vještine: Žao mi je, pogriješio sam 3. Treba reći hvala 4. Pismo mom prijatelju 5. Suosjećam sa drugima i spreman sam da sarađujem	Evaluacijski slojevi: učešće učenika, iskrenost, pounutrašnjeni efekti odgojnog rada na socijalnoj kompetenciji (nprimjer, želja za primjenom vještine, razvojno nastojanje mlade osobe...). Gradacijski kontinuum usvojenih vještina: <i>Izvinjavanje</i> (prepoznaće kad se treba izviniti, kaže oprosti, svojim ponašanjem pokazuje kad mu je/jo, žao). <i>Zahvaljivanje</i> (prepoznaće da se treba zahvaliti, kaže hvala, svojim ponašanjem pokazuje zahvalnost). <i>Rješavanje problema</i> (prepoznaće i prihvata problem, vjeruje da je problem rješiv, spreman je da riješi problem sam ili s drugima, ne odustaje dok problem ne riješi, prepoznaće da je problem riješen). <i>Prepoznavanje i iskazivanje emocija</i> (prepoznaće vlastite osjećaje, izražava osjećaje ne ugrožavajući druge, govori o tome kako se osjeća, neverbalnim znakovima pokazuje kako se osjeća, spreman je podijeliti svoje osjećaje s drugima). <i>Empatija</i> (pokazuje da prepoznaće osjećaje drugih, pokazuje da razumije osjećaje drugih, uživljava se u osjećaje drugih i prikladno reagira, tolerantan je prema osjećajima drugih). <i>Saradnja</i> (poštuje dogovorena pravila, prisutan je dok aktivnost traje, aktivno sudjeluje u radu grupe, obavlja svoj dio zajedničkog zadatka, cijeni rad drugih).
6. Božiji poslanici: Allahov prijatelj 7. Sačuvajmo čistoću duše i tijela 8. Poslušnost Bogu i roditeljima 9. Plemeniti sin plemenitog poslanika	Usvojenost znanja o Božijim poslanicima. osobenostima Kabe. Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.
10. Iz života poslednjeg Božijeg poslanika 11. Najveći oslonac i podrška 12. Poziv je upućen 13. Ilahija: Dodí najdraži 14. Kršćani su ohrabrili i podržali muslimane 15. Bliže se dani radosti	Usvojenost novog znanja o Poslaniku, a.s., i događajima iz njegovog života, Miradžu. Kvalitet melodijske interpretacije ilahije <i>Dodí najdraži</i> .
16. Objave su milost ljudima: Od ropstva do moći 17. Počinje nova era 18. Sura Kafirun 19. Milost je upotpunjena	Usvojenost znanja o Božijim objavama. Usvojenost sure Kafirun. Usvojenost znanja o osobenostima religijskih zajednica u Bosni i Hercegovini.
20. Moj vjerski odgoj: Allah voli da se volimo i pomažemo 21. Mekteb - izvor sreće 22. Allahu trebamo uvijek zahvaljivati 23. Biramo vrijednosti	Senzibiliziranost za prepoznavanje situacija u kojima su pokazali vjerničko funkcioniranje i svijest o Allahovoj ljubavi prema stvorenjima, o Njegovoj svemoći, o Njemu kao Stvoritelju svega. Usvojenost salavata, Ajetul-Kursijje, tespiha (zikra poslije namaza). Senzibilitet za graduiranje vrijednosti. Razvijenost navike zahvaljivanja Allahu, dž.š.
24. Namaz i planiranje vremena: Allah je stvorio dan i svjetlo 25. U smiraj dana zahvaljujem Allahu 26. Uljepšajmo se za namaz	Razvijenost svijesti o različitosti prirodnih procesa kao mudrosti u Allahovom stvaranju. Pravilnost i melodičnost u učenju ezana. Usvojenost načina i sadržaja u klanjanju akšam-namaza. Usvojenost salavata i njegovog prijevoda.
27. U susret radostima ramazana - perom, ilahijom i kasidom o ramazanu	Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima. Uključenost u planiranje i izvođenje bajramskih svečanosti.
28. Različitosti u mom komšiluku - kršćanski i židovski blagdani	Usvojenost osnovnih informacija o kršćanskim i židovskim blagdanima. Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima.

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA VI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 28 časova**

Nastava jedinica	Parametri deskriptivne evaluacije
1. Kako početi - moje potrebe i težnje	Nivo razvijenosti međusobne tolerancije. Doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima
2. Socijalne vještine: ljut(a) sam, jako sam ljut(a) 3. Rješavanje sukoba	Interes za temu: učenička pitanja, učešće u radu, spremnost za iskreno učestvovanje u obradi teme. Na temelju kontinuiranog praćenja razvoja učeničke socijalne kompetentnosti, razgovarati s učenicima o iskustvima i teškoćama primjene novih socijalnih vještina.
4. Iz života Božijeg miljenika 5. Hidžra – put ka uspjehu 6. Međusobno pomaganje 7. Šta možemo zajedno 8. Poslanikova džamija nekad i sad	Nivo usvojenosti novih znanja iz života Muhammeda, a.s., Hidžre, prihvatanja u Medini i organizovanja nove zajednice, gradnji prve džamije. Doprinosi spoznaje kulturno-civilizacijske vrijednosti Poslanikove džamije. Kvalitet melodijske interpretacije ilahije <i>Tale al Bedru alejna</i> .
9. Vrijednosti zajedničkog života 10. Poštivanje i dobri odnosi 11. Čuje li onaj što se poziva? 12. Osmijeh i ljubaznost su sadaka 13. Težnja za srećom.	Nivo razvijenosti međusobne tolerancije i prihvatanja individualnih razlika, radi boljeg i kvalitetnijeg života pojedinca i zajednice. Evaluacijski slojevi: aktivno učešće učenika, pounutrašnjeni efekti samospoznaje i spoznaje svijeta u kome žive (razumijevanje, prihvatanje, tolerancija, praštanje i sl.). Doprinos kontroli, usmjeravanju i pokazivanju emocija ljutnje, sreće, radosti ljubavi i sl. Sposobnost lijepog izražavanja i komuniciranja.
14. Vjera u životu čovjeka 15. Vjerom do prosvijetljenosti i oplemenjenosti 16. Kontinuitet vjerovanja 17. Upoznajmo Stvoritelja kroz milost Njegovu 18. Posljedice mojih djela	Doprinosi shvaćanju vjere i slobodne volje u životu čovjeka. Praćenje kontinuiteta poslanstva i doprinosa poslanika ljudskoj kulturi i civilizaciji. Vještina nenasilnog komuniciranja. Vrednovanje lijepih individualnih postupaka i karakteristika. Pomaganje učeniku u shvaćanju vjere i Boga, vidljivog i nevidljivog. Doprinos razvijanju milosti u čovjeku. Razvijanje saosjećanja i međusobnog pomaganja. Podsticaj na iskrenost i discipliniranost. Nivo usvojenosti sure El-Ma'un i novih znanja o Sudnjem danu.
19. Moje obraćanje Bogu: 20. Različiti oblici molitve 21. Mjesta hvaljenja i slavljenja Stvoritelja 22. Kada sunce dostigne svoj vrhunac	Pozitivno vrednovati i najmanji vjernički individualni napredak i nastojanje. "Primijetiti" i vrednovati pokazana individualna dobra djela. Usvojenost načina i sadržaja podne-namaza. Razvijenost svijesti o različitim načinima obraćanja Bogu. Upoznavanje sa mjestima za molitvu i obraćanje Bogu. Doprinos duhovnom, tjelesnom i moralnom razvoju čovjeka. Kvalitet melodijske interpretacije ilahije Putnik.
23. Uzori čovječanstvu: Strpljivost kao vrlina 24. Moć praštanja 25. Izvršimo preuzete obaveze 26. Istraj i kada ti je teško 27. Moji roditelji, moji uzori	Usvojenost specifičnih poruka iz života Ejuba, Musaa, Jusufa, Lukmana i hazreti Fatime (kao što su strpljivost, praštanje, prepoznavanje lijepog i ljepote, upornosti, odgovornosti i sl.). Doprinosi u ogledanju u uzore tokom odrastanja.
28. Iz hidžretskega kalendara	Učenici treba da prate hidžretske kalendar i prigodno obilježe datume

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA VII RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 14 časova

Nastava jedinica	Parametri deskriptivne evaluacije
1. Idemo ka uspjehu - Prirodno je željeti uspjeh i težiti njemu	Nivo aktivnog učešća učenika u radu, uz uvažavanje njihovih razlika u sposobnostima, te nivo nastojanja u razvijanju vlastitih sposobnosti. Isticati sve pozitivne ambicije ka ostvarenju uspjeha. Memorisanje sure Kurejš. Uočeno nastojanje da se poštuju sposobnosti i želje drugih ljudi
2. Gdje sam i ko sam- Upoznajmo sebe, svoj tjelesni i duhovni razvoj 3. Uzori ili ideali u izgradnji identiteta	Nivo razvijenosti realnije slike o sebi i drugima, posebno pripadnicima drugih religija. Učeničko samoocjenjivanje vlastite aktivnosti i aktivnosti drugih.
4. Život u zajednici- Pomozimo potrebne i čuvajmo druge od sebe 5. Kur'an i ljudska prava	Nivo naučenog o pomaganju u okrilju islama. Nivo učešća u individualnim, partnerskim i grupnim aktivnostima s ciljem upotpunjavanja dojma o učeničkim sposobnostima i mogućnostima. Naučiti učenike da poštuju sposobnosti, potrebe i želje drugih ljudi. Naučiti učenike odgovornosti i aktivnosti u zajednici. Nivo samopouzdanja i odgovornosti. Razvijanje demokratskih stavova, enkulturacije i razumijevanja među mladima, moralnog i etičkog karaktera.
6. Naučimo od Poslanika, a.s. – iskrenost i strpljenje 7. Poslanik oživljava ljubav prema djeci	Nivo naučenog o prvim bitkama u islamu i odnosu islama prema djeci. Sposobnost samostalnog korištenja udžbenika i dodatne literature.
8. Iz ljubavi prema Bogu (namaz, post, hadž i kurban)	Razvijenost radnih navika i discipline. Nivo međusobnog poštivanja i uvažavanja te poštivanja i uvažavanja drugih i drugačijih. Uočena spremnost na prihvatanje izazova u životu. Usvojenost znanja o značaju i koristi posta. Razvijenost pohvalnih osobina i moralnosti. Nivo razvijenosti realnije slike o sebi i drugima.
9. Poslanici i moj život- Koliko smo pravedni 10. Sve se dešava s razlogom i krije veliku mudrost 11. Blagodati lijepog postupka	Razvijenost osjećanja za pravednost. Prihvatanje Božijeg određenja. Jačanje ljubavi prema slobodi. Doprinos očuvanju slobode i ljubavi prema domovini. Sposobnost primjenjivanja naučenog u praksi. Razvijanje komunikacije, kulture dijaloga. Razvijenost radnih navika i discipline. Upoznavanje drugih religija, nivo poštivanja i uvažavanja. Spremnost na prihvatanje izazova u životu. Isticanje koristi posta. Jačanje jedinstva i razvijanje svijesti o jednakosti ljudi. Uočeno nastojanje približavanja Bogu lijepim postupcima. Razvijenost pohvalnih osobina i moralnosti.
12. Moć govora - govor nas predstavlja 13. Lijepo i ružno u govoru	Razvijanje komunikacije i kulture dijaloga. Razvijenost pohvalnog govora. Razvijenost pohvalnih osobina i moralnosti.
14. Islam kao nova svjetska kultura - umjetnost koja veliča Boga	Nivo prisutnosti svijesti o pripadnosti islamskoj kulturi i nužnosti njenog baštinjenja. Nivo naučenog o islamskoj kulturi i njenim izrazima.

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA VIII RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 14 časova**

Nastava jedinica	Parametri deskriptivne evaluacije
1. U svjetlu Božijeg određenja - izazovi i nade	Nivo razvijenosti interesovanja za nove nastavne sadržaje i usvojenosti ranije izučavanih sadržaja, Nivo pozitivnih ambicija ka ostvarenju uspjeha, uređenju života i aktivnog djelovanja na vlastitu sudbinu i životni ishod,
2. Potrebe moje duše - čistoća u duhovnosti 3. Kako da završim dan i namazi u posebnim prilikama 4. Prijevod Kur'ana na bosanskom jeziku i hadiske zbirke	Nivo razvijenosti interesa za nove nastavne sadržaje: džuma i bajram namazi, Razvijenost odgovornosti prema Bogu i Njegovom zakonu, Sposobnost komparativnog praćenja vjerozakona u različitim religijskim tradicijama, Razvijenost svijesti o ulozi Govora Božijeg i Tradicije u svakodnevnom životu, Klasificiranje djela po njihovoј važnosti u serijatu.
5. Učim od drugih - mudrost u prosuđivanju i pravednosti 6. Blagodati Božije približavaju nas Bogu	Uočeno nastojanje da poštuju sposobnosti i želje drugih i drugačijih, Razvijanje pravednosti, mudrosti u prosuđivanju i korištenju Božijih blagodati.
7. Vlastito preispitivanje i odgovornost	Uočeno nastojanje da poštuju naredbe Božije i izbjegavaju Njegove zabrane, Razvijenost odgovornosti i aktivnosti u toku nastave, Razvijanje odgovornosti za učinjena djela i želje sa stalnim popravljanjem, Uočeno pojačano samopouzdanje i odgovornost.
8. Kako urediti život u vjeri, nadi i ljubavi 9. Efekti grijesnja	Nivo razvijenosti realnije slike o životu na dunjaluku i ahiretu, Učeničko samoocjenjivanje vlastite aktivnosti i aktivnosti drugova iz razreda, Sposobnost samostalnog korištenja udžbenika i dodatne literature, Nivo pozitivnih ambicija ka ostvarenju uspjeha.
10. Moralnost u životu, moralni uzor i ponašanje	Nivo razvijenosti realnije slike o utjecaju moralnosti na život na dunjaluku i ahiretu, Učeničko samoocjenjivanje vlastite aktivnosti i aktivnosti drugova iz razreda, Učeničko samoocjenjivanje moralnosti i moralnosti drugih, Uočeno nastojanje da poštuju moralnost, sposobnosti i želje drugih ljudi.
11. Zajednica muslimana 12. Nastanak i razvoj Islamske zajednice u BiH	Nivo razvijenosti realnije slike o zajedništvu na dunjaluku radi ahireta, Nivo uključenosti u aktivnosti u zajednici, Uočeno pojačano samopouzdanje i odgovornost prema zajednici.
13. Islamska kultura u Bosni i Hercegovini - Bosanski šeheri	Nivo razvijenosti realnije slike o životu pod utjecajem vjere,
14. Mubarek dani i noći	Nivo znanja o mubarek-danima i mubarek-noćima, te dovama koje se uče u njima,

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA IX RAZRED OSNOVNE ŠKOLE 14 časova**

Nastava jedinica	Parametri deskriptivne evaluacije
1. U okrilju dove - Bože, osnaži me	Nivo razvijenosti interesovanja za nove nastavne sadržaje. Uočeno nastojanje da se svakodnevne aktivnosti upotpunjavaju dovom.
2. Izaberi svoj put ka samostalnosti 3. Druženje i prijateljstvo 4. Smisao života	Nivo pozitivnih ambicija ka ostvarenju uspjeha na životnom putu. Uočeno nastojanje da se poštaju sposobnosti i želje drugih ljudi. Razvijenost odgovornosti i aktivnosti dok uče.
5. Naša domovina i identitet u susretu sa islamom 6. Zajednički život traži kompromise	Nivo pozitivnih ambicija ka ostvarenju uspješnog suživota s drugim i drugaćnjim. Uočeno nastojanje da se poštaju sposobnosti i želje drugih ljudi.
7. Moralno živjeti znači poštovati moralne vrijednosti i vrline	Uočeno nastojanje da se poštaju vrline, sposobnosti i želje drugih. Uočeno nastojanje da se poštuje moralnost.
8. Savršeno Božije stvaranje - sve je stvoreno u paru 9. Njegovanje porodičnih odnosa i rodbinskih veza	Isticati sva pozitivna nastojanja ka razumijevanju stvaranja Božijeg, veza među spolovima i porodičnih odnosa. Uočeno nastojanje da se poštuje svačija osobnost i život zasnovan na moralnosti.
10. Potraga za srećom i svijet u kojem živim 11. Poslanici – orijentiri u pronalaženju sreće 12. Ko upravlja mojim životom u izboru između dobra i zla	Nivo usvojenosti znanja o svijetu u kome živimo Uočeno nastojanje da se poštije moralnost. Uočeno nastojanje uređivanja vlastitog života
13. Iz hidžretskega kalendarja	Nivo učešća u socijalnim akcijama u zajednici.
14. Islamska kultura u Bosni i Hercegovini	Nivo usvojenosti znanja o bosanskoj kući i bosansko-muslimanskoj kulturi življenja. Uočeno nastojanje da se poštije moralnost i vlastita kultura življenja.